

Книгата на Исус Навин

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Заглавие. Заглавието на книгата е взето от името на наследника на Мойсей, Исус Навин, син на Навин, от племето на Ефрем. Първоначално е бил наричан Осия, транслитерирано Осия или Осия (Втор. 32:44; Числа 13:8, 16), което означава „спасител“ или „спасение“. Според стих 16, Мойсей е променил името си на Йехошуа, Йехошуа, като е добавил съкратената форма за Йехова (Яхве) към предишното име на Исус Навин. Сега то означавало „спасение от [или чрез] Йехова“. Исус Навин е просто съкратена форма за Йехошуа, формата, която винаги се среща в еврейския Стар завет. В LXX той е наричан Йесус хуиос Науе, „Исус, син на Науе [Нун]“. В Новия завет той е изрично наричан Йесус, Исус (Деяния 7:45; Евр. 4:8). ASV има „Йошуа“ и в двете препратки.

Христос и евреите разпознавали три раздела в Стария завет: Закона, Пророците и Псалмите или Писанията (Лука 24:44). Исус Навин е първата книга във втория раздел, наричан „Пророците“ в еврейските Библии, защото авторът му е заемал длъжността пророк. В еврейските Библии разделът, озаглавен „Пророците“, е разделен на две части: Предишните пророци, включващи Исус Навин, Съдии, Самуил и Царе, и По-късните пророци, включващи тези, които обикновено познаваме като Пророци. По този начин Исус Навин е първата книга на пророците, въпреки че по съдържание е тясно свързана с Петокнижието, известно на евреите като Закон.

2. Авторство. Коментаторите и критиците са разделени в мнението си дали книгата действително е съставена от Исус Навин. Критиците настояват, че книгата не е литературна единица, съставена от един автор, а е сглобена от няколко документа. Но вътрешното единство на книгата е толкова очевидно от свързания ѝ разказ, че не е необходимо да се обръща сериозно внимание на такъв документален анализ. Тези, които отричат Исус Навин като автор, твърдят, че в нея са споменати както имена, така и събития, които не са съществували или са се случили до значителен период след времето на Исус Навин. Изразът „до ден днешен“, срещан на около дузина места, казват те, показва, че е написана дълго след времето на Исус Навин. Въпреки това, поне един от тези текстове доказва точно обратното. В гл. 6:25, говорейки за Раав, се казва: „Тя живее в Израил дори до днес.“ Няма причина това да не е било написано от Исус Навин. Със сигурност не е могло да бъде написано толкова късно, колкото предполагат съвременните критици, тъй като очевидно е написано приживе на Раав.

Нито един от 12-те споменати текста, с евентуалното изключение на гл. 15:63, не може да се определи със сигурност като написан след времето на Исус Навин. Според този текст „йевусейците живеят със синовете на Юда в Йерусалим и до днес“. В Съдии 1:21, след смъртта на Исус Навин (ст. 1), се разказва историята за това как Вениамин не е прогонил жителите на Йерусалим, а им е позволил да живеят там „и до днес“. Но това е било както преди смъртта на Исус Навин, така и след неговата смърт.

По-труден проблем може би е разказът за превземането на Лешем от данците в гл. 19:47. Сравнението със Съдии 18:27–29 може евентуално да подсказва, че превземането на Лешем е станало дълго след времето на Исус Навин. Но няма доказателства, които да доказват, че това е било така.

Споменават се и други възражения, като например имена на места, които не са били дадени до по-късни времена – Кабул (Исус Навин 19:27; вж. 1 Царе 9:13), Йоктеил (Исус Навин 15:38; вж. 2 Царе 14:7) и няколко други. Поради това много благочестиви мъже предполагат, че книгата е била

написано от някой вдъхновен човек след времето на Исус Навин, но преди много царе да са царували в Израел. Исус Навин 6:25 обаче не допуска толкова късна дата на писане, както се подразбира в гл. 19:47, или толкова късно, колкото е посочено от аргумента за имената, споменати по-рано. Какво е тогава решението?

Фактът, че книгата е написана в трето лице, по никакъв начин не изключва Джошуа. като негов автор; Моисей също е писал в трето лице, водейки точен отчет за всички събития, случили се под негово ръководство, до смъртта му. Със сигурност е разумно да се предположи, че Исус Навин, главен помощник на Моисей, би последвал примера, даден от неговия велик предшественик. Очевидните трудности, споменати по-рано, могат разумно да се обяснят с това, че когато книгата е била преписвана в по-късни години, особено до времето на царете, са били направени някои малки промени, като например заместването на съвременните имена на места с такива, които са били по-стари и по-малко познати. Говорим за Нов Амстердам като за Ню Йорк, за по-голяма яснота. Възможно е да са били направени и други малки обяснителни допълнения, като например изразът „до ден днешен“. Такива промени по никакъв начин не биха накърнили автентичността на книгата като дело на Исус Навин, подготвено под ръководството на Вдъхновението.

Общоприето е, че разказът за смъртта на Исус Навин в гл. 24:29–33, подобно на този на Елеазар е записан от някой друг. Но дори това по никакъв начин не би повлияло на вдъхновението или авторството на книгата. Книгите днес често съдържат уводни или биографични бележки, подготвени от някой друг, а не от самия автор. С малки изключения до наши дни, евреите и християните единодушно са признавали Исус Навин за автор на книгата, носеща неговото име. Еврейският Талмуд (Баба Батра 14б) изрично потвърждава това и допълнително заявява, че Елеазар, синът на първосвещеника Аарон, е добавил заключението (гл. 24:29–32), като стих 33 е добавен от Финеес (Баба Батра 15а, 15б).

3. Историческа обстановка. Въз основа на това, че Исус Навин е авторът и че Изходът е през 1445 г. пр.н.е., е ясно, че книгата Исус Навин е написана в началото на 14 век пр.н.е. Части от нея може да са били записани в последните години на 15 век. Леки допълнения, като обяснение, както беше споменато по-рано, може да са били направени от по-късни преписвачи, но едва по-късно от много ранните царе. Израел вече навлизал в земята на аморейците на запад от Йордан, за да я завладее според обещанието към Авраам в Битие 15:16. Беззаконието на аморейците вече било пълно.

Съвременните разкопки ни дават много информация относно Палестина и околните народи по времето на Исус Навин. В продължение на няколко века Палестина е била периодично под влиянието, а понякога и под контрола на Египет. Тутмос III, който умира около 1450 г., провежда 17 кампании в или през Палестина, за да потуши това, което се е превърнало в общо въстание срещу Египет. Тези кампании продължават в продължение на 18 години. Дори след това има допълнителни по-малки кампании и са издигнати няколко нови крепости. В определени периоди от годината войници и провизии непрекъснато са били премествани по крайбрежния път, наричан в Библията „пътят на земята на филистимците“ (Исх. 13:17). Това вероятно е било точно преди времето на Изхода, ако, както изглежда вероятно, Изходът се е състоял около 1445 г. (виж стр. 125; също Въведение към Изход, том I).

След Изхода силата на Египет започва да отслабва. Войната между Египет и ханаанските народи обаче продължава до управлението на Тутмос IV (ок. 1425–1412 г. пр.н.е.). Нов враг, хетите, започнал да заплашва митанийците, предишния враг на Египет.

Тутмос IV сключва мир с митанийците заради новия им общ враг, малко преди 1400 г. пр.н.е., и дългогодишната враждебност между тях приключва. По времето на неговия наследник, Аменхотеп III (ок. 1412–1375 г. пр.н.е.), вълната на египетската мощ започва да отслабва. Той обаче управлява в безопасност и несравним блясък. Египет се радва на богатството, което е придобил в минали завоевания. Военната му мощ е към своя край; и както се вижда от писмата от Тел ел-Амарна, кореспонденция от васални принцове в Сирия и Палестина до Аменхотеп III и неговия наследник Ехнатон (ок. 1387–1366 г. пр.н.е.), Сирия и Палестина кипят от вътрешни интриги и са подложени на атаки отвън. Помощ от Египет обаче не се очаква. Скарабеите на Аменхотеп III, последните, открити в гробниците извън Йерихон, се считат от някои учени за доказателство, че градът е паднал по време на неговото управление. По този начин условията в Палестина бяха такива, че направиха възможно завладяването на израилтяните, без да се налага да се изправят срещу силата на Египетската империя.

Хетите, споменати в Исус Навин 1:4, се издигали на власт по това време, но нямали власт в Палестина (виж стр. 30, 31). Това служило за ограничаване на силата на митанийците на север. Асирия периодично упадала и следователно била слаба. Каситите управлявали във Вавилон, но поради несигурността на позицията си – поради страха си от митанийците, натиска от Асирия и постоянната борба за превъзходство в Месопотамия – те също полагали всички усилия, за да спечелят приятелството на Египет. Основната вълна от филистимски имигранти все още не била пристигнала в Палестина, за да изгради властта си в крайбрежната зона (виж стр. 27). По този начин политическият свят бил в състояние на промяна и Никаква външна сила не беше в състояние да дойде на помощ на народите на Ханаан.

Ханаанската земя била разделена между множество малки царства и една автономна държава, Гаваон, с зависимите си градове Хефира, Беерот и Кириат-Иарим. На изток от Йордан се намирали царствата на Сихон и Ог. Земята вече била обработвана. Жителите живеели в градове, но обработвали земята извън стените и засаждали маслини и лозя. Те били запознати с писмеността, както доказва оригиналното име на Девир – Кириат-Сефер, „град на книгите“ (гл. 15:15). Ханаанците притежавали коне и колесници (Исус Навин 11:4; 17:18); но в религиозно и морално отношение били много деградирани (Второзаконие 12:29–31; 18:9–12), практикувайки почти всякакъв вид суеверно изкуство и неморалност.

Хронологичните данни на книгата са ограничени. За съжаление, все още няма исторически или археологически данни, които да свържат която и да е част от разказа за Исус Навин с известни събития от светската история. Според гл. 4:19, на десетия ден от първия месец (Авив) народът „излязъл от Йордан“. Следователно преминаването на Йордан се е случило през пролетта на годината (вижте също гл. 3:15). Ако Изходът е станал през 1445 г. пр.н.е. – както изглежда показват доказателствата – това би било пролетта на 1405 г. пр.н.е.

Следващият въпрос, който възниква, е: Колко време е било необходимо за завладяването на Ханаан? Отговорът се намира в гл. 11:18; 14:7, 10, 11; 23:1; 24:29. В гл. 11:18 просто се казва, че Исус Навин е водил война „дълго време“. Според гл. 14:7, 10, 11, Халев е бил на 40 години, когато Моисей го изпраща от Кадис-варни да изследва Ханаанската земя, и оттогава са минали 45 години. Завладяването на земята по това време се е считало за завършено, както показват гл. 11:23 и 14:5. Това не означава, че всяка част от земята е била под израилтянски контрол, защото Бог е обещал само постепенно завладяване, за да не се върне земята в пустиня (Изм. 23:29, 30). Тъй като мисията на шпионите съвпадна с втората година от Изхода (Втор. 2:14), а скитането в пустинята продължи 38 години, завладяването отне между 6 и 7 години (45–38 = 7).

Йосиф Флавий, напротив, дава продължителността на завоеванието само на пет години и някои съвременни учени са склонни да се съгласят с това. Вижте стр. 125, 126.

Следва трети въпрос: Колко дълго общо е държал Исус Навин юздите на управлението? С други думи, какъв период от време е обхванат от книгата? Глава 23:1 говори смътно за „дълго време“, след което Исус Навин, който вече бил стар и в напреднала възраст, събрал народа (ст. 2). Според гл. 24:29, Исус Навин е бил на 110 години, когато е починал. Няма други препратки към този период от време тук или другаде. Йосиф Флавий (Древности ст. 1:29) разделя живота на Исус Навин на три части: 45 години преди Изхода, 40 години с Моисей и 25 години като единствен водач. Писатели от по-късни времена, като Теофил, Климент и Евсевий, дават 27 вместо 25, защото, както се обяснява, смятат завоевание за 7 години. Това просто би го направило с две години по-млад по време на Изхода и по никакъв начин не влияе на историческата точност на твърдението от гл. 24:29.

4. Тема. Разглеждайки книгата Исус Навин като цяло, внимателният читател е впечатлен от факта, че чете продължение на разказа от Петокнижието от очевиден събитията, разказани в книгата. Голямата тема е верността на Йехова в изпълнението на Неговите обещания (гл. 21:43–45), под умелото ръководство на Исус Навин, избраният от Бога да изпълни божествената цел.

Книгата на Исус Навин е най-важна част от Стария завет и не бива да се разглежда отделно от Петокнижието, на което тя е продължение и заключение. Тази книга е свързана с петте книги на Мойсей по подобен начин, както книгата Деяния е свързана с четирите Евангелия. Евангелията разказват за служението на Исус Христос, християнския законодател, както книгите на Петокнижието дават в по-голямата си част разказ за служението на Мойсей, Божият представител и законодател за Израел от неговото време (виж Втор. 18:18). Докато хората са били доволни да останат под ръководството на Светия Дух, ранната църква е просперираше; докато Исус Навин и Израел са разчитали изцяло на Бога, завладяването на Ханаан е напредвало. Бог винаги действа чрез човешки инструменти, квалифицирани като лидери чрез години обучение, но осъзнаващи собствената си недостойнство. Когато такива хора се уповават на собствената си мъдрост и не успяват да разчитат изцяло на Бога, се случват много грешки – както в Гай и с Гаваон. Животи се губят и делото на Господа се забавя. Но когато се почувства дълбоко смирение и се прояви смелост да се справим с греха, тогава победата е сигурна.

5. Очертание.

- I. Завладяването на Ханаан, 1:1 до 12:24.
 - A. Преминаване на Йордан, 1:1 до 4:24.
 - 1. Господната заповед към Исус Навин, 1:1–9.
 - 2. Подготовка за преминаване на Йордан, 1:10–18.
 - a. Съобщение за преминаването, 1:10, 11.
 - б. Напомняне към двете и половина племена, 1:12–18.
 - 3. Изпращането на съгледвачите, 2:1–24.
 - 4. Преминаването на Йордан, 3:1 до 4:24.
 - a. Подготвителни инструкции, 3:1–13.
 - б. Водите на Йордан са отрязани, хората преминават, 3:14–17.
 - в. Издигане на паметници на преминаването, 4:1–24.
- Б. Падането на Йерихон, 5:1 до 6:27.
 - 1. Подготовка за превземането на Йерихон, 5:1–15.
 - a. Слуховете обезсърчават хората, 5:1.

- б. Обрязаните хора, 5:2–9.
- в. Празнуването на Пасхата, 5:10–12.
- г. Видението на Исус Навин, 5:13–15.
- 2. Йерихон е обсаден и разрушен, 6:1–21.
- 3. Раав е спасена, 6:22–27.
- В. Превземането на Гай, 7:1 до 8:35.
- 1. Предварително поражение и отстъпление, 7:1–5.
- 2. Унижението на Исус Навин и наставленията му от Господа, 7:6–15.
- 3. Прегрешението на Ахан, 7:16–26.
- 4. Окончателното завладяване на Гай, 8:1–29.
- 5. Четенето на благословиите и проклятията, 8:30–35.
- Г. Договорът с гаваонците, 9:1–27.
- Д. Ханаанската конфедерация, 10:1–27.
- 1. Обсадата на Гаваон, 10:1–5.
- 2. Исус Навин смазва ханаанците, 10:6–27.
- Е. Завоеванията на Исус Навин, 10:28 до 12:24.
- 1. Завладяване на южната част на страната, 10:28–43.
- 2. Завладяване на северната страна, 11:1–15.
- 3. Завоеванията са завършени, 11:16 до 12:24.
- II. Разделянето на земята, 13:1 до 22:34.
- А. Племенните дялове, 13:1 до 19:51.
- Б. Назначени градове за убежище, 20:1–9.
- В. Градове, отредени на левитите, 21:1–45.
- Г. Племената на Трансйордания, 22:1–34.
- 1. Завръщането им у дома, 22:1–9.
- 2. Техният съгрешаващ олтар, 22:10–20.
- 3. Тяхната защита на олтара, 22:21–34.
- III. Прощаването на Исус Навин, 23:1 до 24:33.
- А. Неговото обръщение към Израел, 23:1 до 24:28.
- Б. Неговата смърт, 24:29–32.
- В. Смъртта на Елеазар, 24:33.

ГЛАВА 1

1 Господ назначава Исус Навин да наследи Моисей. 3 Границите на обещаната земя. 5, 9 Бог обещава да помогне на Исус Навин. 8 Той му дава наставления. 10 Той подготвя народа да премине Йордан. 12 Исус Навин напомня на двете племена и половината от тях за обещанието им към Моисей. 16 Те му обещават вяност.

1. Сега. Или „и стана“, както в Числа 7:1 и т.н. „И“, първата дума на еврейски, може да означава, че разказът на Исус Навин е продължение на този от Второзаконие. Това подсказва, че Исус Навин е авторът на последната глава на Второзаконие; тук той подхваща историята и продължава с разказ за собствените си преживявания. Времето, за което се говори тук, трябва да е било след 30-те дни на траур, споменати във Второзаконие 34:8.

Слуга. Думата, преведена по този начин, често означава човек, напълно подчинен на неговия господар. Тук това означава някой, който е в пълно подчинение на Бога и е послушен на Неговите заповеди. Така Павел обикновено е говорил за себе си (Римляни 1:1; и т.н.). „Слуга Господен“ е под окови на Христос, който го е изкупил от робството на греха. Така е било и с Моисей. Исус Навин, който е служил като главен служител на Моисей, сега е бил потвърден от Бога

като водач на Израел. Неговата тиха, непретенциозна вяроност и непоколебимост бяха доказателство за неговата годност да наследи Мойсей. Исус Навин е роден вероятно няколко години преди бягството на Мойсей от Египет в дивата природа на Мадиама. Тогава не е изглеждало вероятно Мойсей някога да стане освободител на нацията. Но Провидението предвижда и се подготвя много предварително, за да посрещне нуждите на Своя народ. Бог държи в резерв агенти и сили, за които не знаем, докато не дойде времето. Как например един неизвестен университетски професор е успял да разтърси цяла Европа и да накара папата да трепери на трона си? Нищо не изглеждало по-невъзможно; но Фридрих, принц на Саксония, е поставен от Бог на трона си, готов да помогне, когато му дойде времето. И много преди да се роди Лутер, Провидението е предопределило печатарската преса, която е трябвало да се превърне в най-смъртоносна артилерия на Лутер.

Божии планове са свършени и за осъществяването на всяка Негова цел идва часът, а с него и човекът за часа.

Божии планове никога не зависят само от един човек. Когато един Моисей умре, Бог има готов един Исус Навин. Моисей беше най-подходящ да застане пред фараона; Исус Навин – да застане пред ханаанците. Божият избор на човек е направен въз основа на четири фактора: (1) Неговият темперамент и нрав. Исус Навин имаше естествена способност за военни дела. Той беше смел и твърд (Числа 14:6–9) и упражняваше силно лично влияние (Исус Навин 24:31).

(2) Предишното му обучение. Исус Навин вече беше служил 40 години като отговорен лидер (Изх. 17:9, 10; Числа 13:2, 3, 8). Обучението и опитът са от съществено значение. (3) Неговата репутация. Той и Халев бяха застанали сами в защита на непопулярна кауза. (4) Задачата, която трябваше да бъде изпълнена. За да се прогонят ханаанците, е бил необходим войник. Мъжът и нуждата трябва да съответстват.

Моисеевият служител. На иврит, както и на английски, терминът „служител“ не се използва изключително на религиозна служба. Това означава доброволен служител, който обслужва друг, за разлика от „слуга“, който е задължен по една или друга причина.

2. Йордан. Евр. Ярдан, от глагола *yarad*, „да слизам“. Името подходящо описва бързото течение на реката, която извира по склоновете на планината Хермон с височина 2814 м и се спуска със скорост от 60 фута на миля до Галилейското езеро, на 209 м под морското равнище. След като напусне Галилейското езеро, скоростта на падане е много по-малка, приблизително 10 фута на миля. През пролетта, когато снегът на планината Хермон се топи, тя прелива от коритото си и се превръща в бушуващ порой по целия път от Хермон до Мъртво море, на около 400 м под морското равнище, най-ниско разположеният воден басейн на земята.

Причината за еврейското ѝ име „спускащият се“ е очевидна. Именно през тази река Исус Навин трябваше да поведе Израел.

Аз давам. Бог набляга на факта, че Той е, който им дава правото на собственост върху Ханаанската земя. Обещанието, дадено на Авраам (Битие 13:15), сега трябваше да се изпълни за неговите потомци (вижте Битие 15:16–21). Беззаконието на аморейците беше „пълно“ и те трябваше да бъдат лишени от владение. Завладяването на Ханаан обаче трябваше да бъде постепенен процес. Той трябваше да бъде тяхно само ако с вяра и послушание продължат напред, за да го притежават. Така е и с всички Божии обещания. Те са наши само когато се стремим да ги получим. Неговите дарове са по-големи пропорционално на способността ни да ги получим. Нашата способност да получаваме се увеличава с всеки добавен дар, а Божии ресурси са неограничени. Неговата способност да дава е ограничена само от способността ни да получаваме.

3. Навсякъде. Предполага се, че стих 3 е имал за цел да внуши лекотата с която израилтяните трябвало да завладеят цялата земя, както е илюстрирано от превземането на

Йерихон. Само тяхната невярност към Бога, както по-късно и при Гай, направи завладяването по-трудно, отколкото би било иначе.

Стъпалото на крака ви. Първобитен обичай е било да се измерва земята, която ще бъде обработвана или застроена. Отпечатъкът от стъпка се е смятал за символ на притежание, обозначаващ, че земята е била маркирана от крака на предполагаемия собственик, който по този начин я е придобил като своя собственост. Това все още важи, образно казано, при завземането на чифлик.

Следователно, изводът е, че те трябва да направят нещо, за да придобият владението на земята. Израилтяните трябваше да имат само толкова от земята, колкото действително са стъпвали с краката си. Тяхното обещание беше щедро, но то трябваше да бъде осъществено само чрез собствените им усилия. Божествен закон е, както верен за нашето духовно наследство, така и за древното наследство на буквалния Израел, че само когато вървим напред с вяра, претендирайки за обещанията, те стават наши. Имаме Библията и може да мислим, че я познаваме добре; но от това огромно поле от неограничени съкровища в действителност можем да притежаваме не повече от само един фрагмент. Само „мястото, върху което ще стъпи стъпалото на крака ви“ е ваше. Само това, което си присвояваме, е наше собствено. Големи пренебрегнати области очакват нашето притежание. Същото важи и за привилегиите и благословиите на благодатта. Тя е ограничена само от границите, които самите ние ѝ поставяме. Каква обширна, непотърсена, нестъпвана земя на обещанието е тя! Накрая е небесният Ханаан, който Бог е обещал на всички истински израилтяни през вековете.

4. Земя на хетите. Този израз е пропуснат в LXX, може би защото споменът за хетското величие вече е бил забравен, когато е бил направен този превод. Преди възстановяването на знанията за хетите, с разкопките на Хатушаш (Богазкьой), старата хетска столица, критиците оспорваха точността на библейските сведения, приписващи толкова обширно владение на хетите. До края на 19 век само Библията е запазила дори името на този народ, който някога е упражнявал почти толкова голямо влияние, колкото Египет или Асирия.

Сега знаем, че Хетската империя е възникнала към края на 17 век пр.н.е. под управлението на своя цар Лабарна. През втората половина на 16 век, под управлението на своя цар Муршилиш I, хетите нахлуват във Вавилония и разграбват столицата. Хетската империя достигна своя зенит при Шубилулиума, нейния най-велик владетел, около 1375–1335 г. пр.н.е. Около 1200 г. пр.н.е. Хетската империя беше разрушена от Морските народи (виж стр. 30–33). По едно време хетската територия включваше Мала Азия и се простираше на юг до Дамаск, от Ливан до Ефрат. През 14-ти век в Йерусалим управлявал цар с хетското име Абду-Хепа. Без съмнение е имало и градове-държави под хетски контрол в самата Палестина. Изглежда, че Йерусалим е основан от аморейци и хети (Езекиил 16:45). По времето на Авраам в Хеврон е имало протохети (виж Бит. 23:3). Хетите бяха един от седемте народа, чиято земя беше обещана на Авраам (Бит. 15:20). По този начин този древен народ ни предоставя забележителен пример за историческата точност на Божието слово. Лопатата на археолога потвърждава и не...

не противоречи на Писанието.

5. Застани пред теб. Буквално „ще се противопостави на теб“, тоест „ще ти се противопостави успешно“. Бог не обеща на Исус Навин не повече, отколкото обещава на християнина днес. Създателят на вселената, Отецът на вечността, е обещал всичките Си ресурси, за да ни помогне да се справим; Той не обеща повече от това на Исус Навин. Бог никога не предвижда християнинът да се оттегли. Той разчиства пътя към Ханаан, ако продължим напред; да се оттеглиш често означава да умреш.

Да те предадат. Буквално „отдръпна ръката си“, тоест „не те изостави“.

Нито да те изоставя. Двете еврейски думи, отразени в изразите „да те изоставя“ и „да те оставя“, са синоними и се използват заедно тук за акцент. Всеки човек може да победи, ако има Господ на своя страна. Тогава победата е също толкова сигурна на едно място, колкото и на друго. Исус Навин се е изправил пред велика задача с народ, който толкова често се е провалял в миналото. Тук Бог обещава, че няма да ги постави в ситуация, в която да ги остави. Ще ги изведе до края. Същото важи и за християните (Матей 28:20).

6. Добра смелост. Да ти липсва смелост, означава да ти липсва вяра, а „без вяра е невъзможно да се угоди на Бога“ (Евр. 11:6). Една от най-големите потребности на деня е смелостта – смелост да изповядаш Христос с думи и дела при всички поводи, смелост да вярваш в Библията и да живееш в хармония с нея, смелост да изразяваш и да следваш убежденията си, когато си малцинство. Сатана не се страхува от учене, от влияние или от богатство; но той се тресе пред безстрашната смелост на смирената душа, която продължава напред с вяра. Божествено вдъхновената смелост въоръжава душата с непобедима сила. Бог подготвяше Исус Навин за задача, която щеше да изисква пълна вяра и доверие в Него.

Но макар че е наша привилегия да имаме безгранично доверие в Бога, ние винаги трябва да се страхуваме и да не се доверяваме на себе си. Страхът, когато гледаме навътре в себе си, трябва да бъде потушен от смелостта, когато гледаме нагоре към Бога. Исус Навин несъмнено е осъзнавал собствената си неадекватност. Той не се е стремил към високата чест и голямата отговорност, които сега са негови. Той не ги е търсел. Следователно, когато при него е дошло призованието да поеме поста, оставен вакантен от Моисей, смелостта му може би го е напуснала за момент и той се е нуждаел от насърчение както от Бога, така и от хората. Именно когато хората наистина усещат собствената си неадекватност, Бог ги смята за квалифицирани да поемат големи и понякога дори непосилни отговорности. Често сме твърде самоуверени, за да ни използва ефективно, твърде пълни със собствените си схеми и начини за правене на нещата – като Авраам (Битие 12:11–13; 16:1–3) и Моисей (Изход 2:12).

Ще разделиш ли? „Ти“ е емфатично на еврейски. „Разделям“ означава „направлям да притежаваш“. Във втори член смисъл това би включвало и разделянето на земята, вероятно по-труден процес от завладяването ѝ. Ще е необходимо добро ръководство, за да се направи това за удовлетворение на всички. Очевидната липса дори на едно сериозно оплакване показва, че Исус Навин е бил воден от мъдрост от Бог, докато е продължавал с деликатната задача. Дали се осланяме толкова силно на божественото ръководство, че тези, които са под нас, се чувстват доволни, или нашето ръководство поражда мрънкане и оплаквания?

7. Само бъди силен. Призивът от стих 7 гласи буквално: „Само бъди силен и много смел в спазването на всички инструкции [тора]“ и т.н. Това беше условието за успех: пълно предаване на Бога и сътрудничество с Неговата изразена воля. Задачата беше такава, че той не можеше да я изпълни сам; божествената сила трябваше да бъде обединена с човешки усилия. Божият план осигури успех. Исус Навин не можеше да следва собствените си хитрости и все пак да очаква Божията благосклонност. Така е и със спасението, с победата над греха. Ние също трябва „да бъдем силни и много смели в спазването на всички инструкции“ на Господа.

Не се отвръщай от това. Ако Бог в Своята мъдрост е дал заповед, всеки детайл от нея е такъв, какъвто е свещено като цяло. Би било предизвикателство към Божията почитеност да се игнорира „една от тези най-малки заповеди“ (Матей 5:19). Може би си мислим, че сме съгласни с общия принцип, но не виждаме важността на определени детайли. По този начин ние се подчиняваме не на Бог, а на себе си. Така привидните подробности се превръщат в истинско изпитание за пълна вяра към Бог.

Исус Навин се нуждаеше от Бог с него в такова начинание като завладяването на Ханаан; затова той беше предупреден да не върви по свой собствен път ни най-малко. „Не се отклонявай от него нито надясно, нито наляво.“ Пътят на послушанието е средният път. Винаги има страничен път надясно и един наляво; и двата несъмнено са погрешни. Човек може да стигне до крайности от двете страни на пътя на дълга. Злият е толкова доволен за християнина да поемеш по десния път на фанатизма, както по левия път на либерализма. И двете водят до унищожение. Сравни Втор. 5:32 за подобни инструкции, отнасящи се до Десетте заповеди.

Проспер. Или „бъди благоразумен“. „Страхът от Господа е началото на мъдростта“ (Притчи 1:1). 9:10). Просперитетът идва в резултат на мъдри действия. Човек може да действа мъдро само когато и до степента, в която сътрудничи с Източника на цялата мъдрост.

8. Не да си тръгнат. „След заселването в Ханаан, божествените предписания трябвало да се повтарят ежедневно във всеки дом“ (РК 464). От самия Исус Навин се очаквало да прави това, което е било заповядано на народа, не като произволен декрет, а защото това ще бъде ключът към неговия собствен успех. Това било и Божието напътствие към израилевия цар, когато те трябвало да имат такова (Второзаконие 17:18–20). Той трябвало да препише свой собствен препис от този, съхраняван в светилището. Ето доказателство за препис на Петокнижието, направен за свещениците. Сега на Исус Навин са дадени подобни инструкции (вижте върху Второзаконие 17:18). Съгласно заповедта от Второзаконие 31:10–13, предвиждаща публично повторение на думите на книгата на закона на всеки седем години, били направени други преписи. Този процес бил едновременно скъп и досаден, а броят на преписите бил ограничен. От такъв препис Исус Навин прочел всички думи на закона пред цялото събрание (Второзаконие 8:35).

За да могат хората да запомнят закона, те трябвало да го напишат на стълбовете на вратите и да го учат непрестанно на децата си (Второзаконие 11:18–12). Днес всеки може да има свой собствен екземпляр от „закона“. Чудесна привилегия. Ако за Исус Навин винаги е било важно да има тези думи на устните си, днес това е също толкова важно и свещено задължение. Подчинението на закона на живота все още е ключът към успеха, защото ни настройва към хармонията на небето. Създадени по Божии образ, ние сме били оформени да живеем в хармония с Божиите закони. Подчинението им осигурява както физически, така и духовен успех (вижте DA 827).

Медитирай. Така преведената еврейска дума предполага вида умствено размишление, което понякога може да се изрази с отчетлив глас – резултат от интензивна концентрация. Ако работата на човека някога може да го извини от медитация и други актове на преданост, поради липса на време, Исус Навин може да се класира. Въпреки голямото доверие и отговорности, които са му възложени, той все пак трябва да намери време за медитация. Колко много губи забързаният ни живот поради липса на медитация! Преминаваме толкова бързо през текстове от Писанието, че често губим скъпоценни камъни. Ако вземем една фраза и размишляваме върху нея, изключвайки света и позволявайки на Бог да ни говори и да насочва умовете ни, ще открием чудни истини, за които никога не сме си и мечтали, че съществуват. „Един пасаж, изучаван, докато значението му стане ясно за ума и връзката му с плана на спасение стане очевидна, е по-ценен от прочитането на много глави без определена цел и без получени положителни наставления.“

(SC 95). Медитацията логично води до и трябва да бъде последвана от подходящо поведение— „за да можеш да наблюдаваш.“

9. Бъди силен. За трети път Бог дава тази заповед (виж стихове 6, 7). Исус Навин беше проявявал смелост в миналото, но Бог повтаря тази заповед отново и отново. Исус Навин беше смирен в собствените си очи, не недоверчив към Божиата сила и Неговите обещания, а несигурен в себе си и в собствената си мъдрост, сила и достатъчност за задачата, която

предстоеше. Може би това чувство се дължеше отчасти на общуването с толкова велик човек като Моисей. Бог високо цени смирения дух, защото Бог може да работи за и с такъв човек (виж Исая 57:15). Самото смирение на Исус Навин красноречиво свидетелства за неговата годност за свещената задача, която му е поверена.

10. След това. От същата дума, обикновено превеждана като „и“. Това показва тясна връзка между заповедта и нейното изпълнение. Исус Навин не отлагаше. Веднага след получаване на заповеди, той започна да ги изпълнява.

Служители. Тоест, „писари“. Това са били по-нисши административни служители, които са извършвали заповедите на водачите.

11. Храни. От дума, чието коренно значение е „ловувам“. Производното съществително от мъжки род означава „еленско месо“. Чрез употреба то е достигнало до значението на „провизии“ като цяло, като за пътуване. Това не може да се отнася до манната, защото тя падала всеки ден (Исх. 16:4); но скоро тя щела да спре завинаги (Исус Навин 5:11, 12). Заповедта на Исус Навин вероятно е предвиждала този ден, както и преминаването на Йордан.

В рамките на три дни. Естествено възниква въпросът: Как може да се каже, че Израел е трябвало да премине Йордан „в рамките на три дни“, когато съгледвачите, които изглежда все още не са били изпратени, са останали три дни в планините (гл. 2:22), а хората изглежда не са преминали още три дни (гл. 3:2)? Някои казват, че времевите твърдения не са точни; други твърдят, че гл. 1:11 и 3:2 не могат да бъдат идентифицирани по отношение на времето. Трети пък се опитват да съкратят трите дни на съгледвачите до части от дни и по този начин да хармонизират двете твърдения; а трети, че думата „в рамките на“ не е означавала, че те ще преминат „в рамките на три дни“, а само ще напуснат Ситим в рамките на това време (виж гл. 3:1). Допълнителното обяснение е направено, че Исус Навин е възнамерявал да премине „в рамките на три дни“, но че планът му е бил осуетен от забавянето, което двамата съгледвачи са преживели. Нито едно от тези обяснения обаче не е задоволително.

Думата, преведена като „вътре“, е комбинация от „од“, „продължение“, „продължителност“ и Предлогът бе, „в рамките на“ или „в продължението на“. LXX предава „в рамките на три дни“ (гл. 1:11) като „още три дни“, а сирийският – „от това време до три дни“ или „в рамките на три дни“. Думата, преведена като „след“ в гл. 3:2, е от предлога min, „от“, „след“ и qaseh, „край“ или „крайност“. По този начин буквално се чете „от края на“ трите дни. И в двата случая, както „в рамките на“ (гл. 1:11), така и „след“ (гл. 3:2) се отнасят до приблизително едно и също време. Два факта са ясни: (1) Шпионите били изпратени от Ситим и се върнали в Ситим (гл. 2:1 и 2:23 до 3:1). (2) На сутринта след завръщането си хората напуснали Ситим за Йордан, на около 7 мили разстояние, и прекарвали там 3 дни (гл. 3:2), преди да го прекосят. Вижте стр. 136, 137.

Заповедта от гл. 1:10, 11, макар и записана тук, всъщност не е била издадена до след завръщането на шпионите (PP 483). Така разказът от гл. 2, отнасящ се до двамата шпиони, предшества заповедта от гл. 1:10, 11. Такива пролептични премествания са чести в Писанието (виж върху Бит. 38:1; 39:1). Тяхната цел е да запазят приемствеността. Тук целта на Исус Навин е била да покаже, че той е издал заповеди в хармония със заповедта, която току-що е получил от Бога (ст. 1–9), и то без ненужно забавяне. За хронологичен анализ на последователността на събитията вижте върху гл. 3:2.

13. Запомнете словото. Исус Навин незабавно пристъпи към изпълнение на програмата на Мойсей. Той не смяташе за необходимо да променя общия план и да инициира своя нова програма, за да си създаде име, както често се случва днес както в политическия свят, така и в

и религиозния свят. Той например не се е стремил да спечели приятели за себе си, като освободи двете и половина племена от тяхното задължение. По-скоро им е напомнил за обещанието им. Те са спазили думата си с не малка цена на труд и опасност и по този начин са предоставили вечен урок на онези, които, след като са дали обещание под голям натиск, са изкушени да се оттеглят от него, когато натискът отmine.

14. Въръжен. Евр. chamushim. Възникнаха значителни въпроси относно значението на тази дума. Тя се появява в Изх. 13:18 като „впрегнати“ („по петима в редица“, поле), в Исус Навин 4:12 като „въръжени“ и в Съдии 7:11 като „въръжени“ („нареждат се по петима“, поле). В паралелен пасаж (Числа 32:17) думата се появява като chushim, като средната съгласна m от chamushim е

пропусната. Това вероятно е грешка на преписвач, защото думата в сегашния си вид би трябвало да се преведе като „бърз“ или „бърз“, нито едно от които няма смисъл. Следователно английските преводи следват LXX и Вулгата, които гласят „въръжени“. Сирийският гласи: „Ще победим“. Изглежда няма авторитетен източник за превода на chamushim като „въръжени“ или „впрегнати“.

Изглежда, че се отнася до подреден начин на маршируване (вижте върху Изх.

13:18). По този начин двете и половина племена трябвало да действат организирано, подчинявайки се на водачеството на Исус Навин.

Всички силни мъже. Тоест, от двете племена и половина. Всички трябва да са готови и желаещи да отидат. Според гл. 4:13, само около 40 000 са отишли на бой. Но е имало около 110 580 от двете племена и половина, годни за военна служба (Чис.

26:7, 18, 34). Следователно, повече от 70 000 души трябва да са останали, за да защитят семействата и стадата си.

16. Те отговориха. Техният отговор беше четирикратен: (1) Те му обещаха послушание. (2) Те се молеха за Божието присъствие с него или може би изразиха увереност, че Бог ще бъде с него (ст. 17). (3) Те постановиха смърт за всеки, който не му се подчини (ст. 18). (4) Те го насърчиха и увещаваха да бъде силен и смел. Въпреки че Бог беше обещал на Израел божествена помощ, Той също така настояваше за тяхното сътрудничество. Днес Той изисква използването на всеки талант и способност, които ни е дал. Двете племена и половина са похвален пример за сътрудничество с Бога и Неговите назначени водачи.

17. Само. Или „със сигурност“, както е преведено другаде (Бит. 20:11; Втор. 4:6; и др.).

Да бъда с теб. По-точно казано, „ще бъда с теб“. С увереност в този факт те изразиха пълното си подчинение на заповедите на Исус Навин.

18. Бъдете силни. Както народът имаше роля за изпълнение, така и Исус Навин, като водач, имаше отговорност да я изпълни. Тържественото чувство за тази отговорност го накара да се колебае и да се отдръпне от главното място на лидерство. Мнозина са очаровани от това, което смятат за слава на лидерството, но не успяват да осъзнаят неговите сериозни отговорности и лична жертва. С всяка привилегия винаги има еднаква отговорност. Лидерът трябва да бъде силен, дори когато другите отслабват. Той трябва да има смелост, когато другите са обезкуражени, и да може да вдъхновява другите със смелост. Той трябва да събира топлина от студенината на другите. Лидерът на Бога трябва да живее близо до Господа, за да може да насърчава онези, които са свързани с него. Чувствайки общуването му с Бога, те биха били по-готови да сътрудничат с него и по този начин в църквата би съществувало единството, за което Исус се е молил (Йоан 17). С такова единство завладяването на Ханаан не би могло да се провали. Лидерите трябва да бъдат мъже, които „разбират времената“ и „знаят какво трябва да прави Израил“ (1 Лет. 12:32), които заслужават доверието на своите последователи и които вдъхновяват своите последователи с радост да работят заедно като обединена сила. Последователите, от своя страна,

трябва да са хора, които знаят как да сътрудничат с радост със своя лидер и помежду си.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–18ПП 481–483; СР 175

2, 3 ПП 482

5 МН 405; РР 482, 485; 4Т 156

6 7Т 185

6–8ПП 482

7 МЛ 120; 4Т 157

8 РК 465; 5Т 328

9 МХ 405; МЛ 10

11 СР 175

16, 17 ПП 483

16–18SR 175; 4Т 157

ГЛАВА 2

1 Раав приема и укрива двамата шпиони, изпратени от Ситим. 8 Заветът между нея и тях. 23 Тяхното завръщане и връзка.

1. Изпратен. Може би за предпочитане „бяха изпратили“. Шпионите са били изпратени преди събитията, записани в гл. 1:10–18 (вижте върху гл. 1:11). Ясно е, че Исус Навин не е изпратил шпионите в резултат на недоверие, а вероятно по божествена заповед. Дватама изпратени мъже са били водени и защитени по забележителен начин. Вярата в Божиите обещания не замества, а по-скоро допълва усърдието и усилията от наша страна.

Ситим. Или „Авел-ситим“, което означава „ливада от акациев дървета“ (Числа 33:49). Някои предполагат Тел ел-Кефрейн, на около 10 км източно от Йордан; други като Тел ел-

Хамам, на 14 км източно от него. Тук Израел беше разположил лагер известно време. Тук моавските и мадиамските жени ги бяха изкушили. Наблизо се намираше град Бет-фегор. Тук и Моисей е произнесъл последната си проповед и близо до това място е бил погребан (Второзаконие 4:46; 34:6).

Тайно, казвайки. Или „тайно казвайки“. Инструкциите на Исус Навин към мъжете бяха дадени тайно, тоест без знанието на народа. Той живо си спомняше негативната реакция на доклада на шпионите 38 години по-рано. Дванадесетте шпиони (Числа 13:2, 26) бяха изпратени от народа (Второзаконие 1:22) и докладваха на народа (Числа 13:32), докато тези двама шпиони бяха изпратени от Исус Навин и докладваха директно на Исус Навин (Исус Навин 2:23). Благоразумието от страна на водача е необходимо. Въпреки че Исус Навин имаше пълна вяра в Бога, той трябваше да направи всичко по силите си, за да осигури успеха на атаката. Той не трябваше, като генерал, да влиза в непозната и враждебна земя, без първо да я проучи. Тази предпазна мярка може да е била взета под изричното Божие ръководство като средство за насърчаване на Исус Навин. Също така Бог знаеше за Раав и нейната вяра (ст. 9–11) и щеше да спаси нея и семейството ѝ.

Къщата на блудница. Еврейски писатели и някои протестантски коментатори са се опитвали да показват, че Раав е била просто ханджийка. Но нито еврейската дума „зона“, нито гръцкият ѝ еквивалент в LXX позволяват такъв превод. Както е използвана в целия Стар завет и както е преведена в Евр. 11:31 и Яков 2:25, думата означава „блудница“. Такава тя или е била сега, или е била преди, и в къщата на такъв човек шпионите можеха да влязат по-малко забележимо, отколкото на по-публично място, за храна и подслон.

Когато светлината на истинския Бог осени сърцето на Раав, тя се разкая и се присъедини към Божия народ (РК 369). На нея беше дадена честта да стане прародителка на Христос (вижте Матей 1:5). Въпреки това, позорът от предишния ѝ живот се прилепи към нея, защото оттогава тя е известна като „блудницата“. Нейният опит ни учи на три важни урока: (1) Големият грях не е пречка за покаяние. (2) Много от тези, които преди обръщането си в вярата са водили нечестив живот, могат впоследствие да се отличат като герои на вярата. (3) Веднъж изградена репутация може да се прилепи към човек дълго след като покаянието е изтрило греха от живота му.

2. Беше съобщено. Градът беше в извънредно положение. Армия, която наскоро беше победила двама могъщи царе, беше разположена на лагер на по-малко от 24 километра разстояние. Жителите на Йерихон знаеха за чудесата, съпътстващи пътуването на Израел през пустинята, както се вижда от свидетелството на Раав (ст. 9–11). Те живееха в страх от предстояща обсада и всеки непознат им изглеждаше подозрителен.

Тази вечер. Шпионите бяха избрали вечерта, за да влязат, защото тогава земеделците... Нивите щяха да се завръщат и най-малкото внимание щеше да бъде насочено към двамата шпиони. Те се надяваха по този начин да избегнат вниманието, но очевидно облеклото, езикът или чертите им ги издаваха. Ако Бог не им беше осигурил убежище, щяха да бъдат заловени и несъмнено щяха да загубят живота си. Дори блудницата ги разпозна като израилтяни, но неподвластна на предразсъдъците, тя осъзна, че е безполезно да се бори срещу Йехова и се упова на милостта на техния Бог. Тя може да не е знаела какво означава думата „вяра“, но самата вяра беше в сърцето ѝ (Евр. 11:31) и намираше израз както в думи, така и в дела (Яков 2:25).

3. Ела при теб. Царят на Йерихон очевидно е смятал, че шпионите не са дошли само за подслон („влезли в дома ти“), но и за да посетят лично Раав. Сега тя трябва да избира между страната си и съвестта си. Дали шпионите вече са имали време или възможност да ѝ разкажат за своя Бог, не знаем, но с каквато и светлина да е имала, тя е взела съдобносното решение да се присъедини към Божия народ.

След думите „да дойдат при теб“, както LXX, така и сирийският превод добавят „през нощта“, което предполага, че е било тъмно, когато са влезли. Светият Дух е влияел на сърцето на Раав и очевидно ги е водил до дома ѝ, точно както води Божиите пратеници до домове, които търсят светлина днес.

4. Взе. Очевидно „беше взела“, тоест преди пристигането на служителите. Осъзнавайки, че пристигането на непознатите е известно и че вероятно ще бъдат издирвани, а също и знаейки за тяхната задача и след като е взела решение, тя вече беше скрила мъжете безопасно там, където е малко вероятно да бъдат издирвани.

Скрила ги. Или „ги беше скрила [буквално „него“]“, тоест, тя скрила всеки един поотделно на място, отделено от него. Щеше да е по-лесно да ги скрие поотделно, а освен това, ако единият бъдеше намерен, имаше вероятност другият да избяга. Такива подробности биха могли да бъдат съобщени само от очевидец.

Не знаех. Тук и в стих 5 е поредица от лъжи, изречени, за да се спаси живот. Оправдано ли е това? Раав беше изправена пред това, което ѝ се струваше като избор между по-голямо и по-малко зло: да сподели отговорността за смъртта на двама мъже, които тя смяташе за Божии пратеници, или да излъже и да ги спаси. За християнин лъжата никога не може да бъде оправдана, но за човек като Раав светлината идва само постепенно. Имаше време, когато Божият народ не знаеше за истинската събота и затова я нарушаваше. Имаше време, когато не разбирахме десетъка или здравословния начин на живот. „Бог не обърна внимание на времената на това невежество; а сега заповядва на всички човечеци навсякъде да се покаят“ (Деяния 17:30). Бог

приема това, което е искрено и честно замислено, дори и в него да има смесица от слабост и невежество. Вярата на Раав беше изпитана и прозвуча истина. Бог ни приема там, където сме, но ние трябва да „растем в благодат“ (2 Петрово 3:18).

6. Изведе ги горе. Буквално „ги накара да се качат“, тоест, на плоския покрив, толкова разпространен в Близкия изток. Според еврейския закон покривът е трябвало да бъде снабден с парапет (Второзаконие 22:8). Дори покривът на обществена сграда е бил плосък (Съдии 16:27). Покривът можел да се използва като пътека за разходка (2 Царе 11:2) или за молитва (Деяния 10:9). Раав го използвала, както много други, за сушене на ленени стъбла, от които правила ленен плат, и така се използва и днес. Ленът и ечемикът са ранни култури (Изход 9:31) и това бил първият месец (Исус Навин 4:19).

8. Преди да бъдат легнали. Спането на покрива беше обичайна практика в топло време, а в тропическия климат на Йерихон лятото настъпва рано. Шпионите не можеха да направят нищо, докато тя не дойде с допълнителни инструкции. Все още можеше да ги предаде на царя, ако пожелаеше. С вяра в сърцето си тя се качи там, където бяха, за да направи приготовления за нейната собствена безопасност и тази на нейните роднини, когато Израел щеше да превземе града.

9. Знаем. На еврейски език думата гласи „Знаех“ или „Знаех“. Тук тя използва езика на пророците, изразявайки обещаното, сякаш вече е изпълнено. Нейната вяра беше равна на тяхната. Това беше насърчението, от което се нуждаеха Исус Навин и израелтяните.

Прислаб. Буквално „разтопен“. Тук тя говори по-специално за народите, които Израел вече бяха победили, както е посочено в стих 10. Слух за великите неща, които Бог беше направил за тях, беше стигнал до Йерихон (ст. 10).

10. Амореици. Могъща раса, която покорила аборигенското население рефаим (Второзаконие 2:20, 21, победата на Израел над амореиците била в изпълнение на обещание, което Бог бил дал, докато Моисей бил още жив (Второзаконие 11:25).

11. Сърцата ни се разтопиха. Думата, преведена като „сърца“, е в единствено число на еврейски и вероятно се отнася до волята им за съпротива. В такова състояние на духа мъжете лесно биват победени. Жителите на Йерихон бяха ужасени и двамата шпиони несъмнено осъзнаваха, че победата е сигурна.

Това преживяване може да ни послужи за насърчение. Ние също водим битките на Господа под небесния „Исус Навин“. Въпреки всички привидности, които сочат обратното, силите на злото се свиват пред явената Божия сила. Той върви пред нас и страхът от нас и от това, което Господ е направил за нас, е в сърцата на Неговите врагове. Царството на тъмнината се клатушка към своето падение и Сатана и неговите войнства го знаят. С оглед на този факт, нека бъдем силни; съвършена вяра и любов прогонват страха (1 Йоан 4:18). Жителите на Йерихон всички чуваха и трепереха; само Раав премина от страх към вяра и служение.

Той е Бог. Как Раав е научила за истинския Бог, не е разкрито. Няма много време да получи много информация от двамата шпиони. Основното ѝ знание несъмнено е дошло от разказите за това как Йехова, Богът на Израел, работи за тях. След като изповядала вярата си, Раав встъпила в заветни отношения с Бога и представителите на Неговия народ за запазване на живота си.

Предавайки живота си на Бога, тя получи уверение, че той ще бъде запазен по време на предстоящия съд над Йерихон.

12. Истински знак. Буквално „знак на истината“. Тя поиска две неща: (1) тя и семейството ѝ да бъдат запазени, както тя ги беше запазила, и (2) шпионите да

дай ѝ „знак за истина“, който израилтяните щяха да разпознаят и уважат. Тя нямаше съпруг, но спомена майка, баща, братя и сестри. След като изтръгна от шпионите клетва, че ще запазят живота ѝ и този на семейството ѝ, те определиха „знака“ – аленочервено въже на прозореца (ст. 18). Подобно на кръвта, поръсена по стълбовете на вратата, това въже гарантираше безопасността на живеещите вътре.

14. Нашият живот за вашия. Те заложиха живота си като гаранция за нейния. Ако се провалят, тя и семейството ѝ щяха да бъдат убити.

Това е наша работа. Буквално „това е нашата дума“, тук очевидно е препратка към „истинската „залог“, който тя беше поискала. Преди да го дадат, те поискаха уверение, че тя ще запази в тайна факта, че Израел очаква скоро да превземе Йерихон. Небрежност или двуличие от нейна страна щяха да ги освободят от клетвата им.

15. Да ги разочароваме. Но не преди да се е състоял разговорът от стихове 16–20. Както в гл. 1:10, 11, бъдещ факт е вмъкнат по-рано, отколкото бихме очаквали от хронологичната му позиция. Такива повторения се срещат често в Библията.

На стената. Живеейки така, както живееше на стената, щеше да е сравнително лесно за нея я да спусне шпионите. За археологическа информация относно древния град Йерихон вижте стр. 42.

16. Планината. Мястото на древен Йерихон е разположено близо до западния край на долина, тук широка около 22 километра, а единствената „планина“ наблизо е на запад. В тази посока, но на миля от Йерихон, се издигат хълмовете, които образуват така наречената Юдейска пустиня. Най-близкият хребет е толкова висок, че много преди вечерта хвърля сянка върху града. В тази планинска област има много пещери и тук шпионите може би са избягали и са били в безопасност, докато търсачите се върнат. След това, през нощта, те може би са се отправили безопасно към лагера си в Ситим.

17. Мъжете казаха. Или „бяха казали“, тоест, преди тя да ги пусне. Много малко вероятно е тя да ги е пуснала, преди да бъдат договорени условията, обсъдени в стихове 16–20, или да е разговаряла с тях за такива въпроси, след като бъдат пуснати. Нито пък би започнала речта си в дома си и да не я завърши, докато не ги е пуснала по стената. Твърдението в стих 18, „с което ни пусна“, не доказва непременно, че тези думи са били изречени, след като са се спуснали. Говорейки за бъдещето, те естествено мислят за настоящето като за нещо в миналото, а за действието, което сега се обмисля, като за вече завършено (вижте том I, стр. 27).

18. Тази линия. Червената „връзка“ не е същата като „връзката“ (ст. 15), по която мъжете са били спуснати. В оригинала те са описани с различни думи. Думата, преведена като „връзка“ (ст. 15) или „въже“, е хебел, докато думата, преведена тук като „връзка“, е тиква. На други места в Стария завет (31 пъти) е преведена като „надежда“ или „очакване“ (Пс. 62:5; 71:5; и т.н.). Произлиза от корен, означаващ „да усуквам“, „да връзвам“ и следователно „да бъде твърд“, „да бъде силен“ или преносно „да бъде уверен“, „да се надявам“. Би било абсурдно да се изисква от Раав да покаже на прозореца си начина, по който шпионите са избягали. Това веднага би обявило на всички зрители точно това, което Раав е била обещала да не разкрива. „Връзката от червен конец“ вероятно е била от лен. Продукт на нейния занаят (ст. 6), той вероятно няма да привлече прекомерно внимание.

Кое то. Тоест, прозорецът, а не „кабелът“.

Ще донесеш. Разумна храна. Ако нейните роднини не искат да загинат с жителите на Йерихон, които не вярваха, те трябва да проявят вярата си, като намерят подслон в мястото за убежище, както направиха Ной и семейството му в ковчега. По подобен начин и тези днес

Който би избегнал Божиите наказания над невярващия свят, ще бъде намерен да общува с други, които са избрали пътя на живота.

21. Тя се хвърли. Може би не преди момента, в който тази предпазна мярка стане необходима, но по-вероятно още същата нощ, за да не го забрави по-късно. Освен това, това би й вдъхнало смелост и надежда да може да види там знака за избавление.

23. Дойдоха при Исус Навин. Шпионите докладваха директно на Исус Навин (вижте стих 1). Той беше Вероятно е научил урок от времето, когато той и 11 други били изпратени от Кадес-Варни и 10 се върнали с обезкуражаващ доклад. Поради тази причина може би е сметнал за разумно да запази мисията на двамата шпиони в тайна, докато не получи доклада им. Тяхното послание (виж гл. 2:9–11, 23, 24) сигурно е насърчило Исус Навин и народа да преминат без забавяне през Йордан и срещу Йерихон.

24. Господ избави. Колко различен е докладът на двамата шпиони в края на 40-те години скитане, в сравнение с тези на десетте съгледвачи 38 години по-рано (Чис. 13:31–33) Сравнете преживяването на Гедеон (Съдии 7:9–14).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–24 стр. 482, 483

10 ПП 483

11 РК 369; РР 369, 483, 492

24 ПП 483

ГЛАВА 3

1 Исус Навин идва при Йордан. 2 Служителите напътстват народа за преминаването. 7 Господ насърчава Исус Навин. 9 Исус Навин насърчава народа. 14 Водите на Йордан се разделят.

1. Исус Навин стана рано. Исус Навин не можеше да си почине, когато го очакваше важна работа за Господа вниманието му. Той не се е замислил за собственото си удобство. Като водач, той трябва да даде добър пример на подчинените си служители. Господната работа винаги изисква най-доброто, което можем да предложим. Тези, които искат да постигнат велики неща за Бога, трябва да стават „рано“.

На сутринта. Тоест, „на сутринта“ на деня след завръщането на шпионите (виж гл. 2:23, 24).

Те се преместиха. Бяха лагерували повече от 2 месеца в Ситим, след като пристигнаха тук до 1-ви ден от 11-ия месец на 40-ата година, след като бяха напуснали Египет (Второзаконие 1:3). Този път им първи поход под командването на Исус Навин е бил дълъг само около 7 мили, но може да е отнел по-голямата част от деня заради стадата и малките животни.

Настанили се. Буквално „прекарвали нощта“, тоест, разположили временен лагер. Вероятно са останали там три дни (ст. 2, 5), правейки последни приготовления за преминаване на Йордан.

2. След три дни. В края на трите дни Исус Навин изпрати служители през лагера с втора прокламация. Според гл. 4:19, хората прекосили Йордан на 10-ия ден от месец Авив, първия месец. Това било в 41-вата година от Изхода. Следователно прокламацията била издадена в деня, предхождащ (гл. 3:5), 9-ият, 9-ият, от своя страна, бил 3-ият ден след похода им от Ситим до Йордан (ст. 2). Според ориенталското пресмятане (виж стр. 136), това би поставило пристигането в Йордан на 7-ия ден от месеца, тоест денят след завръщането на шпионите в Ситим, 6-ия ден от месец Авив (гл. 2:22, 23; 3:1).

Доколкото шпионите се върнали 3 дни след като влезли в Йерихон (гл. 2:2, 16, 22, 23), те вероятно са били изпратени от Исус Навин на 4-ти от месеца, според ориенталското летоброене. Но според РР 483, инструкциите от гл. 1:10, 11 са били издадени при завръщането на шпионите, вероятно на сутринта на 7-ми (гл. 3:1). Хронологично, разказът за 2-ри

Следователно, заповедта за шпиони в гл. 2 предшества заповедта от гл. 1:10, 11. Следователно заповедта от гл. 1:10, 11 е дадена или на 7-ми, или на 8-ми, а тази от гл. 3:2-5 – на 9-ти.

3. Ковчегът. Дотук стълбът от облак и огън водеше Израел по пътя им. Сега той вече не се виждаше. При преминаването им през Йордан ковчегът, който преди това беше носен сред лагера (Числа 2:17), трябваше да води пътя. Той беше центърът на тяхната религия и символ на Божието присъствие. Така Господ все още беше с тях, макар и вече не в стълба от облак. Ковчегът беше хранилището на Неговия свят и неизменен закон. Над ковчега беше умилистивилището, напомнящо им за Божиата милост, търпение, прошка и благодат. Така в началото на националния им опит Бог всъщност им каза: Нека Моят характер, Моята справедливост и Моята милост бъдат ваш водач. Нека Десетте заповеди, Моят стандарт за право, ви покажат как да живеете, а Моята благодат ви помогне да им се подчинявате. Докато следвах тези принципи, щяха да бъдат в безопасност.

Свещениците левити. Или „левитските свещеници“ (RSV). Обикновено синовете на Каат носели ковчега (Числа 4:15). Еврейските равини казват, че той е бил носен по този начин само при три други случая – когато са обикаляли около Йерихон, когато Садок и Авиатар го върнали в Йерусалим, докато Давид бягал от Авесалом (2 Царе 15:29), и когато бил внесен в Соломоновия храм. Тук, при Йордан, свещениците, представляващи Христос като наш посредник и първосвещеник, трябва да вървят първи и да водят пътя.

Вървете след него. Противно на обичайния обичай (Числа 2:17), ковчегът сега трябваше да води пътя. Веднъж преди, при първото им преместване от планината Синай, той беше вървял пред тях три дни (Числа 10:33). Сега настъпи друг специален повод. За да им внуши факта, че Бог е този, който им е дал вход в Ханаан и който ще ги води в завладяването му, Неговото присъствие трябваше да върви пред тях. По подобен начин Той обеща да ни води. Както Израел следваше ковчега, символ на божествената справедливост и милост, наша е привилегията да го следваме. В края на пътуването ще намерим „чест и безсмъртие, вечен живот“ (Римляни 2:7, 8) и готово посрещане в небесния Ханаан (Матей 25:21, 34).

4. Пространство. Ковчегът не се нуждаеше от други охранители, освен от свещениците, които го носеха. Разстоянието между ковчега и хората позволи на много повече хора да наблюдават отдръпването на река Йордан, отколкото ако беше следван отблизо от тълпа от хора. Също така, по този начин биха били подчертани почитта и уважението към ковчега и закона. Ако Израел не беше склонен да следва свещените предписания на Декалога, никога нямаше да влезе в Ханаан. Нито пък ние ще влезем в небесния Ханаан, освен ако не сме послушни – послушни чрез даващата Божия благодат.

Две хиляди лакътя. Около 0,8 км.

Не се минава по този път. Ковчегът трябва да е ясно видим за всички, тъй като облачният стълб не ги е водил повече. Ако на много хора им беше позволено да се струпят плътно около него, той скоро щеше да се изгуби от погледа на огромното мнозинство. Да бъдеш воден без облачния стълб беше ново преживяване. Провидението ни води от време на време по странни пътища и към нови преживявания; и ние също трябва да държим ковчега на завета винаги пред очите си, за да можем да следваме накъдето и да ни води Бог.

5. Осветете се. Исус Навин вероятно тук говори за същия вид преживяване, което Бог изискваше от хората на Синай (вижте Изх. 19:10). Те трябваше да измият себе си и дрехите си и да се въздържат от всичко, което би могло да им попречи да съсредоточат вниманието си върху великото чудо, което скоро щеше да бъде извършено в тяхна полза. Към тяхната подготвителна работа Бог, разбира се, щеше да добави Своята благословия. Човекът винаги трябва да сътрудничи с Бога

в изработването на собственото му спасение (Фил. 2:12). Ако очакваме благословията и ръководството на Бог в подготовката ни за влизане в небесния Ханаан, е важно да се „осветим“, като посветим живота си на Бога, за да може Той да ни очисти и освети. Ако това е било необходимо за влизане в земния Ханаан, колко по-необходимо е за допускане в небесния Ханаан.

Чудеса. Така преведената дума е от глагол, който означава „отделям“, „да“ „разграничават.“ „Чудесата“, които Бог извършваше от време на време, Го отличаваха като истински Бог. Тъй като тези „чудеса“ бяха извършени за Израел, те щяха да отделят Израел от другите народи като специален обект на Божията благосклонност. Но не можеше да има „чудеса“ – Бог не би могъл да работи в тяхна полза, освен ако първо не се вслушат в заповедта „да се осветят“.

6. Взе ковчега. В скоби е включено твърдение, което показва послушание към заповедта да „вдигнем ковчега“. Инструкциите от стихове 7–13 предшестват похода към Йордан.

7. Величай Те. Преминаването на Йордан означаваше за Исус Навин това, което даването на закона на Синай направи за Моисей – „за да чуят хората, когато говоря с тебе, и да ти повярват завинаги“ (Исх. 19:9). И двамата мъже бяха установени пред народа, защото първо бяха установени пред Бога. Светските почести често нямат връзка с характера, докато външната почит, която идва от Бога, свидетелства за присъствието на Божия характер вътре в нас.

8. Ръбът. Буквално „крайността“ – не само до брега на Йордан, но и до самата вода. Реката преливала от коритото си по това време на годината (ст. 15). Свещениците трябвало да влязат в плитката вода на ръба. Когато водата спрела да тече, те трябвало да продължат до средата на реката и да останат там, докато целият Израел преминел. Водите продължили да текат и оставили цялото речно корито сухо, от точка над ковчега надолу до Мъртво море. Това било разстояние от няколко мили и осигурявало достатъчно място за множеството хора с добитък им да преминат бързо (вижте на ст. 16).

9. Елате насам. Хората сигурно са били в състояние на голямо очакване. Те са знаели че ще се случи нещо необичайно (ст. 5). Служителите вече бяха инструктирали хората как да следват ковчега (ст. 3), но нищо не беше казано къде ще ги отведе той. Исус Навин беше изпратил слово из лагера, че трябва да се осветят (ст. 5), и сега ги призова да чуят допълнителни инструкции, които Господ му беше дал. Той информира хората какво точно ще се случи. Сподрягането на тази информация с хората ги обвързва по-тясно с него. Това го беляза като мъдър и способен водач, защото информираният народ може да следва своя водач по-интелигентно.

10. Живият Бог. Сигналното проявление на божествена сила, на което щяха да станат свидетели, щеше да отличи техния Бог като истинския и „жив Бог“.

Амореите. Амореите са били сред ранните жители на земята Палестина. В дните на Исус Навин те са заемали планинската страна на запад от Мъртво море, както и онази част от Трансйордания, която Израел е взел от Сихон и Ог. Техните роднини, ханаанците, са живели главно в така наречената Финикия и в планинските райони на север и юг от Йерусалим. Според 1 Летописи 1:13–15, евусейците, амореите, гергесейците и евееите са били потомци на Ханаан (вижте том I, стр. 270).

Хетската империя, съсредоточена в Мала Азия, е контролирала определени градове-държави чак до Палестина на юг. През първата половина на второто хилядолетие пр.н.е. в района на източното Средиземноморие е имало голяма расова миграция, по време на която...

Хиксосите са се разпространили в Палестина и дори чак на юг до Египет. Смята се, че това движение е отговорно за довеждането на юг в Палестина на голям брой хети, хуритини (хорити, понякога класифицирани като евейтите) и евентуално йевусейци от Йерусалим, ферезейци и други несемитски племена. Те са били разпръснати в различни области на Палестина, които не винаги са ясно дефинирани. Тези шест или седем народа често се споменават в ранните книги на Стария завет, често във връзка с обещание да бъдат прогонени.

13. Веднага щом. Свещениците, носещи ковчега, трябваше да покажат вярата си в Божието слово, като стъпят във водата. Бог винаги призовава Своя народ не само да се изправя пред трудности, но и да върви смело напред с вяра, по Негова заповед, уверен, че Той ще отвори път. Той е обещал да обърне водите и да преодолее всички препятствия (Исая 43:2).

Господ, Господ. Буквално „Йехова, Господ“.

Отрязани от. Думата „от“ не е в оригинала. Следователно, „водите, които слизат отгоре“ е в противопоставяне и обяснение на „води на Йордан ще бъдат отрязани“. С други думи, водите отгоре бяха „отрязани“ и натрупани. Водите под тази точка продължиха да текат надолу към Мъртво море, оставяйки речното корито сухо. Чудото на Червено море, отварянето на път през водите, е повторено тук като доказателство, че Бог има същата сила да завърши спасението на Своя народ, каквато е имал, за да го започне (вижте Евр. 12:2). Защо Господ е накарал Израел да чака, докато Йордан стане наводнен, преди да го прекоси? Месец по-рано или месец по-късно това не би било така и те са били разположени на лагер в Ситим два месеца. Вероятно е имало две причини: (1) Божията сила би била по-очевидна (вижте Изх. 9:16; вижте също 2 Кор. 12:9). (2) Хората в Йерихон не биха ги очаквали и нямаше да имат стража на реката. Тъй като се страхуваха и възнамеряваха да се съпротивляват, от жителите на Йерихон можеше да се очаква да пазят бродовете на Йордан, където би било лесно да се съпротивляват на израилтяните. Жителите на Йерихон добре помнеха разказа за преминаването на Израел през Червено море 40 години по-рано и това дори сега вселяваше ужас в сърцата им (Исус Навин 2:9, 10); можеше да се разчита на повторение на това чудо, съвсем наблизо, да засили страха им. За Бога количеството вода в Йордан нямаше значение.

14. Носенето на ковчега. Вижте стих 3.

15. През цялото време на жътва. Не жътвата на пшеницата, а жътвата на ечемика, която, Според Рут 1:22 и 2 Царе 21:9, е дошъл първи. Според Исус Навин 4:19 преминаването е станало на 10-ия ден от първия месец, а на 14-ия народът е празнувал Пасхата (гл. 5:10). На 15-ия е трябвало да принесат първите плодове (Лев. 23:10, 11) - сноп ечемик, според Йосиф Флавий. В горещата долина на река Йордан жътвата е дошла много рано през пролетта; по същото време потоците са били придошли от скорошните зимни дъждове и от топящия се сняг в планините. Според Изх. 9:31, 33 ечемикът и ленът са узрели заедно. Раав е имала снопове лен, които са съхнали на покрива ѝ, факт, който потвърждава предишните твърдения относно жътвата на ечемика и маркира библейския разказ като надежден разказ на очевидец.

16. От град Адам. Оригиналният еврейски текст гласи „при“ Адам. Масоретите променили това, за да се чете „от Адам“. Причината за това не е ясна. В LXX се казва: „Имаше една солидна грамада много далеч“ - без да се споменава „Адам“. Намерението на оригиналния еврейски текст изглежда е, че преграждането на водите се е случило близо до град Адам, „много далеч“ от мястото на преминаване. Този град е идентифициран със съвременния Тел ед-Дамия. Наблизо е бродът на Дамие, където

Все още могат да се видят останки от римски мост. Тук долината на река Йордан е свита в най-тесните си граници, като скалите от двете страни почти се срещат. Това е може би на 32 км от мястото, където Израел е преминал. Следователно би имало достатъчно разстояние от двете страни на ковчега, за да могат хората да преминат по суха земя. Що се отнася до чудодейния аспект на пресъхването на реката, вижте стр. 41.

Заретан. Място в долината на Йордан. Някои го локализируют близо до Бет Шеан (1 Царе 4:12), други близо до Сокхот (3 Царе 7:46). Някои смятат, че е идентично със Зареда, родното място на Йеровоам (3 Царе 11:26). Някои го отъждествяват с Тел-ес-Саидия, на около 18 км северно от Адам.

Морето на равнината. Буквално „морето на Аравата“, тоест Мъртво море. Аравата е била голямата депресия на долината на река Йордан, простираща се на юг до Акабския залив.

Срещу Йерихон. Би било трудно, ако не и невъзможно, целият лагер да премине на едно място. Всъщност, те може би са използвали няколко мили от коритото на река Йордан. Свещениците с ковчега очевидно са преминали срещу Йерихон, а множеството е преминало от двете страни на ковчега. Вероятно ханаанците биха се опитали да защитят бродовете на Йордан, ако са очаквали, че ще бъде направен опит за такова преминаване. Те със сигурност са знаели, че израилтянският лагер е от другата страна на Йордан, но преминаването ги е изненадало напълно.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–17 ПП 483–485

1, 3 ПП 483

4 ПП 484

5, 6 ПП 483

5–7SR 176

7 ПП 485; 4Т 157

8–17SR 176

10, 11 ПП 484

13 АА 357

15–17 ПП 484; 4Т 157

ГЛАВА 4

1 Дванадесет мъже са определени да вземат дванадесет камъка за спомен от Йордан. 9 Дванадесет други камъка са поставени в сред Йордан. 10, 19 Хората преминават. 14 Бог възвеличава Исус Навин. 20 Дванадесетте камъка са поставени в Галгал.

1. Господ говори. Може би чрез свещеника Елеазар Бог е дал тези инструкции на Исус Навин, защото когато Исус Навин е бил ръкоположен за тази голяма задача, Бог е постановил Елеазар да се допита до Господа за него. По негова дума Исус Навин и всички израилтяни трябва да „излязат“ и „влязат“ (Числа 27:21).

2. Дванадесет мъже. Тези мъже вече бяха избрани за делото (гл. 3:12). Глава 4:4 ясно разпознава този предишен избор.

3. Където краката на свещениците стояха здраво. Буквално „от мястото, където стояха краката на свещениците“. Камъните трябваше да бъдат взети от това място, за да може паметникът, който щеше да бъде издигнат, да бъде по-жив в своята привлекателност към спомена и размисъл върху забележителната сила на Бог, толкова славно проявена в тяхна полза.

4. Когато той беше подготвил. Препратка към тяхното назначение, както е записано в гл. 3:12, по един човек за всяко племе и по един камък за всеки човек (вижте на стих 6).

6. Какво имате предвид? Бог познаваше Своя народ, знаеше колко скоро ще забравят Неговата велика дела на избавление за тях, освен ако не се предвиди това велико събитие да се запомни. Бъдещите поколения не трябва да забравят Божието ръководство. Дори и днес „няма от какво да се страхуваме за бъдещето, освен ако не забравим пътя, по който Господ ни е водил, и Неговото учение в миналото ни“ (LS 196). Имаше 12 племена и 12 камъка, като всички хора бяха представени по този начин. Имаше два паметника – единият издигнат по средата на реката, а другият – от камъни, взети от коритото на реката, поставени на мястото на първия им лагер в Обещаната земя. Тези паметници на Божията сила трябваше да бъдат паметник на успешното завършване на скитанията в пустинята. Ропотането, бунтът и разочарованието от пустинята трябваше да останат в миналото.

В Червено море Израел беше „кръстен в Моисей“ (1 Кор. 10:2); тук те бяха кръстени, така да се каже, в Исус Навин. Чрез тези демонстрации на Своята сила Бог се стремеше, наред с други неща, да потвърди доверието на народа в назначените от тях водачи (Исус Навин 3:7; 4:14).

9. В средата на Йордан. Съществуват различни мнения относно това дали това трябва да се чете „в средата на Йордан“ или „от средата на Йордан“. KJV представлява еврейския текст, какъвто го имаме сега. Сирийският гласи „от средата на Йордан“, но никой друг ръкопис не подкрепя това четене. Най-добрите доказателства подкрепят превода KJV и RSV.

До ден днешен. Вижте въведението към Исус Навин.

10. Хората бързаха. Някои „бързаха“, може би от страх, че водите може да се върнат в всеки момент. Други може да са смятали, че ненужното забавяне от тяхна страна няма да е угодно на Бога. Трети може да са „бързали“ поради нетърпение да бъдат в Ханаанската земя. Някои може да са „бързали“ само защото други бързат, без да се замислят или да знаят защо.

13. Около четиридесет хиляди. При последното преброяване (Числа 26) мъжете, годни за военна служба, са били: Рувим, 43 730 (ст. 7); Гад, 40 500 (ст. 18); Манасия, 52 700 (ст. 34), или точната половина, 26 350. Така цялата сила на двете племена и половина е била около 110 580. Следователно те са оставили повече от половината си брой, за да защитят семействата и жилищата си. Това не е било в противоречие с духа на споразумението им с Моисей.

Подготвени за война. В гл. 1:14 този израз е преведен като „въоръжени“, буквално „армия“ „в пет части.“ Фразата „подготвен за война“ произлиза от дума, означаваща „оголен“ или „екипиран за война“.

14. Те се страхуваха от него. Тоест, в смисъл на страхопочитание. Това спечели за Исус Навин същото уважение, което разделянето на Червено море оказа на Моисей (Исх. 14:31).

16. Свидетелство. Или „закон“, обикновено разбран като десетте заповеди, които Моисей е поставил в ковчега (Исх. 25:21; Втор. 10:2; вижте върху Исх. 25:16). Тук Бог набляга на закона като основа на завета между Него и Неговия народ. Този закон Той желае да напише в сърцата им.

19. Десетият ден. Тоест, четири дни преди Пасхата. Това беше денят, в който трябваше да бъде избрано пасхалното агне (Исх. 12:3, 6).

Гилгал. Вижте гл. 5:9.

20. Смола. Буквално „накарана да стои“. Вероятно първо е била положена каменна основа или могила от пръст със значителна височина, а върху нея са били поставени 12 камъка. Дванадесет камъка с размер, който може да се носи на това разстояние на рамо, не биха могли да се превърнат в много забележителен паметник, освен ако не са били издигнати върху такава основа.

22. Нека децата ви знаят. Бог е постановил великите „чудеса“ (гл. 3:5), на които Израел е бил свидетел в този ден, да не бъдат скоро забравени. Неговата цел беше те да запазят Неговите „чудни дела“ (Пс. 111:4) винаги живи в паметта си, като средство да ги обвърже с лоялност към Него. Беше 40 години по-рано, точно в този месец, когато те прекосиха Червено море. Това беше пролет (вижте на гл. 3:15) и въпреки че потокът беше силен и дълбок, Бог отдръпна водите и те преминаха безопасно. Въпросите на децата (гл. 4:21) щяха да дадат възможност на родителите да разкажат историята за търпеливите отношения на Бог с Израел в пустинята. Увещанието на Исус Навин към бащите и майките от неговото време е модел за родителите днес. би било добре да се подражава (LS 196).

24. Всички хора. Бог е замислил отношенията Му с Израел да станат нагледен урок за цялото човечество. Народът на Израел не трябваше егоистично да трупа за себе си познанието за истинския Бог и Неговата сила да спасява. Това знание трябваше да стигне до цялата земя в резултат на правилното образование на децата им (вж. ст. 22), които от своя страна трябваше да станат мисионери. С нарастването на броя и влиянието на Израел, цялата земя скоро щеше да научи за истинския Бог и да Му отдаде слава. Но Израел се провали и същата тази задача по-късно беше дадена от Христос на Неговите ученици (Мат. 28:19, 20). „Словото на помирението“ вече ни е „поверено“ (2 Кор. 5:19). Не бива да се проваляме.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–24 ПП 484, 485; СР 177

2, 3 4Т 158

2–9ПП 484

12, 13 ПП 518

14 ПП 485

18 ПП 484

20–244Т 158

24 ПП 484

ГЛАВА 5

1 Ханаанците се страхуват. 2 Исус Навин подновява обрязването. 10 Пасхата се празнува в Галгал. 12 Маната престава. 13 Ангел се явява на Исус Навин.

Ханаанската земя преди израилтяните да я завладеят

¹

¹ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Ис. Нав. 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

1. Аморејци. Тази част от аморејската територия на изток от Йордания вече е била завладени (Числа 21:21-24); сега аморејците в планините на запад от Йордан трепереха. Аморејците съставляваха втората голяма вълна от хамити, които се преместиха от Арабския полуостров в месопотамската долина през ранните години на второто хилядолетие пр.н.е. Там те се разделиха на две групи. Едната от тези групи се смеси с културните шумери и от този съюз се разви великият ранен

Вавилонска култура. Втората група се преместила на запад, а след това на юг в Палестина, откъдето някои от тях се разпространили през река Йордан на изток (вижте Бит. 10:16).

Други останали в Палестина и се смесили с местното несемитско население.

От това сливане произлизат финикийците, посочени в LXX от Исус Навин 5:1, 12. Тук те са описани като „край морето“, където в по-късни години откриваме финикийците.

Докато не бяхме отминали. В LXX се казва „когато те отминаха“, а в сирийския, „докато преминаха.“ Масоретите в полето коригираха този пасаж, за да се чете „докато преминаха“. Изглежда обаче, че „ние“ е било първоначалното тълкуване. Ако е така, това би било доказателство, че авторът на книгата е споделял преживяването, въпреки критичния възглед на много съвременни учени.

Сърцата им се стопиха. Могъщите дела на Бога всяка страх в сърцата на ханаанците и ги обезсърчиха, както Той беше обещал (Исх. 23:27). Йордан беше тяхната линия на защита. Освен това, израилтяните бяха разположили лагер на изток от Йордан в продължение на месеци, без да правят никакъв опит да го преминат, в резултат на което амореите се чувстваха сигурни, особено сега, когато реката беше в пълноводна фаза. Поради тази причина те не поставиха стража, която да възпрепятства преминаването. Въпреки че сърцата им се бяха „стопили“ преди, както призна Раав (гл. 2:11), те бяха запазили известна смелост. Без съмнение те се уповаваха на числеността си и на укрепените си градове, за да отблъснат нашествениците. Но когато чуа, че Израел не само е преминал Йордан, като по този начин е пробил предполагаемата им защита, но е успял да го направи в резултат на божествено чудо, сърцата им напълно ги изоставиха. „И нямаше вече дух в тях.“

2. Остри ножове. Буквално „ножове от камъни“ или „кремъчни ножове“ (RSV). Вероятно се е смятало за незаконно да се използва метал от какъвто и да е вид в този религиозен обред, както може би се подразбира от Исх. 4:25. Египтяните са смятали за незаконно или нечестиво да използват какъвто и да е вид метал за правене на разрези в човешкото тяло, когато го подготвяли за балсамиране. Съобщава се, че в някои части на света обредът на обрязването все още се извършва с каменни ножове.

Обрежете отново. Това не трябва да се разбира като заповед за повторно обрязване. върху онези лица, които вече са го получили. Заповедта предполага само, че те трябва да подновят спазването на обред, който е бил преустановен по време на пътуванията им през пустинята (PP 406). „Вторият път“ предполага, че е имало първи път, когато Бог е наредил общото прилагане на този обред. Изглежда, че обрязването не е било практикувано в Египет (PP 363) и че вероятно във връзка с ратифицирането на завета на Синай (Исх. 24:3–8) този обред, знакът на завета (Бит. 17:10, 11; Рим. 4:11), е бил възстановен. Също така е предложено, че първият път се е случил преди Израел да напусне Египет. Тогава Пасхата е била отбелязана за първи път и според дадените след това инструкции никой необрязан мъж не можел да я яде (Исх. 12:43–49). Сега, при влизането си в Ханаан, израилтяните подновявали завета си с Бога и това ги е призовавало да приемат отново знака на този завет. Този външен обред трябваше да представлява истинско обрязване на сърцето (Второзаконие 30:6; Йеремиа 4:4; Римляни 2:29). Пустинята беше сцена на недоверие, ропот и бунт срещу Бога. Сега, в послушание на Неговите напътствия, те трябваше да започнат наново живот на вяра и послушание.

3. Хълмът на препуциумите. Превод на еврейското „гибат хааралот“, транслитериран „Гивеат-хааралот“ (RSV). Това е препратка към мястото, където е бил извършен обредът.

4. Това е причината. Страдайки от „нарушеното обещание“ на Йехова (Числа 14:34) и като напомняне за нарушения завет, на народа е било забранено да практикува обрязване в пустинята (Пс. 406). Влизането им в Ханаан е било доказателство за възстановяване на божествената благосклонност (виж Числа 14:23; Пс. 95:7–11). В продължение на 38 години те са носили укора за отстъпничество в Кадис.

6. Целият народ. Тоест, с изключение на Халев и Исус Навин (Числа 14:30). Изглежда, че свещениците, вероятно всички левити, са били освободени от смъртната присъда в Кадес и че някои от тях са оцелели. Елеазар, синът на Аарон, е конкретно посочен като влизащ в Обетованата земя (виж Изх. 6:25; 28:1; Исус Навин 24:33). Няма представител на левитите сред 12-те съгледвачи (Числа 13:3–16), нито сред „военните мъже“.

9. Укорът на Египет. Поради бунта в Кадес, Бог не успя да въведе Израел в Ханаан – самата цел, за която ги беше извел от Египет. Не им беше позволено да получат обрязване, знакът, който ги бележеше като Божи избран народ. Прекратяването на този обред беше постоянно свидетелство за тях, че са нарушили завета.

Въпреки че „Ангелът“ на завета продължил да води Израел през цялото им скитане в пустинята, те въпреки това не били напълно възстановени в заветните си отношения през този дълъг период. Докато оставали, поне до известна степен, извън завета, те стояли в същите отношения с Бога, сякаш никога не били напуснали Египет. „Египетският позор“ все още бил върху тях. Сега, чрез възстановяването на Пасхата – възпоменанието на избавлението от Египет – и повторното въвеждане на обрязването, „позорът“ бил ефективно премахнат или „отместен“. Нозете им вече били стъпили на почвата на Обетованата земя. Премахването на проклятието било увековечено чрез назоваването на мястото на първия им лагер в Ханаан, Гилгал, което означава „търкаляне“.

Днес върху Божия народ лежи известен укор. Те също е трябвало да са в царството отдавна, но подобно на Израел, те се скитат из пустинята (ВБ 458). „И така, остава почивка за Божия народ“ в наше време (Евр. 4:9). „Нека се трудим“ усърдно „да влезем в тази почивка“ (ст. 11).

Гилгал. Така транслитерираното име произлиза от корена галал, „търкалям се“. От това време нататък Гилгал заема важно място в свещената история. Тук израилтяните разпънали лагера си първата нощ след влизането си в Обетованата земя. Тук възстановяването на обряда на обрязването символизирило подновяването на завета (ст. 2–8). Тук Израел празнувал първата си Пасха в Обетованата земя (ст. 10). Тук манната престанала да пада (ст. 12). Гилгал е служил като база за военни операции по време на ранната част от завладяването на Ханаан. Изглежда, че е бил и мястото, където през това време са останали жените, децата и добитъкът. В по-късна история именно тук Саул е потвърден за първи цар на Израел (1 Царе 11:15). Тук ковчегът остава, докато след завладяването на страната не е преместен в Сило (Исус Навин 18:1; стр. 514).

Гилгал не може да бъде определен със сигурност. Според Йосиф Флавий, той е бил на около 8 км от река Йордан и на около 1,6 км от новозаветния Йерихон. Но вижте стр. 501.

12. Манната спря. Бог беше осигурявал манната в продължение на близо 40 години, за да задоволи нуждите на хората при обстоятелства, които са направили невъзможно за тях да си осигурят достатъчно количество храна за себе си. Сега, след като те „ядоха от старото зърно на

земя“ (ст. 11), вече нямаше нужда от манна. Бог не прави за хората това, което те могат да направят сами за себе си.

13. Край Йерихон. Или близо до Йерихон. Сирийският превод гласи „в равнините на Йерихон“. Исус Навин насочи вниманието си към следващата си голяма задача – превземането на Йерихон, и напусна лагера, за да размишлява и да се моли за божествено напътствие при изпълнението на тази задача.

Мечът му беше изваден. Господ се беше явил на Моисей при Хорив (Изм. 3:2), когато той щеше да поеме задачата да освободи Израел от дома на робството. Сега, когато Исус Навин започна завладяването на Ханаан, Господ се яви на новия водач на Своя народ, за да го увери в победа и успех. „Беззаконието на амореите“ вече беше „пълно“ и както Господ тържествено беше обещал на Авраам четири века по-рано, неговото „потомство“ сега се беше „завърнало тук“ (Битие 15:13-16). Израел започна завладяването на ханаанските народи с божествено одобрение. Свидетелството на Авраам, Исаак и Яков и новините за начина, по който Бог многократно се е намесвал в полза на Своя народ – Всичко това беше известно в Ханаан. Но тези езически народи следваха пътища по свой собствен избор, вместо да се подчинят на Бога.

14. Множеството. Не предимно израилтянски армии, а небесните армии (РР 493). На други места думата, преведена като „войство“, се отнася конкретно за армии (Съдии 4:2, 7; и др.), често за армията на Израел (2 Царе 2:8), понякога за ангели, както тук (3 Царе 22:19), и често за небесните звезди (Исаия 34:4). Ангелите са готови по всяко време да служат на нуждите на църквата и да изпълняват заповедите на своя Капитан. Тези, които са се сблъскали със страховити „Йерихони“ в своя опит, могат да се обърнат към помощта. на тези невидими сили и да получат уверението, както получи Исус Навин, че небесните ресурси са достъпни за всяка доверяваща се душа. Исус Навин получи уверението, че няма да стои сам начело на еврейската армия. Като капитан, самият Господ ще бъде там, надзиравайки и разпореждайки, заповядвайки и командвайки.

Поклониха се. Като прие поклонението, предложено от Исус Навин, небесният Посетител доказва, че е повече от ангел (виж Откр. 19:10).

15. Разуй си обувката. Ето още едно доказателство, че „капитанът на войската“ е бил потколкото ангел; Той всъщност не беше никой друг, а самият Христос в човешка форма (виж РР 488). В Исус Навин 6:2 Той е обозначен с божественото име (виж върху Изм. 6:3; 15:2). Трябва да се отбележи, че Исус Навин 6 е продължение на повествованието от гл. 5:13-15, като гл. 6:1 е вмъкнато твърдение в скоби, за да обясни какво следва в стихове 2-5.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-15 стр. 485-488, 613; СР 177, 178

1 СР 177

1-34Т 158

3-5ПП 485

9 СР 177; 4Т 158

9-12 стр. 486

10 ПП 485; 4Т 158

12 СР 178; 4Т 159

13 ПП 487

13-15SR 178; 1Т 410; 4Т 159; 6Т 140; 8Т 284

14 СЛ 12

14, 15 ПП 488

15 4Т 160

ГЛАВА 6

1 Йерихон е затворен. 2 Бог напътства Исус Навин как да го обсади. 12 Градът е обсаден.

17 Трябва да бъде прокълнато. 20 Стените падат. 22 Раав е спасена. 26 Строителят на Йерихон е прокълнат.

1. Млъкни твърдо. На еврейски това твърдение е категорично, показвайки, че портите бяха не само затворени, но и здраво закрепени с болтове и решетки. LXX го предава като „плътно затворени и обсадени“. Този стих, както беше посочено по-горе (вижте гл. 5:15), е в скоби. Той описва състоянието на града в резултат на опасността, породена от присъствието на израилтяните пред самите му порти.

2. Дадох. Резултатът от божественото предсказание е толкова сигурен, че се твърди, че вече се е случило. Израз като този се нарича „пророческо съвършенство“ и се използва, за да се подчертае сигурността на изпълнението. По този начин обречеността на Йерихон беше безвъзвратно гарантирана. Що се отнася до жителите му, те имаха достатъчно възможности да търсят спасение от Бога на Израел. Ако бяха желали, всички те можеха, подобно на Раав и нейното семейство, да бъдат спасени. Бог „иска всички хора да се спасят и да дойдат до познание на истината“ (1 Тим. 2:4).

3. Всички вие, воини. Или може би „всички воини“. Тоест, всички, които трябваше да маршируват около града, трябваше да бъдат воини. Това не е задължително да включва цялата армия, а представители от всяко племе. Очевидно обикновените хора не са били включени. Толкова голям брой би създал твърде тровава свита. Въпреки че е описан като „голям“ град (PP 487), Йерихон е бил „голям“ само в сравнение с укрепените градове от онова време, а не с градовете от нашето време. Разкопките на руините разкриват, че площта му е била само 8 акра (3,23 хектара). Размерът на процесията трябва да е бил пропорционален на тази ограничена площ. Първи по ред вървяла група от избрани воини. След тях вървели седем свещеници, носещи тръби. След това идвал ковчегът, носен от други свещеници. Накрая, израилевата армия съставлявала „задната част“.

4. Тръби от овнешки рогове. Не сребърните тръби от Числа 10:2, а вероятно тръби, изработени от овнешки рогове, пробити кухи или може би направени от метал и наречени овнешки рогове заради формата си. Буквално те се наричат „тръби на йобелим“, откъдето произлиза терминът „юбилей“. Годишната на „юбилей“ е въведена чрез звъненето на тръби (Левит 25:9).

5. Паднете по корем. Вижте стр. 42.

7. Към народа. Този израз не се отнася за целия народ. Препратката е все още само към подразделенията, посочени в стихове 3 и 4. Заповедта е била определените групи да продължат по божествената заповед, за да обиколят града.

Обиколиха града. Те правеха обиколка веднъж на ден. Тържественото, мълчаливо шествие всели ужас в сърцата на наблюдателите от стените на обречения град. Те си спомниха как Бог по чудодействен начин е действал за Своя народ, като им е отворил проход през Червено море, а по-скоро и през Йордан, и се опитаха да разберат мистериите на тези странни събития. Но урокът беше по-скоро за израилтяните. Бог заповяда тези тържествени церемонии да се продължат седем дни, преди да събори градските стени. Той искаше да даде на израилтяните време да развият вяра (PP 493). „Чрез вяра стените на Йерихон паднаха“ (Евр. 11:30). Хората трябваше да разберат напълно, че битката не е тяхна, а на Господа. Той можеше да направи велики неща за тях, ако те сътрудничеа с Него. Вярата е просто приемане на Божията програма и

пълно сътрудничество с Неговия план. Това е видът вяра, която ще постигне толкова велики неща за нас, колкото е постигнала и за древните.

9. Задната награда. Остаряла английска дума, която по-добре се предава като „арьергард“. Евр. Меасеф означава „тези, които завършват“. След ковчега, носен от свещеници, облечени в специални одежди, идваше израилевата армия с представители от всяко племе.

10. Всякакъв шум. Тържествената тишина на шествието предоставяше идеална възможност за медитация и размисъл от страна на обсаждащите града, в чиито сърца Бог се опитваше да внуши великия урок на вярата. Такива уроци не се усвояват лесно и често е необходимо много време. Ако Бог винаги отговаряше на молбите ни незабавно, нямаше да имаме възможност да упражняваме или развиваме вяра. Забавянето ни внушава нашата зависимост от Бога и ни учи да Му се доверяваме. Но такъв резултат идва само ако периодът на чакане е посветен на тих размисъл и упражняване на пълно подчинение на божествения план. Колко благословии пропускаме, като не мълчим пред Господа и не чакаме Той да работи в наша полза. „Млъкнете и знайте, че Аз съм Бог“ (Пс. 46:10).

Само бавно научаваме урока: „Който вярва, няма да бърза“ (Исая 28:16).

За обсадата на ограден град нищо не изглеждаше толкова нелепо, колкото това, което правеха израилтяните. Но Бог имаше Своя план в подобна процедура и уроците за безусловна вяра и търпеливо доверие в силата и помощта на Бог бяха дълбоко впечатлени върху израилтяните. Те знаеха, че единствено всемогъществото на Йехова е дало този ограден град в техни ръце.

15. Седмият ден. Формулировката на повествованието е накарала някои да вярват, че този израз се отнася до съботния ден. Такова заключение по никакъв начин не е посочено. Не знаем в кой ден от седмицата е започнало действието. Но тъй като израилтяните са използвали седем дни, за да обикалят града, изглежда, че един от тези дни трябва да е бил съботата. Това наблюдение повдига въпроса дали действието на маршируване около града е било в хармония с духа на истинското поклонение в съботата. Можем да отбележим, че съботата е ден, посветен на Бога, и че каквото и да сметне за уместно да заповяда в този ден, със сигурност е в хармония с духа на неговото спазване.

Според божествената заповед, съботата не трябва да бъде посветена на „да вършиш своите пътища, нито да намиращ своите удоволствия“ (Исая 58:13). Но можем спокойно да посветим свещените й часове на това, което Бог е заповядал да се прави в този ден (виж Матей 12:5).

16. Вик. Шест пъти на този седми ден Израел обиколи града мълчаливо, в пълен послушание на заповедта на Исус Навин. Едва когато им беше заповядано да направят това, целият народ извика. Тяхното непрекословно послушание в това беше поразителна демонстрация на тяхната вяра (вижте Евреи 11:30). В този решаващ час Израел действаше с единомислие и простота на сърцето. Ако бяха продължили в това преживяване, ходът им в историята щеше да бъде съвсем различен. Те съяха да изпълнят божествения план и свидетелството им щеше да стигне до целия свят. Йерусалим щеше да бъде установен завинаги като център на едно велико духовно царство.

17. Проклет. Евр. cherem. Това съществително може да се преведе и като „нещо“ или „човек, посветен“ или на унищожение, или на свещена употреба и следователно изключен от общата употреба (Лев. 27:28, 29). Съществителното произлиза от глагола charam, който означава „затварям“ или „уединявам“. Йерихон е трябвало да бъде под забрана, като нищо от богатството му не трябва да бъде посветено за лична употреба, а всичките му живи същества – напълно обречени на унищожение. Металите му са били

да бъде осветен на Господа и внесен в Неговата съкровищница. Йерихон е първият плод от завладяването на Израел и може би в този смисъл също е посветен на Бога.

18. Смущавай го. Еврейската дума „акар“ означава „смущавам“. „Акан“ (Ахан) изглежда произлиза от този корен. Той е този, който по-късно смущава Израел (Исус Навин 7:25). Исус Навин се стреми да предотврати този вид „смущения“, като дава строги инструкции на хората да се пазят от „посветените“ неща.

19. Сребро и злато. Без съмнение е било обърнато внимание на специфичната инструкция да се изгори всичко изваяни идоли с огън, защото бяха мерзост за Господа (Второзаконие 7:25).

Осветени. Вероятно като първо бъдат прекарани през огъня, както е заповядано в Числа 31:21–23.

20. Падна по земята. Вижте на стр. 42.

21. Напълно унищожен. На някои това се е сторило като акт на пълно варварство и жестокост. Внимателното изследване на целия проблем за пътищата и делата на Бог, както са разкрити в Писанията, обаче води до съвсем различно заключение. Трябва да се помни, че израилтяните са действали стриктно според божествените заповеди (Второзаконие 20:16, 17) и всяко обвинение срещу тях е обвинение директно срещу справедливостта на божествените съдби. Ханаанците са достигнали предела на своето благодатно време. Бог им е дал адекватна възможност за покаяние, точно както дава на всеки човек на този свят (Йоан 1:9; 2 Петрово 3:9). Накрая милостта не може да продължи, без да се намесва в Божията справедливост. В такъв момент Бог трябва да действа, за да бъде верен на Своя характер, който включва както справедливост, така и милост. Често се превръща в акт на любов да се отсекаят онези, които са имали своята възможност, за да не покварят злия си пример другите (виж РР 492). Ако жителите на Йерихон желаеха това, всички те можеха да споделят спасението, което дойде при Раав и нейния дом (виж Допълнителна бележка в края на тази глава).

23. Без лагера. Раав остана известно време без лагера, без съмнение за да се подготви за приемане като прозелит. В определеното време тя е приета в израилтянската общност, вероятно след като тя и нейните роднини са били наставени в религията на Йехова и са се очистили от езическите си начини и вярвания. Вероятно е станала съпруга на Салмон, княз на Юда, и майка на Вооз, и по този начин един от предците на нашия Спасител (вижте Матей 1:5). Каква благословена привилегия очаква онези, които чрез вяра се присъединяват към Божия народ! Колко е прекрасно да знаем, че евангелието на Исус Христос надхвърля дори най-неблагоприятната наследственост и среда. „Всеки, който желае“, от всякакъв цвят на кожата, раса или положение в живота, може да участва в славните привилегии на синовството.

26. Закле ги. Тоест, „накара ги да се закълнат“. Той несъмнено накара старейшините и Главите на различните си племена се обвързват с тържествена клетва, така че знанието за техния обет да може да се предава от поколение на поколение.

Проклет да е човекът. В случая с Йерихон проклятието несъмнено е имало за цел да запази паметта за разрушението на града завинаги пред очите на идните поколения. Руините на града щяха да продължат да дават безмълвно свидетелство, но нов град на старото място щеше да заличи следите от такъв спомен. Проклятието беше изречено по божествено напътствие (вижте 1 Царе 16:34).

В първородния си син. Изпълнението на предсказанието на Хиил, ветилецът, е записано в 1 Царе 16:34. Липсата на този запис в книгата на Исус Навин е допълнително доказателство, че Исус Навин е написан известно време преди книгата на Царете. Пет века след това проклятие е произнесено Хиил, следвайки примера на нечестивия цар Ахав в

съпротивлявайки се на словото Господне, възстанови град Йерихон. Хиил може би е помислил, че времето е направило проклятието недействително или че подобно изявление не е могло да дойде от Бога. Може би той изобщо не е виждал причина за странната заповед. Но човешките разсъждения не са достатъчен претекст за непослушание или неверие.

Има записи за селище в околностите на Йерихон, предшествващи възстановяването на градът от Хиил. Втор. 34:3 се споменава за град, наречен „град на палмите“. Това е било населено място в началото на периода на съдиите (Съдии 1:16), малко след смъртта на Исус Навин. Същият град изглежда е бил отнет от израилтяните от Еглон, цар на Моав (Съдии 3:12, 13). Освен това, на посланиците на Давид, които били малтретирани от Анун, цар на амонците, било заповядано да останат в Йерихон, докато брадите им пораснат (2 Царе 10:4, 5). Следователно изглежда, че е имало град, наречен с това име, много преди времето на Хиил. Вероятно обаче той не е бил на могилата, а в съседство. Йосиф Флавий говори за мястото на стария град, сякаш за разлика от съвременен; новозаветният Йерихон е бил на миля южно от могилата.

Археолозите никога не са откривали останки от стените на град Хиел от IX век, построен вероятно в много по-малък мащаб върху руините на стария град и в крайна сметка ерозирал. Фрагментираните доказателства отпреди времето на Хиел сочат, че е имало само няколко периодични обитатели на мястото и че не е бил построен град в продължение на около 500 години след падането на стария град. Този факт е в съответствие с библейския разказ за възстановяването от Хиел. Хората могат да оспорват Божието Слово, но когато са изразходвали стрелите си на оспорване и критика, руините, открити от кирката и лопатата на археолога, мълчаливо свидетелстват за истинността на библейския разказ.

ДОПЪЛНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА ПО ГЛАВА 6

Историята на завладяването на Ханаан от Израел, толкова поразително илюстрирана от превземането на Йерихон, представя летопис за масово унищожение с острието на меча. Дори благочестивите вярващи често са били обезпокоявани от този летопис, особено защото скептиците са се опитвали по този начин да докажат, че Бог е кръвожаден и безмилостен.

Ако обаче се имат предвид определени факти, историята на унищожението придобива съвсем различен оттенък и Бог се откроява като Този, Който е проявил както милост, така и справедливост в отношенията Си с хората.

Първият факт, който трябва да се има предвид, е, че всеки, който съгреша срещу Бога и по този начин се разбунтува срещу Неговото управление, губи правото си на живот. В нашия свят човек, който се разбунтува и се бори срещу правителството, е обявен за достоен за смърт. В самата природа на случая никое правителство не може да продължи да съществува, освен ако не използва всички необходими средства, за да потуши всички врагове. Не е претенциозно да се твърди, че великото управление на Божията вселена не може да продължи успешно, ако не действа план, който в крайна сметка, ако не и веднага, ще потуши всеки бунт. Просто Бог да държи бунтовниците настрана заради всемогъществото си не би било задоволително решение, защото идеалният свят или идеалната вселена не могат да включват мисълта за някаква ограничена област, където бунтът тлее и подхранва.

Вторият факт е следният: Въпреки че бунтът трябва да бъде потушен и въпреки че въз основа на принципа на справедливостта един бунтовник е загубил правото си на живот, Бог не е действал просто по линия на справедливостта, както би направило едно земно правителство, но е проявил и милост. Библейското обяснение защо идването на Христос, което означава окончателното унищожение на всички нечестиви, се забавя, е, че Господ „е дълготърпелив към нас, като не иска да погинат някои, а всички да дойдат на покаяние“ (2 Петрово 3:9). И отново в Езекиил четем, че Господ не благоволява в смъртта на нечестивите (Езекиил 18:23).

Тези твърдения от Писанието, показващи политиката на Господ по отношение на грешните хора, са също толкова категорична част от Библията, колкото и тези, отнасящи се до заповедта на израилтяните да унищожат ханаанците. Човек не може последователно да се придържа към последните твърдения като описващи Божия план и да отхвърля първите.

Третият факт е следният: Въпреки че Владетелът на вселената проявява милост и дава за мъжете време, в което да се отвърнат от бунта си, в крайна сметка трябва да дойде ден на разплата. Ако благодатта и благодатта се удължават за неопределено време, имаме просто безкрайно примирие с бунта и беззаконието, което е същото като капитулация пред тях.

Проблемът, пред който сме, във връзка с унищожението на ханаанците от Тогава израилтяните са просто следните: първо, да докажат, че ханаанците са били бунтовници срещу Божието управление, като по този начин демонстрират Божията справедливост, като ги унищожават; второ, да докажат, че им е бил даден период на благодат и изпитание, като по този начин демонстрират Божията милост и дълготърпение. Не е трудно да се докажат и двете твърдения.

Що се отнася до първото, исторически е факт, че народите по източното крайбрежие на Средиземно море са били толкова покварени и развратни, колкото всички, които някога са живели на тази земя. Те са създали религия на похотта. Те са изпращали децата си в огньовете на бог Молох. Лев. 18 представя накратко част от моралния бунт на ханаанците. Въображението и малкото познаване на историята осигуряват останалото. Според Библията ханаанците са били толкова подли, че самата земя ги е „избълвала“ (виж Лев. 18:28). Относно религията и култовите практики на ханаанците вижте том I, стр. 126, 129, 162; том II, стр. 38–40.

Що се отнася до второто твърдение, Библията е също толкова категорична. В 15-та глава на Битие е разказът за обещанието на Бог към Авраам, че потомството му ще наследи Ханаанската земя. Обяснението, което Бог даде на Авраам защо обещанието ще се забави толкова много, беше, че „беззаконието на аморейците още не е пълно“ (ст. 16). Аморейците тук представляват народите на Ханаан, защото те са били могъщата, доминираща раса. Няма твърдение никъде в Стария завет, което по-ясно да излага факта за Божията милост към грешниците и как Той им дава време на изпитание.

Ето го Авраам, приятелят на Бога. Господ желаше да му даде Ханаанската земя за наследство. Ако Бог беше като земен владетел, несъмнено щеше да предприеме незабавни стъпки, за да се увери, че обещанието Му е изпълнено за Неговия любимец, и щеше да прогони или да предаде на меч всички, които му се изпречиха на пътя. Това е била историята на деспотите, които са имали цялата власт в ръцете си. Но не е така с Бога. Той заяви на практика на Авраам: „Трябва да бъдеш търпелив. Децата ти и децата на децата ти до четвъртото поколение също трябва да бъдат търпеливи. Любовта Ми към теб е голяма. Копнея да изпълня за теб и твоите деца обещанието Си. Нищо не би донесло по-голямо удоволствие на сърцето Ми. Но – ах, ето го важния факт. Дали Господ каза: „Но сега нямам сила да изпълня обещанието Си?“ Не; Той имаше цялата сила. Можеше да изпрати огън от небето внезапно, за да погълне всички жители на Ханаан. Не, това не беше проблемът. Забавянето беше, защото чашата на „беззаконието на аморейците още не е пълна“. С други думи, те не бяха напълно пропуснали своя ден на благодат. Имаше още милост, която да им бъде проявена.

Божият Дух все още не беше успял да се докосне до сърцата им.

И така, в продължение на още 400 години, поколение след поколение на аморейците беше позволено да живеят и да вършат все повече мерзости. Тогава Бог заповяда да бъдат унищожени.

Разумният извод е, че унищожението им е било постановено, защото чашата на беззаконието им е била пълна, че нищо няма да се спечели от по-нататъшно проявяване на милост към тях.

Унищожаването на децата заедно с родителите им намира своето оправдание с това, че по-младото поколение би следвало точно пътя на всички поколения преди тях, че склонността към поквара, бунт и разврат е дълбоко вкоренена и доминираща в природата им, същата като тази на родителите им. Да унищожат родителите и да оставят по-младото поколение би означавало само да запазят семето на покварата. Върху скептика лежи тежестта на доказване, ако твърди, че подрастващото поколение не би следвало същия път, който предходните поколения са следвали без изключение. Но всички предположения са против подобно твърдение и по този начин унищожаването на по-младото поколение става също толкова разумно, колкото и унищожаването на по-старото.

Допълнителни доказателства относно Божието отношение към хората в съда са разкрити в разказа за Потопа. Бог видя, че нечестието на човека е голямо на земята и че всяко въображение на мислите на сърцето му е само зло непрестанно. Това със сигурност беше безнадеждно състояние. За Бог да позволи подобно състояние да продължи безкрайно би било равносилно на признание пред вселената, че Той или е безразличен към такъв крещящ, скандален бунт, или не е в състояние да се справи с него. И все пак Господ не наложи веднага съд върху допотопните хора. Той заяви: „Духът Ми няма вечно да се бори с човека“, но им даде още 120 години (виж Битие 6:3). Разумното заключение е, че до края на това време нищо повече не може да се спечели от Божия Дух, борещ се с грешните сърца. И когато Бог не може да направи нищо повече, за да привлече човешките сърца обратно към вярност, тогава денят на милостта свършва. Човекът наистина самият го е прекратил с отказа си да се вслуша в молбите на Духа и нищо друго освен съд не може да остане.

Не можем твърде често да подчертаваме факта, че подобни твърдения от Библията. Относно Божиите отношения с човека преди Потопа и Неговото дълготърпение с ханаанците преди тяхното унищожение, са също толкова категорично част от Библията и откровение за плановете и характера на Бога, колкото и заповедта към израилтяните да унищожат ханаанците. Да се вкопчваме в изолираната заповед за унищожаване на жителите на Ханаан и да настояваме за измерване на характера на Бога само по този факт е толкова неразумно, колкото да се хващаме за едно-единствено изявление на губернатор на една от нашите съвременни държави, в което той отказва по-нататъшно помилване за престъпник и го предава на бесилката, и да се опитваме оттам да докажем, че губернаторът е бил безсърдечен, жесток човек.

Смъртта и разрушението са ужасни мисли, за които човек може да се замисли при всякакви обстоятелства, и дори най-богобоязливият и вярващ в Библията човек може доброволно да признае, че е изпълнен с тревожни мисли, докато чете за унищожението на нечестивите в различни периоди от историята на света и докато размишлява за окончателното унищожение на всички злодеи. Но би било много по-тревожно да размишляваме за какъв свят и каква вселена бихме били принудени да живеем, ако всеобщото унищожение не беше сполетяно от всички, които упорито бяха решени да продължат по своите греховни, покваряващи пътища.

Всъщност, целият този въпрос за съда над нечестивите разкрива непоследователността в отношението на скептика. Колко често един присмивател отправя към християните въпроса: „Ако има Бог на небето, който управлява и ръководи делата, защо Той позволява на злите хора да доминират този свят и да продължават всичките си ужасни практики, които носят мъка и проблеми на бедните?“

невинни създания? Тогава същият присмехульник ще се обърне малко по-късно и ще попита подигравателно: „Ако Бог е Бог на любовта, както вие, християните, заявявате, защо е донесъл разрушение върху хората в различни периоди от света и защо накрая ще унищожи всички, освен една избрана група?“ Но скептикът сякаш не осъзнава, че първият въпрос намира отговора си във втория. И съответно, той не осъзнава, че е непоследователен, като вдига шум срещу Божиите съдби, след като току-що е попитал защо Бог не отмъщава на злодеите.

Хармонията в целия този проблем се намира в цитираните тук Божии действия. Бог наистина управлява във вселената, както заявява Библията. Неговата воля и управление в крайна сметка ще бъдат върховни навсякъде и бунтът ще бъде потушен. Нечестивите не винаги ще потискат невинните. Несправедливостта не винаги ще бъде отдавана на слабите и безпомощните. Богът, който гледа на всички неща в по-дълга перспектива от човека и чиято любов към падналите създания е по-голяма от тази дори на най-благочестивия вярващ, желае не само да спаси кротките и праведните и в крайна сметка да им даде нова земя, в която обитава праведността, но и да спаси от множеството на непокорните колкото е възможно повече хора.

Именно този факт за дълготърпението на Господа, за това, че не желае никой да погине, а всички да дойдат до покаяние, дава правдоподобие на първия от тези два скептични въпроса. Когато имаме този факт за Божието дълготърпение, имаме отговора на първия въпрос; можем да видим несправедливостта в нашия свят и все още да вярваме, че Бог е владетел. И когато имаме предвид простия факт, че справедливостта в крайна сметка изисква унищожението на онези, които продължават в открит бунт, имаме отговора на втория въпрос. Няма нужда да се извиняваме за Божиите наказания, които са били извършени над грешниците в миналото и тепърва ще бъдат извършени в бъдеще.

Едва ли е необходимо да обсъждаме въпроса за метода, който Бог е използвал, за да доведе унищожение за ханаанците; достатъчно е да се отбележи, че Бог е бил справедлив, като ги е унищожил. Това, че Той веднъж използва вода, друг път огън, друг път чума, а трети път, както в случая с ханаанците, меч, няма по-голямо значение за въпроса за оправданието на унищожението, отколкото относителното използване на токов удар, обесване или разстрел по въпроса за смъртното наказание днес. Справедливостта на смъртното наказание, а не методът, е това, което по същество получава нашето внимание.

Коментаторите предполагат, че може би Господ е сметнал за уместно да избере Своя избран народ, Израел, за екзекутори, за да може те най-ярко да си представят в съзнанието си ужаса на греха и бунта; защото предупреждението към израилтяните е било да внимават да не паднат в мерзостите на ханаанците, за да не понесат същата съдба (вж. Лев. 18:28–30; вж. Рим. 11:15–22).

Ако обаче Израел беше изпълнил напълно Божия план за завладяването на Ханаан, ходът на събитията, що се отнася до унищожението на ханаанците, щеше да бъде различен, поне в голяма степен, от това, което всъщност се случи. Това става очевидно, когато вече дадените принципи бъдат преформулирани в контекста на свързани принципи:

1. Бог, великият арбитър на историята, определя продължителността и териториалния обхват на народите (Дан. 2:21; Деяния 17:26; виж върху Втор. 32:8; виж също Ед. 174, 176, 177). Мълчаливо, търпеливо Той ръководи земните дела, за да изпълни намеренията на Своята божествена воля (Изд. 173, 178). Всеки народ обаче определя собствената си съдба чрез използването на силата, дадена му от Бога, чрез верността, с която изпълнява Неговата цел за него.

(Изд. 174, 175, 177, 178; вижте върху Изх. 9:16). Противопоставянето на Божиите принципи означава национална гибел (вижте Дан. 5:22–31; ВБ 584; ПД 536), защото само това, което е свързано с Неговата цел и изразява Неговия характер, може да издържи (Изд. 183, 238, 304).

2. Бог не е избрал Израел за Свой избран народ поради пристрастие към тях; Той би приел всеки народ при същите условия, при които Той ги е приел (Деяния 10:34, 35; 17:26, 27; Римляни 10:12, 13). Просто Авраам отговори безрезервно на поканата за заветни отношения с Бога, да служи вярно на самия Бог и да обучи потомството си да прави същото (Битие 18:19). Съответно, потомците на Авраам станаха Божии представители сред хората и заветът, сключен с него, им беше потвърден (Второзаконие 7:6–14). Главното им предимство пред другите народи беше, че Бог ги направи пазители на Своята разкрита воля (Римляни 3:1, 2) и им възложи да разпространяват нейните принципи по целия свят (Битие 12:3; Исая 42:6, 7; 43:10, 21; 56:3–8; 62:1–12; РР 492; COL 290).

За да могат да изпълнят тази задача ефективно и при условие че спазват Неговите изисквания (Второзаконие 28:1, 2, 13, 14; вж. Захария 6:15), Божият план беше да дари Израел с несравними благословии (Второзаконие 7:12–16; 28:1–14; Кол. 288, 289). Той предложи да им осигури всяка възможност, за да станат най-великият народ на земята (Кол. 288).

В благословиите, които по този начин се натрупат за Израел, народите около тях щяха да имат осезаеми, убедителни доказателства за факта, че си струва да сътрудничат с Бога (Второзаконие 4:6–8; 28:10). Първоначалният Му план беше личните мисионерски трудове на Авраам, Исаак и Яков да предоставят на народите на Ханаан възможност да Му се покланят и служат (Колоездене 290; Пророчество 128, 133, 134, 141, 368). Всички, които се отвърнат от идолопоклонството, трябваше да се обединят с избрания от Бога народ (Исая 2:2–4; 56:6–8; Михей 4:1–8; вж. СТ 454–456; Захария 2:10–12; 8:20–23; Колодия 290). Но ако се окажат неверни, Той ще ги отхвърли, както сега отхвърли ханаанските народи (Втор. 28:13–15, 62–66, вж. Ис. 5:1–7; Рим. 11:17–22; стр. 688), и ще ги изгони и от Обетованата земя (Втор. 28:63, 64).

3. Ханаанците се радвали на изпитателен период от 400 години (виж върху Бит. 15:13, 16), но вместо да откликнат на предоставената им възможност, те напълнили чашата си с беззаконието (Бит. 15:16; виж върху Втор. 20:13; виж също Том I, стр. 126, 129, 162; Ред. 178) и щяли да бъдат лишени от владения (COL 290). Беше необходимо земята да бъде изчистена и пречистена от това, което със сигурност би попречило на изпълнението на Божиите благодатни цели (РР 492). Божествената справедливост и милост не можели повече да търпят ханаанските народи да продължат (виж 5С 208; 9С 13; вж. Бит. 6:3) и Божията сметка с тях била приключена (вж. Дан. 5:22–29).

След като даде Ханаан на Израел, Бог им определи Свои инструменти за изпълнение на божествения съд над жителите на земята (РР 491). Те трябваше да поразят ханаанците „изцяло“ (Второзаконие 7:2) и да „не оставят живо нищо, което диша“.

(Второзаконие 20:16); всички трябвало да бъдат предадени на меч (РР 491). Това обаче не означавало, че хората, които все още биха могли да изберат да служат на истинския Бог, трябва да загинат. Обръщането на ханаанката Раав свидетелства за факта, че божествената милост ще пощади онези, които са изоставили идолопоклонството (Исус Навин 2:9–13; 6:25; вж. Евр. 11:31; Яков 2:25). При Потопа, разрушението на Содом и падането на Йерусалим под властта на римляните всички, които са се вслушали в даденото им предупреждение, са били спасени (Бит. 6:9–13, 18; 18:23–32; Лука 21:20–22 GC 30). Краят на благодатния срок за един народ като такъв не означава непременно, че невинни хора ще страдат от смърт с онези, които са я заслужавали.

4. При завладяването на Ханаан божествената сила е трябвало да бъде съчетана с човешки усилия. Бог е възнамерявал всички хора да осъзнаят, че единствено по Негова благосклонност Израел е победил (Чис. 491, 496). Военните неуспехи при Кадес-Варни (Чис. 13:28–31; 14:40–45) и около 38 години по-късно при Гай (Чис. 493) ги научават, че със собствени сили никога не биха могли да покорят земята (виж Дан. 4:30; Чс. 491; Изд. 176). Бог обаче не е възнамерявал Израел да превземе Ханаан чрез обикновена война, а по-скоро чрез стриктно спазване на Неговите инструкции (Чис. 392, 436). В някои случаи слухът за могъщите дела на Бог в полза на Неговия народ би поразил ханаанците със страх и те биха се предали без бой (Чис. 22:3; Исус Навин 2:9–11; Втор. 28:10; Изх. 23:27; Втор. 2:25; 11:25; Изх. 15:13–16; Исус Навин 5:1; Изх. 34:24; вж. Бит. 35:5; Исус Навин 10:1, 2; 1 Царе 14:15; 2 Лет. 17:10). В други случаи те биха се объркали и биха се обърнали един срещу друг (Съдии 7:22; 1 Царе 14:20; 2 Летописи 20:20–24). Също така, Бог би използвал понякога силите на природата (Исус Навин 10:11, 12; и др.), както е направил в Египет, при Червено море и при преминаването на Йордан. Ако Израел само беше сътрудничил с Него, Той щеше да работи за тях по много неочаквани начини. Може би също така някои народи – като гаванците (PP 507, 508) – щяха да стигнат до познание за истинския Бог.

Но многократният неуспех на Израел да се подчини стриктно на Божиите заповеди в Кадис (стр. 394), Ситим (Числа 25:1–9) и Гай (Исус Навин 7:8, 9; стр. 494) до голяма степен успокои страховете на ханаанците, даде им време да се подготвят за битката и направи завладяването на земята много по-трудно, отколкото би било иначе (стр. 437). Въпреки това, божествената любов вече не беше в състояние да донесе покаяние, божествената справедливост постанови изпитанието на тези бунтовници срещу Бога да бъде прекратено, поиска тяхната бърза екзекуция и предаде земята им на Неговите избрани представители (виж Числа 23:19–24; стр. 492; вж. Великата купа 37; Матей 21:41, 43).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–27 PP 488–493; SR 178–181
1–4 SR 178
2 стр. 488, 493; 4Т 161
3, 4 ПП 488; 4Т 160
6 4Т 160
6–11 SR 179
8, 9 ПП 488
9, 11 4Т 160
12, 13 СР 179
14 ПП 488; СР 180
14–16 4Т 161
15, 16 СР 180
15–18 стр. 491
17 ЗТ 264
18 ПП 495; ЗТ 264
18, 19 ЗС 269; 4С 491
20 SR 180; ТМ 410; 4Т 161, 164
21 ПП 491; 4Т 161
24, 25 ПП 491
26 РК 230; PP 492; ЗТ 264

ГЛАВА 7

1 Израилтяните са поразени при Гай. 6 Оплакването на Исус Навин. 10 Бог го напътства какво да прави. 16 Ахан е хвърлен на жребий. 19 Неговото признание. 22 Той и всичко, което имаше, са унищожени в долината Ахор.

1. Извърши прегрешение. От еврейското *ma'al ma'al*, буквално „прегрешил“. Глаголът обикновено се превежда като „извършил“, когато е последван от сродното си съществително, но първоначално е означавал „да покрива“, както е видно от производното съществително *me'il*, „дреха“. По този начин думата означава „да действам подло“, „да действам коварно“ и със съществителното си „да извършим коварно деяние“. Заслужава да се отбележи, че целият Израел е считан за виновен заради прегрешението на един от неговите членове. Въпреки че грехът не е бил известен, Израел като нация е бил държан отговорен и Божията благословия е била отказана от тях. Виждаме пример за такава корпоративна отговорност в общуването между народите. Цялата нация е държана отговорна за думите и действията на своя посланик. Ако той обиди друга нация, цялата нация е държана отговорна, докато не настъпи моментът, в който бъде извършено поправяне. По подобен начин нарушителите в една църква могат да възпрепятстват божествената благословия върху тази църква (виж 4Т 68; 6Т 371). Ако църквата не предприеме подходящи действия, когато грехът е известен, тогава църквата става съучастник в този грях. Това обаче не означава непременно лична вина на всеки от членовете като индивиди (все пак виж 3Т 266).

Първите кампании на Израел на запад от Йордан

2

² Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Ис. Нав. 5:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Ахан. LXX и сирийският превод подкрепят четенето „Ахар“, както се появява името в 1 Лет. 2:7. Евр. „ахар“ означава „беда“ или „причинител на смут“ и името очевидно е дадено на този виновник като намек за последиците от неговото поведение (вижте върху Исус Навин 6:18; 7:4, 9). В Писанията е обичайно имената на хора и места да се променят вследствие на и като намек за определени забележителни събития, по които те може да са били отличителни. Забележителен пример е Осия 4:15, където Ветил, „дом Божий“, е наречен Бет-авен, „дом на суетата“, поради идолопоклонството, практикувано там.

Завди. Наричан още Зимри (1 Лет. 2:6). Такива различни четения са често срещани. В този случай промяната вероятно се дължи на объркване на една буква с друга – ад за р и ab за m. В еврейския език едната буква от всяка двойка може лесно да се приеме за другата. Представената тук генеалогия предполага, че Ахан вероятно е бил над средната възраст, освен ако не приемем, че предците му са били стари, когато са се родили децата им. Следователно неговите собствени деца вече трябва да са достигнали възрастта на отговорност по време на тази трагедия и може да са участвали в престъплението, а следователно и в отговорността за него.

2. Ай. Евр. „Ай“, „руина“ или „купчина“. Този град (известен също като Хай, поради включването на За определителен член (еврейски) се говори още по времето на Авраам (Битие 12:8; 13:3).

До Бет-Авен. Тази фраза е пропусната в LXX. Глава 18:12 споменава пустинята Бет-авен и намерението на твърдението вероятно е, че Гай е в близост до пустинята Бет-авен.

Качи се и разгледай. Буквално „качи се и пеша“, тоест, обиколи страната. Географията на този регион показва, че е имало два главни прохода, които са водили от град Йерихон към централна Палестина. Най-практичният и директен от тях е бил този, който се е отклонявал леко на север и сега е известен като Уади Келт. Това дефиле се среща с друго, Уади Харит, дълбока клисура на около 13 километра от долината на река Йордан. Някъде сред хълмовете и клисурите, малко на изток от град Бетел, се е намирал град Ай.

В район с хълмове и долини шпионите можеха лесно да напредват, без да бъдат забелязани.

3. Не всички хора. Според гл. 8:25 населението на Гай е било 12 000 души.

Очевидно шпионите, в самочувствието си, бяха подценили защитата на града.

Но повече от това, израилтяните, обзети от победа, не осъзнаха, че само божествената помощ може да им донесе успех и пренебрегнаха съвета си с Бога, когато планираха да превземат Гай.

4. Те избягаха. Доверието в Бог означава успех. Недоверието в Него означава поражение. Много Внимателно замислен план се проваля, защото Бог не е взет предвид. Три урока се открояват сред онези, които могат да се извлекат от това преживяване: (1) Бог, а не тяхната собствена доблест, е този, който е предал ханаанците в ръцете на израилтяните. (2) Успехът не може да дойде, когато в лагера има грях. (3) Когато грехът бъде изповядан, Бог приема човешките неуспехи и ги превръща в благословии.

Всеки човек се радва на лична връзка със своя Създател, която може да бъде прекъсната само по негов собствен избор. Но Бог се отнася и с хората в колективни отношения, като с групи; по този начин има групова, както и индивидуална отговорност (виж Ед. 178, 238). Бог държи народите, например, отговорни за техните колективни действия. Това е било вярно по особен начин за избрания народ, Израел, и е също толкова вярно за духовния Израел, църквата, днес. Понякога цялата група страда в резултат на делата на отделните си членове (Ез. 21:3, 4; ПП 497). Във властта на всеки член на група е да облагодетелства другите или да им донесе страдание и зло (2 Кор. 2:15). И, както в случая с Ахан, Бог държи цялата група, като група, отговорна за делата на отделните си членове.

Въпреки това, както тогава, Бог действа чрез признатите лидери на групата, като изисква сътрудничество и налага наказание. Бог има църква и е поставил лидери над нея.

Той очаква от тях да поемат инициативата в изпълнението на Неговата воля. Освен това, Бог изисква от Неговия народ да сътрудничи със своите водачи (Евр. 13:17) и няма да толерира независими действия от страна на отделни хора, в противоречие с назначеното от Него ръководство. Голямо е проклятието, което сполетява онези водачи, които са неверни в задачата си (Ис. 3:12; Ис. 9:16;

Йеремия 13:20; Езекиил 34:10), и върху онези хора, които умишлено им пречат в работата им (виж Съдии 5:23). Божието присъствие с нас в миналото не е гаранция за Неговото продължаващо присъствие с нас в бъдеще. В религиозния живот трябва да има постоянна зависимост от Бога и постоянно запитване какво Бог би искал да правим. Благодатта и силата, дадени за изпълнението на една задача, не са достатъчни за изискванията на следващата. Исус Навин не успя да вземе предвид този духовен закон. Когато изготвяше планове за завладяването на Гай, той пренебрегна да вземе Бога в своя съвет (РР 493). Как трябва да бъдем нащрек, за да не би просто да се занимаваме с религиозна служба и да не успеем да постигнем победа, защото сме пренебрегнали да работим според Божиия план. Нашата ревност за Бога трябва да бъде под контрола на осветеното знание (виж Римляни 10:2; вж. Пс. 111:10).

5. Шебарим. Така преведената дума произлиза от корен, означаващ „да разбия на парчета“. Повечето версии го дават като собствено име. Това би означавало, че е било място между Гай и Йерихон, вероятно на каменна кариера. В близост обаче не е била открита каменна кариера и е разумно да се предположи, че останките от каменна кариера не биха били напълно заличени от времето. Ватиканският ръкопис и някои сирийски версии, заедно с Таргумите, превеждат израза „до тяхното [израилско] съкрушение“.

Едно сирийско издание гласи „докато те [Израел] не бяха разгромени“, превеждайки, а не транслитерирайки иврит. Последното предложение изглежда е в по-голяма хармония с контекст.

Спускането. В LXX се казва „от стръмния хълм“, а в RSV – „при спускането“. Очевидно бягащите израилтяни навлезли в тясна и стръмна клисура, която забавила бягството им. Тук, изглежда, те изпаднали в паника и в объркването най-последните били поразени.

6. Разкъсай дрехите си. Разкъсването на дрехите като знак на траур и страдание е възникнало в древни времена (Бит. 37:34; 44:13). Обикновено горната дреха се разкъсвала отпред, над гърдите, но не повече от една шепа. Това действие се превърнало в обичай сред евреите, като външен символ на разбито сърце (виж Йоил 2:12, 13). Посипването на главата с прах или пепел представлявало още по-голяма скръб и недостойнство. 1 Царе 4:12; 2 Царе.

1:2; 13:19). Вярата на Исус Навин го беше накарала да очаква само победи и сега изглеждаше напълно объркан да разбере този провал. Но има условия към Божиите обещания и Исус Навин и Израел не бяха ги изпълнили (вижте за Исус Навин 7:3).

7. Дай Бог. Този израз показва дълбоко чувство на отчаяние и пълна безнадеждност. неспособност да се разбере ситуацията. Молитвата на Исус Навин почти приема духа на мърморене и оплакване, толкова характерни за израилтяните в многобройни случаи. Но дори и най-добрите мъже понякога се поддават на обезсърчение и страх (вижте 1 Царе 19:9–18; Йона 4:1–9). Исус Навин правилно тълкува поражението при Гай като знак за Божието неодобрение към Неговия народ, но не разбира причината за това. Думите му може да са били неправилно подбрани, но прибягването му до молитва в такъв кризисен момент е похвално.

8. Какво да кажа? В отчаянието си Джошуа търси съвет.

9. Твоето велико име. Колкото и да се грижеше Исус Навин за съдбата на Израел, той беше още по-загрижен за името на Йехова. Със сигурност Бог нямаше да позволи то да бъде осмивано, нали? Моисей беше използвал същия аргумент няколко пъти (Изм. 32:12; Числа 14:13–16; Втор. 9:28). Самият Бог го използва в песента, която заповяда на Моисей да научи народа (Втор. 32:26, 27). Винаги трябва да помним, че нашата вяроуност или невяроуност включва честта не само на църквата, но и на Божието име.

10. Стани. Или „защити се за себе си“. Това беше време за действие, а не за оплакване.

11. Израел съгреши. Вината беше приписана на целия Израел (вижте стих 1). Бог беше да не бъде обвинен в унижителното поражение. Той не ги беше изоставил; те не му се бяха подчинили. Ако Бог беше продължил да се бори за Своя народ, Той щеше да одобрява греха и да насърчава неговото продължаване.

Което заповядах. Това може да се отнася конкретно до заповедта относно плячката от град Йерихон, но в по-широк смисъл включва първоначалния завет на Бог с Израел. Той се основава на Десетте заповеди, описани в Писанието като „Неговия завет, който Той ви заповяда да изпълнявате“ (Второзаконие 4:13). И двата аспекта на божествената заповед са посочени в изразите „те дори взеха от проклетото нещо“ и „също откраднаха“. На еврейски всеки от петте елемента, изброени в стих 11, е свързан с предходното твърдение чрез съюза ние, „също“.

Прикривали. Буквално „лъгали“, „измамили“. В този случай те са лъгали с действията си. Те са запазили въпроса в тайна и са се държали така, сякаш не са виновни. Лъжата често е съпътстваща кражбата.

Техните собствени вещи. Сякаш принадлежаха на тях. Някои от откраднатите неща, които Бог беше заповядал да бъдат унищожени; други, златото и среброто, бяха посветени на Господа и трябваше да бъдат поставени в Неговата съкровищница. Но Ахан безстрашно ги присвои, сякаш бяха негови. Днес в лагера има Ахани. За десетъците и приносите се заявява: „Ще краде ли човек Бога? А вие ме ограбихте. Но казвате: В какво те ограбихме? В десетъци и приноси“ (Малахия 3:8). Десетъктът е посветен на Господа и трябва да бъде поставен в Неговата съкровищница. Има хора, които вземат десетъка, сякаш им принадлежи, и „го слагат... сред своите вещи“. Израел загуби Божията благословия заради този вид грях. Възможно ли е проклятието от Малахия 3:9 да лежи върху лагера на Израел днес? Сега не живеем под теокрация и нарушителите не получават веднага наказанието, което им се полага (вижте Екл. 8:11). Но това не прави греха им по-малко отвратителен. „Исус Христос [е] същият вчера, днес и довека“ (Евр. 13:8). В крайна сметка всеки грях ще получи своето справедливо наказание.

12. Прокълнат. Или „обречен на унищожение“ (виж гл. 6:17). Проклятието било такова, че онези, които вземали от нещото, обречено на унищожение, сами ставали „обречени“ на същото. Това изречение несъмнено било разбрано по времето, когато проклятието било произнесено. Освен това, Ахан видял в унищожението на жителите на Йерихон сигурния резултат от прегрешението. И все пак, пред лицето на всичко това, той избрал да продължи нечестивия си път. Пълната измама на греха се разкрива във факта, че той кара жертвите си да вярват, че по някакъв начин ще избегнат наказанието (виж Бит. 3:4; Екл. 8:11).

13. Осветете се. Както бяха направили, когато срещнаха Господа на Синай (Изх. 19:10). Външното очистване, предписано там, е трябвало да бъде символ на вътрешното очистване. Времената на особена опасност и бедствие трябва да бъдат време на сърдечен анализ и сериозно преобразяване. Заповяданото тук сърдечно изследване даде на Ахан уникална възможност да преосмисли и признае престъплението си. Но грехът има особен начин да закоравява сърцата на хората и да намалява отвращението им към него. Едва когато беше принуден да го направи, Ахан призна вината си, и дори тогава не в истински дух на покаяние. Вероятно се е ласкал, че другите са също толкова виновни, колкото и той. Виновният човек често смята другите за виновни за същото деяние, което той обичайно извършва.

14. Според вашите племена. Както е видно от записите в книгите на Летописи, Ездра, Неемия и други, израилтяните са пазили генеалогичните си записи с най-голяма грижа. Така името на Ахан е вярно записано в родословието на Юда (1 Летописи 2:7).

Което Господ взема. Методът беше чрез жребий (РР 494), средство, често споменавано в Писанията. Необходимо е обаче да се внимава при използването на това средство за установяване на Божията воля. Курсът е безопасен само когато Бог, чрез вдъхновение, показва, че желае този метод да бъде използван. Ако Бог не е в процедурата, тя се превръща в нищо повече от случаен метод, като хвърлянето на монета или изпускането на карта. Има моменти, когато в криза Бог може да отговори с чут глас или с директни знаци (виж Съдии 6:34–40). Такива обаче не са Неговите обичайни средства за съобщаване на волята Си. Бог е надарил хората с интелигентност и очаква от тях да развият способността да вземат решения сами. Ако при всяко житейско решение хората можеха да определят чрез знак божествената воля, те щяха да станат умствено импотентни и щяха да не успеят да развият необходимото развитие на ума и характера. Тези, които последователно следват случайни методи, ще отслабят целия си религиозен живот. В началото на религиозния живот и понякога след това, Бог може да е почитал развиващата се вяра, като ни е давал забележителни отговори по такъв начин, но това не означава, че Той иска постоянно да разчитаме на този метод. Идеалът за християнско постижение е умът да е толкова пропит с божествено знание, а способностите толкова обучени, че следвайки собствените си импулси, ние само ще вършим Божията воля (Ж. Д. 668).

15. Всичко, което има. Включително децата (ст. 24, 25). И все пак във Втор. 24:16 Господ е заявил, че децата не трябва да бъдат умъртвявани за греховете на бащите си, а всеки за своите собствени. Може би семейството на Ахан е било участник в деянието (вижте на ст. 1) и е споделило с него злата тайна. Мъжете са отговорни не само за греховете, които самите те извършват, но и за укриването на злодеец, като укриват информация, която би могла да помогне на отговорните за правосъдието.

19. Сине мой. Този израз може да ни даде поглед към сърцето на Исус Навин. Изглежда показва, че той е обичал нарушителя като нежен баща и че сърцето му е било с него, сякаш наистина е негов собствен син. Подобно отношение показва истинско великодушие и трябва да бъде подражавано от онези, които са призвани да налагат дисциплина. Много души са се обезкуражили за цял живот, като са били подложени на прекомерно сурово дисциплиниране, докато различен метод би могъл да доведе до покаяние и възстановяване на правата. Исус, нашият Пример, произнесе най-острите Си укори със сълзи в гласа Си (Живот в жертва 353), а Исус Навин прояви много от качествата на Христос. Нищо чудно, че Бог го избра; нищо чудно, че хората служиха на Господа през всичките му дни.

20. Съгреших. Публичното разкриване на вината му осигури сътрудничеството на Ахан и той незабавно призна престъплението си. По този начин вината му беше установена без съмнение и не остана място за неговите симпатизанти да го обвинят, че е бил несправедливо осъден. По този начин проблемът можеше да бъде решен веднъж завинаги, вместо да тлее с години в сърцата на всеки, който е склонен да критикува.

21. Красива вавилонска дреха. В LXX се казва „бродирана [многоцветна] мантия“. Такива дрехи били украсени с фигуративна работа, или втъкани в плата, или изтъкани с игла (виж Езекиил 23:15). Те били скъпи и могли да си ги позволят само кралски особи и най-заможните граждани. Йосиф Флавий казва, че това била „царска дреха, изтъкана изцяло от злато“.

Ахан вероятно е следвал обичайните стъпки в греха. Първо е търсил, после е пожелал, а после е... взел. И когато взел, следващата му стъпка беше да скрие какво е направил.

За да избегне успешно греха, човек трябва незабавно да отблъсне първите намеци за зло – първия поглед (виж Битие 3:6).

22. Те бягаха. Вероятно, за да избегнат евентуалното отнемане на съкровищата, но без съмнение и защото искаха да освободят лагера от прокълнатото нещо и да си възвърнат Божията благосклонност. Добре е да се бърза с премахването на греха. Отлагането е опасно.

24. Синове му. Вижте стих 15.

Неговите волове. Грубите животни, разбира се, са неспособни да грешат и следователно не заслужават наказание. Но те страдат, заедно с неодушевеното творение, от последиците на проклятието върху Адам. Така „цялото творение стене и се мъчи заедно досега“.

(Рим. 8:22).

Долина Ахор. Вижте гл. 6:18; 7:1. В Осия 2:15 се казва, че долината Ахор е дадена за врата на надеждата. Бог винаги е готов да превърне нашите поражения в благословии, ако сме готови да „премахнем проклетото нещо“ от сърцата си (Исус Навин 7:13).

25. Целият Израел го хвърли с камъни. Тук еврейският език използва две различни думи за хвърляне с камъни, рагам и шакал. Предполага се, че първата означава да се хвърлят камъни върху жив човек, докато втората означава да се трупат камъни върху мъртвец, поради възможната ѝ връзка с еврейската дума шекел, която означава „тежест“. Но в Стария завет двете думи изглеждат са използвани взаимозаменяемо. В този стих авторът може би е избрал нарочно синоним, за да избегне повторение. Казва се, че наказанието е било изпълнено от целия Израел. Въпреки че вероятно не всички са хвърляли камъни, вероятно всички са присъствали като зрители и са „съгласни със смъртта му“ (Деяния 8:1).

С огън. Изглежда, че Ахан и семейството му първо са били убити с камъни, а след това телата им заедно с плячката и другите вещи, принадлежащи към тях, бяха изгорени. Убиването с камъни от общността е било законна форма на наказание за определени престъпления (виж Лев. 24:14; Числа 15:35).

26. Купчина камъни. Като предупреждение към бъдещите поколения, за да не попаднат в същата примка на алчността, която причини гибелта на Ахан.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–26 ПП 493–498

1 1С 122; 3С 239, 264; 4С 564

2–4ПП 493

4 3Т 264

5–12 стр. 494

6 3Т 266

6, 7 3Т 264

6–94Т 491

10 4Т 493

10, 11 4Т 492

10–123Т 264, 520

10–13ТМ 91

12 3Т 239, 267

12, 13 ТМ 428

13 1С 140; 3С 267

16–19 ПП 495; 3Т 268; 4Т 492

20 3Т 271

20–23 стр. 495

20–253Т 268

21 ПП 496; 3Т 239; 5Т 157

25, 26 ПП 495

ГЛАВА 8

1 Бог насърчава Исус Навин. 3 Хитростта, с която беше превзет Гай. 29 Царят му е обесен. 30 Исус Навин построява олтар, 32 пише закона върху камъни, 33 изрича благословии и проклетия.

1. Смутен. Грехът на Ахан и неговите последици сигурно са донесли голямо обезкуражаване на Исус Навин. Но сега, след като беше изпълнил Божията воля, като беше избавил лагера от греха, Господ му даде ново насърчение да продължи с победата.

Вземете всички хора. Шпионите бяха предложили на Исус Навин да не изисква всички хора да участват в атаката срещу Гай (гл. 7:3) и той се беше съгласил с предложението им. Човешката мъдрост, водена от прекалена самоувереност, продиктува този първи план и той се провали. Сега изглежда, че Бог е отправил мълчаливо смъртено към схемата за частично участие. Той е наредил всички да участват в задачата за превземане на Гай и да получат част от плячката. Така е и в Божието дело днес. Всички трябва да работят в делото на евангелието и всички трябва да участват в неговите награди.

2. Пригответи си засада. Самият Бог дава подробни инструкции каква стратегия да се използва. Исус Навин е трябвало да изчака такова божествено напътствие, преди да предприеме първата си атака. Често и ние тичаме пред Бога и ходим в искрите на собствения си запал (виж Исая 50:11), като през цялото време си мислим, че вършим Божията воля. Във всяко решение в живота трябва сериозно да се запитаме: Това ли е Божията воля?

3. Тридесет хиляди. Има известни трудности при хармонизирането на цифрите, посочени в тази глава, вероятно защото повествованието е записано толкова кратко. В стихове 1 и 3 изразът „всички войнствени хора“ (вижте също стих 11) изглежда показва, че Бог е заповядал на всички войнствени мъже да се включат в тази битка. Този стих споменава 30 000, които е трябвало да чакат „между Ветил и Гай, от западната страна на Гай“ (ст. 9), докато в стих 12 той е взел 5000 мъже и ги е поставил в засада „между Ветил и Гай, от западната страна на града“. Последната група може да е била допълнителна засада, изпратена по-късно със специална задача. Ако е така, двете засади, заедно с основната част от силите с Исус Навин, биха съставлявали общия брой войнствени мъже. В подкрепа на това предположение е наблюдението, че 30 000 са били наредени да превземат града и да го подпалят по даден сигнал от Исус Навин. От друга страна, 5000-те, доколкото е известно, не са получили никакви указания какво да правят. Предполага се, че задачата им е била свързана с близостта на враждебния Ветил до Гай (вижте стих 12).

9. Сред хората. Тоест, в Гилгал, където бяха разположени основните войски.

10. Преброи народа. Буквално „посети народа“, тоест „прегледа“ или „събра“ ги. Това, разбира се, би се отнасяло, както е обяснено в стих 11, до военните хора. LXX тук гласи „скри народа“. Може би Исус Навин е дал последни инструкции относно секретността, как военните мъже могат да продължат и да останат незабелязани до подходящия момент. Те разположиха лагер онази нощ от северната страна на града. LXX гласи „на изток“. Има клисура, която се простира на изток и запад от северната част на Ет-Тел,

предполагаемото място на Ай и тук, от северната страна на тази клисура, те вероятно са заели позицията си.

12. Пет хиляди мъже. Вижте стих 3. Дадено е следното обяснение относно Назначението на групата. Има две клисури, които се срещат между Бетел, днешния Бейтин, и Ай ет-Тел. Групата мъже, които трябваше да атакуват и обстрелват града, беше разположена в клисурата по-близо до Ай. Когато напускаха засадата си, за да атакуват града, щеше да е необходимо някой да защитава тила им и да отблъсква военните, които биха могли да излязат от Бетел, за да помогнат на царя на Ай. След това 5000 души щяха да бъдат разположени в другата клисура с поглед, насочен на запад, в защита срещу Бетел. Вероятно те са били тези, които са се грижили за военните мъже от Бетел, така че те да не са могли да атакуват хората на Исус Навин в тила. Споменаването на войските от Бетел, които също преследват израильтяните (ст. 17), обаче предполага, че тази засада вероятно е била част от друга част от стратегията.

13. Долината. От -етeq, нисък, широк участък земя. Изглеждаше, че се различава от „долина“ от стих 11, която е от еврейската дума gai', „клисура“. Вдъхновението не ни казва целта на посещението му в долината. Можем да предположим, че с предстоящата битка, Исус Навин прекарал нощта в молитва, за да се увери, че нищо няма да попречи на Божията благословия и да предотврати победата. Сравнете 1 Царе 17:3.

14. Когато царят на Гай видя. Буквално „според виждането на царя на Гай“, тоест веднага след като той видя или узна. Думата понякога приема последния смисъл. Вероятно стражите са били първите, които са открили Исус Навин и войските му и са ги докладвали на царя. На водача често се приписва заслуга за това, което е направено от подчинените му. Той веднага събужда офицерите и хората си и заедно те се втурват да посрещнат Израел, може би с надеждата за още една лесна победа.

В определено време. Евр. lammo'ed. LXX тук гласи „право навън“ и Сирийски, „в долината“. Като четем mored вместо mo'ed, получаваме превода „към спускането“ (виж гл. 7:2, 5; 8:13).

Преди равнината. Буквално „пред погледа на арабата“. Евр. „араба“ означава „пуста местност“, „пустиня“. С член се отнася конкретно до долината или равнината на Йордан. Бягството на израильтяните вероятно ги е отвело към Галгал.

16. Бяха свикани. Буквално „бяха извикани заедно“, тоест, бяха събрани, сякаш от публичен глашатай. Това изглежда показва, че внезапното бягство на израилевата армия е било изненада, защото жителите на Гай не са го очаквали. В пламенността си да се защитят, мъжете от Гай поне проявиха по-голяма смелост от съседите си в Йерихон. Те не се страхуваха да предприемат настъпление. Окуражени от предишната си победа, те имаха голяма увереност в успеха. Но пламенността им беше пропияна, защото се бореха срещу Бога. Така е с всички, които следват програма, противопоставяща се на Бога. Най-важният въпрос е: В трескавото си начинание, на чия страна съм? Ако съм на грешната страна, тогава има само един разумен път, който трябва да следвам – да се предам. Ако съм на страната на Господа, тогава е мое да „се боря в добрата битка на вярата“ (1 Тим. 6:12) с всички сили на душата си.

17. Или Бетел. Този град е бил само на няколко мили от Гай. Двата града може да са имали сигнална система между тях, така че когато единият бъде нападат, другият може незабавно да бъде предупреден и да се притече на помощ. Възможно е това да е било дело на 5000-те в

засада, за да атакуват подпомагащите сили от Ветил. Самият град Ветил не е бил напълно превзет до по-късно (виж Съдии 1:22). Вероятно събитията в деня, в който е превзет Гай, са нанесли известно поражение на мъжете от Ветил, което е позволило превземането на града да бъде отложено за известно време.

19. Подпалете града. Еврейската дума за „подпалвам“ има смисъла на „разпалване на огън“. Този израз трябва да се различава от думата „изгори“, използвана в стих 28. Мъжете подпалиха града, тоест, запалиха огън, но не го погълнаха с този огън. Думата, използвана в стих 28, има смисъла на поглъщане. Няма несъответствие между двете твърдения.

26. Не отдръпна ръката си. Някои предполагат, че Исус Навин е вдигнал копие то си, може би с някакво знаме или емблема върху него, и че го е държал високо, както Моисей е вдигнал ръцете си 40 години по-рано, когато Исус Навин се е бивал с амаличаните. От друга страна, езикът не трябва да предполага нищо повече от това, че той се е въздържал от отдръпване на копие то си в битка, докато делото, което Бог е заповядал, не е било завършено. Вероятно е обаче Исус Навин да си е спомнил сцената в Рафидим, когато лично е водил битката срещу Амалик (Исх. 17:8–13) и е побеждавал, докато Моисей е държал Божия жезъл в ръката си.

28. Граница завинаги. Тук категорично се казва, че Гай е направена грамада завинаги. На еврейски „граница“ е *tel*, което означава „хълм“, особено „граница от руини“. Сравнете арабската дума *tell*, „могила“, използвана в толкова много топоними.

29. Окачен на дърво. Вероятно първо убит с меч, както в случая с петимата аморейски царе (гл. 10:26). На еврейски език думата е „окачен на дърво“. Това може да се отнася до някакво конкретно дърво или може би царете както на Йерихон, така и на Гай са били окачени на едно и също дърво и са били изложени, всеки един от тях, като под Божието проклятие. Изглежда, че царят на Йерихон също е бил обесен, защото както Исус Навин „беше направил с Йерихон и неговия цар, така беше направил и с Гай и неговия цар“ (гл. 10:1; вж. гл. 8:2). Всеки, който извърши грях, достоен за смърт, и бъде окачен на дърво, е бил „проклет от Бога“ (виж Втор. 21:22, 23). Исус, макар че не беше извършил грях, беше направен проклятие за нас, като беше обесен на дърво (Гал. 3:13).

Влизането през портата. Портата на града е била обичайното място за съд, както и за повечето други важни обществени дела. Самият цар на Гай може би често е седял точно на тази порта, за да съди. Сега самият той е бил съден. Тъй като портата на града е била най-публичното място, присъдата над царя е била публично излагана пред всички.

30. Тогава Исус Навин построи олтар. Думата, преведена „тогава“, не е обикновеният съюз, който толкова често се превежда „тогава“ другаде. Използваната тук дума е по-категорична, поставяйки специален акцент върху времето. Тя отбелязва факта, че развитието на строежа на олтара е започнало тогава, произлизайки от току-що описаната ситуация. Израел е победил и е получил доказателство, че Бог е с тях и ще прогони народите пред тях. Това е бил подходящ момент за тях да прекъснат военната си кампания и да подновят завета си с Бога. В два отделни случая Бог е инструктирал Израел да свика тържествено събрание на всички племена на планините Гевал и Гаризим, малко след влизането им в Ханаан (Второзаконие 11:26–30; 27:2–8). Израел е трябвало да чуе закона препрочитан и неговите предписания е трябвало да бъдат изписани на камък и поставени в самото сърце на страната, за да могат всички, както израилтяните, така и другите народи, да го прочетат. По този начин Бог

отправи покана към всички народи да се запознаят с Неговите благосклонни цели и да се присъединят към Неговия народ.

Географски мястото се е намирало в самия център на земята и на кръстопътя. Някои историци срещат големи трудности да признаят възможността за подобно пътуване през враждебна територия по това време. Йосиф Флавий предполага, че тази религиозна церемония се е случила след пет години, а LXX поставя този пасаж след гл.

9:1, 2. Но всички опити за коригиране на времето са напълно ненужни. Въпреки че се намираше наскоро вражеска земя, все още непокорена, Израел премина невредим, защото ужасът от Бога беше обзел околните градове, както когато Яков много преди това беше минал през този район на път за Ветил (Битие 35:5). Също така се предполага, че не се споменава за укрепено място северно от Ветил в тази част на страната и че от други пасажи (виж Исус Навин 17:18) изглежда има основание да се смята, че голяма част от тази област е била гориста и ненаселена. Конфедерацията на южните царе е имала център далеч на юг и е имало значително разстояние между Сихем и укрепените места на север. Вижте 1 Царе 9:4.

Планината Гевал. Планината Гевал беше само на около 20 мили от Гай. Оставяйки лагера си в Галгал, вероятно начело на стража, целият Израел се отправи към планината Гевал и планината Гаризим за тази свята служба и подновяване на завета. Въпреки че искаха да се установят по домовете си, делото на завоеванието трябваше да спре, докато извървят дългия поход, присъстват на тази тържествена церемония и се върнат в Галгал. Така те бяха учени, че пътят към просперитета е да поставим Бога на първо място. По-късно Исус повтори този велик принцип с думите: „Но първо търсете Божието царство“ (Матей 6:33).

Гевал е разположен на север, а планината Гаризим на юг. Долината между тях е широка около една трета от миля и се простира на изток и запад. Върховете на двете планини са на около 2 мили един от друг. Там, където двете планини са обърнати една към друга, в точката на най-голямото им съприкосновение, има зелена долина с ширина около 500 ярда. Варовиковият пласт на всяка планина е разбит на поредица от издатини, образуващи естествен амфитеатър от двете страни. Тук Авраам беше издигнал първия си олтар в Обещаната земя. Тук сега се събраха хората, шест от племената от едната страна и шест от другата - шестте на планината Гаризим.

Гаризим да отговаря с „Амин“ след всяка прочетена благословия и шестте на планината Гевал, когато се четеше всяко проклятие. От всяка от тези планини стърчат разклонения, образувайки естествени амвони, от които гласът на говорещия може да се чува в цялата долина. Според указанията, на планината Гевал, планината на проклятието, е издигнат олтар. Но защо на планината на проклятието? Това е било уместно. На мястото, откъдето са били четени проклятията на закона срещу грешниците, трябва да има и указание за средствата за благодат и прошка. Жертвите на този олтар са предобразявали Христос.

31. Цели камъни. Това беше в хармония с Божията заповед (Втор. 27:5, 6).

Причината за използването на „цели камъни“ била, че е имало опасност чрез длетото израилтяните да си направят изображения върху тези олтари и по този начин да бъдат изкушени към идолопоклонство (вижте Изх. 20:25).

32. Препис на закона. Според Втор. 27:2–8, до олтара е трябвало да се издигне каменен паметник. Той е трябвало да бъде покрит с мазилка. Върху тази мазилка са били написани Десетте заповеди и Моисеевият закон. Те, заедно с благословиите за послушание и проклятието за непослушание, са били прочетени пред цялото израилтяно събрание. В тази страна, където силните студове не са разрушавали...

писма, този паметник може да е останал в продължение на векове като свидетелство за завета на Израел, както и свидетелство за околните народи.

35. Цялото събрание. Жените, децата и непознатите, като Раав и нейните семейство, бяха там. Всички, стари и млади, трябваше да чуят думите на Господа. Просветлението на интелекта е една от първите стъпки в християнския растеж. Човек не може да живее в хармония с Бога, докато е в невежество. Невежеството и истинското християнство никога не могат да продължат в един и същ човек. Ето защо Бог е поставил голям акцент върху християнското образование. Нищо не бива да се допуска да пречи на това да дадем на децата си образованието, което Бог е заповядал. Въпреки трудностите на пътуването до Гевал, децата на древния Израел трябваше да придружават родителите си.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–35ПП 499–504

30–35 стр. 499

35 РК 465; РР 503

ГЛАВА 9

1 Царете се обединяват срещу Израел. 3 Гаваонците чрез хитрост сключват съюз. 16 Защото с което са осъдени на вечно робство.

1. Когато всички царе. Несъмнено вестите, които стигнаха до тези царе, разгневиха и двамата и ги уплаши, в резултат на което те свикаха това извънредно събрание. Те бяха чули не само за падането на Йерихон и Гай, но несъмнено и за голямото събрание в Гевал, където израилтяните бяха провъзгласили закона на Йехова за закон на цялата Ханаанска земя. Събирането на планината Гевал ясно показва, че израилтяните възнамеряват да бъдат нейни единствени владетели. Полученият гняв на ханаанците вероятно е надделял над страха им и те са решили да се съпротивляват заедно, надявайки се по този начин да предотвратят всяко посегателство върху тяхната територия. За описание на „царете“ вижте въведението към Исус Навин.

От тази страна на Йордан. На еврейски е писано „отвъд Йордан“. Разбира се, препратката определено е към западната страна на реката и или писателят е писал от източната страна, или пристигането му от западната страна е било толкова скорошно, че той все още смята територията за „отвъд Йордан“. Ако писателят вече е направил земята на Палестина свой постоянен дом, той едва ли би използвал такъв израз. Това наблюдение е аргумент в полза на ранно написване на поне тази част от книгата Исус Навин. Изразът „отвъд Йордан“ впоследствие се отнася до източната страна на Йордан, освен ако говорещият не е там или не мисли, че е там (виж Съдии 5:17).

Хълмове. Под „хълмове“ се разбират планинските възвишения в централната част на Палестина. която по-късно станала територия на Юда и Ефрем. „Долините“ са това, което се нарича Шефела, или западните предпланини. „Бреговете на голямото море“ включват морските равнини на Филистия и Сарон.

2. Единодушно. Буквално „едни уста“. Думата за „уста“ често се използва за „заповед“ и това може би е смисълът на израза. Тези шест народа обединиха военните си сили и се обединиха под едно командване, за да посрещнат извънредната ситуация. Въпреки че бяха от различни кланове и с различни интереси, несъмнено често в противоречие помежду си, те бяха готови да се обединят срещу Божия народ. Омразата им към праведните беше общата връзка, която ги обединяваше, както често се случваше с нечестивите хора. Например, противопоставянето на Христос събра Пилат и Ирод. В последните дни то ще обедини всички религиозни и политически сили срещу истинските...

остатък от Бога, „които пазят Божиите заповеди и имат свидетелството на Исус“ (Откр. 12:17).

3. Гаваон. Буквално „хълм“. Градът е бил разположен на терасовиден хълм и е имал воден басейн в него. Еремия го нарича „големи води“ (Йеремия 41:12). Градът е бил на близо 9 км северозападно от Йерусалим, по пътя за Йопия. Неговите жители, евейците (Исус Навин 9:7; вижте върху Битие 10:17), са били включени в конфедерацията от стихове 1 и 2. Когато гаваонците получили новината за разрушението на Йерихон и Гай, те стигнали до заключението, че е безполезно да се съпротивляват на израилевата армия и съответно разработили внимателно планиран план, за да спечелят благоволенieto на Израел и да сключат съюз с тях.

Някои учени смятат евейците (вижте върху Бит. 10:17) за същото като Хорейци или хуритци (вижте върху Бит. 36:20). LXX нарича евейците Хорейон. Ако тази идентификация е валидна, тогава група хорейци, произхождащи от района югозападно от езерото Ван, в Армения, се заселили в околностите на Гаваон известно време преди пристигането на хетейците.

Гаваонската форма на управление сигурно е била повече или по-малко демократична, защото гаваонците са говорили за своите старейшини и целия си народ като за това, което ги е изпратило (ст. 11). Ако управлението им по това време е било начело на цар, сърцето му може би ще е твърде гордо, за да се поклони на завладяващите израилтяни. В този случай гаваонците може би са имали шпиони в Гевал, когато е бил прочетен законът, който са им донесли заповедта, дадена на Израел (виж Втор. 7:1–3), да не проявяват милост към ханаанците, да не им дават пощада в битка и да не сключват съюз с тях (виж Изх. 23:32). Меко казано, решимостта им да не се съпротивляват показва известна степен на вяра в силата на израилевия Бог. Те са били готови да влязат в съюз, който включвал обещанието им да се откажат от идолопоклонството и да приемат поклонението на Йехова (стр. 506).

4. Те наистина действаха хитро. Хитростта щеше да бъде разкрита веднага, ако Исус Навин беше потърси съвет от Господа, но отново, както в Гай, пренебрегна да го направи.

Направено сякаш. Така въведената клауза е преведена от една-единствена еврейска дума, една което се среща никъде другаде в Писанията. Основната идея на думата е „въртя се“. На други места думата е неизвестна, освен в арабския език. Чрез заместването на „r“ с „ad“, които букви лесно се бъркат в еврейския език, получаваме превода „и се снабдиха с провизии“. Тогава думата става същата като тази в стих 12 и там е преведена „запали се за нашите провизии“. Това тълкуване е в съответствие с много ръкописи и древни преводи, включително LXX и сирийския. Разбира се, че те ще отидат като посланици. „Снабдиха се с провизии“ изглежда отговаря по-адекватно на контекста.

6. Лагерьт в Гилгал. Израилтяните се върнали в предишния си лагер в Гилгал близо до Йерихон, а не в някакъв нов „Гилгал“ близо до Сихем, както някои са си мислили (виж РР 505 и върху 4 Царе 2:1). Глава 9:17 гласи, че Израел пристигнал в град Гаваон от лагера си в Гилгал на третия ден. Но Сихем е само на кратко разстояние от Гаваон и три дни не биха били необходими за пътуването. Изразът „Исус Навин се възкачи“ (гл. 10:7) отново сочи към израилтянския лагер, намиращ се в долината на река Йордан.

7. Израелските мъже. В еврейския превод думата е в единствено число „човек“, а не „мъже“, но глаголът е в множествено число, очевидно защото „мъжете“ се разглеждат като отделни личности. В LXX се чете „синове“

[деца] на Израел“ и сирийския, „[те] от дома Израилев“. Очевидно преговорите са били водени от князете (ст. 18).

Евейците. Вижте стих 3.

Сключете съюз. На израилтяните било позволено да сключват мир с градове, които били далеч, но не и със седемте ханаански народа, живеещи в непосредствена близост до тях (Второзаконие 7:1, 2; 20:10–15). Те трябвало да бъдат напълно унищожени (Второзаконие 20:17), за да не се оскверни Израел от тяхната фалшива религия и ниски морални принципи. Оттук и многократните инструкции към Израел да не сключва никакъв съюз с тях (виж Изх. 23:32; 34:12; Второзаконие 7:2; 20:16–18). Гаваонците изглежда са били наясно с този указ и съответно са прибегнали до стратегията да се преструват, че идват от далечна страна.

8. Ние сме твои слуги. Това твърдение вероятно е било по-скоро учтива форма на обръщение, а не искрена декларация за тяхното подчинение (виж Бит. 32:4, 18; 50:18; 4 Царе 10:5; 16:7). Това обаче беше изчислено, за да впечатли Израел. Гаваонците, без съмнение, очакваха да направят някаква отстъпка, като например плащане на данък, но се надяваха, че договорът ще бъде възможно най-благоприятен. Въпреки това, внимателно формулираният им отговор не задоволи Исус Навин, както става ясно от въпросите, които той продължи да им задава. В този момент на съмнение и несигурност той е трябвало да потърси Господа. Вероятно е чувствал, както много християни днес, че това е въпрос, с който може да се справи, без да безпокои Господа. Но Бог ни е заповядал да дойдем при Него с всичките си проблеми. Не бива да чувстваме, че Го изтощаваме или обременяваме. Много капани могат да бъдат избегнати, като отнесем всичките си проблеми към Господа, а не се уповаваме на собственото си разбиране (Притчи 3:5–7).

9. Заради името. Буквално „заради името“ или „по отношение на името“ на Йехова, твоя Бог. Тези думи разкриват известна степен на стремеж към Бога от страна на гаваонците. Те бяха получили известна степен на познание и действията въз основа на това ограничено просветление. Намираме недостатъци в подхода им, но не бива да намираме недостатъци във факта, че тук те започнаха да служат на истинския Бог. Те не знаеха всичко, което е включено, но знаеха, че това, което Йехова беше направил за Израел, беше по-голямо от това, което който и да е така наречен бог беше направил за своя народ. Чрез това правило те измерваха относителните заслуги на боговете. Бог почете тяхната ограничена вяра и не позволи на Израел да отмени обещанието си към тях. Бог приема хората там, където са, и след това се стреми да ги води към по-съвършено служене. Някои започват поклонението си на Бога от напълно погрешни мотиви, но Бог приема предаването на душата и след това работи по по-похвални мотиви. Така беше и с гаваонците. За тях бяха открити пълните заветни благословии, що се отнася до духовните привилегии.

Всичко, което той направи. Те внимаваха да изброят само събитията в Египет и отвъд Йордания. Ако бяха споменали Йерихон или Гай, хитростта им щеше да бъде разкрита, защото всеки, идващ от далечна страна, вероятно не би имал време да чуе за толкова много... скорошно събитие.

11. Нашите старейшини. От това се заключава, че Гаваон и градовете му не са имали цар над себе си (вижте на стих 3).

12. Мухлясал. Думата, преведена тук като „мухлясал“, се използва само три пъти в Стария завет, два пъти в тази глава (ст. 5, 12) и в 1 Царе 14:3, където е преведена като „cracknels“ („кейкове“, поле). В последния случай би било невъзможно да се преведе като „мухлясал“ и има въпрос дали трябва да се преведе така тук. Предполага се, че би било уместно да се преведе по същия начин в Исус Навин, както в 1 Царе.

Освен това, при всяко срещане в Исус Навин, думата е предшествана от

перфектно време на глагола „да бъде“. Така тук буквално би се четело: „И ето, то е сухо и беше като питки.“ Повечето преводачи и коментатори обаче го приемат като „плесенясал“ (виж PP 505).

14. Взеха от храната им. Това изглежда е по-добър превод от предложението в полето „те приеха мъжете заради храната им“. Много коментатори предпочитат четенето в полето, въпреки факта, че в еврейския текст няма нищо, което да го изисква. Причината им да го правят е, че изглежда по-добре съответства на контекста. Еврейските водачи са взели от провизиите, за да ги опитат, да ги пипнат и да ги изпробват сами, за да бъдат сигурни в решението си. След като са направили това, те са се чувствали уверени в собствената си преценка. Това изпитание се е различавало от това, с което са се сблъскали по време на първия си опит да превземат Гай, или може би са разпознали изкусителя в новия му облик. Сатана има много трикове и използва този, който смята, че ще е най-подходящ за жертвата му. Никога не сме в безопасност при никакви проблеми само с човешка мъдрост.

Не е питал за съвет. Бог е осигурил волята Му да бъде позната чрез свещеника Елеазар посредством Урим и Тумим (Числа 27:18–23). По този начин Исус Навин е можел да получи божествено напътствие в това важно решение. Какъв би бил отговорът на Господ в този случай, не ни е казано. Възможно е гаваонците все пак да са били пощадени; Божията милост обхваща всички, които търсят Неговото спасение. Той е забранил на народа Си да сключва какъвто и да е завет с жителите на земята, но това е било по конкретна причина, а именно, за да не се обърнат да следват мерзостите на жителите. Ако някой от тези езически хора, като Раав, се беше отвърнал от мерзостите си и беше потърсил божествена милост, Бог щеше да ги приеме толкова лесно, колкото след това прие Ниневия (Йона 3:10). Но крайното решение във всеки случай трябва да бъде на Бога. Той е единственият, който наистина може да чете сърцето. Той не можеше да повери такива решения на хора. Следователно, Той даде заповед за пълното унищожение на всички ханаански народи, но това не означаваше, че не може да прави изключения, когато обстоятелствата го сочат. Не би било безопасно да се довери на хората с власт да сключат мир дори с отделни градове, за да не се симулира покаяние от ханаанците. Такава измама може бързо да се разпространи и много от жителите на земята щяха да се преструват на покаяние, докато в сърцата си оставаха все така идолопоклоннически настроени, както винаги.

Днешният служител за Бога трябва да проявява голямо внимание, за да установи дали даден човек е дал доказателства за вяра, преди да го приеме в завета на вярата. В такива случаи е добре да не бъдем самонадеяни и уверени в собствените си мнения, а винаги смирени, искрено да търсим Божието ръководство (Пс. 32:8).

15. Князите. Буквално „възвишените“, тоест главите на различните племена.

17. Третият ден. Тоест, третият ден след като тръгнаха за Гаваон. Така те бяха на двудневно пътуване. Това е доказателство, че те не са тръгнали от новия Галгал, както някои смятат, защото оттам до Гаваон не би им отнело повече от няколко часа (вижте на стих 6). Три дни след като договорът е бил сключен и пратениците са си тръгнали, израилтяните са открили, че гаваонските градове са наблизко и че са били измамани. Може би някой дезертьор им е казал или израилтяни са намерили някой, който им е казал истината. Под ръководството на Исус Навин израилевата армия незабавно е тръгнала да разследва. Вероятно Исус Навин е имал предвид да преразгледа договора заради измамата, упражнена срещу него от гаваонците, и да види как могат да се използват градовете им.

Техните градове. Гаваон, което означава „хълм“, Хефира, „млада лъвица“ и Беерот, „кладенци“, по-късно падат на племето на Вениамин (гл. 18:25, 26), докато Кириат-Иарим, „град“, на племето на Юда (гл. 15:60). По-късно в Кириат-Иарим ковчегът е спрял, преди Давид да го премести в Йерусалим (1 Царе 6:21; 7:1, 2; 2 Царе 6:2). Гаваон е известен днес като Ей-Иб, Хефира като Тел Кефире, а Кириат-Иарим като Тел ел-Ахар.

18. Не ги порази. Въпреки че събранието роптаеше срещу князете, а князете бяха сгрешили, сключвайки такова споразумение, израилтяните се чувстваха задължени да спазят клетвата си. Веднъж дадено обещание трябва да се счита за свято, ако не обвързва този, който го дава, да извърши погрешно действие (виж Притчи 12:22; Пс. 24:4; 15:4; РР 506). Водачите на Израел въвлечеха цялото събрание в беда заради грешката си. И все пак, за тяхна чест, те смятаха, че трябва да спазят обещанието, което бяха дали. Колко внимателни трябва да бъдат отговорните, за да не би, разчитайки на собствената си преценка, да донесат трудности на цялото събрание.

20. Заради клетвата. Ако изпълнението на клетвата изискваше греховно дело, то би не са били обвързващи, защото не можем да бъдем обвързани да извършим грях (вж. Съдии 11:29–40). Въпреки че князете бяха виновни, като се заеха толкова прибързано с този въпрос, те не трябваше да нарушават клетвата, дори и това да беше в тяхна вреда (Пс. 15:4). Очевидно е, че Бог одобри поведението им в това отношение и беше недоволен от Саул, когато дълго след това той я наруши (2 Царе 21:1–3).

21. Дървосекачи. Според стихове 23 и 27, тази служба е трябвало да бъде за събранието и за Божия дом. Такива работници са били считани за най-ниската класа хора (Второзаконие 29:10, 11) и тези служби е трябвало да се извършват от чужденците сред тях. Възлагането на тези черни задачи представлявало наказание за гаваонците. Ако бяха се отнасяли честно с Израел, животът им пак щеше да бъде пощаден и вероятно щяха да бъдат освободени от робство. Но дори проклетие може да се превърне в благословия. Вярно е, че те бяха слуги, но службата им беше за Божия дом. Като вършеха работата на Господния дом, те щяха да бъдат в позиция, в която лесно биха могли да учат за истинския Бог. По този начин те бяха поставени под влияние, което би им попречило да се върнат към идолопоклонството на бащите си. Макар и роби на Израел, те щяха да бъдат свободни на Господа, защото в Неговата служба най-ниската служба е свободата, а Неговата работа е собствената им заплата. Някои смятат, че „нетинимите“ на Ездра и Неемия (Ездра 2:70; 8:20; Неемия 7:60) са гаваонците, доколкото нетинимите са били храмови служители. Евр. nethinim означава „отдадени“ или „посветени“; това донякъде подкрепя евентуалната им идентичност с гаваонците. Че гаваонците са съществували като такива по времето на Давид, е видно от обстоятелството, споменато във 2 Царе 21:1–9. Възможно е обаче погрешната ревност на Саул почти да ги е унищожила и Давид да ги е заменил с нов ред – нетинимите от времето на Неемия.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–27 стр. 505, 506

7, 8, 12–16 стр. 505

15–19 РК 369

18 ПП 506

21, 23 г. сл. Хр. 30 г.

24–27 стр. 506

ГЛАВА 10

1 Петима царе воюват срещу Гаваон. 6 Исус Навин го спасява. 10 Бог воюва срещу тях с градушка. 12 Слънцето и луната спират по думата на Исус Навин. 16 Петимата царе са зазидани в пещера. 23 Те са изведени, 24 презрително употребени, 26 и обесени. 28 Още седем царе са победени. 43 Исус Навин се връща в Галгал.

1. Адониседек. Буквално „моят господар е правдата“.

Йерусалим. Първото срещане на това име в Стария завет. Мненията за произхода на името се различават. Общоприето е, че последната част на думата означава „мир“ (виж Евр. 7:2). Първата част може да произлиза или от дума, означаваща „наследство“, или от дума, означаваща „селище“, чиито основни идеи са сходни. Няма съмнение, че Йерусалим от времето на Исус Навин е идентичен с днешния Йерусалим. Египетски текстове още от 19-ти и 18-ти век споменават града. Съществуването му по това време е потвърдено от археологията.

В „Писмата от Амарна“, датиращи от 14 век пр.н.е., близо до времето на завладяването на Ханаан от Израел, се споменава град в Палестина с името Урусалим, „град на мира“. Това е името му в по-късни асирийски записи. Равинските източници твърдят, че думата произлиза от името, което Авраам е дал на планината Мория, мястото, където е принесъл сина си в жертва, плюс името Салем от Битие 14:18. По-късно планината Мория става мястото на храма, построен от Соломон (Царе 24:18–25; 2 Летописи 3:1). От историята, записана в Битие 22, изглежда, че по времето на Авраам не е имало град на планината Мория, а само на съседните хълмове (виж РР 703). Авраам нарекъл мястото Йехова-ире (Битие 22:14). „Йехова ще се погрижи“. Някои смятат, че Мория произлиза от същия корен и означава „видение на Йехова“. Според равинското тълкуване името Йерусалим би било комбинация от Ире и Салем.

Друго от древните имена на Йерусалим е било Йевус или Йевус (Исус Навин 18:16, 28; Съдии 19:10, 11).

Йевусейците са живели там по времето на съдиите и градът не е бил отнет от тях до времето на Давид.

Бяха сред тях. В LXX се казва, че „са сменили страната“. Прехвърлянето на гаваонците Верността им предизвика най-жестоката омраза към бившите им приятели. След като взеха решение, гаваонците сякаш завинаги останаха лоялни към Израел и истинския Бог. Този факт предполага, че макар методът им да си осигурят приятелството с Израел да е бил съмнителен, те въпреки това бяха искрени до степента на светлината, която имаха.

2. Силно се страхуваха. Сега те се страхуваха не само от силата на Израел и израилевия Бог, както се вижда от докладите от Йерихон и Гай, но и от военната мощ на градовете Гаваон. Те смятаха, че всяка склонност към смяна на страната трябва да бъде незабавно прекратена.

Като един от царските градове. Буквално „като един от градовете на царството“. Важността на думата „като“ не бива да се пренебрегва, защото тя разкрива точността на автора. Както бе споменато по-рано, градът нямал цар, а се управлявал от „старејшини“ (вижте гл. 9:3). Тук отново има косвен намек, че Гаваон нямал цар, защото бил като град с цар за величие. Гаваон по-късно е град на първия цар на Израел, Саул (1 Лет. 8:29, 30, 33).

3 Хеврон. Буквално означава „съюз“, „лига“ или „асоциация“. Това е една от най-старите населени общности в Палестина, разположена на около 30 км югозападно от Йерусалим. Построена е седем години преди Зоан (Танис) в Египет (Числа 13:22), старият център на хиксоите в Аварис. Много патриархални събития са свързани с Хеврон. Тук Авраам е живял в равнините Мамврий (Битие 13:18; 18:1). Тук Сара починала и

Авраам купил пещерата Махпелас от хетееца Ефрон (Битие 23:7-16) за нейно гробище. По-късно Авраам, Исаак, Яков, Ребека и Лия били погребани там. В Хеврон дванадесетте съгледвачи открили великана Енаким (Числа 13:22, 33). Мястото пазело много свещени спомени за израилтяните.

Пирам, цар на Ярмут. Пирам означава „див магаре“; Ярмут (което означава несигурно) се е намирал на около 25,5 км западно-югозападно от Йерусалим. Той е идентифициран със съвременния Хирбет Ярмук, където са открити останки от някои древни стени и цистерни.

е открит. Нищо не е известно за размера му по времето на Исус Навин, но той трябва да е бил смятан за един от по-големите царски градове в южна Палестина.

Яфия, цар на Лахис. Яфия вероятно означава „видим“ или „сияещият“, с възможната идея за олицетворение на бога. Лахис, сега идентифициран с голямата могила Тел ед-Дувейр, е мястото на един от най-големите окупирани градове на древна Палестина. Намира се на около 44 км югозападно от Йерусалим в така наречената Шефела, или ниски хълмове, на Юда. Той е доминирал над главния път от централна Палестина до Египет. Въпреки че това е първото споменаване на него в Библията, Лахис често се споменава в по-късната израилтянска история.

Дебир, цар на Еглон. Дебир означава „оракул“. Еглон може да означава „търкалящ се“. Мястото има е предварително идентифициран с Тел ел-Хеси, за който преди се е смятало, че съдържа руините на Лахис.

4. Изкачи се. Този израз е географски правилен, тъй като другите царе са живели в низините и хълмовете, а Йерусалим е бил на сравнително по-висока надморска височина. Йерусалим е бил най-близкият важен град до вече общия враг и по този начин е бил в най-голяма опасност. Това може да обясни лидерството на Йерусалим в тази криза.

Поразете Гаваон. Вместо Исус Навин. Забележително е, че не чуваме за нито една пряка атака срещу Исус Навин и неговата армия във войните за Ханаан. Завладяването е било предимно офанзивна кампания от страна на израилтяните. В духовните битки, както и във военните, най-добрата форма на защита често са офанзивни действия срещу врага.

5. Аморејци. Този термин често се използва като общо обозначение за всеки от ханаанските народи, вероятно защото аморејците са били най-могъщият народ в страната. Жителите на Йерусалим са били наричани евусейци (Исус Навин 15:63); а тези на Хеврон - хетейци (Бит. 23:2, 3; 25:9, 10). Гаваонците понякога са наричани евейци (Исус Навин 9:7), а понякога и аморејци.

6. Изпратено до Исус Навин. Гаваонците бяха в тежко положение. Защитата им беше недостатъчна срещу толкова мощна коалиция. Те се обърнаха към Исус Навин с надеждата, че той, въпреки измамата им, ще им се притече на помощ. Начинът, по който те търсеха помощ от съюзниците си във време на беда, може да се разглежда като илюстрация на това как можем да призоваваме Бога за помощ, когато сме силно притиснати от духовни врагове. Може да се чувстваме недостойни за божествена помощ заради греховете си, но също така можем да знаем със сигурност, че никоя искрена молитва за помощ няма да остане без отговор.

В планините. Става дума за централната верига, наречена „хълмистата страна“, в която са били разположени някои от петте града, споменати по-рано (гл. 21:11). Други са били в Шефела; но гаваонците, в бързината си, вероятно не са си направили труда да направят разликата. Що се отнася до тях, армиите на петте народа са се приближавали към тях от планинския район на Йерусалим (ст. 3, 4). Това, което може да изглежда като противоречие, всъщност е уверение в автентичността на повествованието, доколкото

тъй като авторът вярно е записал казаното от пратениците на Исус Навин, въпреки че може да не е било напълно правилно географски.

7. Възнесъл се. Този израз и „изкачил се“ от стих 9 са географски правилни, защото маршрутът на похода от Галгал до Гаваон е изкачване по целия път. Разстоянието от Галгал до Гаваон е било 26,7 км.

Марширувайки цяла нощ нагоре по Вади Келт

И през долината Сувейнит, Исус Навин пристигна рано сутринта в околностите на град Гаваон, преди амореите да разберат, че е напуснал лагера си в Галгал. Като отишъл да защити Гаваон, Исус Навин също помогнал на каузата на Израел. Градът контролирал важни проходи към централна и южна Палестина и трябвало да бъде задържан.

И всички силни мъже. LXX и Вулгата пропускат „и“. Еврейската дума, преведена като „и“, може да се преведе и като „дори“, което изглежда изразява по-добре смисъла, който се има предвид тук. Следователно пасажът би предполагал, че Исус Навин е тръгнал с армия от отбрани мъже, мъже на храброст и смелост, и опитни във военното дело. Сирийският превод е съгласен с така изразената идея, като чете: „и всички те [бяха] силни и храбри мъже“.

8. И Господ каза. Може би по-добре „защото Господ каза“. Ясно е, че Исус Навин не предприе експедицията, без да потърси съвета на Бога. Изглежда най-накрая е научил този урок.

9. Изведнъж. Исус Навин стана бърз човек. Задачата, пред която беше поставена, изискваше незабавни действия. Много каузи се провалят поради липса на действия или действия, които идват твърде късно. Исус Навин маршируваше цяла нощ и на сутринта беше готов за действие, преди врагът да е имал време да се подготви за битка.

И се изкачи. За предпочитане „след като се изкачи“ (RSV). Това изречение просто обяснява как Исус Навин „дойде при тях внезапно“. Той направи това, като марширува „цяла нощ“.

10. Обърка ги. Или „хвърли ги в паника“ (RSV). Еврейската дума тук използвана дума означава „да се втурваш лудо“. Когато става въпрос за обект, както тук, тя означава „да объркаш“, „да хвърлиш в смут“ или „да разпръснеш“. В Изх. 23:27 Бог е обещал да изпрати страха Си пред Израел и да накара враговете им да обърнат гръб пред тях. Смуцението на петимата царе е изпълнение на това обещание и е пример за това как Господ би действал при цялото завладяване на Ханаан, ако израилтяните винаги са били готови да работят според Неговия план.

Бет-хорон. Буквално „дом на [бога] Хорон“. Бет-хорон е бил съставен от близнаци градове, обхващащи горния и долния град, днес известни като Бейт 'Ур ел Фока (горен) и Бейт 'Ур ет-Тахта (долен). Тези градове контролирали планинския проход. Исус Навин и неговите мъже преследвали амореите в северозападна посока до тази точка. Пътеката, слизаща от Горен Бет-Орон до Долен Бет-Орон, била много скалиста и неравна, толкова стръмна, че в скалата били изсечени стъпала, за да се улесни спускането. Именно тук Господ изпратил градушка върху тях. От тази точка врагът се обърнал в южна посока, към Ярмут и Лакис, градовете на двама от царете.

Азека. Силно укрепен град на около 17 км североизточно от Лакис, известен днес като Тел ез-Закарийе. Споменава се няколко пъти в по-късната история на Стария завет.

Македа. Местоположението на Македа е неопределено. Някои смятат, че това са разкопаните крепост в Тел ес-Сафи, но други смятат, че този тел е Ливна. Някои предпочитат Тел

Макдум, на 10,8 км югоизточно от Бейт Джибрин (Елевтерополис) и на 13 км западно-северно от Хеврон.

11. Големи камъни. Дефинирани в същия този стих като „градушка“. LXX използва „градушка“ и в двата случая. Едва ли е необходимо да мислим за тези камъни като за метеори или буквални „камъни“. Бог в предишен случай е използвал градушка като средство за унищожение (Изм. 9:18–26). Запазени са записи за няколко бури на Изток, в които се посочва, че градушката е тежала от половин до три четвърти паунд. В Северен Китай е известно, че някои са тежали няколко паунда и са убивали добитък. Бог е запазил „съкровищници на градушката“ (Йов 38:22, 23), които да използва в деня на последната битка (Откр. 16:21).

12. На Господа. Сирийският превод гласи „пред Господа“ или „в присъствието на Господа“. Еврейският предлог *le* има различни значения, като например „по отношение на“, „поради“, „относно“, „заради“. Тези значения предават идеята, че казаното от Исус Навин е било „заради Господа“ или „по отношение на Господа“, тоест, изречено под божествено ръководство или поне с божествено одобрение. Следователно думите му не са били самонадеяни.

Стой неподвижно. Глаголът, преведен тук като „стои неподвижно“, обикновено се предава като „мълчи“. Може обаче да означава и „бъди неподвижен“, в зависимост от това за какво се прилага. Тъй като е адресирано до слънцето и луната, които обикновено нямат звук, естествено би имало значението на последните. Вдъхновенният писател е използвал популярния език на времето си, за да опише научни въпроси. Всъщност не слънцето се движи в небесата, а земята, въртяща се около оста си, отбелязва деня. Но дори и в нашата съвременна епоха на научно просветление говорим за изгрев или залез на слънцето. Някои, чиято ограничена представа за Бог Го оставя безсилен да се намесва в естествените закони, смятат, че спирането на въртенето на Земята би имало катастрофални последици за самата Земя и евентуално за цялата Слънчева система, ако не и за Вселената. Независимо дали феноменът е породен по този начин, или чрез пречупване на светлината, или по някакъв друг начин, факт е, че се е случило някакво чудо. Ако вярваме във всемогъщ Бог, който като Създател и Поддръжник контролира делата на Своето творение, няма проблем.

Удължаването на деня не само осигури допълнително време за пълното унищожение на враговете на Израел, а беше забележителна демонстрация на силата на израилевия Бог. Тя показва, че самите богове, на които езичниците се покланяха, бяха безсилни пред истинския Бог. Те се покланяха на ханаанския бог Ваал и богинята Астарта. Както слънцето, така и луната, на които се покланяха, бяха показани като подчинени на заповедта на Исус Навин, под ръководството на израилевия Бог, Йехова.

Някои, при бегло четене, са повярвали, че чудото се е случило, когато слънцето е залязвало и следователно слънцето е било точно над хоризонта. Но стих 13 казва, че „слънцето спря посред небето“. Исус Навин и неговите хора преследвали ханаанците отвъд Бет-орон. Тъй като битката започнала рано сутринта, би било възможно да се стигне до това място преди обяд. Докато Исус Навин стоеше на върха на прохода при Бет-орон и гледаше надолу към огромните множества от врага, бягащи на югозапад към своите крепости, той се опасяваше, че денят ще се окаже твърде кратък, за да донесе пълна победа. Той знаеше, че подходящото време за удар е, докато врагът е дезорганизиран. Забавянето би дало време за реорганизация. Така че, когато погледна назад на изток към Гаваон, видя слънцето, така да се каже, над тази точка. На запад, над долината Айалон, намаляващата луна все още се виждаше слабо. Ако времето беше близо

залез слънце, той щеше да види слънцето да потъва в морето на запад, вместо на изток над Гаваон.

Що се отнася до продължителността на забавянето на движението на слънцето, обикновено се приема, че е било цял ден. Еврейският превод обаче не е точен. Буквално се казва, че слънцето „не бърза да залезе като точния ден“, тоест, както става, когато денят свърши.

Но езикът позволява и четенето „около цял ден“. Това би дало време за осъществяване на събитията, отбелязани в стих 28, тъй като формулировката на този стих изглежда предполага, че Македа е била превзета в същия ден.

13. Книга на Праведния. Буквално „книга на праведните“. Сирийският език я нарича „книга на хваленията“ или „книга на химните“. Книгата е пряко спомената само два пъти в Стария завет, тук и във 2 Царе 1:18–27. LXX на 1 Царе 8:53 споменава „книга на песните“, вероятно също препратка към книгата на Праведния. Книгата, като цяло, изглежда е съставена от балади, придружени от прозаични уводи, разказващи за исторически герои—

праведни мъже – показващи как са живели и какво са постигнали. Очевидно е била съставяна постепенно, тъй като събитията, извършени от тези праведни мъже и жени, са се случвали. Това, че баладата от 2 Царе 1:19–27 е съставена от Давид и е записана в книгата на Праведния, не е доказателство, че части от книгата не са съществували по-рано, дори може би по времето на Исус Навин. Забележителното събитие за спирането на слънцето и луната може да е било записано скоро след неговото настъпване. Ако е така, когато Исус Навин е записал битката при Гаваон (виж стр. 169), вероятно малко преди смъртта си, изглежда, че е цитирал тази конкретна балада с нейното прозаично въведение като част от разказа си за това забележително събитие. Стих 15 предполага, че това е част от цитата или поне думи на коментар върху съдържанието на баладата. Първата част на стих 12, като въведение, и стих 15, като заключение, може да са били добавени от автора на стих 14, но изглежда по-вероятно всичко, освен формулата за цитиране „не е ли това написано в книгата на Яшер?“, да е част от цитата.

16. В пещера. Буквално „в пещерата“. Мястото на Македа е несигурно (виж на стих...).

10). Очевидно наблизно е имало пещера.

19. И не спирайте. Буквално „и вие, вие няма да стоите неподвижно“. Бързото изпращане на Исус Навин разкри уменията на неговото вдъхновено генералско майсторство. Времето беше благоприятно за действие срещу основните сили на противника. Всяко отклоняващо вниманието действие, като например екзекуцията на петимата царе, би означавало скъпоструващо забавяне.

Порази най-задните. Тоест, разгроми тила на войската. Еврейската дума, преведена като „поразявам“, се среща само тук и във Втор. 25:18.

21. Всички хора. Ако „всички“ трябва да се приема буквално, това означава, че нито един израилтянин не е бил убит, нито ранен, нито изчезнал от битката. В еврейския текст изрично се казва, че срещу един-единствен израилтянин никой не е смее да вдигне глас, камо ли оръжие. Това е била пълна, славна победа.

24. Всички мъже. Тоест, всички военни мъже, „които бяха с него“, както е посочено в същия стих. Исус Навин знаеше как да запази добрата воля на своите мъже. Той им се довери. Те бяха участвали в битката и заслужаваха да видят плодовете на труда си и да споделят крайните резултати. Истинският водач споделя както радостите, така и скърбите на службата със своите съработници – не само труда, но и плодовете на труда. Той кара хората си да чувстват, че са част от задачата, а не просто зъбни колела в колелото на успеха. Исус Навин имаше доверие в хората си и те имаха доверие в него. За един водач

Следователно споделянето укрепва позицията му, а не я отслабва. Увереността поражда увереност.

На вратовете. Тази процедура е била обичай на Ориента, както може да се види от някои асирийски и египетски паметници. Тя е била знак за пълна победа. За израилтяните това е била демонстрация на пълното подчинение, до което Бог ще доведе всички техни противници (виж Бит. 49:8; 2 Царе 22:41).

26. Обесен. Евреите не са бесили мъже живи в старозаветните времена. Жертвата е била първо убити, а след това обесени като пример, за да възпрат други от подобни престъпления. Но според закона от Второзаконие 21:23, тялото не трябва да виси през нощта, за да не се оскверни земята.

27. Това се случи. Предвид факта, че денят се удължи, няма причина да се съмняваме, че „залезът на слънцето“, споменат в този стих, е бил вечерта на забележително дългия ден.

28. Този ден. Очевидно денят на битката при Бет-Орон. Изглежда, че превземането на Макида е завършило поредицата от постижения на този паметен ден. То е оставило израилтяните за известно време без опасност от нападение. Това е бил велик ден, изпълнен с големи постижения.

29. Ливна. Операциите срещу Ливна бележат началото на по-нататъшен етап от кампанията. Ливна е била силно укрепен град северно от Лахис. Разкопките на мястото показват, че някога е била добре построена крепост и че пожар на практика я е унищожил приблизително по това време.

31. Лахис. Това е бил главният „ограден град“ в района и е продължил да бъде крепост в по-късната израилтянска история. Мястото е било разкопано и днес е известно като Тел ед-Дувейр. Тук са открити известните Лахишки писма от времето на Йеремиа.

Руините са на около 44 км югозападно от Йерусалим и на 31 км от морския бряг. Лахис е често споменаван в Стария завет. Той е бил важна крепост, чийто контрол враг от юг трябва да осигури, преди да настъпи към Йерусалим (виж 4 Царе 18:14, 17; 19:8).

33. Гезер. Този град е днешният Тел Йезер. Важни археологически материали са открити при разкопки на това място, на 31 км западно-северозападно от Йерусалим. То е било извън линията на похода на Исус Навин, но Хорам, неговият цар, се е притекъл на помощ на Лахис. Исус Навин го поразил заедно с армията му, но не превзел града му (гл. 16:10). Хорам очевидно имал пакт за взаимопомощ с царя на Лахис, влязъл в сила в случай на нападение срещу който и да е от градовете. По-късно Гезер бил обявен за левитски град (гл. 21:21).

34. Еглон. Вижте стих 3.

36. Хеврон. Вижте стих 3. Очевидно жителите на Хеврон са назначили нов цар, който да наследи убития преди това (ст. 24–26). Изразът „всичките му градове“ (ст. 37) показва, че Хеврон е бил метрополия, тоест град-майка, с няколко града, подчинени на неговата юрисдикция и зависими от него. Такъв е бил и Гаваон, споменат в гл. 9:17.

38. Девир. Ханаанското име е било Кириат-сефер, което означава „град на книгите“. В гл. 15:49 е наречен Кириат-сана, град на палмите. Намира се във планините на Юдея. Около 19 км югозападно от Хеврон и около 13 км югоизточно от Лахис. Идентифициран е с Тел Бейт Мирсим. Ханаанците впоследствие си възвърнали града, но Отниил, братът на Халев, по-късно го възвърнал за Израел. Заради храбростта си той

получи Ахса, дъщерята на Халев, за жена (гл. 15:17). Градът беше даден на свещениците (гл. 21:15).

40. Цялата страна. Изразът „хълмовете“ обозначава планинския район простираща се на юг от Йерусалим.

Южно. Евр. Негев. Полусух район от варовик, с малко многогодишни извори, лишен от дървета и зелен само през дъждовния сезон. Територията предлагала възможности за усърдния земеделец, който не само оре всяко равно място, но и използвал самите скали и ги накарал да поддържат посевите и лозята си.

Долината. Тази низина, Шефела, е била предпланинският район между Юдея и Филистия.

Изворите. Вероятно хълмистата земя в подножието на Шефела и между него и равнината на Филистимия. Този регион беше пресечен от потоци и клисури и толкова плодороден и проспериращ.

41. Гошен. Не е страната с това име в Египет, бившата резиденция на евреи, но част в южна Юдея (гл. 11:16; 15:51).

43. Галгал. Вижте гл. 9:6 и 10:7.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–43 ПП 506–510

1–6 ПП 507

2 ПП 506

7–14 ПП 508

12 ПП 509

40, 42, 43 ПП 510

ГЛАВА 11

1 Разни царе победиха при водите на Мером. 10 Асор е превзет и опожарен. 16 Всички страната, превзета от Исус Навин. 21 Енакимите бяха отсечени.

1. Явин. Вероятно означава „той разбира“. Възможно е това да е било общото име на всички царе на Асор, защото царят на този град, от когото израилтяните впоследствие са държани в робство в продължение на 20 години и който е победен от Девора и Варак, също е бил известен с това име (Съдии 4:2–24). Явин сега се появява като глава на конфедерацията на северните племена.

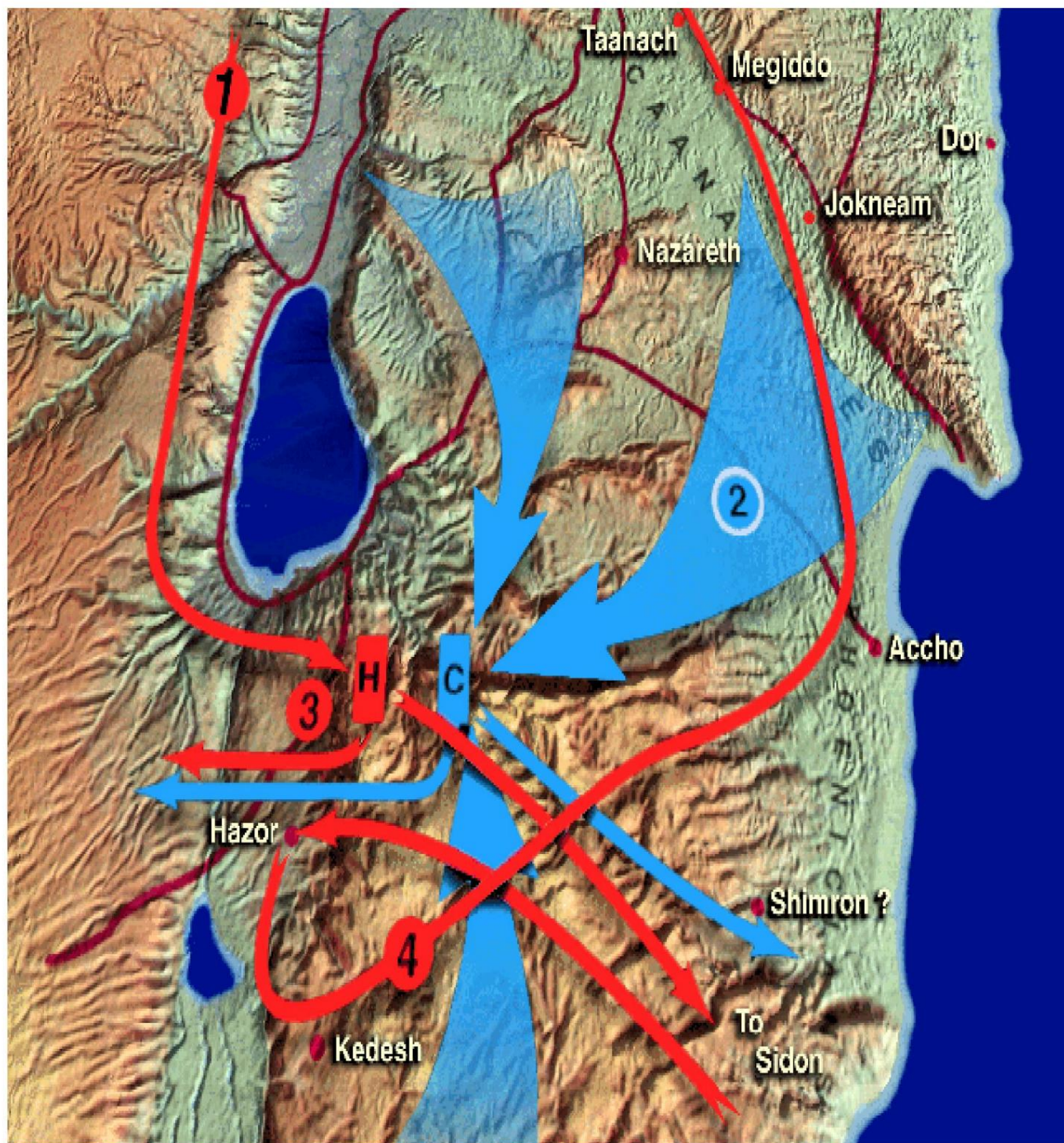
Хасор. Буквално „ограда“. Това е бил силно укрепен град югозападно от сега пресушеното езеро Хулех, идентифицирано днес като укрепената ограда с височина 40 м при Тел Уаккас, на 6,3 км от южния край на предишното езеро, което се е намирало в една от най-приятните долини на Палестина. Откритата вода тогава е била около 3 км широка в най-широката си част и 5 км дълга. Голямо блато от папирусова тръстика се е простирило на близо 10 км северно от чистата повърхност, от 1 до 3 мили (1 1/2 до 5 км) на ширина.

Йовав. Вероятно означава „боен глашатай“ или може би „глашатай“ или „провъзгласител“.

Последният лагер на Израел на запад от Йордан

3

³ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Ис. Нав. 7:2). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Мадон. Означава „борба“ или „спор“, или може би „проширение“ или „височина“. Местоположението му е неизвестно; възможно е да е било на запад от Галилейското езеро.

Шимрон. Буквално „стража“, „пазач“. Това е бил ханаански град, разположен някъде в Галилея. Някои го отъждествяват със Шимрон-мерон (гл. 12:20). По-късно градът е даден на Завулон.

Ахшаф. Буквално „заклинание“. По-късно е бил един от граничните градове на територията. присвоен на племето на Асир (гл. 19:25).

2. Северно от планините. Вероятно планинският район на Галилея.

Равнини. Евр. „араба“. Тази дума обикновено се превежда като „равнина“ или „равнини“, макар че понякога остава непреведена. В по-късните книги на Стария завет често се превежда като „пустиня“. Често се отнася до голямата депресия в долината на река Йордан и Мъртво море. Тук вероятно обозначава северната част на тази депресия, простираща се на известно разстояние южно от град Хинерет, откъдето е получило името си Кинеретско море (Галилейско море). LXX гласи „срещу Кинерет“.

Граници на Дор. По-скоро „височините на Дор“. Вероятно става дума за носовете или скалистите хребети зад Дор. Дор се е намирал южно от Кармил на морския бряг, на 14,5 км северно от Кесария.

3. Ханаанците. Този израз, описващ ханаанците като „на изток“ и „на запад“, е донякъде двусмислен. LXX гласи „и до ханаанците на брега на изток, и до аморейците на брега“. Вероятно е имало ханаански градове-държави и в двете посоки. Явин призовава всички тях, както и аморейците, хетейците, ферезейците, евусейците и евейците.

Евейци под Ермон. За разлика от другата част от същото племе в Гаваон, както вече беше споменато (гл. 9:3, 7).

Мицпе. Буквално „наблюдателна кула“. Мицпе се намирал близо до планината Хермон, в южния край. от Антиливанската планинска верига и на крайната северна граница на Израел. Вероятно е бил разположен на запад от подножието на планините. Местоположението му го е правело желан военен наблюдателен пункт.

4. Като пясъка. Пословичен израз, използван за обозначаване на огромно, но неопределено число (Бит. 22:17; 41:49; Съдии 7:12; 1 Царе 13:5; и др.). Други сравнения, използвани в подобен смисъл, са небесните звезди (Бит. 15:5) и скакалците (Съдии 6:5; 7:12). Йосиф Флавий дава числото като „триста хиляди въоръжени пехотинци, десет хиляди конници и двадесет хиляди колесници“ (Древности, ст. 1, 18).

Много много. Буквално „изключително много“. Конете вероятно са били доведени от земята на Армения, тъй като Ханаан може да не е била страна, благоприятна за тяхното развъждане или използване (1 Царе 10:28, 29). С оглед на такава страховита армия, не е чудно, че Господ е дал на Исус Навин специално насърчение и обещания за успех.

5. Бяха срещнати заедно. Еврейската дума предполага, че царете са били „срещнати заедно на определено време и място.“ Избраното място за срещата несъмнено е било територия, подходяща за маневриране на колесници, защото тези превозни средства не са могли да се използват в планински терен. Огромното тълпа сигурно е дало на ханаанския съюз известна увереност в победата. Но броят и екипировката са безполезни срещу сила, на чиято страна е небесният Бог, факт, който по-късно Йонатан коментира на своя оръженосец (1 Царе 14:6).

Водите на Мером. Въпреки че мнозина смятат това за езерото Хулах, други смятат, че Теренът там е твърде блатист за колесници и коне. Поради тази причина те приемат израза, че се отнася до долината Мейрон югозападно от Хасор. LXX споменава Марон, което потвърждава това мнение. Новината за това голямо събиране при водите на Мером скоро достигна до Исус Навин в Галгал. Не е сигурно дали ханаанците са възнамерявали да атакуват евреите. Тъй като силата им се е състояла предимно от колесници и коне, е малко вероятно те да се опитат да я преместят от равнините, където единствената може да бъде...

служба. По-вероятно е те да са очаквали да привлекат израилтяните към територия, която самите те са избрали, където биха могли да имат предимство. Исус Навин, умел командир, решен да изненада врага, както е направил при Гаваон. Разстоянието от Галгал до Мером е около 70 (112,7 км). Йосиф Флавий казва, че походът е отнел пет дни, което може би е вярно, тъй като армия с провизии се движи бавно.

6. Ще изпълня ли. Това насърчение дойде в деня преди израилтяните да се срещнат ханаанците в битка. В това изказване думата „Аз“ е категорична: „Аз самият ще избавя“. В тази кампания Бог щеше да бъде с армиите на Израел толкова категорично, колкото беше с тях в предишната кампания. Вярно е, че чудесата може да са по-малко зрелищни, но това не е доказателство за намаляване на божествената помощ. Чудесата, които Бог беше извършил за Израел, не бяха предназначени да ги доведат до бездействие, а по-скоро да ги оживят и насърчат да действат енергично за себе си. Бог щеше да покори ханаанците, като направи усилията на Израел ефективни. Това щеше да бъде толкова сигурно Божие дело, сякаш Той беше излял едра градушка.

Чудесата често са се случвали в началото на нови начинания, за да осигурят основа за вяра и да дадат уверение за божествена помощ. По-късно те може да станат по-редки, не като знак, че Бог е изоставил Своя народ, а като знак, че Той призовава за по-голяма вяра, проявена от онези, които, макар и да не са видели, могат по този начин да се научат да вярват (Йоан 20:29). Отчасти този принцип обяснява изобилието от чудеса в началото на християнската ера. Но с увеличаването на историческите доказателства нуждата от чудеса намалява.

Днес, в пълния блясък на библейски и исторически доказателства, има достатъчно основание за вяра, независимо от какъвто и да е потвърждаващ свръхестествен знак. Това обаче не означава, че денят на чудесата е отминал. Бог е този, който решава нуждата и повода за тях.

Хъф. Значението на еврейската дума е „подколянно сухожилие“, т.е. „да се пререже голямото сухожилие“ над скакателната става.“ LXX използва и дума, която означава „да се пререже сухожилието“. Практиката на победителите е била да се отнасят по този начин с конете, хванати в битка, и самите те не са имали нужда от това. Защо е била дадена такава заповед? Конете са били използвани в Палестина само за военни цели и Бог не е искал Израел да се уповава на коне или колесници (Втор. 1:2). 17:16; Пс. 20:7), но само в Него. Освен това, задържането на конете би било двойна тежест за Израел, тъй като конят не е подходящ за земеделие в Палестина. Израел е трябвало да бъде земеделски, а не търговски народ. Те не е трябвало да разчитат на човешки ресурси за победа, нито пък да бъдат скитащ военен народ с голяма армия. Бог е възнамерявал да премахне подобно изкушение от тях и поради тази причина е заповядал на конете да бъдат „обездвижени“.

7. Внезапно. Тоест, чрез форсиран марш и преди врагът да е могъл да предположи го под ръка. Исус Навин нападна „внезапно“ върху тях, преди да имат време да подредят колесниците си в бойна редица. Каквото Бог заповяда, Исус Навин направи без забавяне.

8. Велики Сидон. Наречен „велик“, както тук, така и в гл. 19:28, не като превъзхождащ друг град със същото име, а за да се посочи величието му от гледна точка на населението и като главен град на Финикия. По времето на Давид и Соломон, Тир е заменил Сидон като метрополия на Финикия. Пътят на бягащите хананейци може да се проследи в три различни посоки: някои избягали на северозапад, други на юг и югозапад, трети на изток. Очевидно Исус Навин разделил армията си и я изпратил в преследване във всяка от трите посоки. Сидон, към който избягала една група от бегълците, бил на около 64 км.

Мисрефот-маим. Буквално „място за изгаряне на вар при водата“. Някои го превеждат като „дом на събиране на води“. От гореизложеното изглежда, че това може да е било място с горещи извори, а не със солни ями или стъклени къщи, както някои тълкуват името. Смята се, че е било същото като Хирбет ел-Мушей-рефе, на около 18 км северно от Ако, на брега, където има топли извори. Други бегълци са избягали в тази посока.

Долина Мицпе. Широка долина, обградена със стени. Тъй като Сидон също беше на север както на запад, така и на север, както и на изток, под планината Хермон, откъдето бяха дошли някои от бягащите бежанци (ст. 3, 17).

Не е останало нищо. Езикът тук не трябва да се тълкува в най-буквалния му смисъл. Много хананейци несъмнено са избягали от меча на израилтяните и са избягали в Тир, Сидон и други градове. Но смисълът на думите е да се покаже, че те не са оставили жив никого, който е попаднал в ръцете им – когото и да срещнат или настигнат, те са го убили.

10. Хасор. Вижте стих 1.

11. Пълно унищожение. За значението на така преведената еврейска дума вижте гл. 6:17. Нищо не се казва за вземането на плячката. От контекста изглежда, че всичко, включително плячката, е било изгорено заедно с град Асор, докато в другите градове израилтяните са взели плячката за себе си. Доколкото стих 11 е привидно повторение на стих 10, някои смятат, че описва различно събитие.

Фразата „по онова време“ (ст. 10) би се отнасяла до първоначалното завладяване на Асор.

Явин, водачът на конфедерацията, избягал там за убежище. Исус Навин превзел Асор и поразил царя с меч. Не е малко вероятно по това време той да е постигнал споразумение, което е свело града до васална държава. Смята се също, че докато Исус Навин преследвал победите си в отдалечени краища, жителите на Асор се разбунтували и възобновили независимостта си. Следователно се смята, че стих 11 описва наказанието на Асор.

13. В силата си. Буквално „на могилата си“. LXX може да се преведе и като „които са върху могили“ или „оградени с могили“. Еврейската дума *tel*, в текста, преведена като „сила“, в сродната си арабска форма *tell*, е позната дума в Палестина днес. Използва се за могили на древни градове. Обикновено е било обичайно градът да се възстановява върху предишните му руини. В крайна сметка такъв процес би довел до могила със значителна височина.

Текстове като Втор. 13:16; Исус Навин 8:28; Йер. 30:18; 49:2 показват истинската сила на думата *tel*. От сравнение с контекста става ясно, че царете и жителите на тези различни градове са били предадени на меч, въпреки че добитъкът, добитъкът и плячката обикновено са отивали при поробителите. Не е трудно да си представим състоянието на един от тези превзети градове с купищата му безжизнени тела, събрана плячка и отломки, натрупани по улиците. За такива градове лесно може да се каже, че стоят „на могилата си“ или „на развалините си“. Не всички градове обаче е трябвало да бъдат разрушени, защото Израел е трябвало да живее в „големи и хубави градове, които ти не си построил“ (Втор. 6:10).

15. Не остави нищо недовършено. Буквално „не отдели нищо“. Този текст е благороден коментар върху характера на Исус Навин. Той непрекословно се подчиняваше на всяка Божия заповед. Той притежаваше простота на характера си, която приемаше Божията дума и след това действаше според тази дума, независимо дали бъдещето беше напълно разбрано или не. Някои хора са верни само в нещата, които са им приятни, или в неща, които могат напълно да разберат и с които са напълно съгласни. Но истинската вяроност към Бога е насочена към пълно спазване на Неговата воля. Лични желания и

Желанията може да противоречат на познатия дълг, но отдадената душа избира Божията воля, независимо колко разпъващо може да бъде преживяването за естествените наклонности. За благороден човек като Исус Навин делото на кръвта и съда сигурно е причинило голяма болка. Но като истински войник той уважаваше заповедите на своя командир. Не оставяше нито един известен дълг неизпълнен. Именно по този въпрос мнозина се провалят в християнския си опит. Те може да се пазят от позитивен грях, но не обръщат внимание на упражняването на позитивните благодати и изисквания. Такова пренебрегване също е грях – грях на бездействието. „Който знае да прави добро и не го прави, за него е грях“ (Яков 4:17).

16. Хълмовете. Вижте гл. 10:40, 41.

17. Планината Халак. Буквално „гладка планина“ или може би „разделена планина“. LXX ѝ дава името Хелха, докато сирийският я нарича „разделната планина“. Намира се на 35 мили югозападно от Мъртво море. Изглежда, че замисълът на автора е да определи крайните южни и северни граници на Обетованата земя. Завоеванията на Исус Навин се простират от границите на Сеир или Едом, където се е намирала планината Халак, на север до Баалгад, който се намира в подножието на планината Ливан. Някои идентифицират последното място с Панеас или Кесария Филипова, други с Баалбек.

18. Дълго време. Буквално „много дни“. Според гл. 14:7–10, завладяването на Ханаан сигурно е отнело 6 или 7 години. Халев, който е бил на 40 години, когато Моисей го изпраща като шпионин от Кадес-варни, около 2 години след като са напуснали Египет, сега е бил на 85 години. Така от Кадес до времето, когато Израел обсажда Йерихон, са изминали между 38 и 39 години. Изваждането на 78 или 79 от 85 оставя 6 или 7 години за кампанията. Изглежда, че авторът, като е вмъкнал тук твърдението, че войните са продължили дълго време, е имал за цел да предпази читателя от впечатлението, че тъй като летописът на тези войни е много кратък, периодът от време, в който са били завършени, също е бил кратък. Бог е дал ясна причина за удължаване на времето на завоеванията: „да не се умножат полските зверове върху теб“ (Второзаконие 7:22). Може би също така дългата поредица от трудни борби е била предназначена да развие вярата на Неговия народ.

19. Не е град. Този стих подсказва, че други градове биха могли да сключат мирни условия за себе си, както направиха гаваонците, ако бяха пожелали. Въпреки че в заповедите на Мойсей за унищожаването на ханаанците изглежда няма намек, че в случай че някой от тях се предаде на Йехова, той ще бъде пощаден, съдейки по случая с Раав и гаваонците, и особено по думите на текста, това очевидно е било възможно. Ако тези народи, обречени на унищожение, се бяха отказали от идолопоклонството си и бяха започнали искрено да сътрудничат с Израел, нямаше да има опасност за Израел. По този начин

причината, подтикнала указа за унищожаването им, би изчезнала и следователно, можем да предположим, задължението да се направи това (виж Йер. 18:7, 8). Но очевидно тези езически народи не са били склонни да признаят истинския Бог.

20. Закоравете сърцата им. Вижте Изх. 4:21. Бог не упражнява произволна власт, за да контролират човек против волята му. Въпросният случай няма нищо общо със свободната морална воля на човека, която му позволява да избере вечния живот и не възпрепятства обратния му избор. Бог тук се е занимавал с народи, които вече са отказали Неговите многократни предложения за милост. На тях им е била дадена достатъчно възможност за покаяние. Сега божествената справедливост изисква тяхното незабавно екзекутиране (виж РР 492) и е избрала средствата за тяхното унищожение (виж Допълнителна бележка към гл. 6).

Бог можеше да избере други средства за изпълнение на Своите съдби над тези народи. Неговият избор на оръжията на Израел като Негов инструмент за унищожение беше за

в полза на израилтяните. Те трябваше да бъдат изправени лице в лице с различни изпитания, които щяха да изпитат вярата им и да ги подготвят да изпълнят високата си духовна съдба. Неуспехът им при Кадес и произтичащото от това забавяне на влизането им в Ханаан значително увеличи трудностите на нашествието. По този начин на ханаанските народи беше дадено достатъчно време да изградят защитата си и да подготвят военните си сили. Бог възнамеряваше продължителното завладяване да бъде за дисциплиниране на Неговия народ, за да им помогне да преодолеят там, където преди се бяха провалили (виж РР 437).

Без милост. Това предполага, че ако тези народи се бяха покаяли, Бог щеше да им покаже милост. Подобно отношение е в хармония с Неговия характер, както е изразено в Езек. 33:11 и 2 Петрово 3:9. От друга страна, Бог има право да унищожи онези, които, след като са имали възможност за спасение, не са се възползвали от нея. Така Той ще се справи с окончателно непокаялите се. Никой не може да Му отрече правото да направи същото в който и да е друг период от историята.

21. По това време. Тоест, по времето на продължаването на войната, както е описано по-горе. Това не може да бъде просто преразказ на военните операции, описани в гл. 10:36–41. В много случаи, след като победоносните израилтяни се оттеглят, територията е била завладяна отново от коренните жители и е трябвало да бъде възстановена чрез по-нататъшни завоевания. Такъв е случаят с Хеврон и градовете в околността му, Девир и Анав (виж Исус Навин 11:21; 15:15–17; Съдии 1:19, 20). Изстребването на синовете на Енак е споменато специално, защото те са били ужас за шпионите 40 години по-рано. Шпионите са представили размера и силата си като непреодолима пречка за завладяването на Ханаан (Числа 13:28, 33).

Анакимите. Раса с гигантски ръст, те може да са били или аборигени, или много ранни имигранти от района на изток. Първоначално те се заселили от източната страна на Йордан, но впоследствие заселили хълмистата страна на Юдея и крайбрежните градове, по-късно превзети от филистимците.

22. Само в Газа. Въпреки че тези анакимци вече бяха до голяма степен покорени, все пак много от тях избягаха и намериха убежище в страната и градовете, които по-късно принадлежах на филистимците, и се заселиха там. Голиат и други гиганти изглежда са произлезли от тях. Оттук те изглежда са се завърнали и отново са окупирали Хеврон (гл. 15:13, 14), преди Израел да успее да покори земята. Години по-късно, след смъртта на Исус Навин, те отново бяха прогонени от Халев и Отниил (Съдии 1:9, 10).

23. Цялата земя. Евр. kol, „цяла“, често не означава това, което на пръв поглед може да изглежда да бъде неговото значение. Тук не може да се разбира в абсолютен смисъл, защото самият Господ каза на Исус Навин: „Остава още много земя за завладяване“ (гл. 13:1). Исус Навин беше извършил военно завладяване на земята и сега нямаше единна съпротива. Божият план не беше да унищожи ханаанците незабавно и това не беше част от военната програма на Исус Навин. Преди завладяването да може да бъде завършено в пълен мащаб, беше необходимо земята да бъде разделена между племената на Израел и да се предвиди мирно заселване на племената във вече завладяната земя. Но ханаанците бяха толкова напълно победени и обезсърчени, че не смееха да окажат по-нататъшна съпротива.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–23 стр. 510, 511

4–6, 8, 11 стр. 510

23 ПП 511

ГЛАВА 12

1 Двамата царе, чиито земи Моисей превзе и разори. 7 Тридесет и единият цар от другата страна на Йордан, които Исус Навин порази.

1. Това са царете. Авторът е на път да навлезе в конкретен разказ за разпределението на земята между племената. Тук той спира, за да направи кратко обобщение на извършената работа. В това обобщение постиженията на Моисей са записани заедно с тези на Исус Навин. Вдъхновението посочва как Бог използва много инструменти за осъществяване на Своето дело и че Той не зависи от никой един човек. Главата дава кратък разказ за победите на Израел, заедно с пораженията, нанесени на ханаанците.

Глава 12 описва обхвата на завладяването и показва земята, която сега е била отворена за заселване. Стихове 1–6 описват територията на изток от Йордан и списъка с царете, завладени от Моисей, а останалата част от главата е заета със списък на онези на запад от Йордан, които са били покорени от Исус Навин. В това обобщение виждаме проследени както пътя, така и краят на онези, които се съпротивляват на Бога. В този урок са посочени както тесният, така и широкият път. Пътят на Израел е пътът на послушанието, под божествено ръководство. Но пътът на послушанието не винаги е бил лесен. Често е означавал да се продължи напред въпреки големите препятствия. Колебанието би означавало провал и загуба. Но историята на Израел по това време е белязана от търпелива и непоколебима издръжливост. От страна на ханаанците, техният път е белязан от бунт. Те казват: „Кой е господар над нас?“ и се закоравяват срещу Божията воля и откровението за Него чрез Израел.

Те се бориха до горчивия край, без да си взеха поука и отказвайки да се предадат. През цялата тази завоевателна война Израел се надяваше на божествено наследство и цялата слава и почит, които то предполагаше. Що се отнася до ханаанците, те бяха без Бог и без надежда.

Арнон. Тази река е била границата между царствата на Сихон и Моав (Чис. 21:13) и е образувала южната граница на Израел на изток от Йордания. Реката извира в планините на днешното Кралство Йордания и се влива в Мъртво море приблизително по средата на източната му страна. Тя образува дълбок пролом, чиито два бряга са били укрепени по времето на Исус Навин.

Планината Хермон. Тази планина се намира на кратко разстояние на юг и малко на запад от Дамаск. Територията между планината Хермон и Арнон обхваща дълбоката долина на река Йордан и платото на изток, чиито граници се губят в източната пустиня.

Цялата равнина на изток. Буквално „цялата арабска земя на изток“. Арава е целият дълбок разлом, простиращ се на юг от Галилейското езеро и долината на река Йордан чак до Акабския залив. Това описание обаче би включвало само района на юг до река Арнон и на изток от река Йордан.

2. Ароер. Този град се е намирал на северния бряг на река Арнон и по-късно е бил присвоен на племето Рувим (гл. 13:9, 16).

Галаад. Тази територия включваше високопланинските пасища на изток от Йордан от река Ярмук до река Арнон. Река Явок я разделяше на две. Сихон владееше половината Галаад южно от река Явок.

3. Равнина. Евр. араба, падина, през която тече река Йордан (виж гл. 11:2; 12:1). Бет-Йешимот, буквално „домът на запустението“, се е намирал на около 8 километра източно от Йордан в пустинна част близо до Мъртво море, наречена Йешимон или „пустата“ област.

От юг. По-скоро „на юг“, тоест от Бет-Йешимот, до под Ашдот-Фисга, буквално „долините на Фасга“. Авторът тук посочва, че Аравата

завива на юг, източно от Мъртво море, в района под планинските дефилета.

Фасга била позната забележителност – мястото, където Моисей отишъл да види Ханаан. Този стих завършва описанието на обхвата на царството на Сихон.

4. Васан. Област на изток от морето Хинерет и простираща се на юг от река Фарпар до Ярмук, границата на Галаад. Ог също така управлявал северната половина на Галаад до река Явок.

Гиганти. Евр. рефаим. Произходът на тази дума е несигурен. Рефаимите са били аборигенските жители на Амон, Моав, Едом и Ханаан. Ог е бил един от последните представители на тази раса. Други остатъци са живели около Хеврон и са били известни като анаким (вижте Битие 14:5).

Ащарот. Множественото число на еврейската дума Ащарот (Астарта), богиня на секса и войната. Градът е бил център на поклонение на Астарта в царството на Ог и е идентифициран като Тел Ащара, разположен на около 32,2 км източно от Галилейското езеро. Той е бил един от царските градове на Ог.

Едрей. Един от царските градове на Ог на платото югоизточно от Галилейското езеро. Това е мястото, където Ог е убит от израилтяните (Числа 21:33–35; Втор. 3:1–3). Царят е живял както в Едрей, така и в Астарот, вероятно използвайки единия град за лятна резиденция, а другия за зимна.

5. Салха. Ог управлявал на север до планината Хермон и на изток до Салха, която била в планините на далечната източна граница на неговото царство.

Гесурци. Арамейско племе, живеещо на западната граница на Ог, на изток от Морето... Галилея. Те не бяха изгонени от израилтяните (гл. 13:13) и продължиха своята независимост до времето на Давид.

Маахати. Племето, живеещо непосредствено на север от гесурците, на изток от езерото Хуле и с изглед към блатата му. Главният им град бил Авел-бет-мааха, идентифициран с могилата Тел-Авил. Градът бил известен по времето на Давид (виж 2 Царе 20:14–22). Израел не изгонил маахатците, които продължили да живеят там (Исус Навин 13:13). Царството на Ог се простирало от планината Хермон на север до река Явок на юг и от Салха на крайния изток до гесурците и маахатците на запад, но не включвало никаква част от арабската земя.

7. Това са царете. Тук започва изброяването на царете на страната на запад от Йордан, които Исус Навин порази. Подробностите за тяхното клане са записани в по-ранни глави.

8. В планините. Този стих, в ярък контраст, описва общите характеристики на страната Палестина с нейното богато разнообразие от почви. Това беше земята, „в която текат мляко и мед“, която Бог е определил за Израел. Днес, за разлика от това, земята, освен където се напоява, е една от най-безплодните страни.

Хетейци. Това бяха потомците на Ханаан, непокорния син на Хам (Битие 9:25; (виж гл. 10:15). Второзаконие 7:1 изброява седем народа, които е трябвало да бъдат изгонени. Този стих споменава само шест, като гегесейците са пропуснати. Предполага се, че гегесейците вече са били или присъединени към някои от тези други народи, или, според юдейската традиция, са се оттеглили в Африка при приближаването на Израел под ръководството на Исус Навин, оставяйки страната си да бъде завладяна от Израел. Гегесейците са обитавали страната на север от езерото Генисарет или Галилея и се предполага, че са мигрирали заедно при приближаването на израилтяните.

9. Цар на Йерихон. Тук и в следващите стихове победените царе са изброени, обикновено в реда, в който са били победени. Те са 31, които заедно с двамата от източната страна на Йордан правят общ списък от 33. Голяма част от тези царе вече бяха споменати в предишни глави. Най-важните от новите имена са Гедер, Хорма, Арад и Адулам, всички принадлежащи към южната лига.

13. Гедер. Вероятно същото като Гедор (1 Лет. 4:39), град в южната част на Симеон.

14. Хорма. Името, което означава „обречен на унищожение“, е дадено на града, след като е сполетял тази съдба. По-ранното му име е било Цефат (Съдии 1:17). Местоположението му е неизвестно, но се смята, че е бил недалеч от Вирсавия. Четем за Хорма по времето на Моисей (Числа 14:45; Втор. 1:44). Това е мястото, където израилтяните са били прогонени от амаличаните и ханаанците, когато след бунта в Кадес по доклад на шпионите, израилтяните упорито продължават да атакуват жителите въпреки категоричното предупреждение на Моисей (Числа 14:40–45).

Арад. Това място е споменато като разрушено от Моисей като наказание за непровокирано нападение, извършено срещу израилтяните, когато те се приближили до този квартал (Числа 21:1–3). Мястото е лесно разпознаваемо. На плато на 28 км южно-източно от Хеврон и на същото източно от Вирсавия се намира възвишение с останки от резервоар и древна керамика върху него, наречено Тел-Арад. Вероятно представлява мястото на разрушения тогава град.

15. Адулам. Град югозападно от Йерусалим, на около половината път между него и Лахис. сега известен като Хирбет аш-Шейх Мадхкур. Най-известен е с пещерата си, в която Давид е намерил убежище (1 Царе 22:1).

16. Бетел. Бетел несъмнено е бил превзет по време на тази кампания, въпреки че подробностите за завоеванията не са дадени.

17. Тапуа. Отъждествяван с шейх Абу Зарад, на 12,6 км югозападно от Сихем. Лашарон може да е неидентифициран град или може да е равнината Сарон. Афек обикновено се смята за Антипатрида на Новия завет (Деяния 23:31), на 46,6 км от Йерусалим по пътя за Кесария.

21. Таанах. Следват изброени няколко града, свързани със северната лига, които не са споменати по-рано. Сред тях са два, често споменавани заедно, Таанах и Магедо. Магедо се намира в голямата равнина на Йезреел, докато Таанах е само на кратко разстояние разстояние на югоизток, на границата на равнината. Мястото на Мегидо сега се нарича Тел ел-Мутеселим. Стратегическото му местоположение му е придало историческо значение. Таанах сега е наречен Тел Та'анак.

22. Кедес. Наричан още „Кедес в Галилея“ (Исус Навин 20:7). Смята се, че това е укрепен ханаански хълмист център северозападно от някогашното езеро Хуле. Това е бил домът на Варак, генералът под командването на Девора, който се е сражавал със Сисара, и мястото, където той е събрал войските си по този повод (Съдии 4:6, 9, 10).

Йокнеам. Друг град, който не е бил наричан преди това, разположен на приток на потока Кишон, на около 23 км от носа Кармел и командващ прохода през билото. Сега е известен като Тел Кеймун.

23. Народите на Галгал. Това не се отнася за лагера в долината на река Йордан, а вероятно за място, известно сега като Джилджулия в равнината Сарон, на 22,5 км.

североизточно от Йопия. Изглежда, че това е било седалището на някои смесени и номадски племена, тук наричани „нации“.

24. Терца. Град, силно прославен в по-късната еврейска история като столица на Йеровоам и неговите наследници. Поради красотата на местоположението си, той е бил приеман от поетите като олицетворение на всичко прекрасно. Предварително е идентифициран като Тел ел-Фара, „могилица на издигнатия хребет“, на около 11 км североизточно от Наблус. Съществуването на толкова много царе на толкова малка територия показва, че техните царства трябва да са били сравнително малки. Много царе в древността са управлявали територия, не по-голяма от тази, представена от село или град. Тези градове са били независими един от друг и всеки е имал свой местен началник.

ГЛАВА 13

1 Границите на земята, която все още не е завладяна. 8 Наследството на двете племена и половината. 14, 33 Господ и Неговите жертви са наследството на Леви. 15 Границите на наследството на Рувим. 22 Валаам убит. 24 Границите на наследството на Гад, 29 и на половината племе на Манасия.

1. Исус Навин беше стар. Тази глава обикновено се счита за началото на втората част на книгата Исус Навин. Първата част представя историята на завладяването на земята. Втората част разглежда разделянето на земята между завоевателите.

Буквално първото изречение гласи: „Исус Навин остаря и беше напреднал във времето“. Това твърдение е направено известно време преди смъртта му на 110-годишна възраст (гл. 24:29). Понякога еврейската дума, преведена като „стар“, изглежда се използва по отношение на състоянието на жизненост, а не по отношение на броя години, през които са живели хората. Бит. 27:1 гласи: „Исаак беше стар“, тоест, той беше остарял; въпреки това той живя 43 години след това. По същия начин се казва за Давид: „царят беше много стар“ (1 Царе 1:15), но не можеше да е бил на повече от около 70 години, когато е починал. Трудностите и тревогите от живота на царя го бяха състарили. В много страни 50 или 60 години се считат за голяма възраст. Така е било може би и с Исус Навин. Напрегнатият му живот като воин и водач на Израел, както и интензивността на последните години на завоеванията, вероятно са го състарили, може би донякъде внезапно. Енергията му може би е изчезнала доста бързо след дългия му курс на активна и тревожна военна служба, така че той се е радвал да чуе Бог да произнесе словото, което призовава за спиране на кампанията, за разпределяне на земята. Може би самият той се е чудил как ще живее, за да осъществи кампаниите, които все още са необходими, за да се даде на израилтяните пълно владение на земята. Като истински Божи слуга, Исус Навин е бил готов да „харчи и да бъде изтощен“.

Нямаме точна информация за възрастта на Исус Навин по това време, но Йосиф Флавий (Древности, ст. 1:29) твърди, че той е бил свързан с Моисей в продължение на 40 години и че след смъртта на господаря си е управлявал Израел в продължение на 25 години. Тъй като е починал на 110-годишна възраст, това би означавало, че е бил на 85 години при смъртта на Моисей и на около 45 години по време на Изхода. Сравнявайки това с посочената възраст на Халев (вижте гл. 11:18 и Въведение, стр. 172), Исус Навин би бил на около 92 години по това време, ако можем да се доверим на данните на Йосиф Флавий.

Остава. Военното завоевание като цяло беше завършено. Сега оставаше израилтяните да завладеят земята. Досега те бяха заселили сравнително малка част от нея. Засега изглеждаше безсмислено да се продължава с военните кампании, защото често веднага щом израилтяните си тръгнат, победените хора се връщат и си възвръщат земята. Планът беше племената, след като се установят в наследството си, да разширят собствените си територии. Много битки тепърва предстоеше да се водят.

бориха се, за да завършат владението, но Божията благословия в миналото беше гаранция за бъдещето.

Така е и в духовната война. Работата по преодоляване на недостатъците на характера е прогресивен. Изгонването на враговете от сърцето е непрекъсната борба. Конфликт след конфликт трябва да се води срещу наследствени и култивирани склонности към зло.

Важно е да се отбележи ясно разграничението между делото, извършено от Исус Навин, и делото, останало за Израел. Исус Навин свали управляващите сили и победи армиите им до такава степен, че Израел получи солидна опора в страната. Но той не изстреби населението от всяка част на страната. Някои народи бяха оставени напълно непокътнати (Съдии 2:20–23; 3:1–4). При завладяването и разширяването правилата, установени в Моисеевия закон, трябваше да бъдат водещият принцип. 7-ма и 12-та глава на Второзаконие излагат три основни правила, които израилтяните трябваше да следват: (1) пълно унищожение на народите, които Йехова трябваше да предаде в ръцете им; (2) никакъв завет или договор да не се сключва с тях и всички смесени бракове са забранени; (3) унищожаване на всички следи от идолопоклонство в завладяната територия. Отговорността за първото от тях беше върху водачите; второто и третото - върху целия народ. Очевидно е, че постоянното и повсеместно унищожаване на предмети на ханаанското поклонение, заедно с отказа за сключване на договори или смесени бракове, би довело до увековечаване на раздразнение в съзнанието на ханаанците. Ако тези правила бяха стриктно спазвани, вероятно щеше да има постоянни изблици на враждебност, завършващи с по-нататъшно и по-бързо унищожение на враговете на Израел или с тяхното абсолютно подчинение на израилтянския закон. По този начин цялото завоевание би могло да бъде завършено за сравнително кратко време.

Начинът на древното завоевание може да се използва като илюстрация на една духовна истина. В християнската война не само че може да има много битки срещу греха, които трябва да се водят, дори след години на война, но може да има и много територии на истината, които все още не са заети. Все още не сме си осигурили цялото свещено знание, на което Бог би ни научил от Своето Слово и което би ни било полезно. Много християни са в опасност да разчитат на завоеванията на някакъв „Исус Навин“, вместо да правят нови изследвания за себе си в неизследваните мини на истината.

2. И все пак остава. Авторът продължава с изброяването на незавладените области на запад от Йордан (ст. 2–6). Той започва от юг и продължава на север и североизток до Ливан.

Граници на филистимците. Буквално „кръгове на филистимците“. Изразът вероятно се отнася до парцелите обработваема земя, простиращи се около всеки от градовете, които бихме могли да наречем „области“. LXX чете *horía*, „региони“. Филистимците не са били ханаанци, а са произлезли от Мицраим, през Каслуким (Бит. 10:6, 13, 14; 1 Лет. 1:8, 11, 12; виж върху Бит. 10:14). В Бит. 21:32, 34; Бит. 26:1, 8 филистимците са посочени като вече обитаващи околностите на Герар, в крайната югозападна част на Палестина, а в Бит. 10:14 като роднини на „кафторимите, които излязоха от Кафтор“, унищожавайки „авимите“ и установявайки се на север до Аза (впоследствие Газа) в това, което впоследствие е известно като „земята на филистимците“. Пророците споменават, че те идват от Кафтор (Йеремия 47:4; Амос 9:7). Понастоящем няма археологически доказателства за това, че филистимците са живели в крайбрежните градове до около 1200 г. пр.н.е. По това време се съобщава, че са се опитали да дебаркират в Египет, но са били прогонени от Рамзес III във връзка с голямото движение на „морските войски“.

„Народи“, което доведе до падането на Хетската империя. В редица случаи обаче библейският летопис споменава филистимците, които са се намирали на тази крайбрежна територия още в дните на Авраам. Вероятно е имало повтарящи се миграционни вълни от остров Кафтор, като последната или може би по-голямата е била около 1200 г. пр.н.е., единствената, удостоверена от археологията. Понататъшни разкопки могат да донесат допълнителна информация.

Гешури. Те не бива да се бъркат с гешуритите североизточно от Галилейското езеро. Гешури са обитавали област, разположена на юг от филистимците, по пътя към Египет или Арабия (1 Царе 27:8).

3. Сихор. От еврейската форма на египетското Ши-ъор, „Езерото на Хор“, което се появява в египетските документи като воден басейн на източната граница на Делтата. Точното му местоположение е неизвестно. LXX гласи „от необитаемата област, която е пред Египет“. На някои други места в Библията (Исус Навин 15:4, 47; Бит. 15:18; Числа 34:5; 3 Царе 8:65; Исаия 27:12) се използва изразът „река Египетска“ или „поток Египетски“. Но те не се отнасят до река Нил, защото на еврейски се използва думата нахал, „зимен порой“. Също в Йер. 2:18 и 1 Лет. 13:5 Сихор, или Шихор, се използва по начин, който решително елиминира Нил. Някои смятат, че Сихор е потокът, който се влива в морето на крайната южна граница на Палестина. Тя тече през широк, плитък вади или долина, която отвежда сезонния излишък от вода от пустинята Фаран в Средиземно море. Днес е известна като Вади ел-Ариш и се намира на около 75 км югозападно от Газа.

Екрон. Мястото е неизвестно, но най-скоро е определено за Хирбет ел-Мукана, около 11 г. мили (17,7 км) източно-североизточно от Азот, по-близо до този град, отколкото се предполагаше преди. Тази територия вероятно е „броена към ханаанците“, защото първоначалните ѝ владетели са били потомци на Ханаан, най-младият от синовете на Хам. Кафторимите обаче прогонили авитите, които държали тази територия (вижте Бит. 10:14), и се заселили там на тяхно място (вижте Втор. 2:23).

Господари. Вижте Съдии 3:3. Думата, преведена като „господари“, е специфична за филистимците. Тя буквално означава „ос“ и, предвид споменатия по-горе израз, „кръговете на филистимците“ (вижте стих 2), е много подходящо. Тези „господари“ са били глави, а не царе.

Авити. Буквално „обитатели на руини“. Възможно е това да са били аборигените в района. около и на юг от филистимците, които са предшествовали ханаанците и са били лишени от владения от кафторимите (виж Втор. 2:22, 23).

4. От юг. Не може да се определи със сигурност дали този израз трябва да се използва в предходните или следващите стихове. LXX и сирийският превод го свързват с това, което следва, което изглежда по-логично. LXX използва за юг собственото име и го превежда „от Теман“, което е южната граница на авитската територия.

Меара. Буквално „пещера“. Стихът може да се преведе като „и пещерата, която принадлежи на сидонците“. Смята се, че тази пещера е пещерата между Тир и Сидон, наречена Мугар Джезин, където редица гротове са издълбани във варовиковите скали на Ливан. Друга предварителна идентификация е Могейрие, на около 9 км североизточно от Сидон. С този стих авторът се насочва към северните незавладени райони.

Афек. Очевидно северният Афек (гл. 19:30), сега Афа, североизточно от Бейрут.

Да не се бърка с Афек от гл. 12:18. Наричан от гърците Афака, той се е намирал близо до извора на река Адонис. Намира се в участъка, паднал на Асир.

Границите на аморейците. Тоест, земята, някога обитавана от аморейците, която принадлежала на Ог, васански цар. Простирала се е на север от централното и горното течение на река Ярмук.

5. Гиблити. Евр. gibli, преведено като „каменни майстори“ в 1 Царе 5:18. Тези хора са обитавали Гевал, важно финикийско морско пристанище. Този град, наричан Библос от гърците, е бил на 28,2 км североизточно от Бейрут. От това е видно, че Бог е възнамерявал Израел да заеме територия много по-на север, отколкото по-късно са завладели. Всъщност Той е заявил, че Ефрат ще бъде тяхната граница (Бит. 15:18; Втор. 11:24).

Ливан, към изгрева на слънцето. Източната верига, тоест Антиливан.

Баал-гад. Буквално „господар на съдбата“. Всички царе на юг от Баал-гад са били завладени (виж гл. 11:17 и 12:7). Сега става дума за незавладената територия на север от Баал-гад.

Влизането в Емат. Разследването показва, че когато еврейската дума лебо', „влизане“, се използва с името Емат, тя се отнася до древен град, известен днес като Лебве, на 113 км югозападно от Емат, библейския Емат. Древноегипетските текстове често споменават града, който по това време е бил зависимост на Емат.

Северната граница на Израел е описана като простираща се до „входа в Емат“

(Съдии 3:3; 3 Царе 8:65; виж Числа 34:8; 4 Царе 14:25). Имало е моменти, когато границата на Израел действително се е простирала толкова далеч, както по време на царуването на Соломон, а също и по време на царуването на Йеровоам II.

6. Планината. Планините на Южен Ливан и Горна Галилея.

Мисрефот-маим. Вижте гл. 11:8.

Всички сидонци. Всички езически племена, живеещи на юг от Ливан чак до нос на Rās en-Naḳūrah, или Misrefhoth-maim, Khirbet el-Musheirefeh.

Ще ги изгоня ли. Оригинален е категоричен: „Аз съм, който ще ги изгоня.“ Това обещание обаче, както и други подобни декларации, трябва да се разбира условно. Ако израилтяните продължат напред с вяра, както е направил Исус Навин, Бог ще се бори за тях и ще им даде победа. Но Израел не успя да доведе завоеванията си докрай. Някои от самите хора, които Бог беше обещал да изгони, но не го направи, поради липса на сътрудничество от страна на Израел, станаха източник на най-голямото раздразнение и срам за Израел в по-късните години (виж Числа 33:55; Съдии 2:1–5; 10:6–9; 13:1; 1 Царе 4). Израел не успя да изпълни своята част от споразумението и обещанието остана неизпълнено. Неизпълненото обещание на Бог към нас трябва да ни накара да проучим старателно причината. Бог не възнамерява словото, което е излязло от устата Му, да се върне при Него празно (Исая 55:11).

Раздели я с жребий. Буквално „направи я да се падне в наследство“. Фразеологията очевидно произлиза от метода на хвърляне на жребий, чрез който се е управлявало разпределението ѝ. Въпреки че все още е само частично завладяна, великият Собственик би искал Неговият народ да счита страната дори сега за своя. Като залог за искреността на намерението Си да им даде цялата земя, Той нарежда без по-нататъшно забавяне тя да бъде разделена между племената.

8. С когото. Тоест, с другата половина на племето на Манасия. Буквално фразата гласи „с него“, лично, а не относително местоимение. Думите на Господа насочват към Исус Навин, близо до стих 7. Авторът използва местоимението, за да избегне

повторение на „половината племе на Манасия“. За да може читателят да разбере причината за пропускането на двете и половина племена в новото разпределение, авторът обяснява (ст. 8–14), че те вече са били предвидени. Повторното излагане на факта тук, във формалния запис на разделянето на земята, би послужило за потвърждаване на дарението, дадено преди това от Моисей.

9. Медева. Съвременната Мадеба, град на изток от Йордан, на около 65 км южно от Джераш (Гераса) и на около 24 км югоизточно от северния край на Мъртво море. Медева се споменава във връзка с Девон като завладяна от Израел (Числа 21:30).

Дивон. Този град се намирал на 24 км южно от Медева и на 5 км. северозападно от Ароер, на река Арнон. Превзет е от Израел в ранен период и възстановен от Гад. Именно тук през 1868 г. е открит известният Моавски камък. Мястото сега се нарича Дибан.

10. Граница на амонците. Това е било североизточно от царство Есевон. Амон е лежал във водосборния басейн на река Ябок. На запад е бил граничен с Гад и Манасия, а на изток с пустинята, като северната му граница вероятно е била южният ръкав на река Ярмук.

11. Гешури и маахати. Вижте на гл. 12:5.

12. Гиганти. Вижте гл. 12:4.

14. Левий. Твърдението, че Левий не е трябвало да получи наследство сред племената, е дадено тук в края на разказа относно двете и половина племена и е повторено в стих 33 и отново в гл. 14:3, 14:4. Бог не им е дал наследство, защото десетъците от цялата страна са трябвало да бъдат техни, вместо част от земята (Числа 18:20–24). Те също така са трябвало да получават от приносите (Числа 18; Втор. 18:1, 2). Те са имали също толкова неоспоримо право върху десетъците и определените приноси, колкото са имали братята им върху земята. Свещениците и левитите не са могли едновременно да изпълняват задълженията на свещенството, да учат народа и да изпълняват други духовни задължения, ако са били обременени със земя, добитък, бизнес и война. Тъй като не беше в Божия план левитите да вземат своя дял от десетъците и едновременно с това да се занимават със земеделие или търговски предприятия, днес Бог моли онези, посветени на служението, да отдадат пълната си енергия на развитието на небесното царство.

Жертвоприношения. Евр. „ишше“, винаги превеждано като „жертва, принесена чрез огън“ или „жертва, принесена чрез огън“. В Лев. 24:7, 9 обаче се говори за хляба на предложението като за жертва, принесена чрез огън, но той е трябвало да се яде от свещениците. Следователно думата не означава непременно, че така обозначените жертви винаги е трябвало да се консумират с огън.

15. Рувим. След като изложи общо територията, която Моисей беше определил на две племена и половина, Исус Навин пристъпи към определяне на конкретните граници на всяко племе. Първо беше определена територията на Рувим.

16. Ароер. Вижте гл. 12:2.

Медева. Вижте стих 9. От стихове 16 до 21 авторът изброява подробно различните градове и територии, които са били част от наследството на Рувим.

19. Зарет-шахар. Означава „Серет на зората“. Това място е неидентифицирано, вероятно близо до Мъртво море. Очевидно е било на хълм в долина, вероятно долината на река Йордан. Името на това място може да е запазено в съвременния Зарат.

21. С князете. Предлогът „с“ не е в оригинала. В еврейския текст не се казва, че Моисей ги е поразил едновременно с поразяването на Сихон, а само че те са били поразени, както и Сихон.

Войводи на Сихон. Наричани още князе в същия този стих. В Числа 31:8 те са наречени „царе“. В свещените писания обаче „цар“ може да е не повече от дребен вожд, може би самият той подчинен на някой по-могъщ владетел. В този стих те са наречени „войводи“ или князе на Сихон, защото са били подчинени и длъжни на Сихон и са му помагали във войната. Вероятно, когато Сихон унищожил моавците, които живеели в тези краища, той открил някои от номадските мадиамити, живеещи там, поставил ги подчинени и ги принудил да плащат данък. Поради тази причина тук те могат да бъдат наречени „войводи на Сихон“. Завладяването на мадиамците от Израел е записано в Числа 31. Дадени са заповеди да се „отмъсти на израилтяните от мадиамците“ (Числа 31:2), защото мадиамците са изкушили Израел към идолопоклонство и неморалност. Този стих ни дава допълнителна причина за враждебните действия между тях и Израел. Те са били част от правителството на Сихон. За да бъде завършено подчиняването на територията на Сихон, е било необходимо да се премахнат войводите или князете на Сихон. Връзката между мадиамците и моавците се вижда в по-ранната израилтянска история (виж Числа 22:4). Съществуваща връзка между мадиамците и моавците, която се подразбира, но не е обяснена в Числа 31, е засвидетелствана от инцидентната забележка тук. Това е друг пример за историческо съгласие между книгата Исус Навин и Петокнижието.

22. Врачът. Валаам някога е бил Божий пророк, но се е продал за награда и почит и е унижил позицията си на пророк, докато не е станал известен като гадател. След като се е завърнал у дома след неуспешния си опит да прокълне лагера на Израел, Валаам решил да прибегне до други средства, за да получи наградата, предложена от Валак. Връщайки се в земята на Моав, той убедил моавците да подмамят израилтяните в идолопоклонство и неморалност. Планът бил успешен. Защото по този начин, противопоставяйки се на Божия народ, Валаам споделил съдбата на Божиите врагове в унищожението, което сполетяло мадиамците (Числа 25:16–18).

25. Язер. Този град е отнет от амореите (Числа 21:32) и даден на Гад по негово искане (Числа 32:1, 2). По-късно мястото става левитски град (гл. 21:39). Градът се е намирал в Амон или на неговата граница, на кратко разстояние северно или северозападно от Рабат-Амон, съвременния Аман. Регионът е бил отличен за паша.

Градове на Галаад. Това са градовете в южната част на Галаад, чак до Явок. Другата половина на Галаад, която принадлежала на васанския цар, а не на Сион, паднала, както научаваме от стих 31, на половината племе на Манасия (виж гл. 12:2). Границата на Гад се простирала по-далеч на изток от тази на Рувим. Северната граница на Гад била река Явок на запад до Аравата и след това на север до морето Хинерет (Втор. 3:16, 17). Гад очевидно получил равнината Йордан северно от Явок и на изток от река Йордан.

Амон. На израилтяните вече беше изрично забранено да се месят в страната на Амон (Второзаконие 2:19).

До Ароер. Този Ароер не бива да се бърка с Ароер от Рувим на северната част на брега на Арнон (гл. 12:2; 13:9, 16). Намира се „преди“ Рава, Рабат-Амон. Някои, приемайки „преди“ в смисъла на „на изток“, поставят Ароер на изток от Рава; други, приемайки го във времевия му смисъл, го виждат като място, достигнато по-рано от някой, идващ от Йордан, следователно западно от Рава.

26. Хесевон. Вижте на бр. 21:25 ч.

Рамат-мицпе. Буквално „височината на наблюдателната точка“. Мястото, някъде във високопланинските райони северно от Ябок, днес е неизвестно, освен ако не е Рамот-гилаад, вероятно на 48 км източно от Бет-Шан, при Тел ер Румейт (Рамит). Намирало се е на северната граница на Гад.

Бетоним. Място близо до Рамат-мицпе, образуващо северна точка в границата на Гад, някъде близо до Ябок, отъждествяван с Хирбет Батне, близо до ес-Салт.

Маханаим. Все още не е окончателно идентифициран. Този град е бил на изток от Йордан, вероятно на брега на река Явок, построен на мястото, където Яков видял лагерите на ангелите (Бит. 32:1, 2, 22). Разположен е на границата между Гад и Манасия. Някъде близо до Маханаим се намирал Девир, който вероятно е идентичен с Ло-девар, домът на Махир, който помогнал да се снабди Давид с необходимите провизии, когато той избягал от сина си Авесалом (2 Царе 17:27).

27. В долината. Границата на царството Есевон не само стигаше на север до Явок, но и обхващаше долината на река Йордан чак до езерото Хинерет на север. Цялата тази територия беше дадена на децата на Гад, въпреки че картите обикновено показват, че наследството на Манасия се простира чак до река Йордан.

Сокхот и Сафон. Това са единствените два града от четирите, споменати в стих 27 които са били идентифицирани. Всички тези градове, разбира се, са били в горната част на долината на река Йордан.

Сукот се е намирал на планинска местност близо до река Ябок и е идентифициран като Тел Деирала, беззаникава могила с височина 18,3 м. Сафон може да се идентифицира с Тел ел-Кос. Зафон е от северната страна на река Раджеб, северно от Сукхот и южно от Заретан.

29. Манасия. Доколкото може да се наблюдава, Манасия не е поискал официално това наследство на изток от Йордан, както Рувим и Гад (Числа 32:1, 2). Вероятно е било сметнено за уместно да се присъединят към другите две племена поради голямото население на племето Манасия (Числа 26:34). Вероятно е също така те да са имали голям брой добитък, както и другите две племена. Манасийците са били добри воители и може би Моисей е смятал, че би било добре да ги има на изток от Йордан като външна стража, особено семействата на Махир и Яир (виж Втор. 3:14, 15).

30. От Маханаим. Вижте стих 26. Територията на Гад се простираше от тази точка към Йордан и морето Хинерет, докато територията на Манасия се простираше на североизток.

Башан. Зърнената земя на изток от езерото Хинерет.

Градовете на Яир. Буквално „жилищата на Яир“. Бабата на Яир беше от племето на Манасия, но дядо му е бил Есрон, внук на Юда чрез Тамар (1 Лет. 2:18-22). Въпреки това той е бил причислен към племето на Манасия, защото е бил внук на дъщерята на Махир, син на Манасия. Свързан с доблестните манасийци и с тяхна помощ превзема много градове (Чис. 32:40, 41; Втор. 3:4, 14). Друг Яир, който съдил Израел два века след времето на Исус Навин, може да е бил потомък на този Яир (виж Съдии 10:3-5). Първоначално е имало 23 „града на Яир“.

31. И половината Галаад. Тоест, другата половина не е дадена на гадците (ст. 25). Север Галаад беше част от царството на Ог.

Астарт и Едрей. Вижте гл. 12:4.

Деца на Махир. Същите, които преди са били наричани деца на Манасия.

Сега те се наричат деца на Махир, защото Махир е първородният и единствен син на Манасия (Числа 26:29; 1 Летописи 7:14-16). Следователно „децата на Махир“ са манасийците. За другата половина от децата на Махир вижте Исус Навин 17:1-6.

33. Племя на Леви. Отново се споменава фактът, че Леви не е получил наследство.

Това е повторение на стих 14 и твърдението е повторено отново в гл. 14:3, 4 и в гл. 18:7. Това често повторение вероятно е било предназначено да помогне на хората да си спомнят за задължението си към левитите. Възможно е също така да е било предназначено да впечатли членовете на племето на Леви, че те са служители на Господа и че животът им трябва да бъде посветен на службата на Бога. Бог ще се грижи за тях чрез уредбата, направена относно десетъците и приносите.

Следователно, те не трябва да се тревожат за факта, че не са получили наследство.

ГЛАВА 14

1 Деветте племена и половина ще получат наследството си чрез жребий. 6 Халев чрез привилегия завладява Хеврон.

1. Това са страните. Думите „са страните“ са добавени. Би било правилно да прочета „тези са наследствата“ или „тези, които наследиха“. LXX гласи за първото изречение на този стих „тези са от израилтяните, които получиха наследството си“. Тази глава е предговор към разделянето на земята между деветте и половина племена. Беше дошло времето израилтяните да се разпръснат и да завладеят новите си завоевания. Ханаан щеше да бъде покорен напразно, ако сега не беше населен. Векове бяха минали от призива на Аврам от Ур Халдейски и от обещанието, че потомството му ще наследи земята. Божиите обещания понякога се забавят дълго поради неверността на онези, на които са дадени. Наша привилегия е да ускорим изпълнението на Неговите обещания.

Елеазар. Буквално „Бог помогна“. Елеазар беше третият син и наследник на Аарон в първосвещенството (Исх. 6:23, 25; Числа 3:2, 4; 20:25-28; Втор. 10:6). Редът, в който се появяват имената, не е Исус Навин и Елеазар, а обратният. Назоваването на Елеазар първо е в съответствие със закона на Моисей и формата на управление, която му е било наредено да установи в Израел. Бог е трябвало да бъде върховен чрез Своя свещеник. Исус Навин е трябвало да застане пред Елеазар (Числа 27:21), а свещеникът е трябвало да поиска съвет за него след съда на Урим пред Господа. По дума на Елеазар както Исус Навин, така и събранието е трябвало да излизат и да влизат (виж Втор. 17:9). При системата на управление, установена в Израел от Моисей, свещеникът, под ръководството на Бог, е имал законодателната власт, а изпълнителната власт е била на съдията. Такава система е известна като теокрация. Докато свещеникът е зависел изцяло от Бога, уредбата е била идеална. От друга страна, корумпирано свещенство можело да поеме контрол и да застраши цялото царство. Теократичната форма на управление е престанала да съществува, когато Израел като нация е бил отхвърлен. Системата никога не е била възвръждана.

Глави на бащините домове. Имената им се намират в Числа 34:19-28. Нямаше княз взети от племената на Рувим и Гад, защото те вече бяха получили наследството си от другата страна на Йордан.

2. Жребий. Буквално „камъче“, името очевидно е запазено от примитивния метод за хвърляне на жребий чрез използване на камъче. Равинските учени предполагат, че са били използвани две урни. В едната са били поставени малки плочки (вероятно в древността камъни) с имената на племената, а в другата - подобни плочки с имената на областите, и едната от

Всяка от тях е била изтеглена едновременно от Елеазар и Исус Навин или от представителя на всяко племе, когато е дошъл неговият ред. Разбира се, няма потвърждение за тази история. Възможно е да е имало само една урна, съдържаща имената на областите, които главите на различните племена може да са изтеглили. Точният използван метод не е известен. Изглежда очевидно, че така разделената земя е могла да посочи областите само като цяло. Обхватът на техните граници е трябвало да бъде определен от водачите на народа. По-голямо племе би изисквало повече територия, а по-малко племе - по-малко. Това е правилото, определено от Господ (Числа 26:51-56; 33:54). Цялото разпределение очевидно е било отменено от специално провидение, така че да съответства на вдъхновените предсказания на Яков и Моисей относно разпределението на всяко племе (Битие 49 и Второзаконие 33). На Юда се паднала земя, изобилстваща от лозя и пасища; на Завулон - морски брегове; на Исахар - богата равнина между планински вериги; на Асир, един изобилстващ с масло, пшеница и метали; и така на останалите.

4. Две племена. Левитите не са били брояни сред племената по отношение на наследството. Тяхното жилище е трябвало да бъде сред всички племена. Един от синовете на Йосиф е заел неговото място, за да състави числото 12 при преброяването на племената. По този начин има два начина за изброяване на племената на Израел, като всеки от тях дава общия брой 12. Предполага се, че тези две системи може да са били разграничени в разказа, даден в Изх. 28. Там се споменава, че първосвещеникът трябва да носи имената на израилтяните на раменете си според рождение (т.е. Йосиф се брои, както и Левий, но не и Ефрем и Манасия). На нагръдника му тези имена трябвало да се появят според 12-те племена (т.е. Ефрем и Манасия са посочени, но Йосиф и Левий са пропуснати).

Предградия. Буквално „пасища“. Еврейската дума произлиза от корен, който означава „да изгоня“. Следователно, буквално, предградията са били места, където е бил подгонен добитъкът да пасе. Числа 35:1-5 дава размера на тези пасища.

6. В Гилгал. Където все още се намираха скинията и лагерът на Израел, защото Исус Навин не беше преместил лагера си оттук. Работата по разделянето на земята започна в Гилгал. Тя беше завършена по-късно в Сило (гл. 18). Трябва да е било необходимо значително време, за да се направят всички географски измервания и наблюдения, необходими за правилното и справедливо разделяне на земята.

Халев. Възниква интересен въпрос относно раждането и произхода на Халев. За него винаги се говори като за син на Йефоний и затова не бива да се бърка с другите Халевове, споменати в 1 Лет. 2. По-малкият му брат, Отниил, е наречен син на Кенез (Съдии 1:13), а тук Халев е наречен Кенезец. Възможно е Отниил да е бил син на доведения баща на Халев. Или, по-вероятно, Кенез и Халев са били братя, защото еврейската дума може да се разбира по този начин. Това би направило Отниил племенник на Халев, а не брат. Родословието на Йефоний не може да бъде проследено назад, но някои смятат, че Халев е потомък на Кеназ, внук на Исав (Битие 36:11), и че Халев е бил прозелит, един от смесеното множество, който се е присъединил към Израел подобно на някои от кенейците, роднините на Моисей (Съдии 1:16; Битие 15:19; вижте върху 1 Царе 15:2).

Фактът, че Халев беше лоялен и честен, защото „следваше Господа изцяло“ (Числа 32:12), е възприет от някои като причината той да бъде избран да представлява племето на Юда и да му бъде дадена част „сред синовете на Юда“ (Исус Навин 15:13).

Господ каза. В Писанието няма записано директно твърдение, че Халев и неговите потомци трябва да получат Хеврон и околностите му. Бог обаче даде обещанието: „Него

„Ще го въведе ли в земята, в която е отишъл“ (Числа 14:24); и отново: „На него ще дам земята, по която е стъпил“ (Второзаконие 1:36). Следните обстоятелства са предложени като може би основа за това обещание. Много е вероятно, за да избегнат разкриване, 12-те съгледвачи да не са отишли заедно като група. Възможно е да са излезли по двама. В този случай е вероятно Халев и неговият спътник да са съгледали земята на енакимите около Хеврон, но неговият спътник, ужасен от броя на жителите и силата на укрепленията им, не е бил съгласен, че Израел ще може да превземе града.

Това би означавало, че фразите „земята, в която той влезе“ (Числа 14:24) и „земята, по която стъпи“ (Второзаконие 1:36) се отнасят конкретно за Хеврон. Халев и Исус Навин определено биха разбрали какво е имал предвид Бог, въпреки че Хеврон не е споменат конкретно по име.

7. Четиридесет години. Вижте гл. 11:18.

Както беше в сърцето ми. Буквално „както беше със сърцето ми“. Изразът означава истинска искреност. Без страх или привързаност, Халев беше предал фактите такива, каквито ги виждаше, и изрази вярата си в Божията сила да победи тези гиганти. Дори сега, на 85-годишна възраст, той беше готов да атакува тези страховити обитатели, което и успешно предприе малко по-късно (гл. 15:14).

8. Аз следвах изцяло. Буквално „изпълних следното“. LXX гласи: „Посветих се да следвам“. Думите дават представа за пътешественик, който, решен да следва своя водач, върви толкова плътно в неговите стъпки, че почти не оставя разстояние между тях. Ценността на характера на човек става очевидна, когато въпреки неуспехите на другите, той отстоява принципите си. Такъв беше характерът на Халев.

9. Моисей се закле. Вижте Числа 14:20–24 и Втор. 1:34–36, където тази клетва се приписва на Господа. Тук няма противоречие. Моисей е бил Божият говорител и е възможно впоследствие да е повторил Божията клетва и да я е потвърдил със собствените си уста. Днес използваме подобна терминология, когато казваме, че Исаия казва еди-какво си, когато всъщност думата произхожда от Господа.

На което са краката ти. Вероятно е пряка препратка към Хеврон (виж на стих 6).

10. Опаси ме жив. При обичайния ход на събитията Халев вероятно щеше да умре преди това. Всички негови съвременници, с изключение на Исус Навин, бяха починали от мястото на действието години по-рано. Халев знаеше, че дългият му живот е резултат от неговото послушание. Той беше следвал изцяло Господа. Животът му беше демонстрация на вяра, защото във всичко приемаше Божията програма вместо своята собствена. Бог може да направи велики неща за онези, които са изцяло предадени на Него. Но онези, които следват само толкова от божествената програма, колкото им е удобно, и пренебрегват онези неща, които не им харесват, не могат да очакват благословията на Небето.

Четиридесет и пет години. Вижте гл. 11:18.

11. Като силен. Наградата за живот на добродетелна младост и умерена мъжественост, по самия закон на природата, обикновено е енергична, здрава и уважавана старост. Лоялността към Бога очевидно е предпазила Халев от разсейващите се грехове на неговите събратя израилтяни. Той не се е отдавал на апетита си, както те, нито е губил сън и почивка през нощта, борейки се с угризения на съвестта. Неговият въздържателен живот се е отплатил с дивиденди в този живот и сега той се е представил пред Исус Навин с ненамалена сила на възраст, когато повечето други вече са били призовани от този живот.

12. Тази планина. Той не е имал предвид само град Хеврон, който е бил превзет преди това от Исус Навин, но е включил в молбата си цялата съседна страна, включително

пещери и крепости, в които се бяха оттеглили анахимите и където сега се намираха в значителна сила. Можем да предположим, че Халев, предвид акцента, който другите шпиони бяха поставили върху трудността при завладяването на Хеврон и околността, е поискал територията на Хеврон като доказателство за вярата си в пълна победа.

Чул си. Вероятно, както се предполага (виж на стих 6), друг спътник, а не Исус Навин, е придружил Халев до Хеврон. Но Исус Навин по-късно би чул от устата на Халев израза на неговите убеждения.

Ако е така. Еврейската дума, преведена тук като „ако е така“, може да изразява както надежда, така и страх и не е нужно да се приема като израз на съмнение, както изглежда в английския език. Цялото твърдение е езикът на човек, който отказва да разчита на собствените си способности – човек, който осъзнава, че битката не е за силните, нито надпреварата за бързите (Екл. 9:11). Възможно е Хеврон да е паднал отново в ръцете на предишните си владетели, след като Исус Навин го е превзел. От друга страна, молбата на Халев, без съмнение, се е отнасяла главно до съседната страна, където анахимите все още са се държали в своите крепости. Примерът на Халев за пълна зависимост от Бога трябва да ни научи да се уверим в Божието присъствие във всички наши начинания. Нашето оборудване може да не е най-доброто – може да не сме имали по-добро обучение, но ако Бог е с нас, кой може да бъде против нас (Рим. 8:31)?

14. Напълно спазено. Вижте стих 8.

15. Кириат-Арба. Кириат означава „град“, а Арба е името на бащата на Енак (гл. 15:13), от когото произлизат Енакимите. Първото споменаване на това място в Писанието е с името Хеврон (Бит. 13:18), но то е било или построено, или възстановено от Енакимите и е наречено Кириат-Арба.

След като тази територия била отвоювана от Халев, градът бил наречен Хеврон. Хеврон, което означава „съюз“, е производно на еврейския глагол хабар, който има значението „обединявам се“, „присъединявам се към другарство“ или „съюзвам се“.

Земята си почина. Това твърдение се появява в гл. 11:23, където местоположението ѝ е свършено естествено. Там завършва разказът за войните на Исус Навин. Тук не е толкова лесно да се обясни, но очевидното му отношение е към земята, превзета от Халев от анахимите. От друга страна, твърдението може да е повторение на края на походите на Исус Навин. След това завладяването се състоеше повече от изолирани битки, отколкото от общи войни. Врагът вече беше разпокъсан и съкрушен и Израел можеше да се придвижи и да завземе властта без твърде голяма съпротива. Бог беше обещал да върви пред народа Си, за да покори останалата част от земята, и ако Израел беше продължил напред чрез вяра и послушание, земята скоро щеше да има покой в пълния смисъл на думата.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–15 стр. 511, 512

6–9ПП 511

10–14 стр. 512

13 Изд. 149

ГЛАВА 15

1 Границите на жребия на Юда. 13 Делът и завладяването на Халев. 16 Отниил, за неговия Храброст има Ахса, дъщерята на Халев, за жена. 18 Тя получава благословия от баща си. 21 Градовете на Юда. 63 Йевусейците не са победени.

1. Децата на Юда. Предполага се, че частта от повествованието, започваща с тази глава, би било по-добре да започне с последното изречение на предишната глава, като се чете следното: „И земята си почина от войната, и жребият за

племето на синовете на Юда според семействата им, разширено до“ и т.н. Исус Навин разпредели наследствата на Юда, Ефрем и половината от Манасия преди преместването на лагера от Галгал. По някаква неуточнена причина разделянето на останалата част от земята не беше завършено веднага. Вероятно Юда и синовете на Йосиф бяха агресивни и желаеха незабавно да завладеят наследствата си, докато другите племена бяха по-неохотни и страхливи. От друга страна, Юда и Йосиф бяха двамата синове на Яков, върху които се прехвърли загубеното първородство на Рувим. Юда получи властта, а Йосиф - двойния дял, и това вероятно е причината тези две племена да бъдат заети първо - Юда на юг, а Йосиф в централната част. По-късно, след преместването на лагера в Сило, части от техните жребии бяха дадени на някои от останалите седем племена. Също така беше направено по-точно и обширно проучване на останалата част от земята, преди частите да бъдат разпределени на останалите седем племена. Подробните уговорки в първите разделения не бяха произволни. Всяко племе не запази егоистично своя жребий, когато се осъзна, че други племена са... по-малко. По-късно бяха направени няколко корекции.

Много от градовете в Светата земя отдавна са разрушени, без видими следи. останки, по които да ги идентифицираме. Но много други запазват древните си имена или разпознаваеми характеристики. Достатъчно от последните могат да бъдат идентифицирани, за да се локализируют племенните граници със забележителна степен на прецизност. Археолозите непрекъснато откриват все повече градове и идентифицират древни топоними по-точно, като по този начин хвърлят все повече светлина върху географията на Палестина. Първите 12 стиха на главата определят границата на Юдея.

Граница на Едом. Стихът гласи буквално „до границата на Едом, пустинята Цин, към сухата земя от крайния южен край“. Територията на племето на Юда обхващала най-южната част на земята. Тя докосвала Едом на югоизток, а на юг граничела с пустинята Цин. Южната граница, дадена тук, е идентична с южната граница на Израел, описана в Числа 34:3-5.

2. Залив, който гледа на юг. Буквално „език, който е обърнат на юг“. LXX гласи „от високата страна, която се простира на юг“. Сирийският превод превежда този стих така: „И границата им беше от юг от брега на Солено море; и се простираше оттам до езика, който завива на юг“. Вероятно преводачите на LXX са разбирали „залива“ като езика земя, вдаващ се в Мъртво море. Сирийският, от своя страна, вероятно е бил повлиян от LXX. Терминът обикновено се прилага за вдаването

нос земя, но от контекста тук това се отнася най-добре за южната част на море.

3. Маале-акрабим. Буквално „хълм от скорпиони“ или „изкачване на скорпиони“ (виж Числа 34:4), може би заради броя на скорпионите в тази област. Вероятно е бил разположен по средата между планината Халак и Мъртво море. Планината Халак е спомената и в Исус Навин 11:17, 12:7.

Премина покрай Зин. По-точно е да се прочете „преминаха към Зин“, тоест линията минаваше през планината.

Кадес-варни. Цялото изречение гласи буквално „и се изкачи от юг към Кадес-варни“, на значително разстояние южно от Вирсавия. Някои го отъждествяват с Айн ел-Кудейрат, на 118 км южно от Хеврон; други - с Айн Кедейс, на около 8 км югоизточно.

Есрон. Точните местоположения на Есрон, Адар и Каркаа не са известни. Границата очевидно е минавала на северозапад от Кадес чак до Адар, а след това е завивала на запад, вероятно следвайки границата между пустинята Фаран и пустинята Цин. Кадес-варни изглежда е била разположена на тази граница, тъй като се говори, че е и в двете пустини (Числа 13:26; 20:1).

4. Река в Египет. Смята се, че това се отнася до северния ръкав на Уади ел-Ариш.

Границата следваше този вади до Средиземно море.

5. Краят на река Йордан. Източната граница е била цялото крайбрежие на Солено море, от южния залив до края на северния залив, или „езика“ (вижте на стих 2), до мястото, където река Йордан се е вливала в морето. Северната граница е започвала от тази точка.

6. Бет-Хогала. Буквално „домът на яребицата“. Мястото е известно днес като Айн Хайла.

Намира се на 3 км от Йордан между устието на реката и Гилгал, мястото за къмпинг на Израел. Бет-Хогала е била на границата, но е принадлежала на Вениамин.

Бет-Арава. Буквално „дом на пустинята“ или „дом на Арава“. Депресията на Йордан е била известна като Арава. Точното местоположение на Бет-Арава е неизвестно, но е възможно да е близо до Ен Гарабе, пустинната равнина северно от Мъртво море. Понякога се приписва на Юда (ст. 61), а понякога на Вениамин (гл. 18:22).

Камъкът на Бохан. Твърдението тук е, че границата е стигала до Камъка на Бохан, а в гл. 18:17, където границата е дадена в обратен ред, се казва, че се спуска до Камъка на Бохан. От това наблюдение изглежда ясно, че камъкът трябва да е бил отстрани на склона близо до планината в тази област и следователно на запад от Бет-Арава. Защо камъкът е кръстен на сина на Рувим, не е известно. Рувимецът Бохан не е живял тук.

Поне наследството на неговото племе е било от другата страна на реката. Но Бохан вероятно е бил един от онези, които са отишли да помогнат на Израел да завладее земята и в хода на събитията е извършил там някакъв забележителен подвиз, бил е погребан на място и е бил издигнат камък в негова чест.

7. Дебир. Това не е Дебир от гл. 10:38, а място, наречено Тогрет ед-Дебр, по средата между Йерусалим и Йерихон.

Долина Ахор. Равнина южно от Йерихон, наречена ел-Букеа. Тя се простира на югозапад-североизточно, на около 5 км западно от Хирбет Кумран, в северната част на Юдейската пустиня. Вижте стих 61.

Адумим. Това място се намира на пътя от Йерусалим до Йерихон. Думите „изкачване до Адумим“ се отнасят до планински проход в тази област. Думата за река е думата за „зимен порой“, която представлява долина, обикновено суха, освен по време на зимни дъждове. Смята се, че долината е съвременният Талат ед-Дам.

Водите на Ен-Шемеш. Буквално „изворът на слънцето“. Точното местоположение на този извор, на пътя от Йерусалим до Йерихон, е несигурно, но е възможно да е „Айн ел-“

Ход, на малко разстояние отвъд Витания, последното място за водопой преди достигане на река Йордан и известно като Апостолския извор.

Ен-рогел. Буквално „извор на шпионина“. Това беше кладенец или извор точно отвън. Йерусалим на кръстовището на долините Кедрон и Еном.

8. Долината на сина на Еном. Понякога наричана просто „Долината на Еном“.

От еврейския термин *ge hinnom* произлиза гръцката дума *gehenna*, която в превода на Кралския превод на Библията се превежда като „ад“ (Матей 5:22, 29, 30; 10:28; 18:9; 23:15; Марк 9:43, 45, 47; Лука 12:5; (Яков 3:6). Мястото е с лоша репутация в Писанието заради жертвите, включително деца, принасяни там на Молох, и заради оскверняването на високото му място от Йосия (4 Царе 23:10), и от факта, че по-късно там са били изгаряни йерусалимските отпадъци. Думата „Хином“ най-често се смята за име на човек, на когото някога е принадлежала долината. Но някои предполагат, че думата може да произлиза и от остаряла дума, която означава „плач“ или „стън“, и че подобно обозначение би било подходящо, предвид факта, че долината е била място на жертвоприношение на толкова много невинни деца (виж 4 Царе 23:10; Йеремиа 7:31). След като цар Йосия премахнал изображението от тази долина и осквернил високото място, долината изглежда се е превърнала в общо място за събиране на мръсотия и боклуци, изнасяни от Йерусалим, и затова е била обект на всеобщо проклятие. Предполага се, че там са били поддържани постоянни огньове, за да се погълнат тези нечистотии и да се предотврати инфекция. Долината се е намирала южно и западно от Йерусалим, срещайки се с долината Кедрон в югоизточния ъгъл на града, където се е намирал Ен-Рогел.

Южната страна на йевусееца. Буквално „рамото на йевусееца“, вероятно във връзка с билото или платото, на което се е намирал градът йевусеец. Тъй като границата е минавала на юг от Йерусалим, градът е останал в територията на Вениамин.

Върхът на планината. Фразата в контекста си гласи буквално „върхът на планината, който е обърнат към долината Еном на запад“.

Долината на гигантите. Наричана още „долина на Рефаим“ (2 Царе 5:18). Тази долина се простира на юг към Витлеем от югозападния ъгъл на град Йерусалим. Регионът е бил много плодороден и ценно притежание, търсено от враговете, атакуващи Йерусалим. Долината е била два пъти арена на поражение за филистимците (2 Царе 5:18–22; 23:13; 1 Лет. 11:15; 14:9).

9. Нефтоах. На около 4 км северозападно от Йерусалим, на кратко разстояние източно от Емаус, известен днес като Лифта.

Планината Ефрон. Планински хребет, близо до който минава пътят от Йерусалим за Йопия, на който се намират местата Соба, Картал, Кулония и други малки градове. Границата все още следваше северозападен курс.

Ваала. По-известна като Кириат-Иарим. Мястото очевидно в древността е било ханаанско високо място за поклонение на Ваал. Мнозина го отъждествяват със съвременния град Тел ел-Азар, малко хълмисто селце на около 13 км от Йерусалим по пътя за Йопа. Кириат-Иарим е мястото, където ковчегът е пребивавал 20 години след завръщането му от филистимците (1 Царе 7:1, 2).

10. Обиколила. Буквално „завила“. Тоест, от Ваала границата завивала от северозападна посока на запад.

Планината Сеир. Хребет, простиращ се на югозапад от Кириат-Иарим, известен днес с името Сарис. Сеир, от което произлиза Сарис, означава „космат“, и тъй като Кириат-Иарим означава „град на горите“, този планински хребет несъмнено е получил името си от гористия си характер. Тази планина Сеир няма връзка с планината Сеир, домът на Исав.

Кесалон. Вероятно днешният Кесла, наричан още Хар-йарим, „планина от гори“, тъй като Кириат-йарим означава „град от гори“. Изглежда, че регионът е бил покрит с гори по-рано.

Бет-Шемеш. Буквално „домът на слънцето“ или „храмът на слънцето“. Слънцето е бил обект на поклонение сред ханаанците и затова на него са били посветени фонтани, хълмове и др. Бетсемеш е бил на около 24 км югозападно от Йерусалим по пътя за Азот и морето. Днес е известен като Тел ер-Румейле. Това е мястото, където мнозина са загинали, защото са погледнали в ковчега в дните на Самуил (1 Царе 6:19).

Тимна. Град на около 7 км западно-северозападно от Бетсемеш.

11. Встриани. Буквално пасажът гласи „до склона на хълма северно от Акарон“. Акарон бил най-северният от петте филистимски града и се намирал на около половината път между Юдейските планини и морето. Границата минавала на кратко разстояние северно от този град; следователно Акарон се намирал в територията на Юдея (по-късно на Дан).

Шикрон. Малък град на северната граница на Юдея.

Планината Баала. Вероятно късата редица хълмове, простираща се почти успоредно на брега, западно от Екрон. Предполага се, че може да са били посветени на Ваал, предвид факта, че са били последните хълмове, през които слънцето е преминавало преди залез.

Явнеил. Буквално „бог кара да се строи“. Градът се намирал на около 21 километра южно от Йопа. и на 4 мили навътре в сушата от Средиземно море по пътя от Газа. Идентифицирано е

със село Йебна. Явнеел е бил Ямния от апокрифите. Тук много еврейски учени и членове на Синедриона са избягали преди падането на Йерусалим през н. е.

70. Става център на еврейската просвета през първи и втори век сл. Хр.

13. До Халев. Вижте гл. 14:12. Глаголът вероятно трябва да се преведе като „имаше“ даден“ (виж гл. 14:13). Този параграф се среща и в Съдии 1:10–15 с леки вариации, където разказвачът вероятно преписва от този по-ранен разказ със свои собствени малки вариации. Той едва ли може да представлява, както някои смятат, две фази от превземането на Хеврон, тъй като едни и същи обстоятелства съпътстват всяко повествование.

Забележително е, че Ахиман, Шешай и Талмай, споменати повече от 40 години по-рано, когато 12-те съгледвачи отишли от Кадес-варни (Числа 13:22), очевидно са живи. Смята се, че това са имената на три клана на анакимите, а не лични имена.

14. Деца на Енак. Буквално „синове [потомци] на Енак“. Този израз подкрепя направеното по-горе наблюдение относно тримата синове на Енак.

15. Дебир. Вижте на гл. 10:38.

16. Ще дам ли Ахса. В древността бащите са приемали абсолютно право над децата си да се разпореждат с тях за брак, а децата са приемали подобно споразумение за даденост като правилна процедура. В това предложение не бива да се предполага, че Халев е излагал дъщеря си като обект на окаяна борба от какъвто и да е мъж. Без съмнение той е искал да я събере с мъж, почтен заради плама и енергията си, такъв, който се отличава със своята смелост и е готов да се осмели за Бога. Може би също така е имал предвид да я събере с някой, който е на нейното социално ниво. Обещанието за ръката ѝ не е било на мъжа, който пръв ще влезе в Кириат-Сефер, а на този, който ще го поразии и превземе. Никой мъж сам не е можел да поразии и превземе укрепен град, следователно обещанието вероятно е било ограничено до водачите на армията, които са били под командването на Халев.

17. Брат на Халев. Смята се, че Кеназ, а не Отниил, е бил пълноправен брат на Халев (виж гл. 14:6). По-късно Отниил доказал, че е достоен както за работата си, така и за заплатата си, защото впоследствие станал избавител и съдия в Израел (Съдии 3:9-11).

18. Тя го подтикна да попита. Няколко гръцки ръкописа гласят: „той я подтикна да попита“. Така е описана и сделката в LXX в Съдии 1:14. KJV обаче дава правилен превод на еврейския език и в двата пасажа. LXX в разглеждания стих гласи: „тя го посъветва, казвайки: „Ще поискам.““ Очевидно Отниил с готовност се съгласи с отправената молба, но изглежда предпочете тя да дойде от нея, а не от него. Възможно е той да не е искал да направи нещо, което би изглеждало като възползване от благосклонното разположение на Халев към зет му.

19. Южна земя. Евр. 'ereš hannegeb. Думата negeb означава „сух“. Тя се е превърнала в думата за „юг“, защото южната част на Палестина е била суха и като пустиня, а всичко на юг от Палестина също е било пустинна земя. Дъщерята на Халев всъщност е казвала на баща си, че ѝ е дал суха земя и сега тя иска поле с водни извори, от които да може да черпи вода и за сухото поле. Несъмнено тук има урок за нас, тъй като е записано подобно нещо. Ние също трябва да молим нашия Отец за извори на благословия, за да напояваме сухите си сърца. Когато го направим, Той също ще ни даде двойна порция, както горните, така и долните извори, които ще ни напълнят напълно.

20. Това е наследството. Този израз показва, че целият предходен параграф, от 13-ти до 19-ти стих, е в скоби. Територията, отредена на Юда, е била около 45 мили дълга и 50 широка, с разнообразен характер и голяма природна сила. Тя се е състояла от четири отделни региона: (1) Негев, или югът, „сухата“ земя, която се е намирала между централните хълмове и пустинята; (2) ниско разположените хълмове, обикновено наричани Шефела - ивицата земя между централните планини и пясъчния бряг на Средиземно море; (3) планините, които са се издигали в Негев под Хеврон и простирали се на север до Йерусалим, като на изток е ограничена от пустинята на Мъртво море, а на запад от Шефела; (4) пустата Юдейска пустиня или „хълмиста страна“.

21. Най-отдалечените градове. Това са градовете в Негев, южния край на наследството. Споменават се 38 града, принадлежащи към този регион, но повечето от тях са от малка важност и са доста непознати за историята. Авторът на книгата методично е подредил градовете в четири групи, разположени от изток на запад. Първата, състояща се от девет града, разположени на границата с Едом към югозападната част на Мъртво море, не съдържа нито един известен град, освен вероятно Кадес-варни и Кабзеел, родното място на верния герой на Давид, Ванея, който е възможно да е спечелил репутацията си на убиец на лъвовете в тази местност. Следващата група от пет или шест града съдържа „Кериот и Есрон“ (или Кериот-Есрон, RSV), които не са идентифицирани с никое известно място, но са разположени в крайния юг на Юдея и според преданието са домът на предателя Юда, откъдето той е получил името Искаротски (евр. „Иш Кериот“, „човек от Кериот“). Сред деветте града от следващата група, които се намират по-на север, се намира почитаният от времето град Вирсавия, все още известен със своите кладенци с жива вода. Въпреки че провинция Юдея първоначално се е простирала известно разстояние по-на юг, като последното важно място между пустинята и планините, Вирсавия обикновено се приема за представител на южната граница. Така във фразата „от Дан до Вирсавия“ е изразена цялата страна от север на юг. Четвъртата група, от 13 града, се е намирала на запад и югозапад и е включвала Сиклаг, град, известен с връзката си с Давид.

32. Двадесет и девет. Има две обяснения за несъответствието между действителния брой на изброените градове, а именно 38, и броя, даден тук. Девет от горните градове, а именно Вирсавия, Молада, Хацар-Шуал, Ваала, Азем, Хорма, Сиклаг, Аин и Римон, впоследствие са дадени на племето на Симеон (гл. 19:2–7). Възможно е авторът, знаейки това, да не ги е включил в броя, въпреки че ги е назвал. Това е еврейското обяснение и може да изглежда задоволително. Но може би обяснението се крие по-скоро в липсата на познания относно начина, по който тези имена трябва да се тълкуват. Имената на няколко града в района са изразени със сложни термини. Тъй като много от споменатите места са престанали да съществуват, а имената на други са променени, преводачите могат да комбинират това, което трябва да бъде разделено, и в много случаи да разделят това, което трябва да бъде комбинирано (вижте на стих 21). Такава липса на информация би могла лесно да увеличи броя на 38.

33. В долината. Следващото разделение на територията на Юдея е „долина“, низината или Шефела – ивицата земя между централните хълмове и крайбрежната равнина на Средиземно море. Това е бил район от варовикови хълмове на около 152 м над морското равнище. Територията е съдържала голям брой градове, подредени от разказвача в четири групи. Първа е североизточната част, сред чиито 15 града (ст. 36 казва 14; последните 2 посочени може да представляват един и същ град) откриваме 2 места, свързани с историята на Самсон: Естаол и Цорея, резиденцията на Маное. Цорея е идентифицирана с хълмист терен над днешния Уади Есарар, на около 24 км западно от Йерусалим. Тази група включва също ханаанската столица Ярмут; убежището на Давид, Одолам; Сохо, сега Хирбет Абал, на 3 км. (3 км) южно от Ярмут; и Азека, спомената във връзка с преследването след битката при Бет-Орон (Исус Навин 10:10, 11). Втората група обхваща 16 града, разположени изцяло в равнината, включително ханаанските градове Лахис, Еглон и Макида. Третата група, от девет града, включва южната част, граничеща с хълмистия район. Тук се намирили Ливна, плод на храбростта на Исус Навин; Кеила, на хълм на 4,1 км южно от Одолам, градът, който Давид спасил от филистимците; и Мареша, по-късно укрепена от Ровоам и известна по времето на Аса. Намира се близо до съвременния Мераш, на 1,6 км южно от Бет-Дживрин.

(Елевтеропол). Четвъртата група включва градовете на филистимското крайбрежие. Всички изброени по-горе градове са важни места в Шефела.

48. В планините. Третото и най-важно разделение на територията е „планинската страна“. Започвайки в Негев под Хеврон, този регион се простира на север до Йерусалим и е ограничен на изток от пустинята на Мъртво море, а на запад от Шефела. Най-високата точка е близо до Хеврон и достига над 1006 м над морското равнище. Градовете, изброени в този раздел, са подредени в пет групи.

Първата група (ст. 48–51) съдържа 11 града, разположени в югозападната част, сред които можем да отбележим Джатир, съвременен Хирбет Атир, на 21 км югозападно от Хеврон; Сокох, сега съвременен Хирбет Шувейке; Дебир, вече споменат (гл.

10:38, 39); Ештемо, сега ес-Сему', едно от местата за убежище на Давид; и Гило, вероятно Хирбет Джала, на 10,5 км северозападно от Хеврон, родният град на Ахитофел, съветник на Авесалом, и мястото на самоубийството му. Втората група, до

северно от първата група, съдържа девет града, сред които се смята Хеврон. Нито един от другите не е от значение.

В третата група градове (ст. 55–57), състояща се от десет града, разположени по-близо до южната пустиня, се намират някои, които са свързани с живота на Давид като престъпник. Тя включва Маон, на 13 км южно от Хеврон, където е живял грубиян Навал; Йезреел, откъдето произлиза жената на Давид, Ахиноам. Тук е и Тимна, не Тимна от историята на Самсон, а мястото, където патриархът Юда „отиде“ при стригачите на овцете си, на 14,5 км западно, южно от Витлеем. Забележително е, че Витлеем не се появява в списъците. Той никога не е играл важна роля в историята, освен че е родното място на Давид и Исус, но става световноизвестен благодарение на това. Според пророк Михей (гл. 5:2), градът е останал в почти пълна неизвестност. По времето на Исус Навин вероятно все още не е станал достоен за споменаване.

Четвъртата група се състои от шест града на север от Хеврон, а петата група - само от два града, на запад от Йерусалим - Кириат-Иарим, известен в ранните времена като Баала или Кириат-Баал, и Рава, на неидентифицирано място в хълмовете близо до Кириат-Иарим.

61. В пустинята. Последните шест града, изброени за Юдея, се намират в пустинята южно от Йерихон, западно от Мъртво море. Най-северният град е Бет-Арава, на уади Келт (виж стих 6); най-южните два града - Градът на солта (вероятно Кумран), на северозападния бряг на Мъртво море, и Ен-Геди, почти по средата на западния бряг (виж 1 Царе 1:1).

24:1). Между тях са изброени три града, които не са със сигурност идентифицирани, може би трите руини в долината Ахор или ел-Букеа (виж стих 7): Хирбет Абу Табак, Хирбет ес-

Самра, Хирбет ел-Макари. Ен-геди, „изворът на детето“, все още е известен с топлия си извор, а Хирбет Кумран е известен като есейския център, където са открити свитъците от Мъртво море.

63. Не можеше да шофира. От казаното в Съдии 1:18, 21 и във 2 Царе 5:6 е видно, че юдейският народ е превзел и опожарил поне част от град Йерусалим, но вероятно не е успял да превземе крепостта, разположена на планината Сион. Царят е бил убит от Исус Навин (гл. 12:10), но градът продължавал да бъде държан от йевусейците, докато племето на Юда не го опожарило. След това, както изглежда подсказва краткият летопис, йевусейците си възвърнали и възстановили града и го държали до времето на Давид.

По времето на първоначалното разпределение Йерусалим е бил в територията на Вениамин, защото границата е минавала в долината южно от града. Въпреки че е принадлежал на Вениамин, по някаква причина, както се вижда от нападението им срещу него (Съдии 1:8), са се стремили да споделят владението му с вениамините. По-късно той става известен като градът на Давид.

Тук има духовен урок за нас. Преди времето на Давид, Юда не е можел да прогонят йевусейците. Възможно е неверието, произтичащо от съзнателен грях или от слабо недоверие към Бога, да е накарало племето на Юда да се чувства неспособно да се справи с тази задача. Урокът е очевиден. Когато отказваме да вършим делото, което Бог ни е заповядал, на основание, че не сме в състояние да го изпълним, ние по същия начин проявяваме своето неверие. Когато вярата си отиде, страхът непременно идва, за да заеме нейното място. Когато не успеем да имаме вяра в Бог, сърцата ни ще се провалят пред враговете ни. Тогава си отива и ревността, а след нея идват бездействието и безразличието.

До ден днешен. Този стих е допълнително доказателство, че книгата Исус Навин не е написана след времената на еврейските царе, както някои се опитват да докажат, защото кога

този стих беше написан, евусейците живеяха с юдейците, което не правеха след дните на Давид.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

14 ПП 513

ГЛАВА 16

1 Общите граници на синовете на Йосиф. 5 Границите на наследството на Ефрем. 10 Ханаанците не са завладени.

1. Деца на Йосиф. Редът на приоритет сред племената на Израел е направил Юда първи, а синовете на Йосиф втори. Тези относителни позиции са показани в 1 Лет. 5:2: „Юда надделя над братята си и от него произлезе главният владетел; но първородството беше на Йосиф.“ Съответно, при разделянето на Ханаанската земя под ръководството на Исус Навин е имало три последователни етапа: първо, заселването на племето на Юда в крепостите на юг от Палестина; второ, установяването на Ефрем и Манасия в центъра на страната и на някои силни позиции на север; трето, заселването на останалите племена, така че да се запълнят празнините, останали между Юда и Йосиф, а също и да се установят в покрайнините на тяхната територия, така че да бъдат, така да се каже, под сянката на крилата им. При описанието на територията на Йосиф, разказвачът не навлиза в толкова подробности, колкото е направил с границите на Юда, и затова границата е трудна за проследяване. Нямаме и списъка с градовете, както в случая с Юда. Причината за това не е известна. Някои предполагат, че Исус Навин, който е от племето на Йосиф, е бил оставен да разпреди територията на своето племе и затова подробностите не са били представени на съвета. Следователно описанието на границата и градовете е било пропуснато от запис. Друга особеност в повествованието е преплитането на племето на Ефрем с племето на Манасия, чрез завладяването на някои от градовете на Манасия от Ефрем. Изглежда, че това е било мирно споразумение на добра воля.

Падна от Йордан. Буквално „излезе от Йордан“. Някои виждат в думата „падна“ препратка към тегленето на жребий от урната, но това тълкуване едва ли е оправдано, тъй като еврейският език ясно показва, че авторът просто описва началото на границата на децата на Йосиф. Започвайки от Йордан, точно срещу Йерихон, южната граница стигаше до „водата на Йерихон“ – „Султановия извор“ – мястото на чудото на Елисей, преминавайки го от източната страна. От Султановия извор границата продължаваше на изток, оставяйки град Йерихон на юг.

Към пустинята. В еврейския език няма предлог пред думата „пустиня“, но Необходимо е да се предостави такъв. Вероятно „чрез“ би предало най-добре мисълта на автора. Регионът, който се има предвид тук, е това, което в гл. 18:12 е наречено пустинята Бет-Авен. Бет-Авен изглежда от гл. 7:2 се е намирал на изток от Бетел.

В цялата планина Бетел. Еврейският предлог „бъди“, преведен тук като „в цялата планина“, има по-скоро смисъла на „при“ или „в близост до“. Има се предвид планинската област около Бетел. След като подмина Йерихон на изток и север, границата минаваше през пустинята Бет-Авен (виж гл. 18:12) и се изкачваше през една от клисурите, или Вади Харит, или Вади Сувейнит, и се изкачваше в хълмовете около Бетел.

2. От Бетел до Луз. Бетел буквално означава „дом Божий“ и е наречен така, защото там Яков е получил божественото видение, записано в Битие 28. От Битие 28:19 изглежда, че мястото е било в близост до град Луз, но е било различно от самия град, намирайки се в съседните полета, където Яков е лежал цяла нощ. Двата града са били толкова близо един до друг

заедно, вероятно е след това двете места да са били разглеждани като един град (виж Исус Навин 18:13; Съдии 1:23).

Граници на Архи. Буквално „граница на архитите“. Хусай, приятелят на Давид, беше Архит (2 Царе 15:32), но малко друго се знае за неговото племе или мястото им на пребиваване.

Атарот. Съществува значителна несигурност относно местоположението на този град, но е смята се за идентичен с Атарот-адар, неидентифициран.

3. Крайбрежие на Яфлет. Малко се знае за клана Яфлет, тъй като има само още едно споменаване (1 Лет. 7:32, 33) на човек с това име. Според това споменаване Яфлет е правнук на Асир и е възможно това семейство от племето на Асир рано да се е заселило в тази част от територията на Ефрем и да е останало там. От Ветил границата е вървяла в северозападна посока към Атарот, а след това надолу към югозапад, докосвайки границата на яфлетците, до границата на Долния Веторон.

Бет-хорон. Долният Бет-хорон е бил с около 213 м по-нисък от Горния Бет-хорон, но е бил само на 2,8 км разстояние. Тези стратегически градове са контролирали прохода, водещ от равнината Айалон към Йерусалим. Днес Долният Бет-хорон е известен с името Бейт Ур ет-Тахта (виж гл. 10:10).

Гезер. Вижте гл. 10:33.

5. Атарот-адар. Споменаването на този град на изток не е лесно за разбиране. Ако обаче този Атарот-адар е същият като Атарот от стих 2, което изглежда, че трябва да е така, тогава границата от Атарот (виж стих 2) би се простирила до голяма степен в южна посока надолу чак до Бет-орон. Тогава този участък би могъл да се счита за част от източната граница на Ефрем.

6. Излезе към морето. За по-голяма яснота това изречение би трябвало да е свързано с последното изречение в стих 5. Тук се споменава „горният Бет-орон“ вместо „долният Бет-орон“ в стих 3. Но двете места са били много близо едно до друго и може би отделното споменаване на двете служи за показване, че и двете са принадлежали на Ефрем. Оттук границата излизала към морето, минавайки през Гезер, както вече беше споменато в стих 3.

До Михмета. „До“ не е в оригиналния текст. Авторът е започнал да определя северната граница и изречението не трябва да се свързва с предходното. Михмета е описан в гл. 17:7 като разположен пред Сихем, вероятно на кратко разстояние на изток или югоизток.

Тръгна на изток. Буквално „зави на изток“. Смята се, че курсът е от Тапуах (виж стих 8) на североизток до Михмета, а след това на изток до Таанат-Сило.

Таанат-шило. Смята се, че е същото като Хирбет Та'на ел-Фока или 'Айн Тана, място с руини югоизточно от съвременния Наблус, което е близо до мястото на древен Сихем.

На изток до Янохах. Вероятно Хирбет Янун, сега руини, на около 9,6 км югоизточно от Сихем.

7. Атарот. Не Атарот от стихове 2 и 5, а град на северната граница на Ефрем, близо до долината на река Йордан. Очевидно е бил на ръба на долината, защото текстът казва: „слизаше от Янох до Атарот“. Името на града означава „венци“.

Наарат. Наречен Нааран (1 Лет. 7:28). Град в източната част на Ефрем, вероятно Хирбет ел Ауя, на 8,5 км северо-североизточно от Йерихон. Оттук границата вървеше на юг и стигаше до границата на Йерихон, като самият Йерихон принадлежеше на Вениамин.

8. От Тапуах на запад. Тапуах означава „ябълка“. Според гл. 17:7 Тапуах се е намирал югозападно от Михмета. Авторът сега започва да описва по-подробно западната половина на северната граница. Смята се, че Тапуах се е намирал на почти 12,8 км югозападно от Сихем. Оттук границата е вървяла на запад до река Канах.

Река Канах. Отново, думата за „река“, използвана тук, е думата за „зимен порой“. Нарича се Канах, „място на тръстика“, заради многото си тръстика и бастун. Границата следваше тази река до морето.

9. Отделните градове. Буквално „градовете, разделенията“, тоест „градовете, определени отделно.“ Това са били градове, отделени от територията на Манасия за децата на Ефрем, от които се споменава само Тапуа (гл. 17:8). В гл. 17:11 се намира списък на градовете Асир и Исахар, които са били дадени на Манасия. На свой ред Манасия е позволил на Ефрем да има някои от нейните градове. Това взаимно споделяне и отстъпване на територия един на друг би довело до солидарност между различните племена и би предотвратило разединението.

Интересът на по-силните племена би бил обслужен чрез завършване на завладяването на територията, отредена на по-слабите. Ние помагаме на себе си, когато помагаме на другите. Сплотеността на десетте племена, противопоставящи се на Юдея по-късно, докато не настъпи разрывът, може да е започнала от начина, по който територията е била първоначално разделена и споделена. В продължение на векове чувство на завист и огорчение срещу Юдея, поради големината на нейната територия в сравнение с тяхната, вероятно е измъчвало сърцата на северните градове.

10. Не изгонвайте. Срещу ефремците е повдигнато обвинение, защото не са прогонили ханаанците от Гезер. Вместо това те са ги подложили на данък. Истинският мотив е бил вероятно от алчност, за да могат ефремците да се възползват от услугите им. Градът и жителите му не са разрушени до времето на Соломон, когато фараонът, царят на Египет, превзема Гезер и го дава на дъщеря си, съпругата на Соломон (1 Царе 9:16).

Като позволяваха на тези чужденци да останат сред тях, ефремците се излагаха на духовна опасност. Бъдещата история на това племе показва как те са се отдавали напълно на идолопоклонство, докато Бог не беше принуден да заяви чрез Своя пророк: „Ефрем се е съединил с идоли: оставете го“ (Осия 4:17). Съдбата на Ефрем и свързаните с него племена трябва да ни служи като предупреждение да не се впрягаме в един ярем с невярващите (2 Коринтяни 6:14). Такова общуване почти винаги е вредно.

Да изповядваш общение с онези, които обичат Господа, без решително да се заемаш с това да изгоним от живота си навиците, които ни обвързват с този свят, означава да се изложим на опасността да се поддадем на злото, което тези навици със сигурност ще породят в живота. Християнинът не може да очаква да запази приятелството на света, да продължи общуването си със светски настроени хора, както преди обръщането си във вярата, без да бъде повлиян от тях. Единствената ни безопасност е да изгоним от живота си всичко, което води до зло (виж гл. 17:18).

ГЛАВА 17

1 Жребият на Манасия. 7 Неговата граница. 12 Ханаанците не са изгонени. 14 Децата на Йосиф получават друг жребий.

1. Имаше и много. Яков беше предпочел Ефрем пред Манасия (Бит. 48:17–20), въпреки че Манасия беше първородният. Сега Ефрем беше удостоен с това, че неговият жребий беше описан пръв. Въпреки това, Манасия беше първородният и трябваше да има

„двойният дял“ (Втор. 21:17), който беше негово право. Тази глава разглежда предимно територията, отредена на Манасия на запад от Йордан, но се споменава и за онази част, която вече е отредена на половината племе на изток от Йордан.

А именно. Тези думи са предоставени и стихът би могъл да се чете по-добре като „На Махир... и „Нему принадлежеше Галаад и Васан.“ Причината за това назначение е посочена в скобите, „защото беше воин“. Самият Махир по това време сигурно е бил мъртъв. Той е бил роден от Манасия в Египет и ако беше жив, щеше да е на около 200 години. Вероятно се е отличил някъде в битка, или пък потомците му са били с войнствен дух и името му е било запазено от тях. Във всеки случай Моисей и Исус Навин признали уменията на това семейство във войната и били готови да им поверят защитата на граничната страна Васан.

2. Останалите деца. Всъщност изброените имена са правнуци на Манасия, защото те са синове на Галаад (Числа 26:28-34), който е син на Махир, който е син на Манасия. В Числа 26:30 „Авиезер“ е написано „Йезер“, вероятно поради грешка в транскрипцията. Другите имена са идентични. От сравнение с 1 Лет. 7:14-19, от друга страна, може да изглежда по-разумно тези шест имена да се разглеждат като имена на важни семейства, а не непременно като имена на братя.

3. Салпаад. Хефер, един от гореспомнатите шестима синове на Галаад, имал един син на име Салпаад, който починал в пустинята без синове. Салпаад обаче имал пет дъщери (Числа 26:33, 34; 27:1-5). Самите млади жени трябвало да бъдат защитници на собствената си кауза пред Моисей, за да запазят наследството и името на баща си. Решението, което Моисей взел под Божието ръководство, било жените да наследят наследството на баща си, при условие че се омъжат в собственото си племе, за да запазят имуществото в собственото си племе. Всъщност сестрите се омъжили за свои братовчеди и по този начин изпълнили закона (Числа 27:6-11; 36:10-12). Този инцидент показал по-голямо уважение към правата на жените, отколкото обикновено се приема за онова време. Той установил принципа, че жената не е просто вещ, без собствени права.

Навсякъде, където са установени принципите на истинския Бог, там е възвеличено и състоянието на женствеността.

5. Десет дяла за Манасия. Буквално „жребият на Манасия, десет“. Стих 2 изброява шест семейства, включително това на Хефер. Тъй като синът на Хефер, Салпаад, починал, без да остави син, петте дъщери на Салпаад получили дела на баща си. Изглежда, че делът на Хефер е бил разделен на пет. Това прави общо десет дяла.

7. Асир до Михмета. Южната граница на Манасия е описана за първи път, т.е. граница до Ефрем. Описанието започва с град Асир, който, доколкото можем да установим, се е намирал някъде на пътя между Сихем и Бетсан (Скитополис), ако всъщност е бил град, а не територия на племето. От тази точка границата е стигала до Михмета, който е бил преди Сихем, или малко на изток (виж гл.

16:6). Сихем е близо до съвременния Наблус, разположен между планината Гаризим и планината Гевал.

По дясната страна. Евреите са мислели за посоките си от гледна точка на изток, което е била предната страна. Надясно би било юг, особено когато еврейската дума за „дясно“, ямин, е предшествана от члена и предлога 'ел (към), както тук. Така от Михмета границата завива на юг към жителите на Ен-Тапуах. Град Тапуах принадлежал на Ефрем, но съседната земя принадлежала на Манасия. Линията очевидно се е приближавала до външните граници на града и оттам е завивала на запад.

9. На юг от реката. Думата за „река“ тук е думата, която означава „зимен порой“. Някои идентифицират този воден път като Абу Забура, а други като Нахр ел-

Касаб, в който е запазено старото име Рийдбрук. Вероятно това е потокът, който се влива в Средиземно море северно от Йопя.

Тези градове на Ефрем. Не е ясно какви точно са били тези градове. Те са споменати и в гл. 16:9 и е възможно Тапуа да е бил един от тях. Другите не са посочени поименно, но е ясно, че Ефрем е имал градове в територията на Манасия, а Манасия е имал градове в териториите на Исахар и Асир. Това са били специални споразумения, сключени между племената, за да се направят определени териториални корекции, подходящи за населението. Това показва известна степен на единство, съществуваща между споменатите племена, поне в ранния период на тяхното съществуване.

10. Те се срещнаха заедно. С оглед на описанието на земите на Ефрем и Манасия, в която Манасия се намира северно от Ефрем по протежение на територията на Ефрем, предшественикът на „те“ изглежда донякъде неясен. Но с оглед на предишното описание и по-нататъшните твърдения в 11-ти стих е вероятно „те“ да се отнася до манасийците. Тогава изречението би гласяло: „и те [тоест, манасийците] граничат с Асир на север и с Исахар на изток“. Според гл. 19:26, племето на Асир се простирило на юг до планината Кармил, а племето на Манасия се простирило до Дор и нейните градове (виж стих 11), които били в близост до Кармил. По този начин изглежда, че тези две племена са образували кръстовище при Средиземно море.

11. Бет-Сеан. Буквално „дом на почивка“. Това е бил град в племето на Исахар, който е бил назначен на Манасия. Той се е намирал на стратегическо място на кръстопътя на две важни долини, а именно дълбоката долина на река Йордан и долината на Йезреел. Възможно е, тъй като Манасия е бил войнствено племе и следователно способен защитник на Израел, да се е сметнало за разумно да се позволи на Манасия да управлява тази крепост и да живее в нея. В новозаветни времена Бет-Шан е бил един от най-големите от десетте гръцки града, известен като Декаполис, и се е наричал Скитеполис. За съвременните араби е известен като Тел ел Хусн, близо до съвременния Бейсан. (Бет-шан), което увековечава древното име.

Иблеам. Днес известен като Тел Беламе. Той също е бил силно укрепен град, част от серия укрепления, които са се простирали от Бет-Шан до средиземноморския бряг. Намирал се на около 21 км североизточно от Самария, по пътя за Магедо. Заедно с Бет-Шан вероятно е бил даден на Манасия за отбранителни цели, както и за да осигури повече жизнено пространство.

Дор. Средиземноморско пристанище в наследството на Асир, но дадено на Манасия. се е намирал между нос Кармил и Кесария от новозаветните времена.

Ен-дор. Този град се намирал северно от хълма Море, на 6 км южно от планината. Тавор и 6 1/2 мили (10,4 км) югоизточно от Назарет. Вещицата, към която Саул се обърнал, живеела в Ендор (1 Царе 28).

Таанах. Град, който командва един от проходите към равнината Ездрелон. Той се е намирал около на 8 км югоизточно от Мегидо и е било мястото на крепост по пътя от планината.

Кармел до главния път, водещ от Юдея за Галилея. Руините му са известни днес като Тел Таанак.

Мегидо. Важен стратегически град с изглед към равнината Ездрелон. Руините му са идентифицирани с могилата, наречена Тел ел-Мутеселим. Изглежда, че е имало

някаква военна причина зад предаването на тези стратегически градове на племето Манасия.

Три страни. Буквално „три от височините“. LXX гласи „и третата част на Мафета и нейните села“. Сирийският превод има „три села“. RSV го превежда като „третото е Нафат“. Редица коментатори приемат този израз, като се отнася до трите града, изброени по-рано, които са разположени на хълмове или три височини, а именно Ендор, Таанах и Магедо – три планински града, различни от местата в равнината.

12. Щеше да живее. Това показва упоритостта на ханаанците в отказа им да бъдат изгонени от тази територия. Това носи със себе си и размисъл за неверието и страхливостта на израилтяните. Ако бяха положили необходимите усилия, Бог щеше да работи с тях, за да им даде пълна победа.

13. Да отдаде почит. В LXX се казва „ги направи послушни“. Алчността вероятно е довела до този компромис. Парите и властта могат да облекчат много съвестта на много хора. Но парите без праведност никога не могат да обогатят праведна кауза. Много хора ще бъдат осъдени в съда, защото са обичали богатството повече от Бога. Бог иска хора с вяра и смелост, които няма да бъдат купени или продадени нито с пари, нито с власт, нито с чест.

14. Един жребий. Тук Ефрем и Манасия се считат за едно племе, племето на Йосиф. Поне сега е било в тяхна полза да бъдат смятани за такива. Вероятно са си спомняли обещанието и пророчеството на Яков (Бит. 48:22), в което възрастният патриарх е дал на Йосиф един дял над братята си. Но в същото време сякаш удобно са забравили, че братята им са получили дял отвъд Йордан. Егоистичният, алчен дух винаги забравя колко вече е получено. Манасия и Ефрем вероятно са сравнявали своя дял с това, което Юда е получил. Тогава също така може би са разсъждавали, че Исус Навин, като от племето на Ефрем, ще им прояви специална благосклонност. Но Исус Навин беше твърде велик човек, за да се поддаде на толкова малко и егоистично предложение като това на племената на Ефрем и Манасия.

Велик народ. Отношението на децата на Йосиф се повтаря от мнозина днес. Тези, които имат високо самочувствие, често мислят, че тяхното величие трябва да бъде признато от Бог и хората, а ако не бъде признато, тогава те твърдят, че нещо не е наред или с Бог, или с хората. В разглеждания случай, ако потомците на Йосиф са били велик народ благодарение на благословията на Господа, тогава те е трябвало да продължат да търсят от Него продължаващи благословии, вместо несправедливо да искат от Исус Навин повече от това, което им е полагано.

Винаги съществува опасност, когато хората са благословени от Бога, да припишат тази благословия на някакви свои заслуги. Това може да е причината, поради която не получават повече от небесните дарове. Те са склонни да тълкуват тези благоволения погрешно и докато отдават заслуга на Бога с устни, в сърцата си през цялото време отдават заслуга на себе си.

15. Ако си ти. Исус Навин беше твърде мъдър, за да оспори предположението на ефремците и манасийците. Той им каза всъщност: „Ако сте велик народ чрез Божията благословия, тогава Бог ще продължи да ви благославя в завладяването на земята. Вие сте напълно способни да се грижите за себе си. Изкачете се в обширните гори на централна Палестина и ги завладейте.“ От тези твърдения става ясно, че голяма част от централна Палестина по това време е била голяма гора и слабо населена. Този факт помага да се обясни стратегията на атаката на Израел под командването на Исус Навин срещу центъра на страната, така че силите на ханаанците бяха разделени в началото на кампанията. Така израилтяните можеха да ударят

с цялата си сила срещу южните армии и след като ги победят, се обръщат срещу армиите на севера.

Ферезейци. Вижте гл. 3:10.

Гиганти. Евр. рефаим (виж на гл. 12:4).

16. Недостатъчно. Буквално „не е намерен“, т.е. „не съществува“ или „не е придобит“.

Тези племена твърдяли, че планината не е за тях. Ще бъде твърде трудно да се разчисти и подготви за земеделие. Те искали долината, но тя била контролирана от ханаанците, които притежавали мощни оръжия.

Железни колесници. Не колесници с железни рамки, а колесници с железни обшивки.

Някои отричат съществуването на железни предмети по това време; обаче, железни предмети, открити в гробницата на цар Тутанкамон, датират от същия век и доказват съществуването и употребата на желязо по това време (вижте също Битие 4:22). Тези оръжия са били страховити военни инструменти, но децата на Йосиф е трябвало да помнят, че техният Бог е по-велик дори от „железните колесници“.

17. Само един жребий. Тези племена не е трябвало да определят наследството си само като един жребий, защото всъщност то е било достатъчно голямо, ако само биха го притежавали цялото. Като отидат в гората и я разчистят, те биха могли да удвоят територията си. Очевидно голяма част от територията им е била залесена по онова време (виж Втор. 8:7).

18. Изходи от нея. Ако те изчистят гората и заемат планината, ще могат да контролират всички долини. Владеейки всички депресии на страната, те ще могат да прогонят ханаанците, въпреки страховитите им железни колесници.

Ще изгониш. Това беше последната заповед към страхливите племена. Подобна заповед се отнася и за онези, които таят грехове. Нито едно осквернение не трябва да се толерира. Всички развращаващи пороци трябва да бъдат прогонени от сърцето. Всяка претенция за толерантност или компромис със сигурност ще доведе до гибел. Често можем да гледаме на греховете си, както Израел гледаше на железните колесници, и да чувстваме, че не можем да ги преодолеем. Затова успокояваме съвестта си, като ги облагаме с „данък“ и им позволяваме да останат. Крайният резултат е сигурно поражение. Страхът и липсата на вяра и смелост са съюзници на Сатана. Но Божията заповед отеква през вековете: „Ще ги изгониш.“ Вижте също гл. 16:10.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

14, 15 ПП 513

16–18 ПП 514

ГЛАВА 18

4

1 Скинията е поставена в Сило. 2 Останалата част от земята е описана и разделена на седем части. 10 Исус Навин го раздели с жребий. 11 Жребият и границата на Вениамин. 21 Градовете им.

1. Шило. Означава „място за почивка“. Това име вероятно е дадено на мястото, защото скинията на Господ най-накрая е била в покой след повече от 40 години скитане.

Изглежда, че е бил избран Сихем, място в околностите на планината.

Гевал и планината Гаризим, които в известен смисъл вече бяха осветени на Бога. Но очевидно Шило е било мястото, избрано от Бога, поне временно, за да постави Неговото обиталище.

⁴ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Ис. Нав. 11:2).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

(Второзаконие 12:5, 11, 14). Дадени са три причини за пригодността на това място: (1) то е било централно, (2) е било защитено и изолирано, (3) е било в племето на Ефрем, от което е бил член Исус Навин. По този начин, той, като водач на нацията, е имал лесен достъп до светилището, когато е имал нужда да се консултира с Бога на Израел. Разкопките са потвърдили твърдението, намерено в Съдии 21:19, в което се посочва местоположението му като „на северната страна на Ветил, на източната страна на пътя, който се изкачва от Ветил към Сихем“. Днес е известно като Сеилун и е разположено на седловина между два ниски хълма източно от главния път, водещ от Йерусалим до Сихем, на място на 15 км северно от Ветил и на 5 км югоизточно от Левона. Това е било най-централното място за всички племена и тук ковчегът останал около 300 години, докато не бил взет от филистимците по времето на Илий (1 Царе 4:1–11; PP 514).

Земята беше покорена. Околността беше покорена и трите племена, Юда, След като Ефрем и Манасия (гл. 15 до 17) завладели земята, нищо не попречило на скинията да бъде преместена от защитеното ѝ място в Галгал на това централно място. Това било направено още преди разделянето на останалата част от земята между останалите племена.

3. Лениви ли сте? Тъй като израилтяните дълго време водеха номадски живот, те не искаха да направят промяна. Бяха се обогатили с плячката на ханаанците и живееха в изобилие. Изглеждаха по-загрижени за настоящото си удобство и удоволствия, отколкото за получаване на наследство. Подобно на строителите на Вавилон от древността, те бяха доволни от настоящото си състояние на живот в едно тяло. Очевидно нямаша намерение да се разпръснат и да нарушат добрата компания. От самото начало Божият план е бил човекът да се разпръсне по лицето на земята, вместо да колонизира заедно на едно място. Веднага щом хората загубиха духовното си зрение, те показаха склонност да се събират заедно и да търсят защитата на човека, вместо да се уповават на защитата на Бог.

В това има урок за нас. След като сме били истински обърнати към Бога и сме След като сме получили правото си на вечен живот, нашата най-голяма грижа трябва да бъде да се трудим, за да придобием това вечно наследство. Но твърде често, подобно на седемте племена, ние се задоволяваме с плячката на този живот и не чувстваме никакъв подтик да се стремим към притежанията си. Към нас стига апостолският съвет: „Бори се в добрата битка на вярата, хвани се за вечния живот“ (1 Тим. 6:12).

4. Трима мъже. Не е сигурно дали това е означавало 3 мъже от всяко от 12-те племена или 3 мъже от останалите 7 племена; вероятно от последните, тъй като тези 7 племена са били засегнатите. Останалите вече са получили своите наследства. Това би направило общо 21.

Опишете го. Буквално „ще го напиша“. Мъжете очевидно е трябвало да го опишат, като назоват градовете, размерът на градовете, стойността на различните области за земеделие, животновъдство и т.н., така че стойността на тези имоти да може да бъде правилно оценена. Имайки това знание, делегацията впоследствие трябвало да раздели цялата територия на седем части. Тези идеи са в хармония с разказа на Йосиф Флавий за инцидента (Древности ст. 1.21). Относно задачата на Исус Навин, той казва: „Той също им даде задача да оценят размера на онази част от земята, която е най-плодородна, и коя не е толкова добра.“ Освен това, „Исус Навин смятал, че земята за племената трябва да бъде разделена според оценката на нейното качество, а не според големината ѝ, като често се случвало един акър от някои видове земя да е еквивалентен на хиляда други акра.“

6. Седем части. Писмен доклад за земята, разделена на седем равни части според справедливо оценената ѝ стойност, трябвало да бъде донесен на Исус Навин, за да може той да хвърли жребий за племената пред Господа.

Хвърлете жребий. Вижте гл. 7:14; 14:2. На различните племена не е било позволено да избират своите собствени дялове. Земята трябваше да бъде справедливо разделена. Указанията бяха: „На мнозина дай по-голямо наследство, а на малцина дай по-малко наследство. ...

„Но земята ще бъде разделена чрез жребий“ (Числа 26:54, 55). Тези думи предполагат, че е трябвало да има неравномерни части от територията за по-големи и по-малки племена, но че конкретното положение на всяко племе трябва да се определи чрез жребий, така че „цялото разпореждане с нея да бъде от Господа“ (Притчи 16:33). Не ни се казва как това правило е било приложено в случая с Юда, Ефрем и Манасия, които са получили наследството си първи.

Вероятно първоначално е била обследвана достатъчна територия, за да се осигурят три големи парцела. След това трите племена може да са хвърлили жребий, първо между Юда и Йосиф за северните или южните части, а след това между Ефрем и Манасия за двете части на северната територия. Такъв метод би изпълнил инструкциите на Числа 26.

9. В книга. Освен писменото описание на основните характеристики на страната, мъжете вероятно са скицирали територията на карти. Твърдението предполага, че е направено и документирано географско проучване според градовете. Това е може би най-ранният документиран случай на геодезическо заснемане. Изкуството може да е научено от египтяните, които са известни като добри геодезисти.

10. Раздели земята. Според стих 9, земята била разделена чрез градове на седем части. След това Исус Навин хвърлил жребий за тези седем части, за да реши коя част да отиде на всяко племе. След това той разделил земята според размера на племето, на което е паднала дадена група градове чрез жребий. Жребият на едно малко племе щеше да бъде намален, а на по-многобройно племе щеше да бъде увеличен чрез земи, взети от племето с по-малко хора. Това щеше да бъде според закона за разделяне, който Бог е дал чрез Моисей (Числа 33:54).

11. Вениамин се качи. Очевидно Божието провидение е наредило така, че децата на Вениамин да получат първия жребий от тези седем, следвайки племето на Йосиф. Йосиф и Вениамин бяха братя, единствените синове на Рахил, любимата съпруга на Яков. По-късно Вениамин дал първия цар на Израел, Саул. Важният град Йерусалим попаднал в нейна територия. Изглежда, че за известно време градът е бил съвместно владение на Юда и Вениамин, според Съдии 1:8, 21 и 1 Летописи 8:28, 32. По-късно Йерусалим станал царски град на царете от дома на Юда.

Тяхната граница. Тъй като наследството на Вениамин се простираше между северната граница на Юдея и южната граница на Ефрем, местата, споменати на тези граници, вече бяха коментирани в гл. 15 и 16.

14. Ъгъл на морето. Буквално „страна на морето“, т.е. границата продължаваше по западната страна. В еврейския език думата за „море“ често се използва за „запад“ от гледна точка на Средиземно море, разположено на запад (виж Изх. 27:12; 38:12). С това буквално тълкуване са съгласни както LXX, така и сирийският език.

Кириат-ваал. Израилтяните променили името на Кириат-иарим, „град на горите“, за да заличат спомена за Ваал (виж Исус Навин 15:9; Числа 32:38). Западната граница на Вениамин се простирала до този град на границата на Юдея. Оттам тя завивала на изток и докосвала северната граница на Юдея, както е описано в гл. 15:5–9. Някъде по това време

Границите на Вениамин се простираха около святото място, където беше погребана Рахил (Бит. 35:16, 19), но точното място на гробницата ѝ е неизвестно (вижте Допълнителната бележка към 1 Царе 1).

17. Гелилот. Означава „кръгове“. Очевидно същото място като Гилгал в гл. 15:7.

21. Градове на племето. Те били разделени на 2 групи, като първата съдържала 12 града в източната част, а вторите 14 в западната част. Някои от тях вече са забелязани при описанието на техните граници.

Йерихон. Тоест, мястото на Йерихон. Под проклятието от гл. 6:26 градът не трябваше да бъде построен отново (вижте на гл. 6:26).

Долината Кезиз. Тъй като авторът дава списък с градове, изглежда по-вероятно тази фраза да бъде дадена като собствено име „Емек-кезиз“. Има Уади ел-Кезиз източно от Йерусалим, но местоположението на града е неизвестно.

22. Бет-Арава. Вижте гл. 15:6.

Земараим. Това място е идентифицирано с руините, наречени Расез-Зеймара, североизточно от Вади ел-Кезиз, близо до пътя от Йерусалим за Йерихон. Земаритите са споменати в Битие 10:18 като ханаанско племе.

Бетел. Вижте върху Бит. 28:19. Този град преминава в ръцете на Ефрем, когато племето на Вениамин е почти унищожено (Съдии 20). При разделянето на царството, под управлението на Ровоам, въпреки че племето на Вениамин се присъединява към Юда, Бетел е считан за част от северното царство на Израел в южната граница на Йеровоам. Именно тук Йеровоам поставя едно от златните телета (3 Царе 12:19–33).

23. Авим. Тъй като в изброяването Авим следва директно след Бетел, а Ай, който се е намирал близо до Бетел, не е споменат, някои коментатори предполагат, че Авим е идентичен с Ай (виж гл. 7:2). Мястото обаче остава неидентифицирано.

Пара. Вероятно Хирбет т-Фара на Уади Фара, западно от Йерихон, около по средата на пътя към Йерусалим.

Офра. Вероятно същата като Офра в 1 Царе 13:17 и Ефреин в 1 Летописи 13:19 (Ефрем, Йоан 11:54), а сега се отъждествява с ет-Тайибе. Не бива да се бърка с Офра от Съдии 6:11, която вероятно е била в Манасия.

24. Хефар-хаамонай и Офни. И двата града са споменати само тук и двата са неизвестни.

Гава. Означава „хълм“. Не е същото като Гива на Саул. Гава и Гива несъмнено не са били далеч една от друга, тъй като и двете са близо до Рама (виж Ездра 2:26; Неемия 7:30; Исаия 10:29).

25. Гаваон. Означава „хълм“, той се е намирал на близо 9 км северозападно от Йерусалим по пътя за Йопа. Той е бил главният град на евреите, чиито жители измамно са сключили съюз с Исус Навин и Израел, както е записано в гл. 9. Това е съвременният ел-Джиб.

Рама. Означава „височина“. Рама се е намирала на мястото, което по-късно става границата между Юда и Израел според 1 Царе 15:17, 21, 22, на кратко разстояние от Ветил. Дали трябва да се отъждестви с Рама на Самуил не е сигурно (вижте Допълнителната бележка към 1 Царе 1).

Беерот. Форма за множествено число, означаваща „кладенци“. Намираще се на около 16 км северно. на Йерусалим. Смята се, че съвременният град Ел-Бире е бил близо до неговото място.

26. Мицпе. Означава „наблюдателна кула“. Съвременните археолози са разделени относно местоположението на Мицпе (Мизпа) на Вениамин. Робинсън (1856) подкрепя местоположението на

Мицпех при Неби-Самвил, на височина 885 м с изглед към Йерусалим, и на 7 км югозападно от Тел ен-Насбех. От друга страна, Уилям Ф. Баде и неговите сътрудници смятат Тел ен-Насбех, който са разкопали, за Мицпех. Тел ен-Насбех е на 12 км северно от Йерусалим на главния път за Самария и Галилея. Намира се на север от Рама и Гива и на юг от Беерот.

Хефира. Подобно на Беерот, един от четирите града, зависещи от Гаваон (гл. 9:17), разположен в околностите на Гаваон, северозападно от Йерусалим.

27. Рекем, Ирпеел и Тарала. Местоположението на нито един от тях, включително Моза (ст. 26), е известно, освен ако Рекем не е ел-Бург.

28. Зела. Споменава се във 2 Царе 21:14 като съдържаща гробницата Кис, където в крайна сметка са погребани останките на Саул и Йонатан (вижте Допълнителната бележка към 1 Царе 1).

Елеф. Местоположението е неизвестно.
Джебуси. Йерусалим. Вижте стих 11.

Гивеат. Това вероятно е Гивеат на Саул (1 Царе 10:26; 2 Царе 21:6), първият политически център на царството Израел. Идентифициран е като мястото, известно днес като Тел ел-Фул, „хълм от боб“, на около 5,6 км северно от Йерусалим, на главния път, водещ към Самария. По времето на Саул йевусейците все още държали Йерусалим. Гивеат, щабът на Саул, е служил като военен наблюдателен пункт над Йерусалим. Именно близо до Гивеат Йонатан е предприел нападението си срещу филистимците (1 Царе 14). Две разкопки, проведени на това място, хвърлят изобилие от светлина върху библейската история на древната столица на Саул.

Кириат. Някои го идентифицират с Кириат-иарим от стих 14 и гл. 15:60, който е принадлежал на Юдея. В противен случай местоположението на Кириат е несигурно, освен ако не е Керте, западно от Йерусалим.

Наследството. В сравнение с наследството на другите племена, това на Вениамин е едно от най-малките по площ. Според Йосиф Флавий обаче, почвата му е била най-богата. Територията е заемала силно стратегическо положение и имената на много от градовете ѝ показват със значение си, че са били разположени на възвишения и следователно са били лесно защитени. Несъмнено именно поради тази отбранителна сила племето на Вениамин по едно време е успяло успешно да се противопостави на обединените войски на Израел, докато Израел не прибегнал до стратегия (Съдии 20).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–10 ПП 514

7 ПП 517

ГЛАВА 19

1 Жребият на Симеон, 10 на Завулон, 17 на Исахар, 24 на Асир, 32 на Нефталим, 40 на Дан.

49 Израилтяните дадоха наследство на Исус Навин.

1. В рамките на наследството. Исус Навин заповядал останалата част от земята, след като Юда и децата на Йосиф са получили наследството си, да бъде разделена на седем дяла (гл. 18:4–6). Възможно е обаче земята да не е била достатъчна за седем дяла, за да се даде на всяко племе справедлив дял. Вероятно и контурът на земята не е бил такъв, че да бъде удобно разделена на седем. Тъй като Юда е получил толкова голям дял, вероятно е било предложено Юда да сподели територията си с едно от племената. Когато е бил хвърлен жребий, делът е паднал на Симеон. Може би в началото...

Израилтяните предполагаха, че земята е достатъчно голяма, за да даде на Юдея голям дял. Всъщност, ако народът беше притежавал цялата земя, която Бог първоначално е възнамерявал „от реката Египетска до голямата река, река Ефрат“ (Бит. 15:18; вж. Втор. 11:24), Юдея щеше да може да запази пълния си дял. Но Израел беше станал небрежен и доволен. Сега границите трябваше да бъдат коригирани според тяхната вяра. Подобно е и с нас – ние също бихме могли да имаме много повече от Господа, ако притежавахме вярата да опитахме велики неща за Него. Тези неща са „написани за поука на нас, върху които са дошли краищата на света“ (1 Кор. 10:11).

В жребия на Симеон може да се види как изрично Бог е ръководил при избора на наследство. Поради клането на жителите на Сихем от Симеон и Левий (Бит. 34), Яков, в предсмъртното си пророчество, е пророкувал, че ще раздели тези две племена в Яков и ще ги разпръсне в Израел (Бит. 49:7). Левий, както вече беше отбелязано, не е трябвало да има собствено наследство, а е трябвало да има градове в различните племена, а сега Симеон е трябвало да има своя дял в наследството на Юда. Симеон е бил още по-изолиран, така че по време на разделянето на Юда и Израел по време на царуването на Ровоам (1 Царе 12), племето на Симеон, макар и придържащо се към царството на 10-те племена, е било отделено от територията на това царство от царството на Юда. Така те са били разделени в Яков. В Писанието не се казва много за племето на Симеон. То не е дало на народа нито съдия, нито пророк, нито друга знатна личност. Следователно можем да предположим, че това племе е било погълнато от племето на Юда и неговата индивидуална идентичност вероятно е била до голяма степен загубена (вижте Бит. 49:7).

2. В тяхното наследство. Авторът изброява 17 града, дадени на Симеон, 13 от които са били главно в Негев, а четири предимно в Шефела, въпреки че разделителната линия между Негев и Шефела не може да бъде твърде ясно очертана. Той не посочва никаква граница за това племе, тъй като Симеон не е получил толкова определена част от територията, а по-скоро определени градове с околните им земи, и те в рамките на границите, първоначално отредени на Юда. Много от тези градове са били заети съвместно с Юда и следователно са били приписвани понякога на едното племе, а понякога на другото.

Вирсавия и Шеба. Буквално „Вирсавия и [или дори] Шеба“. Изглежда, че е ясно е, че това е един и същ град; в противен случай щеше да има 14 града вместо 13. Освен това, в 1 Лет. 4:28, където са изброени градовете на Симеон, името Шева е пропуснато. Авраамовата Вирсавия („кладенец на клетвата“) се е намирала в днешния град Вирсавия, на около 43,6 км югозападно от Хеврон. По-късно, по време на еврейската монархия, град Вирсавия е бил на около 5 км източно, в Тел ес-Сева, на 39,7 км от Хеврон.

От 13-те града (ст. 2–6) и 4 града (ст. 7), местоположението само на 1, Вирсавия, е със сигурност известно.

5. Сиклаг. Вероятно е идентифициран с Тел ел-Хувейлфе, който е югоизточно от Газа, между Вирсавия и Девир. Въпреки че е даден на Симеон, той или не е превзет от това племе, или по-късно е загубен, защото е даден на Давид, по време на изгнанието му от Саул, от филистимския владетел Анхус (1 Царе 27:6).

Бет-маркавот и Хацар-суса. Тези два града, последният вероятно Сбалат Абу Сусейн вероятно са били разположени близо до магистралата север-юг към Египет. Имената им подсказват, че може да са били мястото, където хиксосите, а вероятно и по-късно Соломон,

пазели колесниците и конете си (1 Царе 10:26). Първото име означава „домът на колесниците“, а второто – „селото на конете“.

6. Шарухен. Това е бил град на главния път между Палестина и Египет. Той е идентифициран с Тел ел-Фара, който показва впечатляващи доказателства за древни хиксосски, египетски и римски укрепления. Намира се на около 24 км южно от Газа.

9. Твърде много за тях. Засега беше твърде много, но ако бяха погледнали с вяра за в бъдеще, това не би било повече, отколкото, с Божията благословия, биха им били необходими. Но израилтяните по това време бяха започнали да губят визията си за Божия план за тях и се задоволяват да получават само достатъчно за настоящите си нужди. Бог временно позволи пренастройването, но дори и при адаптираната програма, Израел имаше привилегията да расте и да разширява териториите си, докато в крайна сметка отново нямаше да се нуждае от всяка част. Колко тясна и често егоистична става нашата собствена визия, когато губим от поглед Божия план за нас. Постигахме малко, защото се опитваме малко, и се опитваме толкова малко, защото сме толкова склонни да броим силата си според плътската ръка, а не според могъщата Божия ръка.

10. Третият жребий. Или племената са били призвани в реда, определен от Бог в Неговото предсказание чрез Яков, според тяхното превъзходство, или жребият е бил теглен в този ред. Въпреки че Завулон е бил по-млад от Исахар, все пак, както в пророческото благословение на Яков (Бит. 49), така и в това на Мойсей (Втор. 33), Завулон е бил пред него. Сега отново е показано предимството при разпределението на наследството. Според предсказанието на Яков, жребият на Завулон е бил да „обитава край морския бряг“ и Завулон е трябвало да бъде „пристанище на кораби“ (Бит. 49:13). Йосиф Флавий (Древности vi. i. 22) е смятал, че владението им се е простирало от езерото Хинерет до Кармил и морето. Но от описанието на територията в книгата на Исус Навин е съмнително дали границата им действително се е простирала до морето.

Ако земята на манасийците е докосвала тази на племето на Асир (виж Исус Навин 17:10), земята на Завулон, освен по някакъв отделен начин, не би могла да се простира непрекъснато до Средиземно море. Вероятно Завулон е имал достъп до морето чрез Асир или чрез коридор, който може да е включвал района на залива северно от подножието на планината Кармил. Предсказанието е било, че Завулон ще бъде народ, обитаващ морския бряг, и това вероятно е било постигнато чрез някакво споразумение с Асир, чрез което децата на Завулон са имали лесен достъп до пристанища и по този начин са били удобно достъпни до богати пазари. Отбелязано е също, че през тяхната страна е преминавал древен международен път, известен като „пътят на морето“.

До Сарид. LXX (Александрийски кодекс) е съгласен с това тълкуване, но Ватиканският кодекс използва Еседек Гола. Сирийският използва „Ашдод“. Но това не може да бъде Ашдод на филистимците. Някои ръкописи четат „Шадуд“, което означава „руини“. Има Тел Шадуд, обширна руина, от северната страна на равнината Ездrelон, на 7,2 км югозападно от Назарет.

11. Към морето. Тоест „на запад“. Изразът обозначава тази посока.

Марала. Нито Марала, нито Дабасет могат да бъдат категорично идентифицирани.

12. Кислот-табор. Буквално „склоновете на Табор“. Сега се смята, че е Иксал, скалист височина на запад от подножието на Тавор, която е една от най-забележителните планини в Палестина. Някои предполагат, че Тавор е по-късният хълм на преображението.

Джафия. Смята се, че е същото като Яфа. Намира се на около 2,8 км югозападно от Назарет.

13. Гита-хефер. Същото като Гат-хефер, „винов прес на Хефер“, родното място на Йона (4 Царе 14:25). Предполага се, че е Хирбет ез-Сура, близо до който е показана гробница, за която се твърди, че е на Йона. Мястото е на 4,4 км северно-източно от Назарет по пътя за Тиберия.

Ремон-метоар до Неа. Или „Ремон, който се простира до Неа“, което някои смятат за същото като днешния Румане, северно от Назарет, но местоположението изглежда твърде далеч на запад.

14. Границата го обикаляше (Нея) от северната страна до Анатон. Описанието на северната граница започва от Неа.

Джифта-ел. Тази долина е била идентифицирана с Уади ел-Мелек, близо до Витлеем в Галилея. Тук свършвала северната граница.

15. Катат. Не е ясно посочено дали Катат и другите споменати градове са принадлежали на Завулон или са отбелязани тук само като гранични градове. Катат е вероятно Хирбет Котейна, северозападно от Магедон. Наалал е вероятно Тел ен-Нахл, място близо до потока Кисон. Шимрон е бил главен град, чийто цар е завладян от Исус Навин (гл. 12:20). Витлеем не е Витлеем-Ефрата на Юда, а място на 11,2 км северозападно от Назарет, което сега се нарича Бейт Лам.

Дванадесет града. Петте града, които току-що споменахме, са със 7 по-малко от дванадесетте. Ако се преброят всички градове, посочени във връзка с границите на Завулон, те ще бъдат повече от дванадесет. Възможно е някои от тези градове да са били просто гранични градове, които не са принадлежали на Завулон. Някои от имената може изобщо да не са представлявали градове, така че действителните градове да са съставлявали числото 12. От следващия стих изглежда, че дванадесетте града са били изброени в предишния списък, но е трудно да се определи кои са те. Че не са посочени всички градове, принадлежащи на Завулон, е ясно от гл. 21:34, 35, където се споменава, че Карта и Димна са дадени на левитите.

18. Йезреел. Буквално „Бог сее“. Това е град на южния край на долината до същото име. Долината е с триъгълна форма, като основата ѝ е дълга около 24 км и е обърната към долината на река Йордан. Северната страна е ограничена от планините на Назарет, включително планината Тавор, а южната е образувана от хълмовете на Самария, включително планините Гилбоа. Върхът ѝ е тесен проход, през който потокът Кисон си проправя път към залива Акра, преди това Ахо. Град Йезреел, сега наричан Церин, се намира на северозападния склон на планините Гилбоа с изглед към равнината и прохода Йордан.

Кесулот. Смята се, че е същият като Кислот-тавор от стих 12.

Сунам. Съвременният Солем, точно на изток от главния път север-юг, водещ от Назарет до Йерусалим. Намираще се на около 5,6 км северно от Йезреел, като двата града бяха от двете страни на долината Йезреел в западния ѝ край.

19. Хафраим. Авторът не описва границите от всички страни на Исахар, а изглежда посочва само някои от главните градове, причината очевидно е, че границата му би била достатъчно известна, тъй като се намира между Манасия и Завулон. Повечето от градовете са непознати.

21. Ен-ганим. Буквално „извор от градини“. Вероятно „градинската къща“, до която Йеху преследвал бягащия Охозия (4 Царе 9:27). Възможно е това да е съвременният Йенин, който се намира в долния край на равнината, на около 9,6 км от склоновете на планината. Гилбоа, на главния път от Мегидо през Самария за Йерусалим.

22. Крайбрежието. По-скоро „границата“. В еврейския език има същата дума, която обикновено се превежда като „граница“ или „преграда“. От споменатите места, вероятно се има предвид северната граница.

Табор. Градът вероятно е получил името си от планината Табор, на чието плато се намира Смята се, че е било разположено. Вероятно правилно се идентифицира със село Дебурия, западно от планината, на билото, водещо към Назарет.

Шахазима. Мястото на Шахазима не е определено, но вероятно е било, подобно на този Бетсемеш, на северната граница на Исахар към Йордан, може би малко на североизток.

Бет-Шемеш. „Домът на слънцето“, да не се бърка с град със същото име в Юда (гл. 15:10) и един в Нефталим (гл. 19:38). Той е бил идентифициран с ел-Абейдие. Броят на градовете с това име показва разпространението на култа към слънцето.

Шестнадесет града. Включително Тавор. В противен случай щяха да има само 15, което показва, че Тавор трябва да се счита за град, а не за планина. Общото им наследство не беше голямо, но съдържаше едни от най-богатите земи в страната. Исахар беше доста могъщ. При преброяването на Синай, възрастните мъже наброяваха 54 400 (Числа 1:28, 29), а по-късно, в равнините на Ситим, те се увеличиха до 64 300 (Числа 26:25), като бяха надминати само от Юда и Дан.

24. Асир. Това племе получи плодородния регион по западното крайбрежие на Средиземно море и северно от Завулон. Малко е сигурно дали авторът, в описанието на наследството на Асир, продължава с изброяване на границата или просто споменава различни водещи градове, тъй като повечето от споменатите градове са неизвестни. Изглежда обаче, че границата започва от точка приблизително в центъра на територията на брега и след това отива на юг до границата, завива на изток към Завулон, след това през поредица от градове и долини в източния сектор, докато стигне на север до Сидон; след това отново завива на юг, завършвайки там, където е започнала.

25. Хелкат. Град, даден по-късно на левитите (гл. 21:31). Вероятно съвременният Тел ел-Харбадж, на 18,4 км южно от Акра.

Ахсаф. Споменат в гл. 11:1 и 12:20. Местоположението му е неизвестно, но е било вероятно в околностите на Хелкат.

26. Аламелех. Това име може да е запазено в съвременния Уади ел-Мелек, който влива се в Кишон от североизток.

Кармил. Тъй като това място е напълно известно, ни позволява да определим южния обхват на територията на Асир.

Сихор-ливнат. Някои тълкуват това име като град, други като нос, а други пък като река (виж гл. 13:3). Съвременният поток, наречен Нахр ез-

Зерка, която се влива в морето южно от Кармил, вероятно отговаря най-добре на това описание, поради посоката, в която авторът изброява изброените места (виж също гл. 17:10). Този поток се влива в морето на малко разстояние южно от Дор.

Други смятат, че Сихор-либнат е град в тази област. Трети пък го смятат за град на планината... Кармел.

27. Бет-Дагон. От Сихор-Ливнат границата завиваше на изток към Бет-Дагон. Мястото на Бет-Дагон е неизвестно, но името му показва широко разпространеното поклонение на Дагон, богът на филистимците, древно ханаанско божество.

Ифтаел. Вижте стих 14.

Кабул отляво. Някои преводачи разбират това като „на север до Кабул“; други като „Кабул на север“. Това е град Кабул; не бива да се бърка с земята Кабул (3 Царе 9:11–13), която Соломон даде на Хирам. Ако стихът описва източната граница, Кабул би образувал североизточния ъгъл, откъдето границата би завила в посока Сидон (виж Исус Навин 19:28). Йосиф Флавий говори за Чобул по негово време, намиращ се край морето и близо до Птолемей (Война III, гл. 4).

28. Хамон. Някои смятат, че това е днешният Ум ел-Ауамид, на 7 мили северно от Ахзиб, който е съвременният Ез-Зиб, на морския бряг на 5 мили (8 км) над Акра.

Други смятат, че Хамон е село на 3/4 мили от Ум ел-Ауамид.

Канах. Смята се, че това е град югоизточно от Тир, вероятно днешният Канах.

29. Брегът се обръща. По-скоро „границата се обръща“.

Рама. Мястото на Рама е неизвестно, но някои смятат, че това е днешният Рама, на 40,3 км югоизточно и южно от Тир.

Силният град Тир. Буквално „градът на укрепената скала“. Известният град на скала не е била построена до около 200 години по-късно. Следователно, позоваването трябва да е или на континенталната част на Тир, или на някоя друга укрепена скала в Асир.

Крайбрежие до Ахзиб. Буквално „област Ахзиб“. Изречението означава, че току-що описаната граница завършва при морето в областта или региона, който е принадлежал на Ахзиб. Ахзиб е идентифициран със съвременния град Ез-Зиб, на 14 км над Акра.

30. Афек. Виж на гл. 13:4. Град в северната гранична област.

Двадесет и два града. Без да се броят Кармил (планина) и Ифтаел (долина), са посочени 24 места. Следователно, поне две от имената вероятно са били гранични градове, непринадлежащи на Асир.

32. Деца на Нефталим. По-малкият син на Вала, слугинята на Рахил, е предпочитан пред по-големия, който е бил Дан (Битие 30:6–8), както Завулон е бил пред Исахар. Бог ценя хората не според това кои са, а според това какво са.

33. Хелеф. Първата част на този стих гласи буквално: „границата им беше от Хелеф, от дъба в Заананим“. Хелеф е неизвестен, но Съдии 4:11 споменава „равнината“ (дъба) на Заананим близо до Кедес, въпреки че точното място остава неизвестно. Именно на това място Яел, съпругата на кенееца Хевер, убила Сисара (Съдии 4:21). Името Заананим произлиза от еврейския глагол *ša'an*, който означава „да се скиташ“. Това определение показва място, където са били разположени шатрите на скитници, номади. Хевер вероятно е бил такъв номадски пастир.

Адами, Некеб. Вероятно сложно име, Адами-Некеб.

Йордан. Описанието на границата започва от горната част на долината на река Йордан над бившето езеро Хуле. Източната граница е била река Йордан, включително езерото Хуле и морето Хинерет. Следва описание на южната граница.

34. Азнот-тавор. Буквално „уши на Тавор“. Мястото е идентифицирано с Ум Джевеил, в близост до планината Тавор. Отвъд планината Тавор, Завулон и Асир биха образували южната и западната граница.

Юда на Йордан. Наследството на Юда не беше никъде близо до границата на Нефталим. Как тогава границата на Нефталим би могла да се простира до Юда на Йордан на изток? Едно обяснение отбелязва, че от източната страна на Йордан, когато той напуска езерото Хинерет, е имало редица села с шатри, наречени Хавот-Яир (Съдии 10:3–5). Този Яир е бил внук на Есрон, бащата на Халев, от по-късна съпруга на племето на Манасия, но дядото е бил от Юда (виж 1 Летописи 2:21–23). Според закона на Моисей, всеки един от израилтяните се е придържал към наследството на племето на бащите си и по този начин владенията на Яир са били считани за принадлежащи не на племето на Манасия, а на това на Юда, и това може да обясни как се казва, че територията на Нефталим, която е била срещу Хавот-Яир, се простира „до Юда на Йордан към изгрев слънце“.

Може би по-правдоподобно обяснение би било територията на Исахар да се простира надолу по западната страна на Йордан до територията на Вениамин и Юда. По този начин Исахар щеше да има западната долина на Йордан, както Гад имаше източната долина (гл. 13:27).

35. Оградени градове. От тези 16 укрепени града, посочени в стихове 35–39, Цер, Адама, Едрей и Хорем не са окончателно идентифицирани.

Зиддим. Означава „страните“. Кефар Хатя, „селото на хетите“, споменато в Талмуда, сега наречено Хатин. Разположено е в равнината на 8,8 км северозападно от Тиберия.

Хамат. Означава „топъл“. Смята се, че е било село с топли бани. малко южно от Тиберия. Вероятно това е днешният Хамам Табарие.

Ракат. Вероятно от глагола „да избивам“. Някои смятат, че е бил 1 1/2 мили (2,4 км) северно от по-късния град Тиберия. Името му би подходило на мястото. Поне някъде в този район.

Хинерет. Означава „лира“, в KJV „арфа“. Укрепен град на северозападния бряг на езерото Хинерет (Галилея). Той е дал името си на езерото с форма на арфа, известно по-късно като Генисарет или Галилея.

36. Хасор. Вижте гл. 11:1.

37. Кедес. Обикновено наричан Кедес-Нефтали, за да се различава от другите градове по същото име. Намира се на около 7 км северозападно от някогашното езеро Хуле. Това е бил домът на Варак (Съдии 4:6, 9) и мястото, където той и Девора събрали войските си, за да се бият със Сисара.

38. Мигдал-ел. Означава „Божия кула“. Разположен на запад от областта на езерото Хулах, вероятно Khirbet Mejdal, близо до Кедеш.

Бет-шемеш. Друг от многото градове, чието име означава „дом на слънце“, показващ степента на поклонение пред слънцето сред по-ранните жители на Ханаан. Градът се е намирал в северната част на Нефталим.

40. Дан. Най-многобройното от племената, следващо Юда, във всяко преброяване, проведено по време на Изхода (виж Числа 1 и 26). Въпреки че заема важната позиция на командир на ариергарда по време на похода от Египет, Дан е последният, който получава наследството си.

Жребият му се падна в южната част на Ханаан, между Юдея на изток и земята на филистимците на запад, граничеща с Ефрем на север и Симеон на юг.

Авторът не описва удела на Дан по неговите граници, а споменава само градовете, които са били в него. Някои от тези градове първоначално са дадени на Юдея, но тъй като делът на Юдея е твърде голям, някои са дадени на данците, както други - на симеонците.

41. Цора. Град вероятно във Вади Еш-Сарар, на около 23,6 км западно от Йерусалим. Това е бил домът на бащата на Самсон, Маной (Съдии 13:2, 25). Тук е роден Самсон и е погребан между Цора и Естаол (Съдии 16:31). Както Цора, така и Естаол, и вероятно Иршемеш, споменат в този стих, първоначално са били дадени на племето Юда (гл. 15:10, 33). Ир-шемеш и Бет-шемеш може да са били едно и също име, тъй като и двете имат едно и също значение. Първото означава „градът на слънцето“, а второто – „домът на слънцето“.

42. Шаалабин. Наричан Шаалбим в Съдии 1:35. Вероятно съвременният Селбит, град в централна Палестина, между Йерусалим и Лида. Мястото известно време е било държано от аморейците, които не са позволили на данците да го заемат. По-късно евреите го превземат (1 Царе 4:9).

Аялон. Град, вероятно в долината Аялон, който аморейците отказали да предадат. Долината се простира от Йерусалим към Средиземно море, пресичайки хълмовете на Шефела към Лида.

43. Тимната. Град, даден първоначално на Юдея (гл. 15:57). Очевидно същият като Тимната от Съдии 14:1–5, където Самсон взе жена си. Градът е бил под контрола на филистимците, поне за известно време, и е съмнително дали данците някога са го превзели. Мястото най-вероятно е Тел ел-Баташи, на 7,2 км западно-северозападно от Бетсемеш, граничещ с територията на Юдея.

Екрон. Това е бил най-северният от петте важни града, принадлежащи на филистимците. Намира се на около половината път между Средиземно море и планините на Юдея (виж гл. 13:3). Смята се, че е на няколко мили от Акир, който пази древния име.

44. Гибетон. Означава „могилище“ или „възвишение“. Отъждествява се с Тел ел-Мелат, на 11,5 км югоизточно от Яфо (Яфа). Изглежда, че данците не са го завладели или ако е така, филистимците са го превзели (1 Царе 15:27; 16:15). Той е бил левитски град (Исус Навин 21:23).

45. Гат-римон. Левитски град (Исус Навин 21:24; 1 Лет. 6:69), вероятно идентифициран с Тел-едж-Джерише, на 7 км североизточно от Яфо.

46. Яфо. Означава „красота“. Главният пристанищен град в цяла Юдея, по-късно наречен Йопа. Съвременното име е Яфо, което е в непосредствена близост до съвременното еврейско пристанище Тел Авив. Не е категорично посочено, че Яфо е бил част от територията на Дан. Твърдението изглежда предполага, че границата е стигала преди града, но не го е включвала.

47. Твърде малко за тях. Буквално „земята на синовете на Дан излезе от „тях.“ Тоест, то им се изплъзнало, защото могъщите им съседи, аморейците, ги принудили да се заселят в планините, като не им позволили да живеят в долината (Съдии 1:34). Това ги поставило в такова затруднено положение, че трябвало да си намерят друга територия, където нямало толкова ожесточена съпротива. Така децата на Дан отказали да окупират територията, която им била отредена от Бога, който би им дал пълна победа над

враговете си, ако бяха сътрудничили с Неговия план. Вместо това те окупираха територия по свой избор. Предполага се, че това отношение от страна на Дан обяснява пропускането на това племе от списъка с племена, даден в Откр. 7.

Лешем. Град недалеч от изворите на река Йордан в подножието на планината.

Ливан, наречен Лаис в книгата на съдиите, преди да бъде превзет от данците. Градът е открит от петима шпиони, които данците са изпратили да съгледат северната страна. Тези петима шпиони докладвали, че земята е много добра и че градът е тих и безопасен, без да има отношения с други градове, тъй като е на голямо разстояние от Сидон.

Веднага 600 въоръжени мъже тръгнаха и превзели града, като променили името му на Дан (виж Съдии 18).

Тъй като завладяването на Лешем се е състояло известно време след смъртта на Исус Навин, някои твърдят, че книгата на Исус Навин не е написана от него, а в много по-късен период. Този кратък разказ за превземането на Лешем обаче очевидно е бил добавен по-късно от някой друг човек, писал под божествено ръководство, за да завърши разказа за владенията на данците.

49. Наследство за Исус Навин. Исус Навин е последният, който получава наследството си. Виждаме в Тази последователност показва великодушието на този велик водач. Той не се стремеше да пожъне всички предимства по силата на поста си, което лесно би могъл да направи. Той избягваше изкушението, на което водачите са постоянно изложени, а именно да увеличат собствените си хазни, без да обръщат особено внимание на тези в по-неблагоприятни позиции. Исус Навин беше последен, макар и най-възрастният и най-велик човек в Израел. Той търсеше доброто на страната си над всякакви лични интереси. Той е чудесен пример за всички, които служат на обществени места, независимо дали в гражданско или църковно ръководство. Освен това се отбелязва, че не е взел наследството за себе си без съгласието и одобрението на народа. В летописа се казва, че израилтяните му го дадоха. Те обичаха своя водач. Нищо чудно, че хората служеха на Господа през всичките дни на Исус Навин и през всичките дни на старейшините, които надживяха Исус Навин (Исус Навин 24:31; Съдии 2:7). Такова безкористно служене поражда любов, която от своя страна подтиква към послушание. Никой наистина няма право на лидерство, докато не се научи да служи безкористно. Христос, Който не угоди на Себе Си (Римляни 15:3), е великият пример за безкористно служене.

50. Тимнат-сера. Буквално „останалата част“. Исус Навин не избра най-доброто място в цялата страна, но удобно място в собственото му племе, недалеч от Сило, мястото на скинията.

51. Вратата на скинията. Делото на разделянето се извършваше в присъствието на Бога и по Негово ръководство. То се правеше публично, за да могат всички да знаят, че разпределението не е резултат от човешки каприз. Такова знание би имало своето влияние за ограничаване на всяко роптане, но въпреки това имаше известно недоволство (гл. 17:14–18).

Урокът е и за нас. Всеки важен житейски проблем трябва да бъде донесен до „вратата на скинията“ в знак на признание за Божията власт във всеки етап от живота.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

49, 50 ПП 515

ГЛАВА 20

1 Бог заповядва, 7 и израилтяните определят шестте града за убежище.

2. Градове-убежища. Думата „убежище“ произлиза от еврейската дума qalat, която означава „да“ договор“, „да изтегля“, „да приема“, „да получавам“. Оттук идва и идеята „убежище“ или „убежище“. В еврейския език членът се поставя преди „убежище“, както и в LXX и сирийския език, следователно

правейки твърдението по-категорично, като се позовавайки на това, което Бог е казал преди. Законът за градовете за убежище е даден изцяло в Числа 35 и Второзаконие 19. Свещеността на човешкия живот е един от великите принципи на християнската религия, който обикновено не се признава в езическите и атеистичните концепции. Много рано Бог се е стремил да внуши на Своя народ, че да се сложи край на човешкия живот при каквито и да е обстоятелства е сериозен въпрос. Сериозността на това се състои във факта, че човекът е създаден по божествено подобие и по този начин е в родство с Бога. След Потопа Бог категорично заявява, че „който пролее човешка кръв, и неговата кръв от човек ще се пролее; защото по Божи образ е създал човека“ (Бит. 9:6; виж също Изх. 21:12, 14). Бог е обещал място, където неволният убиец може да избяга (Изх. 21:13), но такова нещо не е било предвидено за убиеца. Бог се е стремил да регулира древния обичай на лично отмъщение, при който наказанието на убиеца се е отнасяло до най-близкия роднина или следващия наследник на убития. Израел е бил единствен сред народите по отношение на ценността, отдадена на човешкия живот, и сега Бог е трябвало да ги учи още повече относно справедливостта, както и милостта на Бога. Бог води хората само толкова бързо, колкото са способни да разберат божествената истина. Този принцип е бил характерен за еврейското законодателство, дадено от Бога чрез Моисей. То се адаптирало към положението на хората, но винаги се стремяло към съвършенство, което хората първоначално не били способни да осъществят. Така робството, полигамията, свободният развод били за известно време толерирани и били приети закони, регулиращи тези практики, въпреки че тези практики не били нито предписани, нито одобрени от Бога.

В еврейското съзнание е било дълбоко вкоренено чувството, че най-близкият роднина е пазител на живота на брат си и поради тази причина е бил длъжен да отмъсти за смъртта му. Вместо да пресече това чувство или да се опита да го изкорени напълно, Бог постави тази емоция под временни, благотворни ограничения, които биха ѝ попречили да причини голяма несправедливост там, където всъщност не е извършено престъпление.

За което говорих. Изречено от Моисей и записано от него, за да може Исус Навин да има достъп до информацията (Изх. 21:13; Числа 35:9–34; Втор. 19:1–13). Следователно Петокнижието вероятно е съществувало в почти същата форма, каквато е днес, когато е била написана книгата Исус Навин.

3. Несъзнателно и неволно. Буквално „по погрешка, в незнание“. Числа 35:22–25 и Втор. 19:4, 5 илюстрират какво се има предвид тук. Тези термини означават като цяло непреднамерени действия, довели до смъртта на даден човек. Умишленият убиец, дори и да потърси убежище в един от тези градове, след разпит трябваше да бъде незабавно наказан. Бог беше заявил, че такива трябва да бъдат взети дори от Неговия олтар, за да бъдат екзекутирани (Изх. 21:14).

Отмъстител за кръв. В KJV, когато тази дума go'el, „отмъстител“, в нейната причастна форма, както тук, се появява с думата „кръв“, тя се превежда като „отмъстител“ или „мъстител“, но във всички останали случаи се превежда като „изкупител“, „роднина“, „близък роднина“, „следващ роднина“, „роднини“. Тази дума се среща в текстове като Йов 19:25; Исаия 47:4; 48:17; 54:5, по отношение на Господа. За еврейския ум подобно обозначение на Бог би насочило вниманието към делото на роднина в правото му на изкупление (вижте върху Числа 35:12). До каква степен образът трябва да бъде прехвърлен към Христос, не е ясно. Самите градове-убежища са били символ на убежището, осигурено в Христос (PP 516).

4. Бяга. Убиецът трябваше да бяга с пълна сила. Взети бяха всички възможни мерки, за да не се забави бягството му. Пътищата, водещи до тези градове, трябваше винаги да се поддържат в добро състояние. Навсякъде, където имаше кръстовища, трябваше да се поставят пътни знаци.

сочейки към града-убежище. Ако отмъстителят за кръвта го настигнеше, той имаше право да отнеме живота на убиеца. Върху бягащия лежеше отговорността да стигне до града-убежище навреме. Нито един от тези градове не беше на повече от половин ден път от която и да е част на земята (виж РР 515–517).

Древният план относно градовете за убежище представя поразителни илюстрации в християнския живот. Грешникът трябва без бавене да бяга към убежището Христос Исус (Евр. 6:18). Тези, които знаят пътя, трябва да поставят указателни табели по пътеката. Голяма отговорност лежи върху тези водачи и небрежността може да доведе до знак, сочещ в грешна посока и да подведе бягащия грешник.

Градската порта. Беше обичайно съдиите или старейшините на града да седят на влизане през портата, за да се сключват всички законни дела (виж Рут 4:1; 2 Царе 15:2).

Заведете го в града. Буквално „съберете го в града“. След като изслушаха историята на беглеца и се убедили, че поне неговият случай изисква справедлив процес, старейшините трябваше да извършат следващото действие – да го вземат под своя закрила. По-късно щеше да има по-обширно изслушване, което щеше да реши делото.

6. Събрание. Вероятно събранието на неговия собствен град, а не това на града-убежище (виж Числа 35:24, 25). Ако бъде признат за виновен, убиецът ще бъде предаден на отмъстител за кръв; но ако бъде признат за невинен за умишлено убийство, събранието ще го върне в града-убежище, където ще остане до смъртта на първосвещеника.

Смъртта на първосвещеника. Тъй като службите за грях са съсредоточени в светилището и свещеник, така че вероятно продължителността на изгнанието на беглеца е била обвързана с обстоятелства, свързани с ритуалната служба. Необходимо е било някакво забележително събитие, което да отбележи края на убежището, за да може отмъстителят да знае безспорно кога законното му право на отмъщение престава.

7. Те назначиха. Буквално „те осветиха“, тоест, те отделиха тези градове за свещена употреба. Всички те бяха градове на левитите, в които живееха тези Божии служители, тъй като те извършваха службата на Господа на курсове. Тези обстоятелства предоставяха на бягащия възможност да учи и да общува с левитите, които бяха обучени в Божиите неща. Следователно, мястото за убежище можеше да се превърне едновременно в източник на истинска благословия за убиеца, тъй като свещениците и левитите го учеха на пътя на Йехова (виж Втор. 17:8–13; 21:5; 33:9, 10).

Градовете за убежище са били разположени на равнина или в долини, в добре познати райони. Те бяха на удобно разстояние един от друг, в полза на всички племена. Три бяха на запад от Йордан и три на изток, един на север, един в централната част и един на юг. Тревожен, бягащ човек, спасяващ живота си, трябва да има всички предимства. Не трябва да има изтощена планина, която да изкачва в последния етап от бягството си, когато може би ще бъде почти изтощен. Пътищата, водещи до тези центрове, трябва да са добри, а градовете добре познати. Майките на Израел може би са учили малките си деца имената на тези шест града наизуст, така че в идните години, ако се наложи тези деца да бягат, да знаят точно къде да отидат.

В това има урок за нас. Днес има място, където да намерим убежище виновените грешници. Това убежище е Исус. Пътят е винаги отворен, има пътепоказатели по целия път и достъпът до града е лесен. „Господ е близо до онези, които са със съкрушено сърце“ (Пс. 34:18; вж. Пс. 85:9; 145:18). В това убежище трябва да продължим да пребиваваме, докато гневът отmine.

Кедеш. Името произлиза от еврейската дума qadash, „да бъдеш свят“, която в засилената си форма означава „да освещавам“. От това произлиза и съществителното име qodesh, което означава „святост“. За местоположението на този град вижте гл. 19:37.

Сихем. Евр. shekem, „рамото“, откъдето идва и метафоричното значение на „управление“. „Управлението ще бъде на рамото Му [шекем]“ (Исая 9:6). Сихем се е намирал в племето на Ефрем, между двете планини Гевал и Гаризим. Мястото му сега е известно като Тел Балата, на 48,8 км северно-източно от Йерусалим.

Хеврон. Това име произлиза от глагола chabar, който означава „присъединявам се“, „сдружавам“, „обединявам“. Оттук и chebron, което означава „братство“, „съюз“. За местоположението вижте гл. 14:15.

8. Безер. Това име произлиза от глагола bašar, „ограничавам“, „затварям“, следователно, „да укрепя“. Съществителното име означава „укрепено място“, т.е. „крепост“. Местоположението на Безер не е със сигурност известно. Някои го отъждествяват със съвременния Ум ел-Амад, северозападно от Медева.

Рамот. От ра'ам, „да бъде висок или възвишен“. Ра'мот е съществителното в множествено число, което означава „височини“, преносно означаващо „възвишени или недостижими неща“. За вероятното местоположение вижте гл. 13:26 (Рамот-мицпех).

Голан. от gōlan, „окръжност“. Смята се, че местоположението му е малко на изток от морето Хинерет (Галилея); вероятно Сахен ел-Йолан.

9. За чужденеца. Бог е предвидил чужденеца да споделя греха и духовните облаги на Израел. Когато израилтяните излязоха от Египет, им беше позволено да ги придружи смесено множество. Когато гаваонците търсеха мир, Израел сключи мир с тях. Когато Раав изрази вярата си, Бог я прие. Така е било през всички векове. Бог не гледа на лице. Никого, който дойде при Него, Той никак няма да изгони (Йоан 6:37). Има врата, която е открената за всички, които ще дойдат със смирение и покаяние.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-9ПП 515-517

ГЛАВА 21

1 Четиридесет и осем града, дадени чрез жребий от другите племена на левитите. 43 Бог даде земята и покой на израилтяните, според обещанието Му.

1. Глави на бащините родове. Главните лица, произлизащи от трите клона на племето Леви, тоест от семейството на Герсон, Каат и Мерари, тримата синове на Леви.

Левити. Това племе чакаше да получи своя дял, докато всички останали племена получат наследството си. Забавянето до разделянето на земята беше необходимо, за да могат левитите да бъдат разпръснати в Израел, получавайки градове от различните племена. Тяхното искане не беше произволно, защото Богът на Израел беше заповядал левитите да бъдат добре осигурени (Числа 35:1, 2).

По подобен начин Бог е направил мерки служението на християнската църква да бъде адекватно подкрепено. „Така е постановил Господ онези, които проповядват

„...богом да живеем чрез благовестието“ (1 Кор. 9:14). Бог увековечи системата от десетъци и дарения в подкрепа на онези, които днес продължават Неговото дело.

Елеазар. Той е споменат първи в списъка на онези, при които левитите са се обърнали с молбата си. Бог е заповядал на Исус Навин да потърси съвет от свещеника (Числа 27:21), който от своя страна щеше да получи съвет от Бога. Така прекият представител на Бога застава на първо място. Цялата история на този период показва колко тясно е работил Исус Навин със свещеника. За съжаление, понякога и Исус Навин се е отклонявал от този план, както в случая с гаваонците (Исус Навин 9).

2. Предградия. От еврейския корен „гараш“, който означава „карам“, „преследвам“.

Следвана от израза „за нашия добитък“, думата указва област, където добитъкът може да бъде подгонен, с други думи, „пасище“ в непосредствена близост до града (вижте гл. 14:4).

3. Израилтяните дадоха. Молбата на левитите очевидно беше удовлетворена с радост.

Всяко племе давало градове според размера и стойността на своето наследство, защото Бог бил заповядал (Числа 35:8) племето, което имало много градове, да дава много, а племето, което имало малко, да дава малко. Методът изпитвал щедростта на хората. По дадените градове изглеждало, че поне голям брой от тях са били сред най-добрите в страната.

При разпределението народът имаше предвид Божия план левитите да бъдат разпръснати в Израел по всяка част на земята. По този начин левитите трябваше да бъдат сред народа, за да ги наставляват в пътищата на Господа както с думи, така и с пример, и по този начин да бъдат пречка за Израел срещу идолопоклонството.

4. Дойде жребият. Вероятно, когато 48-те града бяха определени от различните племена, те бяха разделени на 4 жребия. След това беше определено на кое от четирите семейства на племето на Леви ще бъдат разпределени тези дялове. В този случай Каат се разглеждаше като две семейства, а именно Каатците от линията на Аарон, които бяха свещеници, и останалите, които не бяха свещеници. Семейството на Аарон, от което произлязоха свещениците, имаше за свой дял 13-те града, дадени от племената на Юда, Симеон и Вениамин. Бог, с мъдрост, планира градовете, които паднаха в ръцете на свещениците, да бъдат тези, които се намират до Йерусалим, защото с течение на времето това щеше да бъде Светият град, където щеше да бъде Храмът и където щеше да са необходими службите на свещениците.

Редът, в който се извършваше разпределението, беше подобен на реда на движение в пустинята. Свещениците, заедно с Моисей и Аарон, които се разположиха на стан на изток до входа на скинията, дойдоха първи; каатците бяха на юг и носеха свещените съдове; герсонците бяха на запад и следваха каатците, носейки завесите и различните тъкани на шатрата и скинията; мераритците бяха разположени на стан на север и в редицата на движение дойдоха последни, носейки прътите и дъските.

От инструкциите, дадени в Левит 25:32–34, както и от библейските исторически сведения, е видно, че тези градове не са били населени изключително от левити. С оглед на целта на разпределението на левитите, това едва ли би бил Божият план. Бог е възнамерявал левитите да бъдат сред Израел, а не да бъдат изолирани от хората, които е трябвало да обучават и ръководят. Следователно градовете на левитите са били населени и от израилтяни от други племена.

Гива Вениаминова, дадена тук на левитите (Исус Навин 21:17), също е била населена от вениамити, както се вижда от историята на левита, чиято съпруга е била толкова ужасно малтретирана от тях (Съдии 19). Саул също е живял там. Давид и неговият двор прекарват години в Хеврон, друг град на левитите. На левитите вероятно е било дадено само правото на толкова къщи, колкото са им необходими за живеене в тези градове. Ако те

трябваше да продадат, което очевидно имаха право да направят (Левит 25:32–34), те щяха да имат завинаги правото да откупят имота. Останалите жилища бяха заети от членовете на племето, на което принадлежеше страната. Извън града се намираше пасището за добитъка им, простиращо се до 2000 кубически метра отвъд границите на града. Тази земя беше тяхна за ползване, но не и за продажба. Тя се смяташе за постоянно за собственост на Господа.

По-късно има сведения за свещеници и левити, живеещи в други градове, например в Ноб (1 Царе 21:1). Очевидно с течение на времето първоначалният план е бил променен.

Тринадесет града. Това може да изглежда голям брой за децата на Аарон, но трябва да се има предвид, че тези градове вероятно не са били населени изключително от свещеници и че всички изброени градове все още не са били превзети от ханаанците.

5. Децата на Каат. Тоест, тези, които не бяха от рода на Аарон. На тях бяха дадени градове в племената на Ефрем, Дан и Манасия. Територията на тези племена беше близо до територията на племената, в които родът на Аарон беше получил своето наследство. Така каатците не бяха далеч един от друг.

6. Децата на Герсон. Герсон бил най-големият син на Левий (Изх. 6:16; Числа 3:17), но наследството на децата на Каат било разпределено първо, вероятно защото свещениците били потомци на Каат. Герсонците получили 13 града; каатците, по-многобройни, получили 23.

7. Децата на Мерарий. Мерарий бил най-малкият син на Левий и последният получил градовете си. Неговите потомци били най-малобройни, така че той получил само 12 града, 8 от които на изток от Йордан.

8. Дадено чрез жребий. Интересното е, че в еврейския и LXX превод думата, преведена като „чрез жребий“, се намира в края на изречението и от позицията създава впечатлението, че тя изменя глагола „заповядал“. Това обаче съвсем очевидно не е предназначенията ѝ функция и KJV правилно е коригирал позицията си, така че да я направи изменяща „дала“. Идеята е, че Господ е заповядал на Моисей разпореждането с градовете да става чрез жребий.

9. На Юда и ... на Симеон. Интересно е да се отбележи, че с изключение на Аин (ст. 16), всички свещенически градове били разположени така, че в крайна сметка да попаднат в рамките на царството Юда (3 Царе 12), чиято столица бил Йерусалим, градът, който Господ бил избрал измежду всичките племена на Израел, за да постави името Си там. Въпреки че левитите от северното царство напуснали градовете и предградията си по време на бунта на Йеровоам (2 Лет. 11:14) и дошли в Юда, фактът, че всички свещеници, с незначителното изключение, отбелязано по-горе, вече били установени там, представлявал голямо предимство.

Тези градове. Каталогът на левитските градове е даден в тази глава и, с някои вариации и пропуски, в 1 Лет. 6:54–81. Изминали са много години и някои от градовете вероятно са били наричани с различни имена. Възможно е също така да са били направени някои корекции през този период, поради променящите се политически ситуации.

11. Арба. Вижте на гл. 14:15.

12. Ниви. Буквално „нива“. Това очевидно се отнася до страната, която се простира отвъд 2000 кубически метра, посочени в Числа 35:5. Указанията очевидно не са били специфични само за Хеврон, а просто пример за общото правило по отношение на всички градове.

13. Ливна. Вижте гл. 10:29.

15. Дебир. Вижте на гл. 10:38.

16. Бетсемеш. Вижте гл. 15:10.

17. Гаваон. Вижте гл. 9:3.

Гева. Вижте гл. 18:24.

18. Анатот. По-късно става известен като родното място на Йеремиа (Йеремиа 1:1; 11:21).

Съвременното име на мястото е Рас ел-Харубе, което се намира на 2 км североизточно от планината Скопус, Йерусалим, и малко югоизточно от Гива. По времето на Йеремиа той все още е бил свещенически град (Йеремиа 1:1). Той е бил и домът на Авиатар и мястото, където е бил заточен за участие във въстанието на Адония (1 Царе 2:26).

21. Сихем. Вижте гл. 20:7.

Гезер. Вижте гл. 10:33.

22. Бет-Орон. Вижте гл. 10:10.

23. Гибетон. Вижте гл. 19:44.

24. Аялон. Вижте гл. 10:12 и 19:42.

25. Танах. Вижте на гл. 12:21 и 17:11 часа.

29. Ярмут. Вижте гл. 10:3.

Ен-ганим. Вижте гл. 19:21.

32. Кедес. Вижте гл. 12:22 и 19:37.

34. Йокнеам. Вижте гл. 12:22 и 19:11.

35. Нахалал. Вижте на гл. 19:15 ч.

36. Безер. Вижте гл. 20:8.

38. Рамот. Вижте гл. 20:8.

Маханаим. Вижте гл. 13:26.

39. Есевон. Столицата на Сион, царят на аморейците, който воювал с израилтяните, когато те дошли на изток от Мъртво море от Египет и загубили царството му в тяхна полза. Името е оцеляло в Тел Хесбан, на около 25,5 км източно-североизточно от устието на река Йордан и на 20,5 км югозападно от Рабат-Амон (Аман).

Язер. Вижте гл. 13:25.

41. Четиридесет и осем града. В преброяването на Израел, записано в Числа 26:62, племето Леви е преброено на 23 000. Смята се, че пропорционално те са получили повече от всяко друго племе. Трябва да се помни обаче, че всички градове на другите племена вероятно не са посочени в списъците под всяко племе, докато левитите са били ограничени до тези 48 града и няколкостотин акра пасища около всеки. Останалите са имали големи територии, принадлежащи на техните градове.

Предполага се, че всяко от четирите подразделения на дома на Леви е станало връзка, която е свързала 3 от 12-те племена заедно. В случая с герсонците двете страни на Йордан са свързани заедно, две на запад от Йордан, съединени с една на изток. Мераритите са били използвани, за да свържат две племена на изток от Йордан с едно племе на запад и югоизток от израилтянската територия със север. По този начин всички те са били свързани, за да могат да растат заедно в Бога. Левитите са били разделени в Израел, но в своето разделение те са се превърнали във връзка на единство, обединявайки племената на Израел и присъединявайки ги всички към техния Бог.

Когато не са заети с изпълнение на религиозните задължения, разпределени между За тях левитите били учители на младите; четци, преписвачи и тълкуватели на закона; летописци и летописци, които съхранявали спомена за велики събития и забележителни личности. Те трябвало да внесат религията в ежедневието, като си помагат взаимно и на съседите си да осъзнаят невидимото и да достигнат Божия стандарт.

42. Тези градове. След стих 42 и преди стих 43, LXX добавя следното: „И Исус Навин престана да дели земята по границите ѝ; и израилтяните дадоха дял на Исус Навин поради заповедта Господня; дадоха му града, който поиска; дадоха му Тамнасахар в планината Ефрем; и Исус Навин построи града и се засели в него; и Исус Навин взе каменните ножове, с които обряза израилтяните, които се бяха родили в пустинята по пътя, и ги сложи в Тамнасахар.“

43. Цялата земя. Твърдението на този стих може да изглежда като противоречие, тъй като Израел не е притежавал цялата земя до времето на Давид и Соломон и дори тогава е съмнително дали тя е включвала всичко, което Бог първоначално е възнамерявал да притежават. Обаче, твърдението просто казва „Господ даде на Израел цялата земя“. Дарът беше техен въпреки присъствието на ханаанците в част от територията. В Божия план беше да не се прогонят тези жители наведнъж, а само малко по малко (Исх. 23:30), за да се предотврати превземането на зверовете и къпините, докато Израел, с течение на времето, стане достатъчно многоброен, за да заеме тези области.

44. Почивайте си наоколо. На еврейски език „почивайте си наоколо“, т.е. от околните народи. Бог обаче е имал предвид нещо повече от просто физическа почивка от войната. Заселването в Ханаан е било предпоставка за велика мисионерска програма, която Бог е планирал да осъществи чрез Израел. Такава програма можела да бъде осъществена само от хора, които в собствения си живот са били представители на този план. Авторът на книгата Евреи е имал предвид постигането на тази духовна цел в душата и осъществяването на мисионерската цел в света, когато е казал: „Защото, ако Исус [Исус Навин] им беше дал почивка, не би ли говорил после за друг ден“ (Евр. 4:8). Когато Израел с гръм и трясък не успя да изпълни своята висока съдба и да влезе в своята „почивка“, Бог призова християнската църква да изпълни божествената цел. Затова трябва да се „боим, да не би някой от вас да не го изостане, като ни е останало обещание да влезем в Неговата почивка“ (Евр. 4:1).

ГЛАВА 22

1 Двете племена и половината с благословия са изпратени по домовете си. 10 Те построяват олтара на свидетелство в пътуването им. 11 Израилтяните се съблазняват от това. 21 Те им дават добро удовлетворение.

1. След това. Евр. 'аз, което показва, че развитието е започнало в определен момент, нараствайки от току-що описаната ситуация; тоест, веднага след даряването на градовете на Леви, както е записано в гл. 21. Тълкуването изглежда предполага, че не е било в края на войната, когато 2 1/2 племена са били изпратени по домовете си, както някои са смятали, а по-скоро след разпределението на земята на 12-те племена и на градовете на левитите.

2. Вие сте спасили всичко. Думите от стихове 2 и 3 напомнят за обещанието от гл. 1:16, а заповедта на Исус Навин в стих 5 напомня за това, което самият той първоначално е получил (гл. 1:7), и намира допълнителен паралел в това, което е казал на Израел преди смъртта си, както е записано в гл. 23 и 24.

3. Тези много дни. Вижте гл. 11:18. Около шест или седем години бяха отнети в покоряването на земята. Така тези племена бяха отсъствали от домовете и семействата си за дълъг период от време, докато изпълняваха дълга си към братята си (гл. 1:12–16). Те бяха дали най-доброто от себе си, за да бъдат благословия за братята си.

Прави впечатление, че през всичките дълги години на завоевания, с изключение на молбата на племето на Йосиф (гл. 17), не е записан никакъв звук на оплакване. Това е в контраст с постоянното роптане през 40-те години скитане в пустинята.

Докато израилтяните бяха в разгара на завоевания, успехи и активност, те бяха доволни. Така че днес, когато църквата е активна и изпълнява прогресивна програма с участието на всички свои членове, обикновено има забележителна свобода от критики, оплаквания и роптания.

4. Вашите шатри. Може би по това време хората вече са живели в къщите, които са наследили или са построили (Числа 32:17), но авторът ги нарича шатри, защото това е думата, която са свикнали да използват в пустинята за жилищата си. Тя е продължила да се използва в речника им дори много по-късно.

5. Но бъдете внимателни усърдно. Буквално „само бъдете изключително внимателни“. Изявленията в Този стих е много подобен по съдържание на твърденията, открити във Втор. 6:5; 10:12; 11:13, 22; 30:6, 16, 20 и т.н., което показва, че тези думи вече са били записани, така че Исус Навин е имал достъп до тях. Той се е запознал толкова добре с тях, че когато е говорил, е използвал почти същите думи като своя предшественик Моисей. Исус Навин разпусна двете племена и половина с думи на духовен съвет и предупреждение. В стриктното подчинение на всички Божии заповеди се криеше единствената им безопасност.

Прилепи се към него. Еврейската дума, преведена тук като „прилепи се“, е преведена като „заклещен“ в Пс. 119:31. Носи със себе си идеята за твърдост, тоест „да се прилепиш здраво“.

7. Племето на Манасия. От този стих не бива да разбираме, че Исус Навин се е обърнал към себе си отново отделно на половината племе на Манасия. Твърдението е по-скоро повторение, което е забележителна характеристика на старозаветните писатели като цяло и по-специално на Исус Навин. Съвременен писател би се позовал на това, което вече е написал другаде, но еврейският историк повтаря във всеки случай толкова, колкото е необходимо, за да направи разказа си разбираем сам по себе си. Като пример за такова повторение от нашия автор, четири пъти той повтаря, че левитите не е трябвало да участват в разпределението на земята (гл. 13:14, 33; 14:3; 18:7), и четири пъти повтаря, че племето на Манасия е било разделено на две части от двете страни на Йордан (гл. 13:7, 8; 14:3; 18:7; и тук).

8. Разделете плячката. Тези, които бяха останали в източна Палестина, за да пазят вещите, да възстановяват градовете и да се грижат за стадата и семействата, трябваше да споделят взетата плячка. Това беше както Бог беше определил по-рано (Числа 31:27) и както Давид по-късно нареди на народа (1 Царе 30:24).

9. От Сило. Този стих показва много ясно, че двете и половина племена са били не са били изпращани по домовете си, докато централата на Израел не е била преместена в Сило, което преместване е станало след като някои от племената са получили наследството си. Ако не са останали до разпределението на земята, вероятно са щяли да бъдат изгонени от Гилгал. Фактът, че не са били изгонени оттам, е силно доказателство, че са останали, докато разпределението не е приключило.

10. Граници на Йордан. Буквално „области на Йордан“ или „области на Йордан“. Някои приемат израза, че се отнася до плодородните области на изток от горното течение на Йордан, вероятно плодородните ливадни площи в завоите на река Йордан. Реката тече около 320 км в своите завои напред-назад в рамките на 104 км между Галилейското езеро и Мъртво море. Тази идентификация обаче не изглежда да отговаря на спецификациите на повествованието. LXX и сирийският превод имат собственото име „Гилгал“ вместо „граници“. Това би било най-естественото място за племената да преминат Йордан. Пътят покрай Гилгал е водил до границата както на Рувим, така и на Гад. Ако племената бяха пътували на север през горното течение на Йордан, те щяха да се отклонят приблизително на 160 км от пътя си. Друго възможно място за преминаване би било при Адама, но това също беше

косвен път за връщането на Гад и Рувим, както и неизвестен път. Следователно е логично да се смята, че племената са се върнали през Гилгал (виж РР 518). След като пристигнали в „границите“ на Йордан, те построили олтар на височината близо до камъните, които Исус Навин беше издигнал, макар че може би е било от другата страна на реката (виж на стих 11).

Ханаанска земя. Предполага се, че мястото може да е било от западната страна на река Йордан, въпреки че това по никакъв начин не е сигурно.

Да се погрижи за. По-добре „за външен вид“. Изразът показва голям олтар, достатъчно висок да се вижда от голямо разстояние. Тази дума може също да предава значението, че олтарът е построен само за външен вид, а не за каквато и да е друга употреба, например за жертвоприношения. И все пак той е бил направен по подобие на олтара за всеизгаряне в скинията (ст. 28), което би го направило ефективен паметник на факта, че източните племена са били част от Божия Израел.

11. Олтар. Буквално „олтарът“. Според стих 28, той е бил направен по подобие на олтара на Йехова, копие на единствения олтар, който Бог беше дал на Израел, за да принасят жертвите си; оттук и артикулът в еврейския език, който показва единствения олтар.

Срещу. Буквално „на преден план“. Евр. *mul* означава „отпред“ и се превежда така на повечето места. От гледна точка на посоките, „отпред“ може да означава изток, както „дясно“ означава юг, а „ляво“ – север. Ако думата е използвана тук, тогава фразата би се отнасяла до входа на Ханаанската земя от изток или до самия източен бряг.

В границите. Това е същият израз, както в стих 10, и отново LXX и

На сирийски език се четеше „Гилгал“.

В пасажа. Евр. 'ел 'ебер, буквално, „до отвъд“. 'Ебер означава също „брод“ или „преход“, което изглежда потвърждава предложеното (виж на стих 10) като най-вероятното място на преминаване. Думата обаче има и значението на „през“, така че отново не може да се определи със сигурност от коя страна на Йордан е построен олтарът. Вероятно е бил на изток от реката (виж РР 519).

12. Да воюват срещу тях. Ето едно поразително доказателство за стриктното подчинение на Израел на закона и почитта им към него в дните на Исус Навин. Едно-единствено отклонение от него (Лев. 17:8, 9; Втор. 12:5–7; 13:12–15) беше достатъчно, за да събуди лоялността на деветте и половина племена и да ги накара да воюват дори срещу братята си. Когато чуа за издигането на олтар в допълнение към този в Сило, те бяха готови да предприемат незабавни действия, за да не се оскверни поклонението на Йехова. Не Исус Навин свика племената; те се събраха доброволно. Но вероятно той, заедно с Елеазар, ги посъветва да отложат действията, докато не бъде изпратено пратеничество до двете и половина племена, за да се потвърди слух.

13. Финеес. Син на първосвещеника, добре подготвен за тази задача. Той беше този, който в критичен момент се беше изправил, за да се противопостави на злото на Ваал-фегор (Числа 25:7, 8). Всички бяха наясно с неговата сериозност и може би никой по-добър човек не би могъл да оглави делегацията.

14. Десет князе. Всички племена на запад от Йордан бяха представени, заедно с Финеес от племето на Леви. Всеки, който го придружаваше, беше глава на бащиния си дом и вероятно действителният глава на племето. Депутация от този вид вероятно би представлявала най-висшия съд в земята. За Израел предполагаемото прегрешение, извършено от двете и половина племена, се смяташе за сериозно нарушение на божествения закон, а персоналът, съставляващ делегацията, показваше с каква сериозност гледа на акт.

16. Какво прегрешение. Този израз буквално означава „какво предателство“. Въпросът засягаше не само двете и половина племена, но и целия Израел. Миналият опит показваше, че прегрешенията на групи или отделни лица могат да бъдат сполетели върху народа като цяло.

Финеес и неговите другари обръщали внимание на тези случаи, страхувайки се, че ако онези, които са издигнали олтара, останат ненаказани, Бог може да накаже целия Израел като съучастници във вината. Обвинението на деветте и половина племена се основавало само на слух, който първо е трябвало да бъде разследван. Лесно е да се придаде погрешно тълкуване на действията на другите. Западните племена били виновни, но също така и източните племена, които е трябвало да информират братята си за плана за издигане на този паметник. Може би не са очаквали, че ще се появи фалшив слух. Винаги е разумно да се избягва тази възможност, но от друга страна, никога не е безопасно да се съди само въз основа на външния вид.

17. Беззаконието на Фегор. Вижте Числа 25:1–9; Второзаконие 4:3. Оригиналът на думата, преведена тук като „беззаконие“, е „авон“, която често предава идеята за „вината“ за неправомерно вършене.

Смята се, че произлиза от думата „awah“, която означава „да се поклоня“, „да бъде извратен“. Английската дума „wrong“, тоест това, което е направено не по начина, по който е, дава подобна представа за злото и се среща като превод на „awah“ в Естир 1:16. Следователно „awon“ е това, което е несъвместимо с правилното и благоприличието, което включва както вина, така и наказание.

Не са очистени. Буквално „не са очистени от нас“. Не може да се знае със сигурност какво точно обстоятелство е имал предвид авторът в това твърдение, но срамът, позора, позорът от беззаконието на Фегор сигурно са останали и може би някои белези на божественото неодобрение все още са продължавали да витаят сред събранието. Съобщава се, че двадесет и четири хиляди са загинали по този повод и е възможно някои от децата на тези нечестиви съюзи да са били в лагера. Без съмнение много от роднините все още са чувствали силно загубата на тези 24 000 души, а разбитите домове и децата без бащи са били доказателство за бедствието. Това може също да означава, че известна степен на този покварен квас все още е останала сред тях, че инфекцията не е била напълно излекувана и че макар и потиснатата засега, тя все още тайно е действала и е вероятно да избухне отново с нова сила, както е загатнато в думите на гл. 24:14, 23. Грехът оставя своите белези както върху човека, който греши, така и върху онези, които са повлияни от неговия грях.

19. Нечист. Тоест, церемониално нечист, защото скинията не е била в земята на тези племена. Сред древните е било разпространено мнението, че онези страни, в които няма място, отделено за поклонение на Бога, са нечестиви и нечисти. Ако двете и половина племена са поддържали такава идея, тогава е било много по-добре да изоставят земята и да живеят с другите племена във владението на Господа. Това е показвало много щедър и безкористен дух, готовност да се правят жертви, за да се запази чистотата и следователно мирът. С други думи, Финеес и неговите другари са били едновременно готови и нетърпеливи да поставят първите неща на първо място. „Търсете първо царството Божие и Неговата правда; и всичко това ще ви се прибави“ (Матей 6:33). Това показва, че западните племена не са смятали войната за абсолютна необходимост, дори ако братята им са съгрешили, а само ако се окажат упорити.

Но не се бунтувайте. Бог беше дал инструкции и заповеди за напътствия на Своите хора, и всяко отклонение от тези заповеди, особено по отношение на издигането на олтари на фалшиви богове, би било нищо друго освен бунт срещу небесния Бог. Бог е същият днес, както вчера (Евр. 13:8), доколкото принципите на

правото никога не се променя. Въпреки че наказанието за отклонение от Божиите закони може да бъде отложено, всяко прегрешение в крайна сметка ще получи справедливото си възмездие.

20. Не загина сам. Случаят с Ахан беше демонстрация на това как грехът на един човек донесе Божието неодобрение на цялото събрание. Той и цялото му семейство загинаха заради греха му, както и всички мъже, които паднаха убити от армията на град Гай.

Колко повече Божието неодобрение би се сполетяло от събранието в този случай, ако те бяха извинили този грях на бунт в поклонението, като имаха втори олтар. Хората постъпваха правилно, като се тревожеха за въпроса, но действаха доста прибързано, осъждайки деянието, преди да са имали подробностите около историята.

21. Отговорено. Човек не може да не оцени мекотата на отговора, предвид обвинението, повдигнато срещу тях. Всъщност има много за възхищение и от двете страни. Когато обвинителите се оказаха сгрешили, те не промениха позицията си и не осъдиха братята си за неблагоприятие, въпреки че с право можеха да го направят; също така, когато обвиняемите доказаха невинността си, те не упрекнаха обвинителите си с прибързани, необмислени и несправедливи предположения. Със сигурност това беше случай, в който „мекият отговор отвръща гнева“.

(Пр. 15:1). Колко житейски проблеми биха могли да бъдат избегнати, ако всички имаха нужда от уроците от това преживяване.

22. Господ Бог на боговете. Трите обозначения, „Ел“, „Елохим“ и „Яхве“, се повтарят два пъти в горния ред. Фразата може да се преведе и като „Бог на боговете, Йехова“, но и в двата случая това е силно заклинание, подходящо за величието на случая. Двете племена и половина бяха шокирани от греха, в който току-що бяха обвинени, и умножаването на титлите на Божеството и повторението на фразата показва тяхната ревност и сериозност по този въпрос.

23. Изисквай го. Изречението може да се преведе като „Нека самият Йехова го разгледа“.

Призовавайки два пъти тройното име на Бог (виж на стих 22), племената били готови да оставят случая в Божиите ръце и да приемат Неговите изисквания към тях, дори това да означавало живота им. Това положително свидетелство дало уверение на членовете на делегацията относно искреността на мотивите, подтикнали построяването на олтара.

24. Страх от това нещо. Думата за „страх“ е по-скоро „тревожна грижа“ и буквално пасажът би гласял „ако не от тревожна грижа от дума [нещо]“. Двете племена и половина продължили да разказват каква е била причината за този страх или безпокойство. С течение на времето тяхното потомство, намиращо се толкова далеч от скинията, можело да бъде гледано и третирано като чужденци в общността на Израел. Докато тези племена се прибирали вкъщи, идеята за този паметник вероятно им хрумнала. Ако бяха помислили за плана преди това, вероятно щяха да информират Исус Навин. Те се притеснявали да не би децата им да бъдат гледани от другите племена като нямащи интерес към Божия олтар. Вярно е, че засега източните племена били считани за братя и били толкова добре дошли в скинията, колкото всяко друго племе, но какво щеше да стане, ако децата им след тях бъдат отхвърлени? Поради разстоянието те не могли да посещават скинията толкова често, колкото другите, и постепенно могли да бъдат отхвърлени като нечленувачи.

Това би довело до небрежност от страна на децата им и скоро те щяха да потънат в състояние на сравнително безрелигиозно поведение. За да предотвратят подобна тенденция и да бъдат постоянни свидетели на факта, че са част от Израел, племената решили да издигнат този голям олтар близо до Йордан, така че да може да се вижда от двете страни.

28. Моделът. Олтарът е бил точно копие на олтара в Сило и е щял да бъде свидетелство, че неговите строители са признавали и са служили на същия Бог като онези, които

почитан на оригиналния олтар. Вероятно размерът му е бил много по-голям, за да е направен забележим, но конструкцията и пропорционалните размери са били същите.

30. Това им се хареса. Буквално „беше им добре в очите“. Те бяха тръгнали на тази мисия за слава Божия, а не за своя собствена слава. Сега, когато вината беше опростена, въпреки че самите те бяха доказани като грешни, те бяха доволни. Бог е истинската връзка на братството. Ако сме истински братя, срамът и болката на нашите братя ще бъдат и наши, а възстановената невинност на заподозрените във вина ще произведе в нас сърдечна и искрена благодарност. Ако мъжете от племената на запад от Йордан бяха водени от егоистични мотиви, те щяха да бъдат твърде горди, за да се радват на разкриването на лъжливото си обвинение, и щяха да се опитат да намерят някакво друго основание за оплакване. Понякога християнските братя са толкова горди със собствените си мнения, че желаят победа над предполагаем противник, а не защита на правото. Тези, които живеят близо до Господа, са готови и желаят да признаят грешката си и са по-загрижени за истината, отколкото да убедят другите, че са прави.

31. Сега избавихте. Еврейската дума 'аз, преведена тук като „сега“, набляга на факта, че действието наистина се е случило. Обикновено се превежда „тогава“, но тук би могла да се преведе и като „следователно“. Тя предполага последица от действие и цялото изречение би могло да гласи: „Следователно, вместо да ни донесете тежко наказание, от което се страхувахме, вие постъпихте по такъв начин, че да ни избавите от наказанието, от което се страхувахме.“

33. Не е възнамерявал. Буквално „не каза“. Във 2 Царе 21:16 има подобна употреба на думата „каза“ в изречението „И Ишби-бенев... помисли, че е убил Давид“. На еврейски език се чете „каза, че е убил“, тоест, възнамерявал или имал намерение. Така че тук. Хората се отказаха от намерението да „се качат“. Изявленията на техните делегати ги убедиха, че няма необходимост от това и съответно те напълно изоставиха идеята.

34. Ред. Еврейската дума за „свидетел“. Тази дума обаче не се среща в оригинала, поне в общоприетите копия, въпреки че се твърди, че някои от късните ръкописи я съдържат, но се среща в арабската и сирийската версия. LXX гласи: „И Исус Навин даде име на олтара на синовете на Рувим и на синовете на Гад и на половината племе на Манасия и каза: „Това е свидетелство всред тях, че Господ е техен Бог.““
Преводачите на KJV правилно са изписали думата в курсив, тъй като това е думата, която смисълът очевидно изисква.

Някои важни уроци могат да бъдат извлечени от инцидентите в тази глава: първо, дори най-добрите намерения често биват неразбрани и дават повод за подозрение и затова, доколкото е възможно, трябва да се избягва всякакъв вид зло; второ, много по-добре е да ревнуваме за братята си с благочестива ревност, отколкото да бъдем безразлични към тяхното спасение, дори когато грешим в страховете си; трето, дори когато сме лъжливо обвинени, е добре да изслушаме обвинението спокойно и след това със смирение да се защитим внимателно. Тези, които са прави, винаги могат да си позволят да бъдат спокойни и внимателни.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–34ПП 517–520

8 ПП 518

34 ПП 519

ГЛАВА 23

1 Увещанието на Исус Навин преди смъртта му, 3 чрез предишни благословии, 5 чрез обещания, 11 и чрез заплахи.

1. Дълго време. Вижте въведението към книгата Исус Навин, стр. 172, за обсъждане на възрастта на Исус Навин. Може да се предположи, че той е бил може би на 83 години, когато израилтяните влязоха в Ханаан. Ако е бил с 5 години по-голям от Халев, той е бил на 90 години в края на завладяването на земята. Според гл. 24:29 той е бил на 110 години, когато е починал. Ако нашата оценка е вярна и ако събитията от тази глава са се случили през последната година от живота на Исус Навин, трябва да са минали 20 години, откакто Господ е дал покой на Израел (гл. 21:44; 22:4). Този период от време позволи на Исус Навин да забележи, че една от най-големите опасности за Израел се крие в това да бъде покварен от интимни отношения с ханаанците.

2. Техните старейшини. Призованите представлявали четирите нива или степени на гражданско отличие: старейшините или князете на племената, главите или началниците на семействата, съдиите, които тълкували и вземали решения според закона, служителите или магистратите, които изпълнявали решенията на съдиите. Там бил първосвещеникът Елеазар и синът му Финеес; несъмнено Халев бил там в преклонната си възраст, а може би и Отниил, и много други.

Мястото на тази среща не е уточнено, но тъй като Сихем е споменат в следващата глава (ст. 1) като място за втората среща, се смята, че мястото за първата среща е било Тимнат-Сера, домът на Исус Навин. Възможно е обаче тя да е била и в Сихем, или дори на някое друго място, като Сило.

Аз съм стар. Няколко години по-рано Бог напомнил на Исус Навин за напредващата му възраст. „Ти си стар и в напреднала възраст“, бил заявил Той (гл. 13:1). Сега самият Исус Навин усетил ефекта на възрастта и течението на времето и сам заявил: „Аз съм стар и в напреднала възраст“, буквално „Остарял съм, навлязох в дните си“. Вероятно е бил в последната си година, тоест, в 110-ата си година (гл. 24:29).

3. Заради вас. Буквално „пред вашите лица“, тоест, пред израилтяните в битка. Ханаанците бяха убити, докато Израел маршируваше напред в битката.

4. Разделих. Тук, както в гл. 13:1–7, и след това в Съдии 2:23, предварителният и частичен характер на завоеванието, постигнато от Исус Навин, е ясно разпознат. Бог даде на Израел земята, която да притежава, и уверението, че ще върви пред тях, за да прогони останалите народи, тъй като те са способни и достатъчни, за да запълнят и заемат мястото им.

5. Изгонете ги. Тук Исус Навин използва същата дума за „изгонете“, както е във Втор. 6:19 и 9:4, донякъде необичайна дума, използвана само 11 пъти в Стария завет. Това може да показва, че Исус Навин е цитирал Второзаконие и че последното е съществувало в писмена форма по времето на Исус Навин.

6. Смел. Буквално напътствието гласи: „И бъдете много силни.“

Смелостта идва от силата, както физическа, така и духовна. Смелостта е от съществено значение за всеки християнски живот. Необходима е смелост да изповядаш Христос както чрез пример, така и от уста на уста, въпреки подигравките. Необходима е смелост да устоиш на изкушението и да вършиш добро сред враждебен свят. Необходима е смелост да преодолееш егоизма. Необходима е смелост да признаеш грешка. Но Господ ни казва чрез Исус Навин: „Ще бъдете много силни“, за да вършите правилното нещо.

Всичко, което е написано. Обърнете внимание на универсалността на заповедта, „всичко, което е написано в книга.“ Не трябва да има никакви резерви или изключения – никакъв избор на любими доктрини или приятни задължения, а „всичко, което е написано“, трябва да се чете, да се вярва на него и да се спазва.

7. Не влизай сред тях. Буквално „не влизай при тези народи“. Израилтяните, въпреки че живеяха сред тези народи, не трябваше да имат полови сношения с тях. Всяка връзка, колкото и невинна да изглежда, можеше да доведе до по-интимни контакти

което в крайна сметка би примамило душата от Бога. Подобна забрана все още е в сила. Новозаветната заповед е: „Не се впрягайте в неравен ярем с невярващите“ (2 Кор. 6:14).

Пагубните последици от умишленото пренебрегване на тази заповед често се виждат в живота на младите, които въпреки съвета встъпват в брачни връзки с невярващи.

Освен че намират дом, в който истинската хармония никога не може да цари, те често откриват и нарастващо отвращение към религията, което рано или късно води до пълно отделяне от Бога. „Могат ли двама да ходят заедно, ако не са съгласни?“ (Амос 3:3).

Нито пък споменават. За инструкциите на Моисей по този въпрос вижте Изх. 23:13 и Втор. 12:3.

Самите имена на тези богове не трябвало да се използват, нито дори да се запомнят.

Нито причина за клетва. Да се закълнеш в който и да е бог на практика означаваше да го признаеш за свидетел и отмъстител в случай на нарушаване на договори и следователно за подходящ обект на религиозно поклонение. Това би означавало, че Израел не би могъл да сключи никакъв завет с идолопоклонници, защото единственият начин той да стане обвързващ би бил идолопоклонникът да се закълне в собствения си бог, а това би означавало признаване на този бог от израилтянина.

10. Един човек. Отново, в този стих, Исус Навин използва думите на Моисей, както се намират в неговите песни, записана във Втор. 32:30.

11. Внимавайте добре. Буквално „внимавайте много за душите си“. Може би опасността би била по-голяма сега, след като израилтяните се бяха установили спокойно в земята, любовта им към Бога да се обърне към нещо друго. Писанията както в Стария, така и в Новия завет подчертават превъзходството на любовта. Силата може да е приятна, мъдростта и красотата може да са възхитителни, а богатството може да дава известен престиж и чувство за сигурност, но животът не е в това. Любовта надделява над всичко. Послушанието се подчинява на гласа, който вика: „Да нямаш други богове освен Мене“ (Изх. 20:3). Но любовта отговаря: „Господи, Господи наш, колко е превъзходно Твоето име по цялата земя“ (Пс. 8:1). Послушанието отказва да изговаря името Господне напразно, докато любовта възкликва: „Желанието на душата ни е към Твоето име“ (Ис. 26:8). „Няма под небето друго име, дадено между човеците, чрез което трябва да се спасим“ (Деяния 4:12). Послушанието отказва да наруши съботата, но любовта казва: „Наречете съботата наслада, свят ден Господен, почитаем“ (Исая 58:13). Така трябва да бъде и с всички божествени заповеди. „Любовта е изпълнение на закона“ (Римляни 13:10).

12. Сключвайте бракове. Буквално „свържете се чрез брак“. Мина много време, преди Израел да научи урока как да живее в света, без да бъде от света. Той не беше научен до вавилонския плен, а когато беше научен, скоро беше изопачен във фарисейска изключителност.

13. Примки и капани. Вероятно по-скоро „мрежа и капан“ (виж Изх. 23:33; Чис. 33:55). Изводът е, че крайните зли резултати са прикрити, за да не бъдат забелязани. Корумпираното общество е коварно в своите примамки. Първо се поставят капани и клопки и едва когато жертвата е в безопасност, идват бичовете и тръните. Корумпираните хора отвеждат чистите с хитрост. Те инстинктивно прикриват най-лошите си страни, докато разкриват най-добрите си, и по този начин мамят плячката си. Самите добродетели на чистите понякога помагат в делото на разрушението. „Любовта... не мисли зло“ и невинният човек е изкушен да каже за своите съблазнители: „За тези мъже се говори несправедливо. Те са по-добри от слуха, който се разпространява за тях.“

Бичове. Те щяха да бъдат, за да подтикнат израилтяните по начина, по който не биха искали да отидат. Но веднъж попаднали в капана, те щяха да бъдат подкарани като волове под ярем.

Тръни. Те в очите биха показали слепота, тъй като трън в окото би ослепил човека. Точно така врагът би извадил очите на разума на Израел чрез идолопоклонство.

14. Пътят на цялата земя. По-скоро „по пътя на цялата земя“. Исус Навин посреща този неизбежен край на пътя със спокойствие и увереност. Това не е странен край, защото всички хора от миналото, с изключение на Енох и Илия, са стигнали до тази дестинация. Единственото изключение в бъдещето ще бъдат онези, които ще бъдат преобразени при идването на Исус (1 Кор. 15:51–54). Исус Навин умираше напълно удовлетворен от Бога и от това, което Бог беше направил. Той умираше с духовен интерес към оцелелите и величието на характера му се криеше във факта, че самият той беше толкова скрит зад величието на собствените си подвизи и Бога, който го водеше в тях. Неговият голям въпрос беше: „Какво ще си помислят за моя Бог, когато си отида? Сега Го познават, но ще си спомнят ли?“

16. Когато сте прегрешили. Буквално „в прегрешението си“. Идеята е „винаги, когато прегрешите“ или „ако прегрешите“ и отидете да служите на други богове. Бог приема, че Неговият народ ще бъде верен. Той не ги изпитва, преди да ги благослови. Той дава на хората изобилно в настоящето, за да ги подготви да се радват на още по-изобилната милост в бъдещето. Въпреки че Бог предвижда предстояща невярност, поради това Той не отказва добрите Си дарове. Да бъдеш получател на Божията милост, мъдрост и благословия е най-прекрасна привилегия, но носи със себе си и най-определена отговорност. Да се отвърнеш от Бога и Неговата истина пред лицето на тези дарове, означава да си навлечеш осъждане, пропорционално на получената светлина.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–16 стр. 521, 522

1–3, 5, 6 стр. 521

14–16 стр. 522

ГЛАВА 24

1 Исус Навин събира племената в Сихем. 2 Кратка история на Божиите благодеяния от Тара.

14 Той подновява завета между тях и Бога. 26 Камък, свидетел на завета. 29 Възрастта, смъртта и погребението на Исус Навин. 32 Костите на Йосиф са погребани. 33 Елеазар умира.

1. Исус Навин се събра. Събирането от гл. 23 беше събрание на водачите и хора, в които Исус Навин им беше настоял за отговорността им да прогонят врага и ги беше предупредил за опасностите от пренебрегването на тази заповед. Той им напомни за обещанието на Бог да бъде с тях и за тяхната отговорност да изпълнят такава програма. Сега Исус Навин събра главите и представителите на племената в Сихем за последен апел към тях.

Изборът на Сихем е бил много уместен. Тук заветът е бил даден за първи път на Аврам (Бит. 12:6, 7); в непосредствена близост Яков изглежда го е подновил (Бит. 33:19, 20) и под един дъб в Сихем той е „премахнал чуждите богове“ на семейството си (Бит. 35:2–4), както Исус Навин сега напомня на израилтяните (Исус Навин 24:23); тук заветът също е бил подновен след падането на Гай (Исус Навин 8:30–35). Няма по-подходящо място от Сихем за прощалните думи на Исус Навин и където заветът на Израел с Бога да може да бъде подновен.

Представиха се. Тези водачи на Израел, наброяващи може би няколкостотин, представиха се пред Господа. Ковчегът беше донесен от Сило за този случай (РР 523).

2. Така казва Господ. Исус Навин започна речта си в тържествената форма, използвана от пророците, и представи самия Бог, говорещ в Своето собствено лице. От това би изглеждало, че Исус Навин е бил както пророк, така и владетел.

Наводнение. Евр. нахар, „река“. Става дума за река Ефрат, от водите на който се намираше в Ур Халдейски.

Служиха на други богове. Исус Навин заповяда на хората да помнят, че техните предци са били идолопоклонници, каквито израилтяните сега изстребваха. Само по Божията благодат израилтяните сега бяха в такова облагодетелствано положение. Имаше голяма опасност да забравят скалата, от която са били изсечени, и да се върнат към идолопоклонство.

3. Аз взех. Сирийският език гласи „Аз водех“. В целия този стих, който разказва за Авраамовото В преживяването, Бог е представен като този, който е извършил всички велики дела в живота на Авраам. Авраам смирено се е подчинил на божествения контрол. Животът му се е превърнал в пример за вяра (Рим. 4:1–11; Гал. 3:6–9; вж. Яков 2:21–23). Бог е искал да доведе потомците на Авраам до същото преживяване на вяра.

5. Измъчван. Буквално „поразен“, но обикновено с идеята за удар от Бога.

7. Твоите очи. Повече от половин век беше минал от изхода на бащите им от Египет и е вероятно значителен брой от присъстващите да са видели нещата, които Бог беше направил в Египет, и поражението на египтяните в Червено море.

Тъй като не са били навършили 20 години по време на бунта в Кадес, те са били освободени от ужасната присъда за унищожение, наложена на всички над тази възраст (Числа 14).

9. Войнил срещу Израел. От историята, записана в Числа 23 и 24, както и от Съдии 11:25, изглежда, че Валак по никакъв начин не е влизал в конфликт с Израел. Следователно на това място се казва, че е „воювал“ срещу тях, защото е възнамерявал да го направи, като е изготвил планове и подготовка съответно. Бог счита намерението за действие. Състоянието на ума, което причинява извършването на умишлено греховно действие, е същността на греха; самото действие е само изпълнение на намерението (Матей 5:28).

10. Благослових те още. По-скоро „благослових те категорично“. Конструкцията тук е подобно на това в Бит. 2:17, „Непременно ще умреш“. Акцентът на подобна конструкция понякога е труден за превод. Пасажът сякаш означава, че противно на всички очаквания и твърдото намерение на Валаам, Бог го е накарал да благослови Израел категорично.

11. Йерихонци. Буквално „господари на Йерихон“. Седемте ханаански племена, които следват, изглежда не са идентични с господарите на Йерихон, а по-скоро са допълнение към тях. Думата за „сражаваха се“ е същата като тази, преведена като „воюваха“ (ст. 9), и тук трябва да се разглежда в подобен смисъл. Жителите на Йерихон не са се сражавали активно. Те са се ограничавали до отбранителни операции, които, разбира се, също представляват война.

12. Стършелът. Или „стършелите“ или „стършели“. На еврейски формата е идентична с това, което се намира в Изх. 23:28 и Втор. 7:20, където Бог обеща да изпрати стършели пред народа Си, за да покорят земята. Сега Исус Навин каза, че Бог е изпратил стършели пред народа Си и е прогонил двамата аморейски царе. По-ранният запис на това завоевание гласи, че тези царе и техните народи са били поразени с меч на Израел (Числа 21:24, 35). Изглежда ясно, че забележителната победа над тези царе не се дължи на уменията на меч и лъка, а по-скоро на специалната Божия благословия. Следователно стършелите изглежда са символ на помощта, която Бог е оказал, за да даде успех на армиите на Израел. Образът е подходящ. Тъй като стършелите биха предизвикали ужас и паника в...

лагер, така че Господ ще изпрати страх, ужас, треперене и объркване в лагера на народите, за да ги обезпокои за битка (виж Втор. 2:25; Исус Навин 2:11).

Някои виждат в тези стършли египтяните, които Господ е използвал, за да отслаби ханаанците. народи, за да ги направят лесна плячка за израилтяните (вижте Изх. 23:28).

14. Богове. В LXX и сирийския превод се чете „чужди богове“. Именно в Сихем, мястото, където сега се събирали племената, Яков премахнал чуждите богове, които били в семейството му, и ги погребал под дъб (Битие 35:2, 4). Израилтяните може би са запазили някои от идолите на покорените ханаанци като любопитни факти или сувенири и следователно сега са били в опасност да ги почитат. Склонността към идолопоклонство започнала да се развива в Египет (Езекиил 20:6, 7). То продължило да бъде забележителна характеристика на хората в пустинята (виж Изх. 32; Амос 5:25, 26; Деяния 7:39–43), както е било и в Египет (Езекиил 20:6, 7). Исус Навин знаел, че дори сега идолопоклонството тайно се практикува от някои от израилтяните, въпреки че външно те едва наскоро изразявали голяма ревност срещу всякаква проява на такова (Исус Навин 22). Много от тези, които днес претендират за християнство, подобно на израилтяните, таят някакъв таен идол в сърцата си. В крайна сметка такъв идол, ако не бъде премахнат, ще обезсили целия християнски живот и ще се окаже пагубен за душата.

15. Изберете себе си днес. Заповедта да служите на Господа не изключва избора. Всяка служба, която не е доброволна, е безполезна. Бог поставя пред хората живота и смъртта и ги подтиква да изберат живота, но Той не се намесва в обратния им избор, нито ги защитава от естествените му последици.

Моят дом. Тези, които са водачи в Божието дело, трябва да полагат специални грижи онези, които са под тяхна отговорност, особено тези в собствения им дом (1 Тим. 3:4, 5), да следват пътя на праведността. Исус Навин реши, че той и домът му ще служат на Господа, въпреки това, което правят другите. Понякога изборът да служиш на Бога се превръща в единичен акт. Но „не следвай множество, за да вършиш зло“ (Изх. 23:2). Тези, които са се отправили към небето, трябва да бъдат готови, въпреки всяко противопоставяне, да правят както правят най-добрите, а не както правят повечето. Исус Навин беше забележително верен на Бога през целия си живот. Той беше решен да остане верен до края. Последният му апел беше към хората да последват примера му за посвещение, а достойнството и простотата на живота му добавиха мощно към тежестта на думите му.

16. Боже, пази. Буквално „оскверняване за нас от служене“, тоест „ако изоставим Йехова, нека бъдем осквернени или проклетни“.

19. Не можете да служите. Граматически има известна трудност при свързването на „ако“ в стих 20 с това твърдение, но смисълът е подходящ и вероятно е бил замислен. Тогава значението би било: „Не можем да служим на Йехова, ако Го изоставим и служим на други богове. Той е ревнив Бог и не може да споделя с други богове мястото или властта Си.“

От друга страна, твърдението в стих 19 вероятно е било предназначено да има силата на своята собствено. Изявлението „Не можете да служите на Господа“ може да се отнася до моралната неспособност на човека сам по себе си да се подчинява на божествените заповеди. Исус Навин не просто казва: „Не можете да служите на Йехова с други богове.“ Той също така твърди: „Не можете да служите на Йехова със собствената си сила.“ В това признание Исус Навин, векове преди апостол Павел, излага великия принцип на праведността чрез вяра. В постигането на тази праведност както човекът, така и Бог имат роля. Бог не може да направи нищо за нас без нашето съгласие и сътрудничество. По същия начин ние не можем да направим нищо без Божията помощ. Вярата и делата са като двете гребла на лодка, които трябва да използваме еднакво. Ролята на човека е да избере правилния път и след това да се заеме с него.

да го постигне, в пълно осъзнаване на пълната си зависимост от Бога. Божията роля е да осигури даваща сила. Той е готов по всяко време да изпълни Своята част от договора.

Въпросът е: Ще изпълним ли нашите? Ще изберем ли да отхвърлим погрешното и да приемем правилното?

Ще се заемем ли активно да превърнем целите на нашия избор в реалност?

20. Той ще се обърне. Потвърждавайки възможността за отпадане от благодатта. Ако нямаше такава възможност, този стих би бил безсмислен.

23. Прибери. Вижте стих 14.

24. Хората казаха. Три пъти хората потвърдиха верността си към Йехова, така добавяйки тържественост към декларацията си и потвърждавайки отново завета си (вижте Изх. 19:8; 24:3, 7).

25. Статут. Произлиза от дума, означаваща „да се реже“, откъдето идва и значението „това, което се реже“. в“ или „това, което е гравирани“. Думата за „наредба“ по-общо се превежда като „съд“. Гравирането може да е било върху скалата, която Исус Навин е издигнал за паметник.

26. Исус Навин написа. Тоест, думите на завета, постановлението и съда (ст.

25). Разказът беше поставен заедно с книгата на закона от страни на ковчега (PP 524).

Това е вторият „подпис“ сред свещените писатели на Стария завет. Първият е този на Моисей, във Втор. 31:9. След това на Исус Навин е това на Самуил (1 Царе 10:25). Тези мъже не са се смятали за писатели на отделни книги, а за упълномощени да добавят своята част към вече написаната книга, да напишат това, което им е било възложено „в книгата на Божия закон“. По този начин единството на Светото писание се разглежда като съществена характеристика на Библията от самото начало.

Голям камък. Вижте стих 25.

Под дъб. Вероятно това е дъбът, под който Яков е заровил идолите (Битие 35:4).

27. Свидетел. Камъкът е траен. Гравирането върху него остава завинаги като мълчалив свидетел за следващите поколения, след като гравюрите са починали.

29. Сто и десет години. Вижте гл. 23:1. Името на Исус Навин се появява за първи път в историята, когато е бил поне на 40 години (Изх. 17:9). Оттогава бяха изминали много събития и сега един велик държавник полагаше живота си. Но виден или неизвестен, всеки живот трябва да свърши. Исус Навин не е назначил наследник. Никой от семейството му не е заел неговото място. Всъщност, неговото потомство никога не се споменава в историята и е възможно дори да не е оставил деца, които да продължат името му. Но той има по-висока слава, по-траен паметник, отколкото всяко земно семейство би могло да предаде.

30. Хълмът Гааш. Близо до Тимнат-Сера. За местоположението вижте Съдии 2:9.

31. Което е знаело. Бъдещите поколения са пренебрегнали да преразгледат миналата история и затова са забравили какво е направил Бог за техните предци. Такова знание би им помогнало да осъзнаят Божията готовност да направи същото за Своя народ по тяхно време. Така е и днес.

„Няма от какво да се страхуваме за бъдещето, освен ако не забравим начина, по който Господ ни е водил, и Неговото учение в миналото ни“ (LS 196).

32. Кости на Йосиф. Акът на погребване на костите на Йосиф, макар че тук е разказан след разказа за смъртта на Исус Навин, вероятно се е състоял преди това, по време на събирането в Сихем, описано в тази глава. В оригинала няма нищо, което да пречи глаголет да бъде преведен като „беше погребал“, което предполага, че погребението се е състояло известно време преди това.

33. Елеазар. Вероятно е починал приблизително по същото време като Исус Навин или скоро след това.

Принадлежеше на Финеес. Буквално „хълмът Финеес“. Тъй като градовете, определени за свещениците, се намираха в жребите на Юда, Вениамин и Симеон, този дял може да е бил даден доброволно на първосвещеника в планината Ефрем от народа за място за живеене на удобно разстояние от Исус Навин и скинията. Мястото може да е било наречено „хълмът Финеес“, защото Финеес вероятно е живял там по-дълго от баща си Елеазар.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–33 ПП 522–524

2 ПП 125

10 СР 181

14 ПП 523

14, 15 6Т 141

15 DA 520; Ед 289; LS 292; МН 176; РР 523; SR 181, ТМ 63; 2Т 565; 4Т 351; 8Т 120

16, 17 СР 182

16, 19, 21 ПП 524

24, 26 СР 182

24–29, 31 стр. 524

⁵

⁵ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Ис. Нав. 18:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.